

UNIVERSITETI I EVROPËS JUGLINDORE
УНИВЕРЗИТЕТ НА ЈУГОИСТОЧНА ЕВРОПА
SOUTH EAST EUROPEAN UNIVERSITY

FAKULTETI I SHKENCAVE SHOQËRORE BASHKËKOHORE
ФАКУЛТЕТ ЗА СОВРЕМЕНИ ОПШТЕСТВЕНИ НАУКИ
FACULTY OF CONTEMPORARY SOCIAL SCIENCES

STUDIME TË DOKTORATËS- CIKLI I TRETË

TEZA:

NDIKIMI I RUSISË NË BALLKANIN PERËNDIMOR (2008-2018)

ВЛИЈАНИЕТО НА РУСИЈА ВО ЗЕМЈИТЕ ОД ЗАПАДЕН БАЛКАН (2008-2018)

RUSSIA'S INFLUENCE IN THE WESTERN BALKANS (2008-2018)

Kandidati: MA. Selim Ibraimi

Mentori: Pr.Dr. Etem Aziri

Tetovë, qershor 2021

DEKLARATË

Bazuar në rregulloren për Ciklin e tretë të studimeve akademike – Studimeve të Doktoratës, nën përgjegjësi të plotë morale dhe ligjore deklaroj se disertacioni me titull *“NDIKIMI I RUSISË NË BALLKANIN PERËNDIMOR” (2008-2018)* është punim origjinal. Të gjitha burimet e përdorura në këtë disertacion janë cituar në përputhje të plotë me rregullat akademike.

Teza është lekturuar nga Gëzim Sulemani, Mr. i gjuhës dhe letërsisë shqipe.

MA Selim Ibraimi

UEJL-SEEU

28.6.2021

Abstrakt: Qëllimi i këtij studimi është të identifikojë burimet e ndikimit rus në Ballkanin Perëndimor. Metoda më efikase që Federata Ruse e shfrytëzon për ndikim është lufta e informacionit, e përbërë me taktika hibride. Moska me mjetet e luftës së informacionit përpiqet të vendosë njërën këmbë në Ballkanin Perëndimor. Rezultatet kryesore të studimit tregojnë se Rusia ka metoda të ndryshme për të ndikuar në zhvillimet politike në Ballkan. Për më tepër, Ministria e Jashtme e Rusisë ka lëshuar disa deklarata mbi ngjarjet politike në Ballkan. Në dy dekadat e fundit, Rusia është interesuar për këtë pjesë të Evropës dhe ajo angazhohet politikisht me të gjitha palët e interesuara në rajon. Me propagandën e saj, Rusia ka aftësi të devijojë politikën e shteteve të Ballkanit Perëndimor drejt Bashkimit Evropian (BE) dhe sipas të gjitha veprimeve Moska preferon statusin e asnjësisë së vendeve që dolën nga Federata Jugosllave. Me fjalë të tjera, Kremlinin sfidon Perëndimin dhe demokracinë fragjile në disa nivele, pasi format e ndikimit rus kryesisht burojnë nga strategjitë e luftës së informacionit të integruara në platforma të ndryshme.

BE dhe SHBA kanë shprehur shqetësimet e tyre në disa raste për drejtimin e demokracisë në Ballkan. Në të vërtetë, Bosnja dhe Hercegovina, Kosova, Mali i Zi dhe Maqedonia Veriore mbeten në skajin e 'thikës së mprehtë' të Rusisë, e cila ka si qëllim pengimin e reformave dhe imponimin e një sërë rregullash që favorizojnë Kremlinin në Ballkan. Rusia përdor media të brendshme si mjete për të arritur objektivat në rajon dhe fituar 'zemrat e qytetarëve'. Prandaj, tendenca e një propagande të përsosur ruse mbetet një kërcënim për shoqëritë e brishta të Ballkanit Perëndimor. Investimet strategjike ruse janë kryesisht në infrastrukturën energjetike, në tregun e naftës dhe në organizatat e lajmeve në të gjithë rajonin. Sidoqoftë, Rusia i mban duart e hapura dhe angazhohet me Serbinë dhe e shfrytëzon Beogradin si një mjet gjeopolitik për të ndezur trazira. Rusia dhe Serbia kanë marrëdhënie të mira strategjike që e bëjnë Rusinë një lojtare në Ballkan. Përfundimet e hulumtimit tregojnë se Ballkani mbetet një zonë e rëndësishme për aktorët rajonal dhe aktorët jo-shtetërorë që e shtojnë Ballkanin të ndryshojë në përputhje me ri pozicionimin e fuqive globale. Shtetet e Ballkanit duhet të vazhdojnë rrugën e reformave si mënyrë e vetme për të arritur paqen dhe përparimin. Por, Rusia do të vazhdojë të luajë një rol vendimtar në të gjitha ngjarjet e politikës së Ballkanit, për shkak të fuqisë së Federatës Ruse në vendimmarrjet e politikës botërore. Në rastin konkret, me rëndësi vitale është të hulumtohen format e reja dhe metodat e përsosura të ndikimit të Federatës Ruse. Janë shfrytëzuar disa modele për të deshifruar taktikat dhe strategjinë afatgjate ruse në Ballkanin Perëndimor. Burimet e hapura, literatura dhe materiali empirik tregojnë për përparësitë sistematike të Rusisë, dobësitë e qeverive të rajonit për tu përballuar me ndikimin aktual rus si dhe në të ardhmen e rajonit në kuadër të aktiviteteve ruse. Gjetjet e hulumtimit tregojnë se Rusia do të vazhdojë në vazhdimësi duke shfrytëzuar shprazëtitat të ndikojë në politikën e dekadës së tretë të këtij shekulli.

Fjalë kyçe: Rusia, Ballkani, SHBA, BE, propaganda, lufta hibride

Апстракт: Целта на оваа студија е да ги идентификува изворите на руското влијание во Западен Балкан. Премногу штетна метода што ја користи Руската Федерација за влијание, е информациската војна која се состои од хибридни тактики. Москва со мерките на информациска војна се обидува да воспостави стабилна основа во Западен Балкан. Конечните резултати од студијата покажуваат дека Русија има различни методи за влијание врз политичките случувања на Балканот. Во ова пригода, руското Министерство за надворешни работи издаде неколку изјави за политичките настани на Балканот. Во последните две децении, Русија е заинтересирана за овој дел од Европа и таа се ангажира политички со сите засегнати страни во регионот. Со неговата пропаганда, Русија е во можност да ги пренасочи политиките на земјите од Западен Балкан кон Европската унија (ЕУ), а споредувајќи ги дејствијата видно е дека, Москва претпочитал статус на неутралност на земјите кои излегоа од Југословенската федерација. Со други зборови, Кремлин го предизвикува Западот и крвките негови демократии на неколку нивоа, затоа што облиците на руско влијание се извор произлезени од стратегиите за информациска војна кои се интегрирани на различни платформи. ЕУ и САД изразиле загриженост за начинот на водење на демократијата во Балканот. Точно е дека, Босна и Херцеговина, Косово, Црна Гора и Северна Македонија остануваат на работ на „остриот нож“ на Русија која е насочена кон спречување на реформите и наметнување на серија од правила кои го одобруваат Кремлин врз Балканот. Русија ги користи домашните медиуми како средство за постигнување на своите цели во регионот и за освојување на „срцата на граѓаните“. Затоа, совршената тенденција на руската пропаганда останува закана за крвките општества на Западен Балкан. Стратешките инвестиции на Русија се изразени во енергетската инфраструктура, нафтениот пазар и новинските организации низ целиот регион. Во секој случај, Русија ги држи рацете отворени и се ангажира преку Србија и ја користи Белград како геополитичка алатка за разгорување на немирите. Русија и Србија имаат добри стратешки односи што ја сочинуваат Русија еден вид на играч во Балканот. Наодите од истражувањето покажуваат дека Балканот останува важна област за регионални и вондржавни актери кои го туркаат Балканот на промени во согласност со репозиционирањето на глобалните сили. Балканските држави мораат да го продолжат патот на реформите како единствен начин за постигнување мир и напредок. Но, Русија ќе продолжи да игра клучна улога во сите балкански политички настани, како израз на моќта на Руската Федерација во донесување на важни одлуки во рамките на светската политика. Во овој случај, од витално значење е да се истражуваат новите форми и совршените методи на влијание од Руската Федерација. Затоа се користени неколку модели за дешифрирање на долгорочните тактики и стратегии на Русија во Западен Балкан. Отворените извори, литературата и емпирискиот материјал укажуваат на систематските предности на Русија, и на друга страна слабостите на регионалните влади да се справат со сегашното руско влијание и иднината на регионот во контекст на руските активности. Наодите од истражувањето

покажуваат дека Русија ќе продолжи систематски да влијае на политиките во третата декада на овој век.

Клучни зборови: Русија, Балкан, САД, ЕУ, пропаганда, хибридна војна

Abstract: *The purpose of this study is to identify the sources of Russian influence in the Western Balkans. The most harmful method that the Russian Federation uses for influence is information Warfare, consisting of hybrid tactics. Moscow is using the means of information warfare to try to establish a foothold in the Western Balkans. The main results of the study show that Russia has different methods to influence political developments in the Balkans. Moreover, the Russian Foreign Ministry has issued several statements on political events in the Balkans. In the last two decades, Russia has been interested in this part of Europe and it engages politically with all stakeholders in the region. With its propaganda, Russia has the ability to divert the policies of the Western Balkan states towards the European Union (EU) and by all means Moscow prefers the status of neutrality of the countries that emerged from the Yugoslav Federation. In other words, the Kremlin challenges the West and fragile democracies on several levels, as forms of Russian influence largely stem from information warfare strategies integrated across different platforms. The EU and the US have expressed concerns on several occasions about running democracy in the Balkans. Indeed, Bosnia and Herzegovina, Kosovo, Montenegro and Northern Macedonia remain on the brink of Russia's 'sharp knife' aimed at thwarting reforms and imposing a set of rules that favor the Kremlin in the Balkans. Russia uses domestic media as a means to an end in the region and to win the hearts of its citizens. Therefore, the tendency of perfect Russian propaganda remains a threat to the fragile societies of the Western Balkans. Russia's strategic investments are mainly in energy infrastructure, the oil market and news organizations throughout the region. However, Russia keeps its hands open and engages with Serbia and uses Belgrade as a geopolitical tool to stir up unrest. Russia and Serbia have good strategic relations that make Russia a player in the Balkans. The research findings show that the Balkans remain an important area for regional actors and non-state actors, pushing the Balkans to change in line with the repositioning of global powers. The Balkan states must continue the path of reforms as the only way to achieve peace and progress. But Russia will continue to play a crucial role in all Balkan political events, due to the power of the Russian Federation in the world politics and decision-making process. In this case, it is vital to explore new forms and methods of influencing from the Russian Federation. Several models have been used to decipher Russia's long-term tactics and strategy in the Western Balkans. Open sources, literature and empirical material, show the systematic advantages of Russia, the weaknesses of the governments of the region to cope with the current Russian influence as well as the future of the region in the framework of Russian activities. The research findings show that Russia will proceed systematically to influence in the third decade of this century.*

Keywords: Russia, Balkans, US, EU, propaganda, hybrid warfare

Falënderime dhe mirënjohje,

Për gjatë shkrimit të kësaj teze ne tentuam të fokusohemi në një dimension të gjerë të studimit të ndikimit rus në Ballkanin Perëndimor, duke marr parasysh origjinën, formën e manifestimit, metodat e ndikimit të Rosisë, gjendjen aktuale në Ballkan si dhe në fund duke parashikuar të ardhmen e veprimeve ruse në shtetet e rajonit në bazë të dhënave empirike dhe historike. Puna disavjeçare në fushën e gjeopolitikës kritike dhe vëzhgimin sistematik të aktiviteteve hibride të Rosisë në dy dekadat e fundit, ishin arsytet që të vazhdojë hulumtimin në këtë fushë të marrëdhënieve ndërkombëtare. Ndikimi i historisë në një mjedis kaq kompleks siç është rajoni ynë, i bën studimet dhe ekspertët e ardhshëm të fushës së sulmeve hibride që të përqendrohen edhe më shumë në dezinformimin dhe mjetet tjera të luftës psikologjike ruse që do t'i shohim në dekadën e tretë në Ballkanin Perëndimor. Poashtu dëshiroj të falënderoj të gjithë ata profesorë që në mënyrë të drejtpërdrejtë dhe tërthorazi ndihmuan gjatë procesit të shkrimit të tezës. Studimi nuk do të ishte i mundshëm pa kontributin e ekspertëve dhe të intervistuarëve që ndihmuan në përfundimin e tezës. Nuk do të arrija këtu, pa ndihmën dhe mbështetjen e rrethit familjar, kolegëve, miqve dhe shokëve nga vendlindja dhe diaspora që më motivuan në punën sistematike tre vjeçare. Prindërit e mi Neaziu dhe Asija me anëtarët e ngushtë të familjes, gjithashtu meritojnë respekt të veçantë në shkollimin tim brenda dhe jashtë bashkë me vajzën Lisa, nipin Artanin dhe mbesën Arta.

Shpresoj se hulumtimi do të zgjoj interesin tuaj!

Selim Ibraimi

Tetovë , 14.12.2020

SHKURTIME

ORGANIZATA E TRAKTATIT TË ATLANTIKUT VERIOR- NATO

BASHKIMI EUROPIAN- BE

ORGANIZATA E TRAKTATIT KOLEKTIV TË SIGURISË- CSTO

ISH REPUBLIKA JUGOSLLAVE E MAQEDONISË- IRJM

MAQEDONIA VERIORE- MV

BASHKIMI I REPUBLIKAVE SOCIALISTE SOVJETIKE- BRSS

REPUBLIKA FEDERALE E GJERMANISË- RFGJ

UNIONI EKONOMIK EUROAZIATIK- UEE

AGJENCIA KOMBËTARE E PARASHIKIMEVE E SHBA - NIE

KËSHILLI PËR NDIHMË EKONOMIKE TË NDËRSJELLË- COMECON

INDUSTRIA E NAFTËS SË SERBISË- NIS

INSTITUTI KOSOVAR PËR KËRKIMIN E POLITIKAVE DHE ZHVILLIMIT- KIPRED

KARTA E TË DREJTAVE THEMELORE TË BASHKIMIT EUROPIAN- KEDNJ

BYROJA POLITIKE E PARTISË KOMUNISTE TË JUGOSLLAVISË- PKJ

PARTNERITETI PËR PAQE - PP

KOMITETI NDËRKOMBËTAR KËSHILLIMOR I ORGANIZATAVE TË OFICERËVE NË REZERVË- IAC

PRODHIMI I BRENDSHËM BRUTO- PBB

KISHA ORTODOKSE E UKRAINËS-KOU

QENDRA RUSE HUMANITARE NË NISH- QRN

SHËRBIMI INTELIGJENT USHTARAK RUS- GRU

SHËRBIMI EUROPIAN I VEPRIMIT TË JASHTËM- EEAS

QENDRA E KOMUNIKIMIT STRATEGJIK E EKSELENCËS SË NATO-S NË RIGË, LETONI- STRACOM

PËRMBAJTJA

DEKLARATË	0
SHKURTIME.....	0
HYRJE.....	1
METODA	2
KREU I.....	4
Kronologjia e depërtimit rus në vendet e Ballkanit Perëndimor	4
1.1. Zanafilla e shtetit rus	4
1.2. Zhvillimi i shtetit rus deri në periudhën e Revolucionit të Tetorit	7
1.3. Diplomacia ruse dhe vendet e Ballkanit Perëndimor nga Revolucionit i Tetorit deri në shpërbërjen e BRSS-së.....	11
Dokumenti 1.....	16
1.4. Politika e Federatës Ruse ndaj vendeve të Ballkanit Perëndimor pas rënies së Murit të Berlinit	18
Dokumenti 2.....	22
KREU II.....	24
Tendencat e Rusisë për rikthim në Ballkanin Perëndimor	24
2.1. Autorët e huaj mbi aktivitetin e brendshëm të Rusisë në dhjetëvjeçarin e fundit	24
Dokumenti 3.....	30
2.2. Fushat e veprimit rus	38
Dokumenti 4.....	41
2.3. Ndikimi rus në mjediset e përziera etnike të Ballkanit Perëndimor	42
Dokumenti 5.....	45
Dokumenti 6.....	48
2.4. Format e ndikimit	48
Figura 1	49
2.5. Pasojat e ndikimit rus në dhjetëvjeçarin e fundit në vendet e Ballkanit Perëndimor	51
KREU III.....	56
Burimet e influencës ruse dhe reagimi euro-amerikan	56

3.1. Shfrytëzimi i konflikteve të ngrira	56
Dokumenti 7.....	58
Dokumenti 8.....	63
3.2. Dezinformimi	63
3.3. Strategjia hibride	66
Dokumenti 9.....	68
3.4. Pozicioni amerikan dhe ai rus në Ballkanin Perëndimor	71
Dokumenti 10	73
KREU IV	81
Rusia në veprim.....	81
4.1. Përpjekjet për Unionin Pan-Aziatik dhe Ballkani Perëndimor	81
4.2. Dislokimi i teknologjisë ushtarake në Ballkanin Perëndimor	86
4.3. Rikthimi nëpërmjet aleancave.....	89
4.4. Rusia si lojtar garues i dekadës.....	93
4.5. Tendencat e politikës së jashtme të Rusisë të zbërthyer në grafikone (1682-2014)	103
KREU V	110
5.1. Metodatat dhe mjetet e ndikimit rus në Ballkanin Perëndimor (2008-2018).....	110
5.2. Analiza, interpretimi dhe gjetjet.....	149
5.3. ILUSTRIMI GRAFIK I TË DHËNAVE	150
5.4. Përfundim.....	154
5.5. Rekomandime dhe parashikime për Federatën Ruse	156
BIBLIOGRAFIA	158
SHTOJCA I.....	164
1.1. Pyetjet e parashtruara	164
1.2. Të intervistuarit.....	164
1.3. Përgjigjet e pranuar nga intervistat me ekspertë të huaj dhe vendor	165
I. Riçard Millet	165
II. Hans Van Der Berg.....	166
III. Jusuf Buxhovi	167
IV. Anton Pancev.....	168
V. Hajdi Xhixha	172
VI. Emin Azemi	174
VII. Sadri Ramabaja	176
VIII. Blerim Abedini	182
IX. Arsim Zekolli.....	184

X. Petar Bogojeski	188
XI. Akri Cipa	189
XII. Leta Barxhieva Miovska	191
XIII. Allison Carragher	192
XIV. Florian Qehaja	194
XV. Vuk Vuksanoviq	195
XVI. Lulzim Peci	197
XVII. Maxim Markastev	198
XVIII. Alon Ben-Meir	199

HYRJE

Pas tërheqjes së sovjetikëve nga politika jugosllave dhe shpërbërjes së komunizmit, Moska nën udhëheqjen e presidentit Vladimir Putin me anë të ndërhyrjeve të reja në demokracitë e brishta po bën përpjekje për ripërtërije ekonomike, politike, kulturore, fetare dhe diplomatike. Ringjallja e Rusisë dhe forcimi i pozitës në Ballkanin Perëndimor njëherit mund të konsiderohet si një provokim i madh për shtetet e Ballkanit në rrugën e vështirë evro-atlantike.

Ky kthimi i heshtur rus ka një natyrë tjetër, duke i përdorur të gjitha mjetet e politikës së jashtme të fokusuara në taktikat hibride dhe dezinformuese. Në fillim të vitit 2008 qeveritë ballkanike, praninë ruse e pritën hapur pas dështimit të Bashkimit Evropian (BE) në politikat e zgjerimit drejt Ballkanit Perëndimor. Aktualisht, këto shtete që dikur ishin nën influencën e Unionit Sovjetik, tani janë në proces të gjetjes së një raporti të ri me Rusinë, megjithëse disa janë edhe anëtare të NATO-s. Rusia është aktor global në marrëdhëniet ndërkombëtare, duke filluar që nga shekulli i XVII kur Pjetri i Madh dhe më pas Katerina e Madhe e ngritën statusin gjeopolitik të Rusisë në shkallë ndërkombëtare. Në kohën e sotit dhe sidomos pas vitit 1999 me ardhjen në pushtet të presidentit Vladimir Putin, Rusia u bë më agresive dhe antagoniste në shkallë rajonale duke përfshirë këtu edhe Ballkanin Perëndimor. Rusia i shfrytëzon të gjitha mjetet dhe burimet për t'i përmbushur objektivat kombëtare që kanë të bëjnë me strategjinë ruse për ndikim në zonat e dikurshme të influencës sovjetike. Andaj, kthimi i heshtur i Rusisë në rajon nuk është i rastësishëm dhe ka për qëllim afatgjatë të prishjes së ekuilibrit politikë, ekonomik, etnik dhe kulturorë në Ballkan. Që nga viti 2008, Federata Ruse në disa momente i arriti disa objektiva për të zbrapsur demokracitë e Ballkanit drejt reformave dhe euro integritimeve. Përderisa Bosnja dhe Hercegovina kërkon një reformë gjithëpërfshirëse të funksionimit të saj, Kosova kërkon nga Uashingtoni dhe Brukseli që të mos e bëjnë territorin dhe sovranitetin pjesë të marrëveshjes së re Serbi-Kosovë. Iniciativat diplomatike po shkojnë së bashku me "Iniciativën tjetër të tre deteve" (3-SI) për të parandaluar ndikimin ruso-kinez në Evropën Qendrore dhe Juglindore, ndërsa Rusia nga ana tjetër me metodat hibride lirisht ka krijuar një përparësi të dukshme në Ballkan. Ky hulumtim i jep një rishikim përgjigjes së qeverive të rajonit të Ballkanit, politikave të Moskës dhe trendeve gjeopolitike. Viti 2017 paraqet një realitet të ri ku shohim politika më pragmatike dhe qasje më reale të shteteve të Ballkanit Perëndimor në marrëdhëniet me Rusinë duke gjetur zgjidhje të reja në strukturat euroatlantike.

Mjeti më i fortë rus është dezinformimi dhe shërbimet inteligjente në Ballkan. Andaj ky disertacion siguron informata për aktivitetet ruse në këta vende, si veprime të cilat ndikojnë negativisht në demokratizimin dhe pamundësimin e perspektivave të qëndrueshme të vendeve më të rrezikuara nga ndikimi rus.

METODA

Ky hulumtim është bazuar në një hipotezë kryesore dhe katër hipoteza ndihmëse. Hipoteza kryesore është: *Federata Ruse ka ushtruar ndikim negativ në ndërtimin e politikave të shteteve të Ballkanit Perëndimor gjatë periudhës (2008-2018)*. Kurse hipotezat ndihmëse janë: Ndikimi i Federatës Ruse është zhvilluar përmes propagandës mediale; Ndikimi i Federatës Ruse në rajonin e Ballkanit është zhvilluar përmes Kishës Ortodokse Ruse; Ndikimi i Federatës Ruse në periudhën (2008-2018) është zhvilluar përmes diplomacisë; Ndikimi i Federatës Ruse gjithashtu është zhvilluar nëpërmjet partive politike. Në funksion të këtij studimi janë shfrytëzuar disa metoda: metoda historike, analiza- sinteza, metoda krahasuese, metoda kualitative duke përdorur intervistën me burimet e hapura si dhe metodën kuantitative e cila ka gjetur zbatim në zbërthimin e grafikoneve dhe rezultatet adekuate për dekadat e përcaktuara, duke u bazuar në ngjarjet më të rëndësishme historike që kanë ndikuar në politikën ruse për arritjen e objektivave strategjike.

Ky disertacion gjithashtu e përfshin pjesën empirike të hulumtimit me ekspertë të fushës si dhe personalitete që kanë njohuri mbi historinë e Rusisë dhe aktivitetin e Moskës në Ballkan para dhe pas ardhjes së Putinit. Në parashikimet për Federatën Ruse për dekadën e tretë, “Metoda Bejziane” (Metoda Bejziane është një teori në fushën e statistikave e bazuar në interpretimin e probabilitetit e cila shpreh një shkallë të besimit për një ngjarje. Shkalla e besimit mund të bazohet në njohuritë e mëparshme në lidhje me atë ngjarje, si që mund të jenë rezultatet e eksperimenteve të mëparshme, ose në besimet personale në lidhje me ngjarjen). Në teorinë dhe statistikën e probabilitetit, teorema “Bejziane” parashikon duke u bazuar në njohuritë paraprake të kushteve që lidhen me ngjarjet e kaluara dhe aktuale për të fituar informata për ngjarjet e të ardhmes. Përfundimi

i studimit me modelin "Bejzian" është thelbësor për llogaritjet e ngjarjeve të ardhshme të transformuara në vlerësime racionale të fushave të caktuara të ndikimit rus.¹

Formula e përdorur është: $P(A|B) = [P(B|A) \times P(A)] / P(B)$ ku A dhe B janë ngjarjet dhe P(B) ndryshon nga zero. P(A|B) është një probabilitet i kushtëzuar përderisa gjasat që të ndodhë ngjarja A duke qenë ngjarja B e vërtetë. P(B|A) është probabilitet i kushtëzuar përderisa që gjasat të ndodhë ngjarja B duke ditur se ngjarja A është e vërtetë. A dhe B njihen si probabilitete marginale. Dhe kushti tjetër është se A dhe B duhet të jenë ngjarje të ndryshme.² Mosha e të intervistuarave është nga 18-78 vjet, me përvojë profesionale si pedagogë universitarë, analistë të punësuar në institute, ekspertë të pavarur dhe ish zyrtarë të qeverive. Hulumtimi përfshin personalitete të etnive të ndryshme nga Ballkani, shtetet e BE-së, SHBA-së dhe Rusisë. Për të zbërthyer ndikimin rus janë parashtruar gjashtë pyetje kryesore secilit ekspert të përshkruara në fund më një analizë dhe interpretim të qëndrimeve të intervistuarëve. Metoda e studimit mbështetet në gjasat e ngjarjeve të interpretuara në Modelin Bejzian duke i kategorizuar ndikimet ruse në pesë vlerësime bazë që janë variabla të mundshme, dhe të kufizuara për zbërthimin e ndikimit rus. Çdo vlerësim i ndikimit rus ka nivelin e gjasave prej 0 deri 1 (0%- 100%).

Një njësi e ndikimit nëse ka gjasat të larta i afrohet ndikimit të njësisë së ardhshme. Gjithashtu, për efekte pamore dhe të interpretimit të nivelit të fushave dhe formave të ndikimit të Federatës Ruse, janë shfrytëzuar grafikone për secilin të intervistuar, përmbledhur me një grafikë të përgjithshme mbi analizën dhe interpretimin e të dhënave gjatë së cilës janë nxjerrë përfundime mbi format, mënyrat dhe të ardhmen e ndikimit të Rusisë në Ballkanin Perëndimor. Në shtojcën me numër rendor një, gjinden emrat e të intervistuarëve, numri i pjesëmarrësve, shkalla e arsimimit, gjinia, nacionaliteti dhe vendi i punës.

¹ Gelman, Andrew. "Teaching Bayes to Graduate Students in Political Science, Sociology, Public Health, Education, Economics,..." *The American Statistician* 62, no. 3 (2008): 202-05. Accessed March 29, 2021. <http://www.jstor.org/stable/27644025>.

² Choucri, Nazli, and Thomas W. Robinson. 1978. *Forecasting in international relations: theory, methods, problems, prospects*. San Francisco: W.H. Freeman.

KREU I

Kronologjia e depërtimit rus në vendet e Ballkanit Perëndimor

1.1. Zanafilla e shtetit rus

Federata Ruse ka burime të mëdha natyrore duke e vendosur shtetin rus në epiqendër të politikës botërore. Posedimi i naftës, gazit natyror, qymyrit, hekurit, zinkut, plumbit, aluminit dhe shumë materiale tjera e bëjnë Rusinë shtet të fuqishëm në skenën ndërkombëtare. Për nga ana gjeografike Rusia shtrihet nga Azia Veriore në kufi me Oqeanin Arktik dhe vazhdon të shtrihet më tej nga Evropa në perëndim deri në Oqeanin Paqësor. Sipas statistikave zyrtare popullsia e Rusesë është mbi 141 milionë ku sipas regjistrimit të vitit 2010, banorë rus janë regjistruar gjithsej: 77.7%, tartar 3.7%, ukrainas 1.4%, bashkir 1.1%, çuvash 1%, çeçen 1%, 10.2% të tjerë, dhe 3.9% të paspecifikuar.³

Sistemi politik dhe sistemi shtetëror i Federatës Ruse përcaktohen me Kushtetutën e miratuar me votimin më 12 dhjetor të vitit 1993. Në nenin 3 të Kushtetutës ruse thuhet se burimi i vetëm i pushtetit në Rusi është populli i tij shumëkombësh. Qytetarët rusë e ushtrojnë fuqinë e tyre drejtpërdrejt, përmes autoriteteve shtetërore dhe organeve të vetëqeverisjes lokale. Sipas nenit 7, Rusia është një shtet social e cila politikë ka për qëllim krijimin e kushteve bazë që sigurojnë një jetë dhe zhvillim të lirë të individit dhe qytetarëve të gjitha etnive dhe feve .

Kushtetuta e Federatës Ruse neni 10 i Kushtetutës saktëson që pushteti shtetëror në Federatën Ruse ushtrohet në bazë të ndarjes së pushteteve në degët legjislative, ekzekutive dhe gjyqësore. Sipas kushtetutës, pushteti legjislativ, ekzekutiv dhe gjyqësor janë të pavarur.⁴

Sipas nenit 11, subjektet e pushtetit shtetëror janë: Presidenti i Federatës Ruse, Asambleja Federale (Këshilli i Federatës dhe Duma e Shtetit), qeveria dhe gjykatat e Federatës Ruse. Më tej neni i 13 i Kushtetutës thotë se “diversiteti politik dhe ideologjik, sistemi shumë partiak dhe barazia politike

³ Russia. 2020. www.cia.gov. 3 30. Accessed 4 1, 2020. <http://www.cia.gov>.

⁴ The Constitution. <http://www.constitution.ru/en/>. 1993. 12. Accessed 4 2, 2020.

janë të njohura para ligjit në Rusi”. Asnjë ideologji nuk mund të bëhet pjesë përbërëse e shtetit rus apo të jetë e detyrueshme thuhet në Kushtetutë. Që nga shkurti i 2017-tës, në Rusi u regjistruan 77 parti, 14 prej tyre morën pjesë në zgjedhjet e Dumës së Shtetit të Asamblesë Federale të Federatës Ruse në vitin 2016. Në nenin 14, Rusia është caktuar si një shtet laik, dhe asnjë fe sipas kushtetutës nuk mund të bëhet e detyrueshme dhe as e imponuar me dhunë. Kurse organizatat fetare janë të ndara nga shteti dhe janë të barabarta para ligjit të shtetit.

Këshilli i Federatës Ruse fillimisht i njohur si Këshilli Shtetëror dhe i themeluar sipas dekretit sovran të Perandorit Nikollai i II më 17 tetor të vitit 1905 për krijimin e një strukture politike përfaqësuese, e humbi legjitimitetin politik pas revolucionit të shkurtit të vitit 1917, për tu rikrijuar nga kushtetuta e re ruse e vitit 1993 si Këshill i Federatës në kuadër të Asamblesë Federale me gjithsej 170 të zgjedhur përfaqësues të zgjedhur. Këshilli i Federatës plotësohet nga dy përfaqësues nga 83 rajonet e Rusisë, një nga ekzekutivi dhe një nga legjislativi i rajonit. Sipas kushtetutës pragu i pranimi ose i kandidimit është 30 vjet dhe ai/ajo kandidate duhet të jetë shtetas/e i Federatës Ruse.⁵

Kurse Duma e Shtetit po ashtu është e themeluar sipas dekretit sovran të Perandorit Nikollai i II më 17 tetor të vitit 1905, e cila e humbi legjitimitetin pas revolucionit të shkurtit të vitit 1917. Pastaj sërish u rikrijuar nga kushtetuta e re ruse e vitit 1993. Gjithsej Duma e Shtetit përbëhet nga 450 të zgjedhur me një mandat për pesë vjet dhe ato zgjidhen përmes zgjedhjeve të përgjithshme dhe të drejtpërdrejta. Pragu i pranimi apo i kandidimit është 21 vjet.⁶

Si një institucion tradicional i shtetit rus, Duma ka një histori para-sovjetike, veçanërisht nga koha e quajtur e “Dumave Bojar” që datojnë nga shekulli i 10-të deri në 17-të dhe “Dumat e Qytetit” nga vitet (1785-1917). Ndërsa “Gosudarstvennaya Duma”, ose “Duma e Shtetit”, në historinë politike ruse përbën përpjekjen e parë serioze drejt qeverisjes parlamentare në Rusi.

Kurse, kreu i shtetit rus është Presidenti i Federatës Ruse i cili po ashtu është garantuesi i Kushtetutës, i të drejtave dhe lirive të qytetarëve. Presidenti rus ka për detyrë të mbrojë sovranitetin dhe integritetin shtetëror. Ai siguron funksionimin dhe bashkëveprimin e koordinuar të autoriteteve publike dhe përcakton drejtimit kryesor të politikës së brendshme dhe të jashtme të shtetit.

⁵ Federal Council of Russian Federation. n.d. <http://council.gov.ru>. Accessed 4 5, 2020. <http://council.gov.ru/en/structure/council/>.

⁶ State Duma. n.d. Accessed 4 4, 2020. <http://duma.gov.ru/en/duma/about/>.

Presidenti zgjidhet në bazë të votimit të drejtpërdrejtë dhe me votim të fshehtë. I njëjti person nuk mund të zgjidhet presidentit për më shumë se dy mandate. Mirëpo në bazë të ndryshimeve kushtetuese të 31 dhjetorit të vitit 2008, duke filluar me zgjedhjet presidenciale të vitit 2012, presidenti zgjidhet për një mandat gjashtë vjeçar dhe me ndryshimet e fundit kushtetuese presidenti zgjidhet për tre mandate.

Historikisht sllavët në Rusi janë pushtuar nga nomadët. Rreth viteve 1500 p.e.s., sllavët, një grup indo-evropian, u vendosën në rajonin e Polonisë dhe Rusisë Perëndimore. Të prekshëm nga pushtimet e huaja përgjatë stepave ata shpesh u qeverisën nga grupe të tjera më të fuqishme të quajtur Hazarë. Por, rusët e mbajtën dhe e organizuan mirë territorin e tyre deri në ardhjen e vikingëve nga veriu, dhe ishte shekulli i IX kur vikingët duke plaçkitur depërtuan thellë në territorin e Rusisë. Lumenjtë e Evropës Lindore që rrjedhin në veri dhe në jug e bëjnë çuditërisht të lehtë transportin e mallrave midis Baltikut dhe Detit të Zi. Rusia është një shtet veçanërisht i favorizuar dhe i ka të gjitha tiparet e një vendi tregtar, pasi burimet e lumenjve Dvina, Dnieper dhe Vollga janë afër njëri-tjetrit dhe ato rrjedhin në Baltik, Detin e Zi dhe në Kaspik. Mallrat midis këtyre rajoneve të rëndësishme tregtare konvergjojnë në këtë zonë strategjike dhe historikisht në këtë hapësirë gjeografike u zhvilluan përplasjet ushtarake, ekonomike dhe tregtare të fuqive evropiane dhe aziatike për pushtimin e hapësirës ruse. Nga fillimi i shekullit IX, fiset Vikinge të njohura më vonë si fiset **Rus**, kanë pasur një bazë në qytetin e Novgorodës dhe megjithëse nuk ishin saktë sllavë, në fund e pagëzojnë Rusinë me të njëjtin emër që e mban edhe sot. Zhvillimi i tyre socio-ekonomik, veçanërisht poshtë zonës së Dnieprit i krijon kushtet e para që në atë zonë tregtare të hidhen themelet të kombit rus. Në vitin 882 një drejtues i njohur me emrin Viking Oleg e zhvendos selinë e tij poshtë Dnieperit, duke pushtuar qytetin e Kievit. Këtu, në vitin 911, ai negocion një traktat tregtar dhe paqeje me Perandorinë Bizantine e cila kishte pushtuar pjesë të konsiderueshme të territorit në veri. Një pasardhës i Viking Olegut në Kiev, dy gjenerata më vonë, në ditarin e tij e përshkruan këtë zonë si mjaft strategjike, sepse sipas tij ky qytet i parë rus është qendra e një tregtie të një trekëndëshi të rëndësishëm midis Perandorisë Bizantine të civilizuar në jug, stepave në mes, dhe maleve të egra të veriut. Sipas burimeve historike rusët e parë në shekullin X - XI ishin akoma vikingë, përderisa bëhen më të zhvilluar ata fillojnë të shohin diçka të ndryshme. Kjo është veçanërisht e vërtetë për mbretin Vlladimir i cili ishte shpallur princ i gjithë Rusisë në vitin 980 pasi e pushtoi qytetin e Kievit. Jeta e hershme e mbretit Vlladimir kalohet në stilin pagan me përleshje në mes kundërshtarëve, por, rreth vitit 988 ai ndërmerr një hap të guximshëm historik që i jep Rusisë identitetin karakteristik dhe i sjell

atij personalisht emrin e një shenjtori duke zbuluar se cila është feja më e mirë për kombin më të ri të mesjetës. Vlladimiri pa ndonjë hamendje zgjodhi greke ortodokse të krishterimit, pasi Evropa e krishterë në atë kohë paraqiste rrezik për sundimin e tij dhe shtetin e ri rus.⁷

Feja e re në fillim ju imponohet të gjitha qyteteve të cilët ishin nën kontrollin e mbretit Vlladimir dhe familjes së tij, por banorët e Novgorodës, dhe të Kievit pagëzohen në vitin 989. Më vonë mbreti Vlladimir e pushtoi Kievin në vitin 980 pas një beteje për jetë midis tij dhe vëllezërve të ndryshëm, dhe procesi i hakmarrjes përsëritet edhe pas vdekjes së tij në vitin 1015. Pasardhësi i tij, Jarosllav i Urti në vitin 1019 pranohet si princ i madh i Kievit.

1.2. Zhvillimi i shtetit rus deri në periudhën e Revolucionit të Tetorit

Në fund të shekullit të XV, Ivani i III pushtoi Novgorodën kurse Ivan i IV, quajtur Ivani i Tmerrshmi (1533-1584) mbreti i Parë Muskovit konsiderohet se ka themeluar shtetin rus. Ai e shtypi me dhunë fuqinë e princërve rivalë, por Rusia vazhdoi të mbetet kryesisht mesjetare deri në drejtimin e Pjetrit të Madh (1689-1725) i cili ishte nipi i Mbretit të Parë të Shtëpisë së Romanovëve. Pjetri i Madh bëri reforma të gjera që synonin perëndimin dhe, pas humbjes së tij nga Çarlisi i XII i Suedisë në “Betejën e Poltavës” në vitin 1709, ai i zgjeroi kufijtë e Rosisë drejt botës së reformuar perëndimore. Katerina e Madhe (1762-1796) e vazhdoi projektin strategjik të perëndizimit të Pjetrit dhe e zgjeroi territorin rus duke përvetësuar Krimenë, Ukrainën dhe një pjesë të Polonisë. Më pas gjatë sundimit të Aleksandërit të I (1801-1825), përpjekja e Napolon Bonapartës për të pushtuar Rusinë ishte e pasuksesshme, trupat franceze u shpartalluan në vitin 1812 dhe rusët e pushtuan një territor të ri, përfshirë Finlandën në vitin (1809) dhe Moldavinë disa vite pas në (1812). Perandori i I nga Dinastia e Romanovëve ishte Mihail Romanovi i cili u zgjodh perandor nga Kuvendi i I Vendit që ndryshe quhej (Zemski Sabor) në moshën 16 vjeçare pas dëbimit të polakëve nga Moska. “Dinastia e Romanovëve” Rosisë i dhuroi disa sundues të dalluar që arritën ta ofronin me Perëndimin dhe ta shndërronin Rusinë në një superfuqi evropiane. Gjatë periudhës së tyre, shteti rus do të zgjerohet

⁷Esler, Elisabeth Gaynor Ellis & Anthony. 2005. World History. New Jersey: Pearson Education Inc. 240-243.

deri në kufijtë administrativ të ish- BRSS-së dhe ky zgjerim do të paraqiste vështirësi të reja për fuqitë tjera evropiane të kohës. Sipas vlerësimeve të historianëve, shekulli i XVIII paraqet kthesën më të madhe në zhvillimin e shtetit rus, sepse identifikohet me sundimin e dy drejtueseve më të mëdhenj rus Pjetrit të Parë dhe të Katerinës së Dytë.⁸

Kur Aleksandri ishte në pushtet ai krijoi një sistem të ri me Aleancën e Shenjtë kjo lidhje krishterë e cila për një kohë e shkatërroi lëvizjen liberale që ishte në rritje në Evropë dhe që përfundimisht më vonë gjendja politike dhe kushtet e zhvillimit social, hapën rrugët e revolucionit bolshevik rus. Në revoltën e dhjetorit në vitin 1825, një grup oficerësh ushtarakë të rinj dhe reformistë u përpoqën të bëjnë miratimin e një monarkie kushtetuese në Rusi duke parandaluar pranimin e Nikollës së I si udhëheqës. Ata dështuan plotësisht dhe Nikolla u bë udhëheqësi më reaksionar dhe më agresiv në Evropën e re që ishte krijuar nga Kongresi i Vjenës. Aleksandri i II (1855-1881) i zgjeroi kufijtë e Rusisë në Paqësor dhe Azinë Qendrore, kurse “Serfdom” (skllavëria) u shfuqizua në vitin 1861, por kufizime të rënda shoqërore u vendosën për klasën e emancipuar ruse. Grevat revolucionare pas humbjes së Rusisë në luftën me Japoninë e detyruan Nikollën e II (1894-1917) të formonte një organ kombëtar të quajtur Duma, por i zgjedhur nga një votim mjaft i kufizuar. Duma u mbledh për herë të parë në vitin 1906, duke pasur ndikim të madh në politikën e mëtutjeshme të Nikollës. Mirëpo, Revolucion i Tetorit dhe Lufta e Parë Botërore (LPB) demonstruan perandorinë e korruptuar ruse dhe joefikasitetin mbretëror dhe padyshim vetëm patriotizmi ushtarak dhe revolucion i cili ishte në lindje e mbajti të bashkuar ushtrinë ruse, një ushtri siç dihet e pajisur dobët përballë ushtrive të forta evropiane e cila njëkohësisht kishte pësuar disfatë gjatë LPB-së.

Siç po shihet deceniet e para të shekullit XX paraqesin periudhën më të turbullt të zhvillimit të shtetit rus. Ndodhitë e njëpasnjëshme në shoqërinë ruse nxorën në shesh paaftësinë drejtuese të Nikollës së II, në një shtet të madh të tipit gjysmë agrar siç ishte Rusia.⁹

Protestat dhe kryengritjet shpërthyen në qytetin Shën- Petersburgut në mars të vitit 1917, mbreti Nikolla i II u detyrua të largohej më 15 mars të vitit 1917, dhe bashkë me familjen e tij u vranë nga kryengritësit rusë bolshevikë më 16 korrik të vitit 1918. Një qeveri e përkohshme nën drejtimin e

⁸ Aziri, Etem. 2012. Sistemet politike. Tetovë: Universiteti i Evropës Juglindore në Tetovë. 436-441.

⁹ Aziri, Etem. 2012. Sistemet politike. Tetovë: Universiteti i Evropës Juglindore në Tetovë. 454.

Lvovit dhe një drejtuesi tjetër si Aleksandër Kerenski e humbën terrenin ndaj radikalëve ose Bolshevikëve, krah i Partisë Socialiste Demokratike të Punës.

Më 7 nëntor të vitit 1917, Revolucioni Bolshevik i përgatitur mirë nga Vlladimir I. Ulianov Lenini dhe Lion Trotski, e rrëzuan qeverinë Kerenski dhe autoriteti politik iu dha një Këshilli të Komisarëve Popullorë me Vlladimir Leninin si kryeministër i vendit. Revolucioni i madh bolshevik triumfoi kurse gjendja e shtetit të ri u vështirësua nga LPB dhe ekonomia e shkatërruar dhe pa të ardhme të qëndrueshme.

Seria e ngjarjeve që çuan në një kryengritje tani e tutje njëhej si Revolucioni i Tetorit, pasi 7 nëntori ishte në të vërtetë 25 tetori në Kalendarin e vjetër rus. Traktati i Brest-Litovskit i 3 marsit të 1918-tës i dha fund luftës me Gjermaninë, por me fillimin e një luftë qytetare dhe ndërhyrjet e jashtme klandestine e vonuan kontrollin e plotë komunist në të gjithë Rusinë deri në vitin 1920. Ndërkohë një luftë e shkurtër dhe e përgatitur jo mirë nga qeveria e re ruse me Poloninë në vitin 1920 rezultoi në humbjen poshtëruese të rusëve. Pas ndryshimeve që solli Lufta e Parë Botërore në kontinentin evropian, Bashkimi i Republikave Socialiste Sovjetike (BRSS) u krijua si një federatë më 30 dhjetor të vitit 1922 me një politikë të re ekonomike e cila instaloi “bashkësinë sovjetike” si pronare të pronave. Vdekja e Vlladimir Leninit në 21 janar të vitit 1924, shkaktoi një luftë politike të brendshme midis Josif Stalinit dhe Lion Trotskit, i cili favorizoi socializmin e shpejtë dhe nxitjen e revolucionit jashtë vendit. Leon Trotski u shkarkua si komisar i luftës në vitin 1925 dhe u dëbua nga BRSS-ja në vitin 1929, i njëjti u vra në Meksikë në 21 gusht të vitit 1940. Josif Stalini më tej e vazhdoi konsolidimin e pushtetit me një seri spastrimesh në fund të viteve të 30-ta duke i likuiduar udhëheqësit e shquar të partisë dhe oficerët ushtarakë. Stalini e mori kryeministrinë më 6 maj të vitit 1941, duke zbatuar një diplomaci tjetër me shtetet evropiane.

Politika e jashtme ruse në fillim ishte miqësore ndaj Gjermanisë dhe antagoniste ndaj Britanisë së Madhe dhe Francës. Pas ardhjes në pushtet të Adolf Hitlerit në vitin 1933, Rusia u bë antifashiste dhe pro-Lidhjes së Kombeve (LK), e cila politikë mori një kthesë që askush nuk e priste më 24 gusht të vitit 1939 me nënshkrimin e një pakti jo agresioni me Gjermaninë naziste të Hitlerit. Muajin tjetër, nuk vonoi shumë kur Moska u bashkua me sulmin gjerman ndaj Polonisë duke pushtuar territorin dhe pastaj edhe ato të Ukrainës dhe Bjellorusisë. Lufta me Finlandën gjatë viteve (1939-1940) e zgjeroi territorin rus, kurse aneksimi i Moldavisë dhe i republikave Baltike të Estonisë, Letonisë dhe Lituanisë në qershor të vitit 1940 dhe një seri pushtimesh tjera krijuan një republikë të fortë sovjetike. Aneksimi i paligjshëm i republikave Baltike nuk u njoh asnjëherë nga qeveria SHBA-së për 51 vjet me radhë. Megjithatë bashkëpunimi sovjetiko-gjerman përfundoi papritmas me një sulm

nga Adolf Hitleri më 22 qershor të vitit 1941, i cili pushtoi Rusinë evropiane përpara se mbrojtjet sovjetike të ndihmuara nga armatimi amerikan, francez dhe britanik bënë parandalimin e ushtrisë gjermane e cila ishte përqendruar disa kilometra para Moskës.

Ringjallja sovjetike në Stalingrad nga nëntori i vitit 1942 deri në shkurt të vitit 1943, shënoi pikën e kthesës në një betejë të gjatë, duke përfunduar në ofensivën përfundimtare të janarit të vitit 1945. Josif Stalini gjithashtu në fillim të luftës nënshkroi një pakt të mos-sulmit me Japoninë në vitin 1941, por kur forcat aleate ishin afër fitores në Paqësor, forcat sovjetike dhe qeveria rus nuk vonuan dhe papritmas i shpallën luftë Japonisë në 8 gusht të vitit 1945 dhe pushtuan Mançurinë, Karafuton dhe ishujt Kurile. Pushtimi i ishujve Kurile nga rusët nxiti debate dhe mosmarrëveshje të thella diplomatike në mes Japonisë dhe BRSS-së.

Me forcimin e frontit lindor, Bashkimi Sovjetik pas përfundimit të LDB-së filloi një ofensivë tjetër politike dhe diplomatike kundër Perëndimit, duke lëvizur së pari për të bllokuar hyrjen perëndimore në Berlin. Fuqitë perëndimore SHBA, Franca dhe Britania e Madhe ju kundërpërgjigjën politikave sovjetike me disa lëvizje strategjike, duke filluar me një fushatë ajrore e quajtur “Fushata Ajrore e Berlinit”, bënë unifikimin e Gjermanisë Perëndimore (RFGJ) dhe organizuan mbrojtjen ushtarake të Evropës Perëndimore në Organizatën e Traktatit të Atlantikut të Veriut (NATO). Në ndërkohë Lufta e Ftohtë në mes botës perëndimore dhe sovjetikëve që ishte shfaqur në Konferencën e Jaltës së vitit 1945 i kishte përkeqësuar raportet e dikurshme të mira në mes forcave aleate perëndimore dhe BRSS-në. Nuk vonoi shumë Josif Stalini vdiq në 6 mars të vitit 1953, kurse bota demokratike mendoi se gjithçka përfundoi dhe se raportet me sovjetikët do të përmirësoheshin. Bota e ftohtë që erdhi nga Lufta e Dytë Botërore ishte reflektim i raporteve të mëhershme në mes Rusisë Perandorake dhe fuqive evropiane. Pas vdekjes së Josif Stalinit kreu i shtetit u trashëgua nga Gjeorgji Malenkovi në rolin e kryeministrit, i cili ishte vetëm një lojtar i Byrosë sovjetike. Mirëpo pavarësisht ndryshimeve, fuqia e re politike në Kremlin ishte Nikita Hrushovi, sekretari i parë i partisë. Hrushovi pas vdekjes së Josif Stalinit e zyrtarizoi sistemin e Evropës Lindore në një Këshill për Ndihmë Ekonomike të Ndërsjellë (COMECON) dhe në një bllok ushtarak të quajtur Organizata e Traktatit të Paktit të Varshavës në vitin 1955. Ky organizim ushtarak sovjetik ishte si një kundërpeshë ndaj NATO-s dhe forcave aleate të Perëndimit.

Nuk vonoi shumë kur gara në mes superfuqive u thellua dhe BRSS-ja testoi një bombë hidrogjeni në vitin 1953, zhvilloi gjithashtu një raketë balistike në vitin 1957, dërgoi satelitin e parë në hapësirë “Sputnik I” në vitin 1957, dhe Juri Gagarini fluturoi në orbitë rreth tokës në vitin 1961. Përkundër këtyre zhvillimeve ruse, rënia e Hrushovit nga pushteti buroi nga vendimi i tij për të

vendosur raketa bërthamore sovjetike në Kubë dhe kur u kundërshtua nga Uashingtoni, armët u larguan dhe një epokë e re diplomatike filloi me amerikanët. Ai gjithashtu u fajësua për tendosjen ideologjike me Kinën pas vitit 1963. Hrushovi u detyrua të dalë në pension në 15 tetor të vitit 1964 dhe u zëvendësua nga Leonid Brezhnjevi si sekretar i parë i partisë dhe Aleksii Kosygin si kryeministër, me fokus të veçantë zhvillimin e vendit sipas planit socialist dhe avancimin e politikave të sigurisë.¹⁰

1.3. Diplomacia ruse dhe vendet e Ballkanit Perëndimor nga Revolucioni i Tetorit deri në shpërbërjen e BRSS-së

Ballkani Perëndimor historikisht ka qenë një nga pikat kryesore të politikës së jashtme ruse, ndikimeve politike, fetare, dhe përpjekjeve për propagandë. Të gjitha tendencat ruse në të kaluarën janë transformuar në forma të reja të ndikimit dhe janë bërë aktuale sot me ardhjen në pushtet të presidentit Vladimir Putin. Kur Rusia e humbi Luftën e Krimesë të viteve (1853-1856), ajo e shpejtoi ndikimin e saj fetar dhe diplomatik në rajonin e Ballkanit Jugor për qëllime të nxitjes së rivalitetit gjeopolitik me Habsburgët dhe atyre Osmane, me qëllim të përhapjes së idesë së Pan-Sllavizmit në Ballkan. Sidoqoftë, Lufta e Krimesë ishte në thelb lufta e Londrës kundër Rusisë me qëllim që të parandalonin fitoret e mëtejshme ruse kundër Perandorisë Osmane. Pas kësaj lufte u bë e qartë për Rusinë, që Fuqitë e Mëdha të Evropës Perëndimore janë armiqtë e saj, veçanërisht Britania e Madhe. Do të duhen edhe 50 vjet tjera që Rusia të nënshkruajë një marrëveshje ushtarako-politike me Londrën në vitin 1907 vetëm pas një ndarjeje përfundimtare të sferave të ndikimit në Persi. Rivaliteti politik dhe ekonomik midis Rusisë nga njëra anë, Habsburgëve nga viti 1867 dhe Perandorisë gjermane nga viti 1871 nga ana tjetër për ndikim në Ballkan, u prekën fuqimisht në Rusi nga rritja e ndjenjës Pan-Sllave e bazuar në origjinën e përbashkët sllave, dhe mbi të gjitha ishte e bazuar në ndjenjën emocionale për të çliruar Sllavët e Jugut që ishin nën zgjedhën e Perandorisë Osmane.

Në Ballkan para dhe pas Revolucionit të Tetorit, historikisht Rusia ka pasur tre interesa kryesore: strategjike, kulturore dhe fetare. Është e rëndësishme këtu të theksohet një fakt që Rusia,

¹⁰ Hosking, Geoffrey A. 2001. *Russia and the Russians: A history*. Cambridge, USA: Harvard University Press. 80-100.

së bashku me shtetet e Evropës Perëndimore morën pjesë në procesin e modernizimit të kombeve dhe shteteve të Ballkanit dhe Evropës Lindore që nga fillimi i shekullit XIX e deri në Luftën e Dytë Botërore. Padyshim se më tej politikat strategjike të Fuqive të Mëdha, në Ballkan u bënë pjesë e politikave shtetërore dhe lokale për pavarësi nga Austro-Hungaria dhe Perandoria Osmane.

Nga pikëpamja strategjike, diplomacia ruse e konsideroi Ballkanin si thelbësore për sigurinë e shtetit rus dhe mbi të gjitha për stabilitetin e kufijve të shtetit rus. Synimi i Rusisë ishte të siguronte një kufi të favorshëm në Moldavi dhe të kishte një kontroll mbi ngushticën e Bosforit dhe Dardaneleve, të cilët u bënë shumë të rëndësishme për zhvillimin ekonomik rus dhe projektet gjeopolitike në veçanti për dërgimin e grurit dhe misrit nga Ukraina e sotme në tregjet ndërkombëtare. Ngushtica e Bosforit dhe e Dardaneleve u bënë një pjesë e "zonës së sigurisë" të Rusisë në aspektin ekonomik dhe politik. Shqetësimi kryesor i Rusisë ishte të mbronte kalimin e lirë të flotës ruse përmes ngushticës së Bosforit në Detin Mesdhe drejt Atlantikut. Njëkohësisht Rusia synonte të bllokonte zgjerimin e Fuqive të tjera të Mëdha evropiane, veçanërisht të Austro-Hungarisë dhe Gjermanisë në rajon, por veçanërisht në pjesën lindore të Evropës. Duke marrë në konsideratë aspektet fetare dhe kulturore të interesave ruse në Ballkan dhe Lindore, kryesisht për shkak të propagandës Pan-Sllave, Rusia arriti të zhvillojë që nga vitet 1870, 1917 e deri në vitin 1945, një politikë aktive për fatin e Sllavëve të Ballkanit. Pan-Sllavizmi i bazuar në mitin e solidaritetit dhe kryesisht mbi reciprocitetin ortodoks, krijoi një ndjenjë të fortë etnike, fetare dhe kulturore midis popullatës ortodokse sllave të Ballkanit. Kjo vijë ndaj Ballkanit u bë aktive pas Revolucionit të Tetorit si një nga forcat drejtuese mbizotëruese të politikës ruse në Ballkan. Miti i solidaritetit dhe vëllazërimit ushtroi një ndikim të konsiderueshëm në shumë intelektualë dhe qarqe të rajonit dhe padyshim se gjeti mbështetje në rrethet zyrtare në Rusi, Serbi, Mal të Zi dhe Bullgari, e sidomos pas çlirimit të Bullgarisë nga Rusia në vitin 1878 dhe pas përfundimit të Luftës së Parë Botërore. Historikisht Rusia Cariste po përpiqej gjatë gjithë kohës për të pajtuar kombet sllave në konflikte. Ndoshta rasti i konfliktit serbo-bullgar në vitet (1912-1915) mbi çështjen maqedonase, është shembulli më i mirë i politikës së tillë ruse të Pan-Sllavizmit. Interpretuar ndryshe, Rusia u bë krijuesi i "Traktatit serbo-bullgar" të vitit 1912 dhe ndërmjetësi kryesorë në konfliktin diplomatik të viteve 1912-1913 midis Serbisë dhe Bullgarisë për fatin e Maqedonisë gjatë Luftërave Ballkanike. Politika e jashtme ruse ndaj Ballkanit në këtë rast, ishte Pan-Sllave, pasi Shën Petersburgu dëshironte të kënaqte pretendimet territoriale të dy palëve me marrëveshje diplomatike midis

Serbisë dhe Bullgarisë. E njëjta situatë vazhdoi me konsolidimin e shtetit rus pas vitit 1918 dhe përhapjen e komunizmit në Ballkan nga viti 1918 deri në përfundimin e LDB-së.¹¹

Platforma tjetër gjeopolitike ruse e quajtur Federata Ballkanike ishte një projekt për krijimin e një Konfederate Ballkanike, e mbështetur kryesisht në idetë e majta politike. Koncepti politik i një Federate Ballkanike doli në fund të shekullit XIX nga forcat e majta politike rajonale. Qëllimi parësor ishte krijimi i një uniteti politik të ri që bashkon Gadishullin Ballkanik në bazë të ndërkombëtarizmit, socializmit, solidaritetit dhe barazisë ekonomike. Vizioni themelor i federatës qëndronte pavarësisht dallimeve midis popujve të Ballkanit. Ky koncept politik rus kaloi në tre faza të zhvillimit të tij. Në fazën e parë ideja u artikulua si përgjigje ndaj rënies së Perandorisë Osmane në fillim të shekullit XX. Në fazën e dytë, kryesisht gjatë periudhës së konfliktit (1919–1936), ideja e Federatës së Ballkanit ishte pjesë ideologjike e partive komuniste të Ballkanit. Faza e tretë karakterizohet nga përplasja midis udhëheqësve komunistë të Ballkanit dhe drejtuesit komunist Josif Stalin.¹²

Ashtu siç theksuam, ideja për një federate të shteteve të Ballkanit është e vjetër, duke marrë parasysh që pas vitit 1919 e sidomos pas Revolucionit të Tetorit, nga Internacionalja Komuniste me seli në Moskë u miratua një koncept ideologjik socialist rus që popujt ballkanikë duhet ta pranonin si një vlerë e ardhmërisë së tyre. Qëllimi i federatës u ringjall gjatë fazës së parë të pas LDB-së, disi me ironi nga qeveritë greke dhe jugosllave në mërgim me thirrje të rezervuar të Britanisë së Madhe që kërkonte një garanci të fuqishme kundër një rreziku eventual bolshevik dhe e cila kërkesë u refuzua nga BRSS-ja në konferencën e ministrave të Jashtëm në Moskë gjatë tetorit të viti 1943 si një përpjekje për të vendosur një kufi të ri rreth BRSS-së dhe për të parandaluar sovjetikët drejt kufijve të skajshëm lindor të Perëndimit.

Gjatë vitit 1943 dhe 1944, projekte të ngjashme diplomatike, por me një motiv shumë të ndryshëm, u rritën nga dinamika e rezistencës partizane të drejtuar nga komunistët drejt vendeve të Ballkanit. Me miratimin e një shkalle autonomie për “Komitetin Rajonal Maqedonas” të rezistencës në vjeshtën e vitit 1942, Josif Broz Tito mund të kishte pasur në plan krijimin e Federatës Ballkanike dhe përfshirjen e një Maqedonie nën sundimin jugosllav e cila u bë realitet në fund të vitit 1945. Në

¹¹Sotirovic, Vladislav B. 2018. <https://www.globalresearch.ca/tsarist-russia-and-the-balkans-a-brief-historical-overview/5634498.42>. Accessed 4 20, 2020.

¹²Stavrianos, Leften Stavros. 1945. *Balkan Federation: A history of the movement toward Balkan unity in modern times*. Northampton: Archon Books. 30-59.

shkurt të vitit 1943 Svetozar Vukmanoviq-Tempo arriti në Maqedoni si i dërguari special i Titos, i cili frymëzoi themelimin e një “Partie Autonome Komuniste Maqedonase” dhe nxiti gjithashtu krijimin e një “Shtabi të Përgjithshëm Ballkanik” për të bashkuar lëvizjet e rezistencës së rajonit. Tempo ndërtoi një marrëveshje të 20 qershorit të vitit 1943, e nënshkruar nga drejtuesit e Partive Komuniste Jugosllave, Greke dhe Shqiptare, të cilët premtinin bashkëpunim të ndërsjellë në mbledhjen e 12 korrikut të vitit 1943, në një angazhim për të ndërtuar një seli të përhershme të Ushtrisë Çlirimtare Popullore të Ballkanit si embrioni kryesorë ushtarak i një konfederate të ardhshme ballkanike.¹³

¹³Pons, Francesca GoriSilvio. 1996. The Soviet Union and Europe in the Cold War, 1943–53. London: Palgrave Macmillan, London. 222-245.

Sanitized Copy Approved for Release 2011/09/28 : CIA-RDP80-00809A000600280663-5

CLASSIFICATION RESTRICTED
CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY
INFORMATION FROM
FOREIGN DOCUMENTS OR RADIO BROADCASTS

REPORT
CD NO.

COUNTRY Yugoslavia; Albania; Bulgaria
SUBJECT Political
HOW PUBLISHED Daily newspaper
WHERE PUBLISHED Stockholm
DATE PUBLISHED 18 Dec 1949
LANGUAGE Swedish

DATE OF INFORMATION 1949
DATE DIST. 31 Jan 1950
NO. OF PAGES
SUPPLEMENT TO REPORT NO.

STAT

THIS DOCUMENT CONTAINS INFORMATION AFFECTING THE NATIONAL DEFENSE OF THE UNITED STATES WITHIN THE MEANING OF ESPIONAGE ACT 50 U.S.C. 31 AND 32 AND FEELS ARE ASSIGNED. ITS TRANSMISSION OR THE REVELATION OF ITS CONTENTS IN ANY MANNER TO AN UNAUTHORIZED PERSON IS PROHIBITED BY LAW. REPRODUCTION OF THIS FORM IS PROHIBITED.

THIS IS UNEVALUATED INFORMATION

SOURCE Svenska Dagbladet, No 343, 1949.

SAYS TITO SUPPORTERS INCREASING

Belgrade, 17 December -- After the Russian fiasco in the Kostov trial, it is believed in Belgrade that the conflict between the Soviet Union and Yugoslavia has entered a new and extremely dangerous phase.

The Sofia trial was Moscow's last attempt to accuse the Yugoslav Communists before the public and represent them as the guilty ones in the conflict. But the attempt has not only failed, it has injured the Soviet Union itself, because of the way the USSR imposed its will on the satellite states, distorted the truth, and ignored the most elementary human rights in that trial.

The new phase of the conflict may be recognized by the fact that the initiative has now passed from the Soviet Union to Tito, whose struggle against Moscow's hegemony is winning ever-increasing support in all Communist parties, particularly those of the satellite states. This has forced the Soviet Union into a dangerous defensive position against the Titoist tide, which threatens the Soviet system of power, based on involuntary subjection, in Eastern and Southern Europe. It is conceivable that the Russians in the near future will run the risk of military action against Yugoslavia in order to crush this threat.

It is obvious that the Russian position in the Balkans, particularly in Albania and Bulgaria, is actually jeopardized. Communist fugitives from both those countries with whom this correspondent spoke agreed that Yugoslavia is exercising a growing attraction in the Bulgarian and Albanian border areas. New refugees are constantly arriving from Bulgaria and Albania because the political and economic situation in Yugoslavia seems much brighter than the situation in their homelands.

Especially in the Bulgarian part of Macedonia, the irredentist movement is growing in strength, demanding separation from Bulgaria and annexation to the Yugoslavian portion of Macedonia. The Bulgarian authorities are attempting to gain mastery over the separatist factions by terror, mass arrests, and deportation.

Moreover, the anti-Communist opposition groups in Albania and Bulgaria are beginning to show certain sympathy for Tito's Yugoslavia. -- Bretholz, Svenska Dagbladet correspondent.

- END -

- 1 -

CLASSIFICATION		RESTRICTED		DISTRIBUTION					
STATE	☒ NAVY	☒ NSRB							
ARMY	☒ AIR	☒ FBI							

Sanitized Copy Approved for Release 2011/09/28 : CIA-RDP80-00809A000600280663-5

Dokumenti 1. Rritet mbështetja për Titon gjatë mosmarrëveshjeve me Stalinin.

<https://www.cia.gov/library/readingroom>

Nisma e Svetozar Tempos mbërriti në një kohë kur vrulli i luftës ushtarake kundër boshtit po ndryshonte shpejt. Midis janarit dhe korrikut të vitit 1943, partizanët jugosllavë i luftuan ashpër ofensivat gjermane në Bosnjë e Hercegovinë. Në frontin tjetër në "Betejën e Kurskut" në korrik të vitit 1943 forcat e armatosura sovjetike i shkaktuan humbje të madhe ushtrisë gjermane "Vermahtit" dhe më 25 korrik të vitit 1943 qeveria e Benito Musolinit ra në Romë.

Ndërsa, në frontin jugor ballkanik qëllimet e Tempos dhe të sovjetikëve dukeshin të ndërtuara në atë mënyrë për të kontribuar me forca në frontin lindor rus. Marrëveshjet ishin formale, dhe pasi situata ushtarake në Ballkan mbeti pezull, në seancën e 12 korrikut të vitit 1943 çështja maqedonase ishte shfaqur tashmë si një burim përçarjeje në mes forcave të majta komuniste. Mbi të gjitha, sponsorimi i jashtëm diplomatik mungonte për çështjen e re maqedonase dhe nuk vonoi shumë kur më 22 maj të vitit 1943, sovjetikët njoftuan shpërbërjen e Internacionales Komuniste si një gjest tërheqës në perëndim, duke dashur të fshehin qëllimet afatgjata se kinse Moska nuk kishte synime për të ringjallur spektrin e komunizmit ushtarak ndërkombëtar. Strategjia ruse ishte mjaft e dukshme për amerikanët dhe britanikët të cilët kishin frikë nga ndarja e mundshme e Evropës pas përfundimit të LDB-së.

Megjithatë, kjo duket se ishte një taktizim i ri i sovjetikëve deri në përfundim të LDB-së, ku Moska filloi një ofensivë të fshehur në Ballkan për të mbajtur këtë territor nën thundrën sovjetike. Krijimi i një "federate të vogël" në Ballkan në një nivel ushtarak në luftën kundër fashizmit dhe nazizmit, nuk i përgjigjej politikës së Josif Stalinit. Nga ana tjetër më 21 shtator të vitit 1943, duke zgjedhur për të t'ju dhënë përparësi marrëdhënieve me britanikët me të cilët partizanët e Titos kishin krijuar lidhje zyrtare, oficeri ndërlidhës i inteligjencës ushtarake britanik Fitzroy Maclean arriti në selinë e Titos në shtator të vitit 1943. Më pas Tito e njoftoi Tempon se qëllimi i një federate të popujve të Ballkanit ishte vetëm një parullë dhe propagandë, dhe e urdhëroi atë të ndërpresë negociatat për një komandë të unifikuar të Ballkanit.

Me gjithë këtë tërheqje strategjike dhe pas shpine të komunistëve jugosllavë, Josif Broz Tito përsëri e inkurajoi Tempon të forcojë marrëdhëniet me forcat e rezistencës greke dhe bullgare, dhe në një seancë të 16-18 tetorit të vitit 1943, Byroja Politike e Partisë Komuniste të Jugosllavisë (BP-PKJ) bëri

publik qëllimin e “Federatës së Sllavëve të Jugut” dhe në raportin e tij për seancën, komunisti Millovan Gjillas evokoi një bashkim federativ të popujve Sllavë të Jugut.¹⁴

Lufta e Dytë Botërore solli ndryshime dramatike në raportet në mes forcave aleate dhe sovjetikëve. Çlirimi rus i Ballkanit pati një ndikim të madh në politikën e pas luftës në Evropën Juglindore. Kundërshtarë të partive komuniste në Ballkan, kishin shpresuar se forcat aleate perëndimore do të zbarkonin së pari në gadishull, por këto shpresa u thyen nga uljet e fuqive perëndimore në Itali dhe Normandi.

Konferenca e Jaltës e vitit 1945, e Dresdenit 1945, e Teheranit 1943 në mes Fuqive të Mëdha, dhe e fundit e organizuar në Uashington D.C. në mes amerikanëve dhe anglezëve, e definuan qartë kontinentin evropian dhe ardhmërinë e Ballkanit. Çerçili deri në fund të vitit 1944 e përdori Ballkanin si një pazar të negociatave në përpjekjet e tij për të siguruar një marrëveshje më të mirë me Josif Stalinin.

Nën propozimin e kryeministrit britanik u ra dakord që Rusia të kishte ndikim mbizotërues në Rumani dhe Bullgari, ndërsa Perëndimi do të gëzonte të njëjtin status në Greqi.

Jugosllavia dhe Hungaria duhej të ndaheshin në mënyrë të barabartë, ndërsa Shqipëria nuk u përmend në bisedimet për të ardhmen e Evropës Lindore dhe Ballkanit.

Besohet se pushtimi rus i Ballkanit Perëndimor dhe ujdia e fuqive aleate që këto shtete të mbeteshin nën BRSS-në e ndihmuan konsolidimin e pushtetit komunist në ish hapësirën jugosllave.

“Perdeje e Hekurt” e re në mes dy superfuqive krijoi ndarje të reja në Ballkan deri në shpërbërjen e komunizmit në vitin 1989. Me tendosjen e marrëdhënieve në mes sovjetikëve dhe jugosllavëve në vitin 1948, në fakt diplomacia ruse ndryshoi qasjen ndaj Ballkanit, sidomos ndaj hapësirës jugosllave duke u fokusuar në Shqipëri dhe u aktualizua përsëri pas Luftës së Ftohtë.

¹⁴Nation, R. Craig. 1996. A Balkan Union? Southeastern Europe in Soviet security policy, 1944–8. London: Palgrave Macmillan, London. 125-135.

1.4. Politika e Federatës Ruse ndaj vendeve të Ballkanit Perëndimor pas rënies së Murit të Berlinit

Roli i Rusisë në Ballkanin post-komunist ka qenë prej kohësh një temë e hapur midis shteteve të BE-së dhe Ballkanit Perëndimor, një debat që u bë aktual sidomos pas vitit 2008 me rënien e interesit të zgjerimit Bashkimit Evropian në Ballkan. Periudha e Boris Jelcinit dhe e Vlladimir Putinit është e një rëndësie të madhe për reflektimet e fundit ndaj Ballkanit, pasi hedhin dritë mbi politikat dhe perceptimet kombëtare ruse në lidhje me vendet e Ballkanit dhe të ardhmen e tyre. Elita politike ruse eksperimentoi me një internacionalizëm para se të kalonte drejt realizmit socialist. Është interesante, se si shkolla të ndryshme të mendimit i perceptojnë interesat kombëtare ruse në rajonin e Ballkanit dhe si bota perëndimore dhe shtetet e brishta të Ballkanit e shohin Rusinë në gadishull.

Politika ruse u bë aktive gjatë shkapërderdhjes së ish-Jugosllavisë (1991) dhe konfliktit në Kosovë (1998-1999), ku diplomacia e saj bëhet pjesë e negociatave në Dejton dhe Rambujë të Francës që vulosën të ardhmen e konflikteve në rajon. Gjatë luftës në Bosnjë, shqetësimi kryesor i Moskës ishte parandalimi i NATO-s që të ndërmarrë aksione ushtarake kundër serbëve të Bosnjës. Ky ishte pjesë e planit më të gjerë rus për të ndaluar zgjerimin e NATO-s, sesa një veprim thjesht i solidaritetit për vëllezërit sllavë ortodoksë. Me gjithë kundërshtimet ruse, NATO nën urdhrin e presidentit të atëhershëm amerikan Bill Clinton në vitin 1995, nisi një fushatë ajrore kundër forcave serbe të Bosnjës e cila përfundimisht çoi në negociatat e Dejtonit dhe përfundimin e luftës në vjeshtën e vitit 1995. Ngjashmëritë dhe dallimet në politikën e jashtme ruse vazhduan deri në luftën e Kosovës ku këndvështrimi rus për Ballkanin nuk ndryshoi.

Ndërhyrja e NATO-s në Kosovë sipas Moskës, ishte një intervenim pa miratimin e OKB-së dhe një shkelje e së drejtës ndërkombëtare. Fuqitë perëndimore thanë të kundërtën nga ajo “se ndërhyrja në Kosovë ishte shkelje e së drejtës humanitare”. Në të vërtetë, Kremlinin e interpretoi këtë veprim të NATO-s si një dëshmi tjetër të shndërrimit të NATO-s në një aleancë ushtarake me qëllime globale dhe shkelje të sovranitetit të shteteve, rasti i Serbisë.

Rusia arriti megjithatë të dërgojë në të njëjtën kohë forca ruse në Kosovën Veriore, paralel kur forcat shumëkombëshe të NATO-s hynë në Kosovë, por megjithatë kjo ishte një zhgënjim për Rusinë për rolin e saj minimal në Kosovën e pasluftës. Moska duke marrë një qëndrim kundër "standardeve të

dyfishta" nga Perëndimi, e rriti mundësinë e shfrytëzimit të zhvillimeve në Ballkan për të mbështetur politikën ish-sovjetike në sferat e dikurshme të interesit rus. Më rënien nga pushteti të Slllobodan Millosheviqit në vitin 2000, krizën ndëretnike (2001) në Ish Republikën Jugosllave të Maqedonisë (IRJM) tani e quajtur Maqedonia Veriore dhe në Mal të Zi, Rusia krijoi kushte që të ndërhyjë në politikën e brishta të Ballkanit Perëndimor. Në këtë drejtim duhet parë disa pika kritike ku politika e jashtme ruse në Ballkan mbështeti partitë politike në mënyrë të hapur dhe ndonjëherë fshehurazi. Që nga fillimi i dekadës dhe sidomos pas vitit 2000 politika ballkanike e Rusisë ishte e përcaktuar, të paktën pjesërisht nga gjeopolitika e energjisë dhe e tubacioneve të gazit natyrorë.

Moska ishte e shqetësuar gjithnjë e më shumë se eksportet e energjisë në Detin Kaspik mund të kenë një ndikim negativ në aftësinë ekonomike të vetë Rusisë për të siguruar tregjet evropiane dhe ballkanike për produktet e saja. Duke pasur parasysh varësinë e vet nga eksportet e naftës dhe gazit për pjesën më të madhe të fitimeve të saja, Rusia nuk mund të përballojë një eksport të ultë të mallrave gjë që vërteton varësinë e ekonomisë nga distribuimi i resurseve natyrore shtetërore. Kompanitë ruse si "Gazprom", dhe "Lukoil" ishin dhe vazhdojnë të jenë të inkurajuara nga politika zyrtare ruse të investojnë shumë në infrastrukturën energjetike të rajonit dhe të ushtrojnë ndikim në politikën e vendeve të Ballkanit. Në lidhje me "fuqinë e butë" të Rusisë në rajon e cila duhet të merret parasysh si një tregues që luan rol para dhe pas hyrjes së shteteve të Ballkanit Perëndimor në NATO apo BE, duhet theksuar së këto taktika dhe koncepte të reja të Rusisë janë armë vdekjeprurëse për demokracitë e brishta të Ballkanit.

Këtu duhet përmendur edhe një argument tjetër, se me shpërbërjen e BRSS-së ka pasur një rigjallërim të madh të interesit për të kaluarën para-sovjetike të Rusisë nga popujt sllavë të Ballkanit, si dhe një debat të madh për rindërtimin e një aleance të re pas vitit 2000. Kishat ortodokse janë restauruar në të gjitha vendet e rajonit, poetë dhe artistë pro shtrirjes së Rusisë në këtë pjesë të Evropës, me veprat e tyre të financuara nga Federata Ruse edhe një herë ishin dhe janë në shërbim të politikës ruse për një Ballkan të ri prorus. Sidoqoftë, politika aktuale e shteteve nuk është aq bindëse se raportet e tyre pro SHBA-së dhe BE-së do të qëndrojnë në të njëjtin kurs, duke theksuar këtu rolin strategjik të Serbisë me standarde të dyfishta në politikën e jashtme dhe të sigurisë.¹⁵

¹⁵Karagiannis, Emmanuel. 2011. "Russia and the Balkans: Foreign Policy from Yeltsin to Putin." *Journal of Southeast European & Black Sea Studies* 11 (1): 93–94.

Federata Ruse ka qenë historikisht dhe politikisht e pranishme në Ballkan në këto dy shekujt e fundit dhe është arsyeja pse marrëdhëniet midis Rusisë dhe Ballkanit kanë një traditë të pasur dhe të gjatë në Gadishullin Ballkanik, në të cilin Rusia ka luajtur një rol të rëndësishëm duke bërë presion për të ndryshuar kursin e jashtëm të shteteve të Ballkanit Perëndimor.

Në aspektin gjeopolitik, së bashku me ndryshimet që ndodhën në fund të viteve të 80-ta në bllokun komunist dhe ish -Jugosllavi, Rusia ka realizuar gjithnjë e më shumë interesat e saj përmes formave të ndryshme të bashkëpunimit ekonomik me organizatat jo qeveritare, përdorimin e Kishës Ortodokse Ruse (KOR), dhe së fundi ndërhyrjet hibride.

Ndër partnerët më të rëndësishëm ekonomik të Rusisë janë pothuajse të gjitha vendet e Evropës Qendrore dhe Lindore duke përfshirë këtu edhe Ballkanin. Në këtë kontekst, Rusia bëhet një subjekt gjithnjë e më i rëndësishëm i marrëdhënieve politike dhe ekonomike ndërkombëtare. Potencialet ekonomike dhe teknologjisë ushtarake e bëjnë Rusinë një subjekt shumë të respektueshëm të ekonomisë globale dhe aktor kryesor në të gjitha krizat dhe vendimmarrjet botërore.

Dekadat e fundit të shekullit XX, ndërprerja e strukturës socialiste, shembja e BRSS-së, ish-hapësira jugosllave dhe domosdoshmëria e përfshirjes në procesin e globalizimit, e kanë ndryshuar disi rrjedhën e politikës së jashtme të Rusisë dhe shteteve të Ballkanit. Duke pasur parasysh këtë, marrëdhëniet ndërkombëtare midis vendeve të Ballkanit dhe Rusisë duhet të vëzhghen në kontekstin e marrëdhënieve gjeostrategjike, përkatësisht aty mund t'i gjejmë edhe themelet dhe fazat e ndërhyrjes ruse në Ballkan në emër, gjoja të globalizimit dhe shfrytëzimit të situatave emergjente shëndetësore ose kombëtare, rasti me pandeminë globale COVID-19. Edhe pse shtetet e Ballkanit Perëndimor mbeten në rrugën e duhur për t'u anëtarësuar në BE, pasiguria e shteteve të brishta është tipar i rëndësishëm për politikën e jashtme ruse.

Rusia dëshiron të punojë kundër BE-së dhe NATO-s në rajon. Që nga fillimi i konfliktit në Ukrainë në vitin 2014, angazhimi në rritje i Rusisë ka shkaktuar shqetësime në Uashington në lidhje me stabilitetin në rajon dhe planet e vendeve të Ballkanit Perëndimor për t'u anëtarësuar në BE.

Sidoqoftë, anëtarësimi në të ardhmen në BE i kandidatëve si Mali i Zi, Serbia, Maqedonia e Veriut dhe Shqipëria, si dhe kandidatët Kosova dhe Bosnja-Hercegovina, lë të kuptojmë se dilema strategjike se a do të ketë shtrirje të ndikimit të Rusisë në të ardhmen nuk është aq e tepruar. Përkundër vullnetit të mirë për anëtarësim dhe përparim zyrtar drejt BE-së, vendet janë ende larg përmbushjes së kriterëve për pranimin në BE. Rajoni vazhdon të lëngojë nga korrupsioni, mungesa e sundimit të ligjit

dhe krimi i organizuar. BE-ja pohon perspektivën e Ballkanit Perëndimor brenda unionit dhe dëshiron t'i afrojë shtetet e rajonit përmes reformave strukturore deri në vitin 2030.

Në këtë linjë, Rusia është e lidhur ngushtë me pjesët sllave dhe ortodokse të Ballkanit Perëndimor me lidhje të ngushta tradicionale. Lufta e Kosovës e vitit 1999 ishte një pikë kthese ku Rusia mendonte se interesat ishin shpërfillur nga vendimi i NATO-s për të sulmuar Serbinë. Ndërsa angazhimi më i fortë ekonomik i Moskës në dhjetë vitet e fundit ka përfshirë gjithnjë një elementë politik, por, ajo kurrë nuk e sfidoi seriozisht perspektivën e BE-së për shtetet e Ballkanit Perëndimor, por vetëm anëtarësimin ushtarak në NATO. Në lidhje me Ballkanin Perëndimor, Rusia tani i referohet presionit të jashtëm për integrimin të shteteve të ish – hapësirës jugosllave në NATO si një problem që kërkon zgjidhje strategjike, ku detyrimisht veprimet e ardhshme ruse lidhen me konceptin e politikës së jashtme ruse të miratuar në vitin 2013, ku rajonit i atribuohet një shkallë e lartë me rëndësi strategjike.

Partneri kryesor i Rosisë në Ballkanin Perëndimor është Serbia. Lidhja e ngushtë midis dy vendeve mund të gjurmohet përsëri në rolin e Perandorisë Ruse si mbrojtës i të gjithë popujve sllavë. Kohët e fundit, mbështetja politike e Rosisë për Serbinë në dialogun në mes Serbisë dhe Kosovës, ka qenë e një rëndësie thelbësore.¹⁶

Vendimi i Rosisë në Këshillin e Sigurimit të Kombeve të Bashkuara (KS-OKB), për të mos njohur shpalljen e pavarësisë së Kosovës në vitin 2008 është gur themeli i pozitës serbe në këtë mosmarrëveshje. Kjo rrethanë shpjegon gjithashtu popullaritetin e lartë të Rosisë midis pakicës serbe në Kosovë. Dëshira për bashkimin e zonave me shumicë serbe të veriut të Kosovës me Serbinë i dha një impuls të ri të aneksimit rus të Krimesë në vitin 2014, pasi që nga viti 2013, Rusia dhe Serbia kanë mbajtur një partneritet strategjik. Kjo përfshin bashkëpunim ushtarak dhe inteligjent si dhe pozicione të koordinuara në organizatat ndërkombëtare. Në të njëjtin vit, Serbia u bë një vëzhguese në aleancën ushtarake të Organizatës së Traktatit të Sigurisë Kolektive (CSTO) të udhëhequr nga Rusia.

Rusia gjithashtu mban lidhje të ngushta me Republikën Serpska në Bosnjë dhe Hercegovinë ku dihet se udhëheqja politike e kësaj republike vazhdon të flirtoj me shkëputje nga federata. Aneksimi i Krimesë nga Rusia u mirëprit nga serbët e Bosnjës, madje u fol për një shpallje të

¹⁶Samokhvalov, Vsevolod. 2019. "Russia in the Balkan: "Great Power politics and local response"." Insight Turkey 21, 2. 189-210.

mundshme të pavarësisë që do të njihej nga Rusia. Kështu, Rusia ka ndikim mbi shtetin serb dhe serbët e Bosnjës në tërësi për qëllime strategjike të hapjes së korridoreve lundruese dhe të transportit në Neum, portin strategjik të federatës boshnjake.

Në këtë drejtim, vitet e fundit nga 2008 e deri në vitin 2017, duke përfshirë etapën politike deri në rrëzimin e ish kryeministrit Nikolla Gruevski, ishim dëshmitarë të një aleance midis Rusisë dhe Maqedonisë së atëhershme (IRJM). Qeveria maqedonase e Gruevskit si ato të Serbisë dhe Bosnjë dhe Hercegovinës, nuk pranuan t'iu bashkohen sanksioneve ndërkombëtare kundër Rusisë, duke shpresuar të arrijnë një intensifikim të bashkëpunimit ekonomik dhe strategjik me Rusinë. Ndërsa ekonomia e Malit të Zi varej fuqimisht nga investitorët rusë në bregdetin malazez, veprimet e qeverisë malazeze kanë qenë të pavarura politikisht nga Moska, që kur vendi fitoi pavarësinë nga Serbia në vitin 2006, megjithatë Rusia ende përpiqej të ushtronte ndikimin politik përmes opozitës dhe pakicës serbe deri në grusht-shtetin e vitit 2016.

Dokumenti 2. Ministria e Jashtme e Rusisë kërcënon Malin e Zi, 2016
https://twitter.com/mfa_russia/status/753582967356854272?s=20

Për më shumë, pozita dominuese e Rusisë në sektorin e energjisë është thelbësore për ruajtjen e ndikimit të saj në Ballkanin Perëndimor ku Serbia, Bosnja dhe Maqedonia e Veriut, varen dukshëm nga gazi natyror rus. Në plan kombëtar Serbia mbulon më shumë se 75 për qind të nevojave kombëtare me gaz rus ndërsa kompanitë shtetërore ruse kontrollojnë prodhimin e naftës dhe gazit dhe gjithashtu operojnë rafineritë, si dhe rrjetin e shpërndarjes. Gjendja vazhdon të paraqitet e njëjtë edhe në Republikën Serbe të Bosnjës, pasi rafineritë e vetme boshnjake të naftës janë nën kontrollin e kompanive ruse dhe që ushtrojnë në një farë mënyre ndikim mbi ekonominë boshnjake. Pavarësisht llogaritjeve politike, vlera strategjike e rajonit zbret në rëndësinë e Ballkanit si rrugë transitore për gazin rus, pasi njoftimi i qeverisë së Rusisë në fund të vitit 2014 se po përfundonte tubacionin “Përroi Jugor” u vlerësua gjerësisht si një pengesë për marrëdhëniet e saj me Ballkanin Perëndimor. Tubacioni kishte për qëllim të transmetonte gazin rus përmes Bullgarisë dhe Ballkanit Perëndimor në Evropën Qendrore dhe Perëndimore. Nuk vonoi shumë kur Rusia filloi ndërtimin një tubacioni tjetër në Turqi “Përroi turk” dhe që ka një rëndësi tejet strategjike dhe gjeopolitike për politikën e ndikimit rus në Ballkan.¹⁷

¹⁷ Bieri, Matthias. 2015. "The Western Balkans between Europe and Russia". CSS Analyses in Security Policy. 1-

KREU II

Tendencat e Rusisë për rikthim në Ballkanin Perëndimor

2.1. Autorët e huaj mbi aktivitetin e brendshëm të Rusisë në dhjetëvjeçarin e fundit

Krahasuar me epokën e BRSS-së, Rusia e Putinit e kuptoi mirë se në vend të dërgimit të trupave ushtarake, shfrytëzimi i mjeteve të buta ose të “Soft Power-it” përbën esencën e taktikave hibride dhe është mënyra më efektive e influencës ndaj shteteve të Ballkanit. Në këtë fushë, shkencëtari politik amerikan Nye ka shkruar se “fuqia e butë” është aftësia për t'i bërë 'të tjerët të duan pa e përdorur forcën'. Sipas tij “fuqia e butë” mundëson një ndryshim të sjelljes tek të tjerët, pa konkurrencë ose konflikt, duke përdorur bindje dhe tërheqje. Nye konkludon se “fuqia e butë” jo gjithmonë ka qëllime të mira, si që e hasim propagandën në formën e “fuqisë së butë”.¹⁸

Në vitin 2020, Rusia është mjaft e vetëdijshme për opsionet e kufizuara në Ballkanin Perëndimor. Ajo tani është më shumë e interesuar për gjenerimin e kapitalit politik duke vepruar si një kërcënim serioz për integrimin në NATO të vendeve të rajonit. Autori Xhejms Headley thekson se politika e Putinit sidomos theksi i tij në rrënjët historike në mes Rusisë dhe shteteve të Ballkanit gëzojnë një mbështetje të madhe në rajon. Gjithashtu, Rusia e Putinit është më e ndjeshme ndaj elitave të Ballkanit Perëndimor, sepse Moska e ka të njohur faktin se politikanët e Ballkanit janë të interesuar më shumë për ruajtjen e pushtetit sesa për plotësimin e kriterëve të BE-së. Nuk është e rastit pse Moska mbështet vizionin e një ekonomie të integruar ballkanike në BE, e kombinuar me një shoqëri të orientuar drejt vlerave lindore dhe regjimeve autoritare. Shembuj të modeleve të tilla mund të gjenden edhe në BE, për shembull, në Hungari. Tek e fundit, një anëtarësim në BE i vendeve të Ballkanit Perëndimor, nuk do të ishte një katastrofë nga këndvështrimi i Rusisë putiniste. Vendet anëtare që janë të predispozura ndaj Rusisë mund të bëjnë që konsensusi brenda BE-së të

¹⁸ Nye, Joseph, 2004. “Soft Power”: “The Means to Success in World Politics.” 2004. Publishers Weekly 251(9):59. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=f5h&AN=12407999&site=ehost-live>.

shfrytëzohet si mundësi taktike ruse që mund të ndikojë në vendimet e Brukselit dhe në përputhje me interesat e Rusisë.

Reagimi i Rusisë ndaj çdo pranimi të mëtejshëm në anëtarësimin e shteteve të Ballkanit në NATO do të ishte më i ashpër me mjete hibride të theksuara. Kur Mali i Zi u anëtarësua në NATO Moska këtë lëvizje të Podgoricës e përshkroi si një "provokim të madh" duke lëshuar sinjale për shtetet tjera të Ballkanit. Kur jemi tek aleancat Beogradi nuk aspiron anëtarësimin në NATO megjithatë, ai është pjesë e Partneritetit të NATO-s për Paqen (PP) dhe e ka thelluar më tej bashkëpunimin e saj me aleancën në janar të vitit 2015. Bosnja dhe Hercegovina përpiqet për anëtarësim në NATO, por prapëseprapë duhet të implementojë shumë reforma përpara se të konsiderohet kandidate serioze dhe t'i bindë serbët e federatës se anëtarësimi shkon në dobi të Bosnjës dhe Hercegovinës.¹⁹

Ndikimi në rritje i Rusisë në Ballkanin Perëndimor pjesërisht është lehtësuar nga krizat ndërkombëtare. Ballkanin Perëndimor kriza ekonomike e goditi edhe një herë më fortë në vitin 2012, pas asaj të vitit 2008 të krizës globale financiare. Kriza zbuloi shtrirjen e plotë të varësisë së rajonit nga ekonomia evropiane dhe nga ana tjetër pas vitit 2008 lidhjet ekonomike me Brukselin u humbën dhe u zëvendësuan nga investorët e rinj rus.

Mark Geleotti sqaron se premtimet ekonomike BE-ja i mban më mirë se sa Rusia putiniste. Në Serbi, tregtia me BE përbën 62 për qind të tregtisë së jashtme të vendit, ndërsa tregtia me Rusinë përbën vetëm 9 për qind. Për më tepër, deri në 11.7 miliardë euro nga fondet e para-pranimit në BE do të transferohen në Ballkanin Perëndimor dhe Turqi gjatë 2020-2021-tës.

Në një sondazh të kryer në Serbi në shtator të vitit 2014, 57 për qind e të anketuarve ishin në favor të pranimit në BE. Rrjedhimisht BE-ja është e interesuar të pranojë shtetet e Ballkanit Perëndimor si anëtare të reja në mënyrë që të kemi siguri dhe paqe të qëndrueshme. Në Bruksel ende shpresohet se pas vitit 2020, gjendja brenda BE-së do të ndryshojë në favor të lejimit të pranimeve drejt Ballkanit Perëndimor. Sidoqoftë, kjo së pari do t'u kërkonte shteteve të Ballkanit Perëndimor të përparonin në zhvillimin ekonomik dhe të plotësonin kriteret e pranimit. Për më tepër, BE kërkon që shtetet e Ballkanit Perëndimor të gjejnë zgjidhje të qëndrueshme për mosmarrëveshjet historike. Ndërkaq

¹⁹Headley, James. 2008. Russia and the Balkans Foreign Policy from Yeltsin to Putin. University of Michigan: Hurst. 253-260.

Rusia synon të kundërtën në Ballkan dhe vazhdon duke manipuluar me emocionet nacionale pansllave dhe të aspiratave afatgjata të vendeve të rajonit drejt BE-së dhe NATO-s.²⁰

Në këtë drejtim që nga viti 2008 e deri në zgjidhjen e kontestit të emrit të Maqedonisë Veriore me Greqinë, Rusia ishte faktor kryesor në Maqedoni sidomos në politikat e Maqedonisë së Nikolla Gruevskit. Fundi i një mosmarrëveshje tre-dekadëshe me fqinjin e saj, i dha Ruisë një humbje në jug. Vendimi duke njohur zyrtarisht kombin e ri-emëruar të Maqedonisë së Veriut, vulosi një marrëveshje të arritur mes liderëve grekë dhe maqedonas në vitin 2018 dhe largoi pengesën kryesore për ish republikën jugosllave të anëtarësohet një ditë në strukturat euro-atlantike, shton Headley.

Mosmarrëveshjet janë vetëm një nga shumë burimet e tensionit në Ballkanin e brishtë, ku përpjekjet e Ruisë për të ndërhyrë dhe forcuar pozicionin e saj rajonal janë ende duke lëvizur përpara në shumë fronte. Beogradi zyrtar dëshiron të anëtarësohet në BE dhe të nxjerrë përfitimet ekonomike të tregjeve të saj të prosperuar dhe ndihmës ekonomike, por pa i tjetërsuar raportet strategjike me Moskën. Në një lëvizje që të kujton ditët e Luftës së Ftohtë dhe balancës gjeopolitike të ish- liderit komunist Josip Broz Tito me Perëndimin dhe ish-BRSS, presidenti serb Aleksandër Vuçiq po përpiqet të nxisë vëmendjen e Putinit. Megjithatë presidenti rus Vlladimir Putin shpeshherë u ka bërë thirrje rrënjëve të zakonshme sllave të dy vendeve, duke i bërë jehonë një proverbi nacionalist - *"Nëse ne jemi së bashku, atëherë pret fitoren"* - duke premtuar një investim masiv rus për të furnizuar Serbinë me gaz natyror.

Rusia gjithashtu e vëzhgon Bosnjën ku Putini ka zhvilluar lidhje të ngushta me Millorad Dodikun, udhëheqësin radikal të serbëve të Bosnjës. Ai ka sugjeruar heqjen e njësisë serbe të Bosnjës dhe bashkimin me Serbinë, dhe ka inkurajuar kroatët e Bosnjës të shkëputen gjithashtu. Ndërsa për sa i përket Kosovës Rusia mohon ende shtetësinë e saj, por në Paris, Putini u takua për herë të parë në vitin 2018 me presidentin tani në dorëheqje të Kosovës, Hashim Thaçi. Pas takimit, Thaçi tha që Putini e ka siguruar atë se "Rusia do të mbështesë një marrëveshje paqësore midis Kosovës dhe Serbisë".

Studiuesi liberal Ivan Krastev për sa i përket ndikimit rus në Ballkan, thotë se kjo është një përpjekje e Ruisë për të zëvendësuar Perëndimin si një ndërmjetës në rajon, pasi "konfrontimi në rajonin e Ballkanit midis Perëndimit dhe Ruisë putiniste po ndryshon si në natyrë ashtu edhe në intensitet e forcave gjeopolitike".

²⁰Geleotti, Mark. 2019. Russian Political War: Moving beyond the hybrid. London: Taylor & Francis. 50-51.

Ai shton se në dekadën e fundit Rusia po mbron në mënyrë aktive praninë e saj ekonomike dhe kulturore në rajon, por Moska sipas tij kurrë nuk e sfidoi hapur hegjemoninë e NATO-s ose të BE-së. Lindja e Maqedonisë Veriore, ishte një dekurajim i planit të Rusisë për të rritur ndikimin e saj rajonal, por ka të ngjarë të ndryshojë me urgjencë këtë agjendë të re tashmë të fuqishme në viset tjera ku mund të ketë ndikim politika ruse.²¹

Studiuesja tjetër, Hajdi Xhixha e thekson rolin e BRSS-së në Ballkan dhe Shqipëri si kritike në periudhën e pas vitit 1945. “Ndikimi rus nuk është i tanishëm por daton që nga shekulli i XX, kur u vendosën bazat e strategjisë ruse ndaj Ballkanit që sot shfrytëzohen me shumë lehtësi nga Moska zyrtare”. Ajo thekson se kategoria e fundit e vendeve ku ndikimi rus ishte i fortë dhe që sot nuk është i rastësishëm, përbëhet nga ish hapësira e Jugosllavisë dhe Shqipëria. Këtu krijimi i demokracive popullore ndodhi kryesisht për arsye të brendshme sociale dhe politike. Partitë Komuniste Jugosllave dhe Shqiptare e kundërshtuan pushtimin e vendeve të tyre nga boshti komunist, dhe i udhëhoqën vetë lëvizjet e majta të çlirimit kombëtar, të cilat ishin popullarizuar shumë në vendet e tyre përkatëse. Politika e jashtme sovjetike i ndihmoi përpjekjet e tyre, si shembull me rastin jugosllav ku Britania e Madhe më pas u ofroi mbështetje ushtarake.²²

²¹Krastev, Ivan. 2019. Balkans: Putin’s next playground or E.U.’s last moral stand? January 28. Accessed April 21, 2020. <http://www.demdigest.org>

²²Xhixha, Hajdi. 2018. Marrëdhëniet shqiptaro-sovjetike (1949-1960). Tiranë: Instituti i Studimeve Evropiane. 10-21.

MAY 1952

CLASSIFICATION RESTRICTED
 SECURITY INFORMATION
 CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY
 INFORMATION FROM
 FOREIGN DOCUMENTS OR RADIO BROADCASTS

REPORT

CD NO.

COUNTRY Albania
 SUBJECT Political - Propaganda
 HOW PUBLISHED Book, monthly newspaper
 WHERE PUBLISHED Moscow, Pristina
 DATE PUBLISHED 1951, Jan 1953
 LANGUAGE Russian, Albanian

DATE OF INFORMATION 1951 - 1953

DATE DIST. 7 Aug 1953

NO. OF PAGES 7

SUPPLEMENT TO REPORT NO.

THIS DOCUMENT CONTAINS INFORMATION AFFECTING THE NATIONAL DEFENSE OF THE UNITED STATES, WITHIN THE MEANING OF TITLE 18, SECTIONS 793 AND 794, OF THE U.S. CODE, AS AMENDED. ITS TRANSMISSION OR REVELATION OF ITS CONTENTS TO OR RECEIPT BY AN UNAUTHORIZED PERSON IS PROHIBITED BY LAW. THE REPRODUCTION OF THIS FORM IS PROHIBITED.

THIS IS UNEVALUATED INFORMATION

SOURCE Book and newspaper as indicated.

USSR VERSION OF ALBANIAN HISTORY;
EMIGRE PRESS SCORES TIRANA BROADCAST

Soviet Version of Recent Albanian History

The following is taken from N. Shmelev's book, Novaya Albaniya (New Albania), published in Moscow in 1951. In view of the constant insistence by the USSR on its aid in the liberation of Albania, it is interesting to see exactly what the USSR claims to have done for Albanian liberation. It is also noteworthy that Mehmet Shehu's name is nowhere mentioned, even in the account of the war of liberation. All dates are as given in the text.

In the past, Albania had served as ready money in the hands of the imperialists. The Albanian people often had to struggle against imperialistic brigands striving to gain possession of its territory. Stoically and manfully it fought Italian, French, Greek, and other occupiers trying to usurp various parts of its country.

The victory of the Great October Socialist Revolution in Russia inspired the Albanians to carry on a decisive fight for freedom and independence. The national liberation movement in Albania reached unprecedented dimensions. In January 1920, a meeting of representatives of all Albanian prefectures was held in Lushnje. Repudiating the foreign protectorate (the Italian mandate established by the Paris Peace Conference in 1920), the meeting proclaimed Albania an independent state and formed a government.

On 28 June 1920, to forestall a popular revolution in Albania, the Italian government renounced its protectorate. On 9 November 1920, the Council of Ambassadors at London was obliged formally to confirm the independence of Albania.

- 1 -

CLASSIFICATION		<u>RESTRICTED</u>		DISTRIBUTION					
STATE	☒	NAVY	☒	NSRB					
ARMY	☒	AIR	☒	FBI					

Sanitized Copy Approved for Release 2011/09/14 : CIA-RDP80-00809A000700120565-0

RESTRICTED

From the moment of fascist Italy's attack on Albania, the sympathies of the USSR were irrevocably on the Albanian side. The USSR never acknowledged the pretensions of the imperialist powers to Albanian territory. In December 1942, in a special declaration, "On the Independence of Albania," the Soviet government pointed out that the USSR, in full sympathy with the courageous war of liberation waged by Albanian patriots against the Italian occupiers, did not recognize any Italian claims to Albanian territory, but wished to see Albania free from the yoke of fascist occupiers and her full independence restored.

This consistent position of the USSR presented a sharp contrast to the hypocritical conduct of the imperialist powers, the US and Britain, with regard to the war of liberation. The publication of the Soviet government's declaration at the height of the war of liberation in Albania contributed not a little to its success.

The Soviet government, the declaration said, is confident that the war of the Albanian people for its independence is one with the liberation wars of other Balkan peoples oppressed by the Italo-German occupiers, which peoples, in union with all freedom-loving nations, are expelling the usurpers from their lands. The problem of Albania's future form of government, the declaration continued, is a domestic affair and must be decided by the Albanian people itself.

Subsequent events completely justified the confidence of the Soviet government, inasmuch as the Albanian war ended in victory over the occupiers. Having expelled the usurpers, Albania chose the form of government which best suited the interests and hopes of its people, established a democratic people's regime, and set to work on building the bases of socialism.

The Albanian people owed its victory to the USSR, the Soviet Army, and the great Stalin. "The efforts of our people," said Enver Hoxha, "who shed their blood for liberation from the yoke of Italian-German fascists and from feudalism and bourgeoisie, all the victories achieved in the war for freedom, the new life of our people, and the happy and secure future before them are closely and indissolubly connected with the great Stalin. Without the great Stalin, without the USSR, without the renowned Soviet Army, we should never have been able to achieve these great victories. On the contrary, Albania would be governed, as in past centuries, by hangmen, and would suffer under the bloody boots of barbarous imperialist-colonizers."

Radio Tirana Falsifies Albanian History

The following is taken from the monthly newspaper Flamuri i Liris, published in Pristina in January 1953.

One cannot but be surprised on hearing news which has no relation to reality. It often happens that news or small items later turn out to be false. But how can anyone feel when he hears Albania's glorious past distorted and perverted? Surely he will be revolted and wish that he could force the lies down the throat of the liar.

Thus, we were surprised and revolted when we heard the stupid lies broadcast, as usual, by Radio Tirana. We are not talking about secondhand or third-hand slanders, but about the falsification of our history now in progress. Here are some pertinent examples.

- 5 -

RESTRICTED

5 / 7

Sanitized Copy Approved for Release 2011/09/14 : CIA-RDP80-00809A000700120565-0

Dokumenti 3. *Propaganda sovjetike për Shqipërinë, 1953: USSR version of albanian history; emigre press scores tirana broadcast (cia.gov).*
<https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/CIA-RDP80-00809A000700120565-0.pdf>

Ndërsa autori bullgar Dimitar Beçev, ofron pasqyrën e vetme dhe të thelluar për këtë rajon të paqëndrueshëm. Duke shprehur shkathtësinë e natyrës dhe shtrirjes së ndikimit rus në Ballkan, Greqi dhe Turqi, Beçev argumenton se të dy palët Rusia dhe shtetet e Ballkanit Perëndimor, janë të drejtuara nga pragmatizmi dhe oportunizmi sesa nga besnikëria historike dhe fetare. Në këtë drejtim Rusia po kërkon të pohojë rolin e saj në arkitekturën e sigurisë së Evropës, të krijojë rrugë alternative për eksportet e gazit të saj, përfshirë korridorin e gazit jugor të kontestuar dhe të shënojë pikë kundër Perëndimit. Beçevi ofron një kronologji shumë të nevojshme të marrëdhënieve të Rosisë me shtetet e Evropës Juglindore. Autori mund të kishte trajtuar disa çështje në më shumë detaje. Ai analizon marrëdhëniet boshnjake-ruse me jo aq thellësi: "Politikanët e njëpasnjëshëm boshnjakë nuk arritën të ndërmarrin ndonjë përpjekje serioze për të hapur një kanal diplomatik në Moskë, duke lejuar entitetin politik të Republikës Serbe pothuajse si një monopol të plotë mbi marrëdhëniet me Rusinë". Çfarë e shtynë këtu të vlerësojë Beçevin mungesën e shtrirjes së ndikimit politik të boshnjakëve në Moskë? A mund të kishin kërkuar politikanët boshnjakë ndihmën e Turqisë për të lehtësuar hapjen e kanaleve diplomatike? A ishte kjo mungesë e kontaktit për një vendim të ndërgjegjshëm dhe për një lidhje të re me një shtet siç është Rusia? Janë një varg temash tjera që Beçev nuk i trajton në mungesë të njohjes së strategjisë afatgjate ruse në Ballkan. Në fakt askush deri më tani nuk ka njohuri për strategjinë hibride ruse, se sa do të zgjasë dhe a do të paraqitet në forma të reja. Autori duhet të kishte adresuar problemet, nëse shtetet e Ballkanit që funksionojnë në mënyrë optimale si Bosnja dhe veriu i Kosovës në veçanti mund të bëhen potencialisht dhe të kthehen në konflikte të ngrira. Beçev duket se pretendon se media ruse nuk ka bërë asnjë ndërhyrje në ish hapësirën jugosllave, megjithatë nuk jep një shpjegim gjithë përfshirës. Beçev arrin në përfundimin se Rusia është larg nga përfaqësimi i një fuqie. Paralajmërimi për këtë propozim është se Rusia nuk po "tërheq të gjitha fijet sa duhet". Beçev, thotë se Rusia me të vërtetë nuk ka një strategji në Ballkan, por po luan një lojë oportuniste duke përpjekur t'i mbajë kundërshtarët e saj perëndimorë jashtë ekuilibrit, dhe duke

tentuar të ruaj ndikimet e saja të mundshme mbi qeveritë, dhe nëse jo atëherë të ruaj ndikimet mbi segmentet e popullsisë.²³

Autorët tjerë si Dejvid Klark dhe Andreu Foksall, theksojnë se Rusia ka ndjekur një politikë të jashtme aktive në Ballkan që të paktën nga fundi i shekullit XVIII, kur kufijtë e perandorisë ruse arritën për herë të parë në Detin e Zi. Në atë kohë, përparësia kryesore e Rusisë në rajon ishte siguri i hyrjes në Mesdhe nga Deti i Zi, duke dobësuar kontrollin osman të ngushticave të Bosforit dhe Dardaneleve. Sponzorimi dhe mbështetja e rebelimeve lokale kundër sundimit otoman midis popujve sllavo- ortodoksë të Ballkanit, së bashku me përpjekjet e bashkuara diplomatike, u bënë një nga rrugët kryesore për avancimin e këtij interesi. Një përzierje e interesave strategjike dhe lidhjeve etno-kulturore, nënkuptonte që Rusia të shihej vetvetiu, si mbrojtëse natyrore e shteteve të pavarura që u formuan përdorisa Perandoria Osmane u tërhoq gjatë mesit të shekullit XIX. Rëndësia e këtij roli historik për ndjenjën e Rusisë për statusin e saj si një fuqi e madhe, ka qenë një temë e përsëritur e përfshirjes së saj në Ballkan qysh atëherë. Në manifestin e tij të vitit 1914 që njoftonte vendimin e Rusisë për të shkuar në luftë në mbrojtje të Serbisë, Nikolla i II e bëri të qartë lidhjen midis nderit dhe statusit: *“Rusia e lidhur me besim dhe gjak me popujt sllavë dhe besnik ndaj traditave të saj historike, nuk e ka konsideruar kurrë fatin me indiferentizëm”*.

Ndikimi rus në Ballkan u zvogëluar në epokën sovjetike, veçanërisht pasi regjimet komuniste në Jugosllavi dhe Shqipëri u ndanë nga Moska (1948 dhe 1961). Udhëheqësit sovjetikë e mbështetën pretendimin e tyre në një rol udhëheqës në sloganin e internacionalizmit proletar. Megjithatë, ia vlen të përmendet fakti se Bullgaria u bë më besnike e shteteve satelitore, madje edhe deri në pikën e pyetjes për t'u anëtarësuar në Bashkimin Sovjetik në vitet e 70-ta. Fundi i komunizmit solli interes të përtërirë për të menduarit e epokës perandorake në Rusi, përfshirë idenë e një përgjegjësie të veçantë ruse në Ballkan, e cila ishte e lidhur me nocionet e madhësisë kombëtare.

Kjo ishte pas shumë kundërshtimeve të ndërhyrjes perëndimore në Bosnjë dhe Hercegovinë dhe Kosovë në vitet e 90-ta. Fakti që NATO ishte në gjendje të përdorte forcë kundër Serbisë përballë kundërshtimit të fortë nga Moska, u bë një simbol i fuqishëm i rënies së Rusisë dhe një burim i qëndrueshëm i pakënaqësisë ruse.

²³Bechev, Dimitar, 2017. *Rival Power: Russia's influence in Southeast Europe*. New Haven: Yale University Press. 90-98.

Tendenca për të potencuar faktorët etnikë dhe kulturorë është bërë përsëri më e theksuar me vendimin e presidentit Vladimir Putin për të ringjallur politikën e jashtme ruse si një mision civilizues, duke u mbështetur në rrymat e mendimit euro aziatik dhe sllavo fil.

Ai e sheh qartë Ballkanin si një fushë të rëndësishme beteje, duke forcuar pretendimin e tij për një rol udhëheqës në rajon dhe dëshirën e tij për të balancuar ose penguar përparimin e tij drejt integritetit euro-atlantik, potencojnë Klark dhe Foksall.²⁴

Autori tjetër Leonid Bershidsky, argumenton se Rusia ka humbur në masë të madhe luftën e saj për ndikim në Ballkan: Shumica e shteteve të Ballkanit Perëndimor janë në NATO dhe të gjitha kombet e Ballkanit janë ose në BE ose aspirojnë të jenë në të.

Marrëveshja e arritur midis kryeministrit grek Alexis Tsipras dhe homologut të tij maqedonas Zoran Zaev zgjidhi një mosmarrëveshje të gjatë mbi emrin e Maqedonisë që ka penguar vendin të bashkohet me NATO dhe BE-në. Kundërshtimi i fortë ndaj Marrëveshjes së Prespës në të dy vendet ishte inkurajuar nga Rusia dhe dyshohej se ishin përpjekur të ndikonin në marrëveshjen në mes dy shteteve duke nxitur klerikët dhe grupet nacionaliste në Greqinë Veriore, e cila ka një komunitet të vogël, por me ndikim të folësve rusë. Sipas tij një anëtar i shquar i atij komuniteti, miliarderi Ivan Savidi (i njohur edhe si Savvidis), dyshohet se ka paguar të paktën (350,000 dollarë) kundërshtarëve maqedonas të marrëveshjes, duke përfshirë tifozët nacionalistë të klubit maqedonas të futbollit "Vardar". Rusia ka mohuar çdo ndërhyrje në Maqedoni, pavarësisht pozicionit të saj të deklaruar se anëtarësimi në NATO nuk është në interes të vendit ballkanik. Sipas tij Kremlini vazhdon të zhvillojë këtë betejë të humbur për ndikim dhe nuk asnjë mënyrë që Rusia të mund të parandalojë realisht pranimin përfundimtar në BE të ish-shteteve jugosllave, duke përfshirë edhe Maqedoninë Veriore. Por Rusia po shpenzon para, duke rrezikuar skandale dhe duke minuar marrëdhëniet me shtetet relativisht miqësore evropiane, të tilla si Greqia, për të nxitur grupe të skajshme pa ndonjë shpresë për një fitore vendimtare.²⁵

Autori tjetër Elvin Aghayev thekson se kryengritja e parë serbe, e vitit 1804, ishte një mundësi për një depërtim më të fortë të Rusisë në Ballkan. Rusia fillimisht u imponoi një situatë rebelëve serbë

²⁴Foxall, David Clark & Andrew. 2017. "Russia's role in the Balkans: Cause for concern?" The Henry Jackson Society. June 1. Accessed 4 23, 2020. <https://henryjacksonsociety.org/wp-content/uploads/2014/06/Russias-Role-in-the-Balkans.pdf>

²⁵Bershidsky, Leonid. 2018. "Russia has lost Influence in Balkans but it still sows trouble." <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2018-07-18/russia-has-lost-influence-in-balkans-but-it-still-sows-trouble>

që të kërkonin vetëm autonomi brenda Perandorisë Osmane, sepse Rusia ishte në marrëdhënie të mira me Perandorinë Osmane. Fuqia e ndikimit rus në Serbi tregohet në faktin se rebelët serbë fillimisht donin t'i drejtoheshin për ndihmë Austro-Hungarisë, por ata ishin nën ndikimin e fortë të kishës ortodokse, e cila ishte gjithashtu nën ndikimin rus dhe në fund ata iu drejtuan Rosisë. Në vitin 1806, situata ndryshoi ndjeshëm sepse Rusia hyri në luftë kundër Perandorisë Osmane. Në ndikimin rus, serbët hoqën dorë nga negociatat e mëtejshme të paqes me Perandorinë Osmane dhe rezultatet pozitive që ishin arritur me "Deputetin Ichko" gjithashtu u humbën. Pas kësaj Rusia konsideroi se garantuesi i ndikimit rus në Ballkan duhet të ishte Serbia, Mali i Zi dhe Bosnjë dhe Hercegovina. Sidoqoftë, për arsye strategjike dhe për shkak të Napolonit, në 28 maj të vitit 1812, Rusia me Perandorinë Osmane nënshkroi traktatin e Paqes së Bukureshtit. Pika e tetë e marrëveshjes u referohej posaçërisht rebelëve serbë ku garnizonet osmane do të ktheheshin në qytete, kalatë rebele do të shkatërroheshin dhe serbët do të lireshin vetëm për t'u marrë me osmanët. Autori sqaron se periudha e viteve 1876-1878 shënoi Krizën Lindore dhe hyrjen e Serbisë në luftë kundër Perandorisë Osmane. Ndërkohë, Rusia me planet Austro-Hungareze kërkoi të ndajë sferat e ndikimit në Ballkan, dhe një nga më të famshmet prej këtyre planeve ishte Konventa e Budapestit të vitit 1877. Qëllimi i Rosisë ishte të shkatërronte Perandorinë Osmane dhe të merrte Bosforin dhe Dardanelet, ku dalja në det ishte e nevojshme për shkak të rritjes së eksporteve agrare dhe për të ruajtur flotën e Detit të Zi. Këto qëllime ekonomike dhe strategjike të Rosisë u treguan në narrativen ideologjike për të ndihmuar të krishterët e Ballkanit në luftën për çlirimin nga osmanët. Disa do të thoshin se Rusia e ndihmoi Serbinë vetëm për përfitimet kombëtare ruse, por në të vërtetë, ato dy kombe kishin lidhje shumë më të forta strategjike. Mirëpo, duhet shtuar se deri në vitin 1940, nuk kishte marrëdhënie diplomatike midis Bashkimit Sovjetik dhe Jugosllavisë.

Gjatë Luftës së Dytë Botërore, sovjetikët po përpiqeshin të vënë në funksion partizanët me qëllim të negociatave të tyre me aleatët perëndimorë. Kah fundi i Luftës së Dytë Botërore, Ushtria e Kuqe kishte kontribuar shumë në fitoren e partizanëve jugosllavë kundër forcave gjermane. Marrëdhëniet serbo-ruse pas Luftës së Dytë Botërore u krijuan më 24 qershor të vitit 1940, por në vitin 1948 në mes Jugosllavisë dhe BRSS-së filloi të shfaqej një mospërputhje ideologjike. Autori më tej shton se sovjetikët ishin kundër të gjitha reformave në Jugosllavi sepse ata mendonin se çdo reformë dhe demokratizim e çonin Jugosllavinë "në liberalizëm dhe Perëndim" dhe për këtë arsye duhet të parandaloheshin. Ngjarja që shkaktoi pakënaqësinë e sovjetikëve, dhe e cila gjithashtu ka përfaqësuar një moment të rëndësishëm në demokratizimin e Jugosllavisë, ishte zëvendësimi i

Aleksandër Rankoviçit, nënkryetari konservator jugosllav dhe shef i UDB-së në Brioni në vitin 1966. Përveçse se shkaktoi pakënaqësi, kjo ngjarje nënkuptonte fundin e shpresës për kthimin e Jugosllavisë në sektorin sovjetik pas vdekjes së Titos. Pas Luftës së Ftohtë, Rusia u bë aktive dhe sipas autorit në të gjitha konferencat ndërkombëtare për Ballkanin Moska e kishte peshën e vet. Rusia si një anëtare e Grupit të Kontaktit dhe Këshillit të Sigurimit të KB-së ka mbështetur të gjitha rezolutat në lidhje me krizën e Ballkanit në vitet 90-ta. Së këndejmi Federata Ruse është e pranishme në Serbi në mënyra të ndryshme, përmes mediave të saj si "Sputnik" dhe organizatave joqeveritare të tilla si "Zavetnici" dhe "Obraz". Grupet nacionaliste janë të lidhura me Rusinë në disa mënyra dhe assesi nuk mund të thuhet me siguri se Rusia e mbron trashëgiminë e viteve të 90-ta të shekullit XX. Por një gjë është e vërtetë që Rusia i pranon me dashamirësi idetë nacionaliste serbe. Akoma Federata Ruse nga ana tjetër është mbrojtëse ndaj pozitës së saj në Ballkan.

Tradicionalisht, vëmendje e veçantë i kushtohet në dialogun ruso-serb për ruajtjen e paqes dhe stabilitetit në rajonin e Ballkanit, kryesisht brenda kornizës së zgjidhjes përfundimtare të problemeve në mes Kosovës dhe Serbisë. Rusia vazhdimisht e ka mbështetur Serbinë në mbrojtjen e sovranitetit dhe integritetit të saj territorial në lidhje me Kosovën bazuar sipas gjykimit të tyre në të drejtën ndërkombëtare. Rusia dhe Serbia tradicionalisht kanë mbajtur një dialog politik aktiv dhe vazhdojnë të mbajnë rregullisht takime në nivelet më të larta. Më 24 maj të vitit 2013, në Soçi, presidentët Vladimir Putin dhe Tomislav Nikoliç, nënshkruan Deklaratën mbi partneritetin strategjik midis Rusisë dhe Serbisë. Tregtia dypalëshe midis qarkullimit të Rusisë dhe Serbisë në vitin 2014 arriti në 2123.0 milion dollarë, ndërsa në vitin 2009 ishte gati gjysma më pak me 1102.7 milion dollarë. Investimi i përgjithshëm rus në ekonominë serbe në fund të vitit 2014, duke marrë parasysh investimin e kryer përmes vendeve të treta arriti në 3.9 miliardë dollarë. Dy vendet kanë kryer stërvitje të përbashkëta ushtarake dhe kanë një regjim vizitash pa viza për qytetarët e të dy shteteve. Në vitin 2016, Rusia dhe Serbia u dakorduan për transferimin e paisjeve ushtarake ruse si, tridhjetë tanke **T-72C** dhe tridhjetë **BRDM-2**. Raportohet gjithashtu se Rusia synon të transferojë gjashtë avionë sulmues **MiG-29**. Për më tepër, ata nënshkruan një marrëveshje mbi blerjen e kompleksit të mbrojtjes ajrore **"Buk"** për ushtrinë serbe. Këtu në mes dy shteteve janë mbajtur kontakte të ngushta midis qeverive të dy vendeve me përforsimin e bashkëpunimit ndër parlamentar. Në këtë linjë të politikës, autoritetet e Serbisë që synojnë anëtarësimin në BE, nuk u bashkuan me sanksionet anti-ruse të BE-së dhe morën një qëndrim të rezervuar për ngjarjet në Ukrainë. Pra, Rusia dhe Serbia

vazhdojnë të plotësojnë njëra tjetrën me politika të përbashkëta të sigurisë dhe veprime të koordinuara.²⁶

Autori britanik Kurt Bassuener thotë se Moska është një ndërprerës aktiv dhe destruktiv. Sipas tij, partneri më i ngushtë i Ruisë në rajon është Millorad Dodiku në Bosnjë, duke specifikuar se më tepër shqetësohet për vëmendjen e shtuar ndaj Ruisë (dhe aktorëve të tjerë të paligjshëm) në rajon. “Kjo nuk është për shkak se unë nuk shoh ndikimin e tyre në rritje si kërcënues, përkundrazi, kam frikë se do të shtyjë SHBA dhe BE në një mentalitet konkurrues”. Luajtja e një loje gjeopolitike pa vlerë, është pranimi i terrenit në të cilin elitat e Ruisë, Kinës dhe Ballkanit mund të na tejkalojnë me taktika hibride. Tipari më i fuqishëm dhe popullor i Perëndimit janë vlerat tona liberale demokratike që i kemi në korrelacion. Aleatët tanë të vërtetë janë të shumtë dhe në secilin nga vendet e Ballkanit Perëndimor.²⁷

Franz-Lothar Altmann, argumenton se Rusia është ende e interesuar të mbajë Ballkanin Perëndimor sa më larg BE-së dhe aleancës NATO. Sidoqoftë, si partnerë të vërtetë, ajo ka vetëm Serbinë e duhur dhe Republikën Serbe ku mund të aplikohet ndikimi i drejtpërdrejtë. Moska do të përpiqet të përdorë çdo mjet për të mbjellë mosbesim dhe pakënaqësi midis BE-së dhe Ballkanit Perëndimor, që do të thotë se BE-ja duhet të sigurojë politikë mbështetëse të besueshme për momentin në lidhje me zhvillimin ekonomik dhe shoqëror, si dhe luftën kundër COVID-19, por gjithashtu të ofrojnë për një afat të mesëm dhe afatgjatë një pozicion të qartë lidhur me anëtarësimin në BE të shteteve të mbetura. Sidoqoftë, kur politikanët dhe publiku në BE ndjekin pohimet e çmendura të presidentit Vuçiç kundër BE-së, që mbaron me fjalinë: “Ballkani duhet të harrojë BE-në dhe të mbështetet në Kinë dhe Rusi si miq të mirë të vërtetë”, atëherë hezitimi midis vendeve anëtare të BE-së, së paku përballë Serbisë është i kuptueshëm. Por ky përsëri luan në kartat e Moskës. E njëjta gjë vlen edhe për Republikën Serbe duke flirtuar edhe me Rusinë, gjë që e bën të vështirë për Sarajevën të bindë Brukselin për interesat e singerta të anëtarësimin, por kjo, nga ana tjetër ofron mundësi të mira për vendet e mbetura si Maqedoninë Veriore, Malin e Zi, Shqipërinë dhe gjithashtu

²⁶Aghayev, Elvin. “Relations between Russia and Serbia.” *European Researcher* 8, no. 1 (March, 2017): 4–8. doi:10.13187/er.2017.1.4.

²⁷Bassuener, Kurt. 2018. "ISSD." 12 3. Accessed 10 20, 2020. <http://www.cssd-ngo.org/kurt-bassuener-on-kosovo-partition-there-seems-a-bolton-mogherini-axis-in-favour-of-a-deal-any-deal/>

Kosovën për të forcuar edhe më shumë përpjekjet e tyre për të vazhduar me reformat e nevojshme dhe për të koordinuar politikën me Brukselin.²⁸

Autorja Ivana Bozhiq-Miljković, thotë se pozicioni që Rusia ka në marrëdhëniet ekonomike globale i siguron asaj rolin e një partneri të besueshëm politik dhe ekonomik në Ballkan. Bullgaria, Rumania, Greqia, Serbia, Maqedonia Veriore, Mali i Zi dhe shtete të tjera, për shkak të traditave të tyre të përbashkëta kulturore dhe fetare, janë të prirë drejt marrëdhënieve të mira me Rusinë, megjithëse janë në shkallë të ndryshme të integruara ose janë në rrugën e integritit në strukturat euro-atlantike. Ndikimi politik i Ruisë në Ballkan veçanërisht në vendet në tranzicion, qëndron në pjesën më të madhe mbi tre shtylla.

Shtylla e parë dhe më e rëndësishmja është pozicioni i privilegjuar i Ruisë si një anëtar i përhershëm i KS- OKB-së. Falë të drejtës së saj për veton, Moska mund të bllokojë të gjitha proceset e kontrolluara nga Kombet e Bashkuara në Ballkanin Perëndimor nëse ato bien ndesh me qëllimet politike të Ruisë. Shtylla e dytë është lidhja historike, kulturore dhe politike e Ruisë me popujt dhe shtetet në Evropën Juglindore me një traditë ortodokse. Këtu Moska padyshim mbështetet në një marrëdhënie të tillë solidariteti për të vazhduar gjithashtu me ato shtete në Ballkan që janë tashmë anëtare të NATO-s dhe BE-së ose që kanë sjellë vendimin për t'u bashkuar me këto integritime. Shtylla e tretë në të cilën mbështetet Moska në Ballkanin Perëndimor është ndikimi ekonomik i Ruisë, pasi ajo është furnizuesi kryesor i energjisë për rajonin dhe shfaqet gjithnjë e më shumë si investitor ashtu edhe partner tregtar. Brenda kornizës evropiane, rajoni i Ballkanit përfaqëson zonën e tij më të pazhvilluar. Duke gjykuar nga pothuajse të gjithë parametrat ekonomik, përkatësisht, PBB-ja totale, PBB-ja për frymë, papunësia e fuqisë punëtore, vëllimi i eksportit, zhvillimi teknologjik dhe të ngjashme, rajoni i Ballkanit po mbetet shumë prapa vendeve të Evropës Perëndimore, duke e bërë kështu një zonë jashtë interesit ekonomik. Karakteristika themelore e këtyre vendeve është një shkallë e lartë e laramanisë politike, ekonomike dhe kulturore. Baza mbi të cilën Rusia dhe Ballkani i ndërtojnë marrëdhëniet e tyre ekonomike është kryesisht historike, kulturore, shpirtërore dhe tradicionale. Më tej autorja argumenton faktin se popujt ballkanikë arritën të çliroheshin nga Perandoria Osmane falë ndihmës së Ruisë Cariste. Autonomia e Serbisë në vitin 1830 i kishte rrënjët në Traktatin e Pages së

²⁸Altman, Franz. 2020. "ISSD". 1.4. Accessed 10 20, 2020. <http://cssd-ngo.org/altman/njohja-e-plote-e-kosoves-nga-serbia-nuk-mund-te-pritet-per-sa-kohe-qe-do-te-mbizoteroje-retorika-kombetare-ne-serbi/>

Bukureshtit të nënshkruar nga Rusia dhe Turqia në vitin 1812, pavarësia e Greqisë rezultoi kryesisht nga lufta ruso-turke e viteve (1828–1829), pavarësia e Bullgarisë ishte gjithashtu rezultat i luftës ruso-turke të viteve (1877–1878) dhe të ngjashme.

Sipas autores Ivana, në rrethanat e tanishme pavarësisht nga orientimi pro evropian i vendeve të Ballkanit, Rusia mbetet partneri dhe mbështetja e tyre e rëndësishme në marrëdhëniet politike dhe ekonomike globale. Bashkëpunimi ekonomik (veçanërisht tregtia e jashtme) midis Rosisë dhe Ballkanit gjithashtu ka zanafillën e vet historike. Lidhur me faktin se Rusia, nga ana ekonomike, është më afër grupit të vendeve të zhvilluara me një rritje gjithnjë e më të madhe, dhe se Ballkani për sa i përket zhvillimit ekonomik është dukshëm prapa, është vështirë se mund të flitet për një bashkëpunim intensiv të ndërsjellë ekonomik. Sidoqoftë, është sigurt se mund të flasim për një bashkëpunim të Rosisë në Ballkan që ka perspektiva të mira por që po sfidohet nga ndihma e madhe financiare e BE-së. Dekada e fundit e shekullit XX do të mbahet mend, si në ekonomitë ruse ashtu edhe në ato të Ballkanit, si një periudhë e krizës së tranzicionit. Në vitet e 90-ta, Rusia regjistroi një rënie në PBB-në e saj për një periudhë të vazhdueshme prej tetë vjetësh, niveli më i ulët u regjistrua në vitin 1998. Në vitin 1999, niveli i saj i PBB-së arriti në vetëm 56.1 për qind të PBB-së realizuar dhjetë vjet më parë në vitin paraardhës. Shenjat e para të rimëkëmbjes ekonomike ruse u bënë të dukshme në vitin 2000 gjatë së cilës shkalla e rritjes së PBB-së ishte 10 për qind. Në periudhën nga viti 2000 deri në vitin 2008, norma mesatare vjetore e rritjes së PBB ishte midis 4 dhe 8.5 për qind, por në vitin 2009, nën presionin e krizës ekonomike globale, niveli i rritjes së PBB-së ra ndjeshëm dhe regjistroi një vlerë negative -7.8 për qind. Rimëkëmbja e ekonomisë ruse në vitet e pas krizës u reflektua në nivele të qëndrueshme dhe pozitive të rritjes së PBB-së, të cilat në vitin 2010 dhe 2011 arritën në mënyrë të qartë në 4.3 për qind. Autorja i lidhë problemet e tanishme ruse, dhe taktizimet e Putinit drejt Ballkanit me trashëgiminë e ish BRSS-së, sistemin e saj dhe politikën ekonomike si dhe mënyrën e hyrjes në procesin e tranzicionit.²⁹ Megjithatë në fund autorët e huaj në publikimet e tyre nuk sqarojnë se si Rusia u bë faktor destabilizues në rajon në vitet e fundit dhe cilat janë metodat ruse të ndikimit. Zbrazëtira akademike vazhdon të mbetet e hapur dhe pa përgjigje për botën perëndimore dhe shtetet e Ballkanit, pasi këtu shteti rus nuk lë gjurmë në taktikat hibride dhe kjo do të jetë sfida e së ardhmes për shtetet e brishta të Ballkanit Perëndimor.

²⁹Božić-Miljković, Ivana. 2014. "Foreign trade between Russia and the Balkans in the context of global geostrategic relations." *Journal of Globalization Studies* 5 (2): 57–68.

2.2. Fushat e veprimit rus

Federata Ruse e ka ushtruar ndikimin e saj në disa drejtime duke filluar nga ajo diplomatike, ekonomike, energjetike, inteligjente, informative, kulturore, fetare dhe atë të shfrytëzimit të taktikave të hibride të dezinformimit e që tashmë njihen si instrumente të lufës hibride të Rusisë në Ballkan. Siguria energjia gjithashtu është pjesë e strategjisë ruse në Ballkan dhe është mjeti kryesor ekonomik dhe politik i ndikimit rus kundër shteteve të brishta të rajonit. Aftësia e provuar e Moskës për të shndërruar energjinë në një mjet loje rajonale apo të “Kalit të Trojës” është e njohur në politikën e jashtme ruse.

Projekti më ambicioz i Federatës Ruse ishte tubacioni i gazit “Përroi Jugor”, i cili do të shtrihej nga Rusia përtej Detit të Zi në Bullgari, Greqi, Hungari, Serbi, Slloveni, Austri dhe me shtrirje apo një zgjatje të tubacionit në Maqedoninë Veriore. I ideuar nga rusët qysh në vitin 2007, “Përroi Jugor” ishte shenjë e diplomacisë energjetike ruse, por ajo dështoi pjesërisht, sepse ishte më shumë një projekt gjeopolitik. Tubacioni nuk ishte ekonomikisht i vlefshëm, dhe në fund u vlerësua në kundërshtim me politikat energjetike të BE-së (Paketën e 3-të). Në fakt presioni euro-amerikan ishte një ndër faktorët që ndikuan që shtetet e Ballkanit të ndërpresin bisedimet e mëtejshme me Rusinë rreth shtrirjes së projektit. Aneksimi i Krimesë në vitin 2014 nga Rusia dhe vendosja e sanksioneve ndërkombëtare e vështirësuan edhe më shumë financimin dhe projekt u ndërpre por ajo që duhet analizuar është se i po njëjti projekt u zëvendësua më vonë nga “Përroi Turk”, një tjetër tubacion ambicioz gazi përtej Detit të Zi nga Rusia në Turqi dhe me shtrirje në Ballkanin Perëndimor. Ky gjithashtu është një projekt gjeopolitik, duke vënë në fokus lidhjet në rritje midis Ankarasë dhe Moskës por edhe konkurrencën historike midis dy shteteve rivale.

Përtej tubacioneve, kompanitë ruse kanë pasur mundësi të depërtojnë në tregjet e energjisë ballkanike me projekte më pak ambicioze në Maqedoninë Veriore Bosnjë dhe Hercegovinë, Bullgari, Mal të Zi, dhe Serbi, ku kompanitë ruse kanë fituar aksione ose kontrollin e gjenerimit të energjisë elektrike, projekteve të energjisë bërthamore, rafinerive, dhe shitjen e benzinës. Në vitin 2008, “Gazprom” dhe “Neft” i Rusisë, morën nën kontroll ndërmarrjen e naftës dhe gazit të Serbisë e quajtur “Industria e Naftës e Serbisë” (NIS), një marrëveshje me vlerë mbi 450 milion dollarë, e cila

gjithashtu u zotua se do të investoj në të ardhmen të paktën 600 milion dollarë në po të njëjtën kompani.

Kritikët e politikës serbe dhe opozita në atë kohë thanë se çmimi ishte shumë i ulët dhe se Beogradi ia ktheu Kremlinit borxhin për mbështetjen diplomatike ruse mbi Kosovën. Kurse me kompaninë tjetër ruse “Lukoil”, Rusia vazhdoi të ushtrojë ndikim politik tek qeveritë dhe politikanët e shteteve të Ballkanit Perëndimor gjatë viteve (2008-2018).³⁰

Moska gjithashtu e forcoi praninë e saj tregtare dhe lidhjet me rajonin përmes vizitave të përsëritura të nivelit të lartë dhe partneriteteve me media lokale dhe politikanë që shtyjnë histori lajmesh miqësore ruse ose narracione anti perëndimore. Sponsorimi rus i ekipeve të futbollit, operacionet inteligjente, sponsorimi i ngjarjeve bamirësie, ndërtimi i kishave, shkollave, shoqata atletike dhe mbështetja financiare për kurse për gjuhën ruse, ishin dhe vazhdojnë të jenë një ndër fushat kryesore të ndikimit rus.

Këto mjete të “fuqisë së butë” që burojnë nga sektori privat përbëjnë një pjesë të madhe të diplomacisë publike të Rusisë në rajon, duke plotësuar qasjen më zyrtare të shtetit rus përmes ambasadave, qendrave kulturore, kishës dhe konsujve të nderit apo edhe të shërbimeve të inteligjencës duke rekrutuar zyrtarë lokalë apo individë tjerë me ndikim në sferën publike për të bërë propagandën e Kremlinit ose marrë informacione sekrete dhe të rëndësishme nga qeveritë e Ballkanit Perëndimor.

Media rajonale e mbështetur nga Moska duke mos hezitur ka nxjerrë në pah pakënaqësitë e popujve të Ballkanit ndaj Brukselit, Uashingtonit, apo politikanëve liberalë të Ballkanit që përpiqen për anëtarësimin e shteteve të tyre në BE. Këto informacione në përgjithësi e paraqesin Perëndimin si shkakun e mangësive demokratike të rajonit, problemeve ekonomike dhe ndarjeve të vazhdueshme etnike. Ata pretendojnë se mbështetja e SHBA -së ose e BE-së për disa elita politike pro-perëndimore me çdo kusht është shkak kryesor i dështimeve të shteteve për të adresuar sundimin e ligjit.

Propaganda ruse në rajon shpesh herë ka nënvizuar një preferencë të pretenduar perëndimore për të mbrojtur grupet fetare myslimane në Ballkan në kurriz të krishterëve ortodoksë.

³⁰Secieru, Stanislav. Report. European Union Institute for Security Studies (EUISS), 2019. Accessed April 23, 2020. doi:10.2307/resrep21130

Në të njëjtën mënyrë, Rusia thekson se SHBA mbështesin ndarjet etnike në shtetet e Ballkanit. Për shkak të pakënaqësisë së vazhdueshme ndaj fushatës së bombardimeve të NATO-s në vitin 1999 në Serbi, historitë ruse kundër SHBA-ve, mund të gjejnë hapësirë publike midis serbëve etnikë, maqedonasve dhe grupeve tjera sllave në Ballkan.

Pra, Ballkani duket i ndjeshëm nga narrativët të manipuluar me lajme të rrejshme edhe në kohë të pandemisë globale. Më herët, indeksi i shkrim-leximit të mediave sipas Institutit të Shoqërisë së Hapur (SOROS), e rendit Serbinë, Bullgarinë, Malin e Zi, Bosnjën, Shqipërinë dhe Maqedoninë Veriore si shtetet evropiane që janë më pak të pajisura për të identifikuar lajmet e rreme, për shkak të sistemeve arsimore të pa reformuara dhe shkrim-leximit të dobët politik.

Agjencitë e lajmeve ruse përfitojnë nga burimet e lajmeve të Ballkanit, me kosto jashtëzakonisht të ulët. Në Serbi, Rusia filloi shërbimin e saj në gjuhën serbe në Beograd, me **"Sputnik Srbija"**, në vitin 2015. Me një qasje të re, Beogradi ka lejuar që narrativët e mediave ruse të përhapen përmes mediave kryesore në gjuhën serbe. Rusia gjithashtu filloi **"RBTH-Rusia Daily"**, një version celular të shërbimit të saj në bullgarisht, kroatisht, maqedonisht, serbisht dhe në gjuhën sllovene. Përveç këtyre mediave të qarta me origjinë ruse, faqet e internetit lokal që publikojnë pikëpamje pro-Kremlinit shpesh të marra nga **"Sputnik"**, **"RBTH- Russia Beyond"** dhe **"Rusia Today"**, ose burime të tjera të informacionit rus, janë përhapur që nga viti 2015 e deri më sot në Serbi, Mal të Zi, Maqedoninë Veriore dhe Kosovë, pa marrë parasysh se burimet e tyre të financimit nuk janë të qarta. Lajmet e ripublikuara nga këto ueb faqe kanë përfshirë qëndrime politike anti NATO ose anti BE, dhe më shqetësuese ka qenë, sepse po të njëjtat organizata lajmesh kërkojnë bashkimin e serbëve etnikë nga Serbia, Mali i Zi, Kosova e Veriut dhe Republika Serbe e Bosnjës në një entitet të vetëm politik rajonal që duhet të ketë lidhje të ngushta strategjike me Rusinë. Me irredentizmin që mbetet në ekstremin e djathtë në Ballkan, mesazhe të tilla nga propaganda ruse janë alarmante për Ballkanin dhe sidomos SHBA dhe BE-në.³¹

Duke pasur parasysh rritjen dhe shpejtësinë e depërtimit të mediave sociale, përdorimi i platformave mobile të Rusisë për të zhvilluar ndikimin ka të ngjarë të vazhdojë të rritet në vitet e ardhshme. Narrativet e shpërndara përmes këtyre mediave janë fokusuar drejt zvogëlimit të mbështetjes publike në rajon për integrimin në BE dhe NATO. Për më tepër, SHBA po hetojnë nëse

³¹Stronski, Paul, and Annie Himes. Russia's game in the Balkans. Report. Carnegie Endowment for International Peace, 2019. 5-16. Accessed April 23, 2020

Rusia kërkoi të përfitonte nga papunësia e lartë rajonale dhe shkalla relativisht e lartë e krimit në internet të Maqedonisë Veriore për të transferuar disa nga aktivitetet e saj të bllokimit dhe “trollingut”, ndoshta përfshirë përpjekjet për të ndikuar në zgjedhjet presidenciale amerikane të vitit 2016 siç ishte rasti i aktiviteteve kibernetike nga Velesi i Maqedonisë Veriore kundër sistemit zgjedhor amerikan. Zyrtarë të lartë amerikan nuk kanë gjetur ndonjë lidhje në mes grupeve të “trollingut” dhe shërbimeve inteligjente ruse në Shkup apo të stacionuar në qendrat tjera rajonale.

Primalac / Receiver		Ne popunjavajte ovaj deo / Do not write below	
Ime First Name(s)	SASA	Poštanski broj Postal Code	Šifra radnika Operator No.
Prezime Last Name(s)	SINDELIC	Datum Date	Vreme Time
Adresa Address	Jaracki put bb Ulica / Street Broj / Number	Kontrolni broj transfera novca Money Transfer Control No.	
22000 Sremska mitrovica Srbija Grad / City Zemlja / Country		Iznos za isplatu Payout Amount	
Poštanski broj / Postal Code		Kurs / Postal iznos u valuti Exchange Rate / Sent Amount and Currency	
Broj telefona Telephone No.	0611697041	Zemlja iz koje je novac poslat Originating Country	
Pošiljalac / Sender		Podaci primaoca / Receiver details	
Ime First Name(s)	EDUARD VADIMOVICH	Vrsta lične isprave ID Type	
Prezime Last Name(s)	SHISHMAKOV	Broj lične isprave ID Number	
Adresa Address	KHOROSHYOVSKOE SHOSSE D76B Ulica / Street Broj / Number	Datum izdavanja Issue Date	Važi do Expiry Date
MOSKVA Rusija Grad / City Zemlja / Country		Ispravu izdao Issued by	
Očekivani iznos Expected amount	85,605.39 RSD	JMBG Personal No.	
Zemlja iz koje je novac poslat Originating Country	RUSIJA		
Kontrolni broj transfera novca Money Transfer Control No.	943-256-5320		

Dokumenti 4. Fotokopja e transferimit të Western Unionit, të marrë nga Insajderi nga shkresat e çështjes. <https://theins.ru/uncategorized/111402?lang=en>

2.3. Ndikimi rus në mjediset e përziera etnike të Ballkanit Perëndimor

Rusia kërkon në mënyrë aktive mundësi për të zgjeruar ndikimin e saj në Ballkan, për të projektuar “fuqi të butë” në Evropën Perëndimore dhe për të komplikuar formulimin e politikës transatlantike drejt rajonit. “Fuqia e butë” ruse preferohet nga “mendjet dhe zemrat” e popullatës lokale në shtetet e rajonit të Ballkanit. “Fuqia e butë” e Rusesë është në procesin e rindërtimit si armë vdekjeprurëse në të gjithë botën për të promovuar interesat ruse në kohën e pandemisë globale dhe shfrytëzimit të gjendjes për të diskredituar Perëndimin dhe angazhimin konkret të BE-së në Ballkanin Perëndimor.

Rusia e “nxeh tenxheren” saherë që sheh mundësi për të influencuar në Evropën Juglindorë ku GRU dhe agjencitë e dezinformimit rus po shfrytëzojnë trazira gjithkundi. Të gjitha ngjarjet e fundit gjeopolitike po ndodhin në kohën e riorganizimit të ri të kufijve të rajonit, njëqind vite pas ndryshimeve dramatike në Evropë dhe në marrëdhëniet ndërkombëtare. Moska ju afrohet qëllimeve në disa mënyra dhe në tre zona Rusia ka ndikuar për më shumë se një dekadë, në Bosnjën serbe, në Kosovë sidomos në pjesën veriore dhe në Maqedoninë Veriore nga viti 2008 e deri në formimin e qeverisë së re të drejtuar nga lideri Zoran Zaev në vitin 2017, ku aksionet ruse ishin shumë dimensionale për të parandaluar formimin e qeverisë së re dhe bllokimin e rrugës euroatlantike të vendit. Politika e jashtme e Rusesë e quajtur ndryshe si “Near Abroad Policy” e drejtuar nga Putini dhe Medvedevi që nga viti 2000, ka konsistuar në ndërhyrjet ruse në shtetet më përbërje të përzier etnike. Raporti i Qendrës Kosovare për Studime të Sigurisë (QKSS) thotë se kohët e fundit, Rusia po ndjek në mënyrë aktive **“Doktrinën Gerasimov”**, duke u mbështetur në “përdorimin e gjerë të masave politike, ekonomike, informuese, humanitare dhe masave të tjera jo-ushtarake të zbatuara me keqpërdorimin e potencialit protestues të popullsisë ...”

për të arritur qëllimet politike dhe strategjike. Sipas studimit ndikimi rus në Kosovë është të fitojë fuqi Serbia.³² Në këtë linjë mediat amerikane raportojnë se që nga viti 2009 influenza ruse në ish-

³²KCSS. 2020. "Kosovo Center for Security Studies." 11 1. Accessed 11 12, 2020.

<http://www.qkss.org/repository/docs/Report-Russian-Influence-in-Kosovo-English->

IRJM tani Maqedonia Veriore ka qenë në rritje, me tendencën për të ndryshuar vendimet e qeverisë, liderëve dhe partive politike duke nxitur tensione ndëretnike. Perandoria bankare e Kremlinit në Mal të Zi, Serbi dhe ish-IRJM, nëpërmes metodave grabitqare kishte arritur të mbajë gjallë monedhat vendore dhe të depërtojë në bizneset që kryesisht kanë qenë të drejtuara nga zyrtarë të mbështetur nga Putini dhe rrethi i tij i ngushtë. Ende nuk është e qartë se sa thellë kishte hyrë politika ruse në IRJM, tek partitë politike maqedonase dhe ato shqiptare.

Në të njëjtën linjë, përtej mediave, Kremli e shfrytëzon Kishën Ortodokse Ruse (KOR) si një mjet ndikimi në vendet me popullsi të konsiderueshme ortodokse dhe padyshim këtu hynë edhe Maqedonia Veriore. Moska vendosi tregimin e vëllazërimit sllav dhe të krishterimit, për të forcuar marrëdhëniet me udhëheqësit politikë dhe aktorët tjerë në Bosnjë, Bullgari, Greqi, Maqedoninë Veriore, Mali i Zi dhe Serbi.

Patriarku Ortodoks rus Kirilli shërben si një lidhje apo një kryesore midis kishës së tij dhe homologëve të saj në të gjithë Ballkanin, përfshirë grupet e pakicave ortodokse në vendet jo-të krishtera, si Shqipëria, Bosnja dhe Hercegovina dhe Kosova, gjegjësisht pakicën serbe aty.

Pelegrinazhet fetare dhe kulturore të shumë të përfolurat e Putinit në Malin Athos në Greqi në vitin 2005 dhe në 2016, ishin përpjekjet më të dukshme të Rusesë. Vizitat e Putinit e shfaqën në mënyrë të dukshme përpjekjen e Rusesë për të promovuar veten si një përfituese të ortodoksisë së ditëve moderne. Në Ballkan, Rusia përpiqet të forcojë lidhjet me zyrtarët lokalë ortodoksë për të përhapur mendimin e publikut dhe elitës në favor të saj. Sidoqoftë, është e paqartë se si ndarja e fundit midis Kishës Ortodokse Ruse (KOR) dhe Kishës Ortodokse të Ukrainës (KOU) do të ndikojë në “fuqinë e butë” ruse në rajon, veçanërisht tani që Patriarkana e Kostandinopojës ka anuar kah (KOU) duke i dhënë asaj pavarësi, dhe duke ndikuar që (KOR) shpejtë të shpëputet nga Patriarkana më e madhe. Patriarku i Kishës Ortodokse Serbe (KOS) duket se po e mbështet Moskën, duke e cilësuar vendimin e Patriarkanës së Kostandinopojës si katastrofë. Kishat e tjera ortodokse në Ballkan, duken të kapura në mes nga politika e Kremlinit dhe me kalimin e kohës, kjo ndarje mund të dobësojë ndikimin rus dhe “fuqinë e butë” në rajon. Oligarkët dhe oficerët e sigurimit rus me lidhje të ngushta me KOR-in dhe elementë të ekstremit të djathtë në shoqërinë ruse kontribuojnë në mënyrë aktive në përpjekjet e “fuqisë së butë” në Ballkan duke i siguruar Moskës një maskë të besueshmërisë nëse

një operacion klandestin nuk ka sukses. Shembulli më i spikatur është ai Konstantin Malofeev-it, "Fondacioni i Bamirësisë së Madhe -Shën Basili i Madh" i cili është fondacioni më i madh ortodoks në Rusi, me një buxhet të raportuar prej mbi 40 milion dollarë. Përveç punës së saj brenda Rusisë, fondacioni mbështet fushatat e vlerave familjare në të gjithë Evropën Lindore. Malofeev dhe fondacioni e tij duket se janë kanalet kryesore për afrimin e Rusisë ndaj grupeve konservatore ortodokse në Ballkan. Për shembull, ishte ai pas përpjekjeve për të sjellë "Ritualin e Zjarrit të Shenjtë", i cili simbolizon ringjalljen e Krishtit për të krishterët ortodoksë, nga "Kisha e Varrit të Shenjtë" në Jerusalem në Serbi për herë të parë për Pashkën Ortodokse në vitin 2015 dhe duke vazhduar në Bosnjë dhe Kroaci për të nxitur trazira ndërfetare dhe etnike.³³ Madje në mjediset e përziera, mediat "Ruski Ekspres", një media me qendër në Beograd, e koordinoi dhe transmetoi ceremoninë drejtpërdrejt në rusisht dhe serbisht. Gjithashtu ai mbështeti financiarisht ndërtimin e një monumenti të Nikollës së II në Republikën Serbe të Bosnjës si një shenjë e miqësisë midis Rusisë dhe popullatës serbe të Bosnjës. Mendimi politik dhe radikal i Malofeevit, është shumë anti amerikan dhe anti perëndimor, dhe siç dihet promovon ide Pan-Sllave dhe shtyn përpara në opinion publik teori të ndryshme konspiracioni që dëmtojnë politikanët e moderuar në rajonin e Ballkanit Perëndimor. Fondacioni gjithashtu ka botuar artikuj që justifikojnë "rolin civilizues" të Rusisë në Ballkan. Institucionet e Malofeev-it janë komponentët kryesorë të "fuqisë së butë" ruse për botën ortodokse.³⁴ Të sanksionuar nga SHBA për përfshirjen e tij në aneksimin e Krimesë dhe përpjekjet për të destabilizuar Ukrainën Lindore, Malofeevi lehtësoi qasje shtesë të nacionalistëve ortodoksë dhe atyre rusë ndaj homologëve të ekstremit të djathtë në Evropën Juglindore. Gjashtë muaj pas aneksimit të Krimesë, ai raportohet se ka koordinuar hyrjen e më shumë se njëqind kozakëve në Republikën Serbe të Bosnjës, e parë si një shenjë e përkrahjes ruse për presidentin Dodik në prag të zgjedhjeve të tetorit të vitit 2014 në Bosnjë. Malofeev dhe Leonid Reshetnikov, një ish zyrtar i lartë rus i Shërbimit të Inteligjencës së Jashtme (SVR), dyshohet se ishin të përfshirë në fazat fillestare të planifikimit të përpjekjes për grusht shtet në Malit të Zi në vitin 2016 - një komplot i organizuar nga elementët që punojnë nën GRU (Shërbimi Inteligjent Ushtarak Rus) për të destabilizuar Malin e Zi.

³³Liik, Kadri, Momchil Metodiev, and Nicu Popescu. Report. European Council on Foreign Relations, 2019. Accessed April 24, 2020

³⁴Krijestorac, Mirsad. "Imposing Particular Identities: The Balkans as a meeting place of ethnicities and Religions." *Insight Turkey* 20, no. 3 (2018): 241-64. Accessed April 24, 2020. www.jstor.org/stable/26469853

Dokumenti 5. Spiunë rusë në Mal të Zi të përfshirë në grushtshtetin e vitit 2016. Shih dosjen "Bellingcat", 2017. <https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2017/03/25/balkan-gambit-part-2-montenegro-zugzwang/>

Kur bëhet fjalë për lidhjet e sigurisë, përpjekjet e Moskës në Ballkan përqendrohen kryesisht në Serbi, një vend pa aspirata zyrtare për t'u anëtarësuar në NATO dhe Republikën Serbe të Bosnjës. Për më shumë Serbia u bë vëzhguese e aleancës ushtarake të Organizatës së Traktatit të Sigurisë Kolektive (CSTO) në vitin 2013 dhe merr pjesë në stërvitjet ushtarake me Rusinë dhe partnerët e tjerë të CSTO-së, ku si më e fundit ishte stërvitja ushtarake ruse "Vëllazëria Sllave" në korrik të vitit 2018. Në këtë drejtim Moska dhe Beogradi kanë nënshkruar marrëveshje të ndihmës teknike ushtarake në vitin 2016 për të mbështetur programin e modernizimit ushtarak të Serbisë. Rusia ka siguruar trajnime të stilit ushtarak për rininë serbe në Serbi dhe atë ruse me sa duket si pjesë e një përpjekje për të promovuar lidhje kulturore dhe solidaritet ushtarako-patriotik në rajon. Rusia gjithashtu themeloi një Qendër të Reagimit Humanitar (QRH) në qytetin serb Nish, për të rritur "aftësinë rajonale për t'iu përgjigjur emergjencave të motit dhe fatkeqësive të tjera natyrore". Ndërsa titullohet si një bazë e gjerë e pajisjeve të reagimit ndaj situatave emergjente humanitare, të cilën disa shtete perëndimore e kanë akuzuar si objekt i mbledhjes së inteligjencës ushtarake. Pavarësisht

se cili është qëllimi i tij, objekti i jep Moskës një platformë të mundshme operative për të monitoruar ngjarjet në Serbi dhe në Ballkan dhe të ndërhyjë në punët e brendshme të shteteve ballkanike.³⁵

Ndihma e sigurisë e Moskës për Republikën Serbe po rritet, megjithëse në kundërshtim me frymën e Marrëveshjeve të Dejtonit, e cila ndalon një ushtri të pavarur serbe të Bosnjës. Dodik i tejkalon këto kufizime duke rritur aftësinë ushtarake të forcave të pavarura policore të njësisë federative. Republika Serbe ka blerë të paktën **2.500** pushkë automatike nga Serbia për policinë e saj. Zyrtarët boshnjakë në Sarajevë pretendojnë se Dodik po përpiqet të sigurojë raketa anti-avionë të prodhimit rus **Igla 1-V** që mund të montohen në helikopterë ushtarakë. Njësitë zyrtare të policisë nga Republika Serbe kanë marrë trajnime ruse që nga viti **2016** në Banja Llukë dhe Moskë, përfshirë trajnime kundër terrorizmit dhe kontrollit të turmës. Zyrtarët në Sarajevë janë të shqetësuar se Rusia mund të përpiqet të krijojë një qendër tjetër operative të ngjashme me objektin e saj në Nish. Përtej policisë, një njësi paraushtarake serbe e Bosnjës e quajtur si “Serbi i Nderuar” raportohet se ka marrë trajnime specifike në objektin inteligjent rus në Nish. Një organizatë tjetër, “Veteranët e Republikës Serbe”, dyshohet se ka zhvilluar trajnime të stilit ushtarak gjithashtu. Ajo ka lidhje me “Komitetin Ndërkombëtar Këshillimor të Organizatave të Oficerëve Rezervë” (IAC), një organizatë ombrellë me origjinë ruse e themeluar në vitin 2010, e cila lidh oficerë ushtarakë rezervë dhe në pension nga ish-Bashkimi Sovjetik, Evropa Lindore, Republika Serbe e Bosnjës si dhe nga disa vende të Lindjes së Mesme me qëllim të promovimit të vlerave konservatore. Nuk duhet të mbivlerësohet ndikimi i këtyre grupeve paramilitare të ekstremit të djathtë ose lidhjeve të tyre me qeverinë ruse. Sidoqoftë, ato përbëjnë mjete të gatshme që Rusia i ka përdorur për të ngjallur ndjenjën anti BE dhe anti NATO dhe të punojë kundër aktorëve politikë pro BE-së. Moska mbështet organizata të ngjashme nacionaliste, parti politike dhe personalitete politike si në Maqedoninë Veriore, partinë politike “Maqedonia e Bashkuar”, një parti simotër e partisë ruse e quajtur “Rusia e Bashkuar” e drejtuar nga nacionalistët maqedonas si Stefan Vllahov Micov dhe Janko Baçev.³⁶

Gjithashtu nëpërmjet palëve të treta, oligarkët rajonal të mbështetur nga Kremli bënë blerjen e pasurisë publike në shtetet e Ballkanit Perëndimor. Rasti konkret qëndron me shitjen e një prone publike në Maqedoninë Veriore, gjegjësisht në qytetin e Tetovës. Ndërmarrja publike e quajtur

³⁵Konitzer, Andrew. "Serbia between East and West." Russian History 38, no. 1 (2011): 103-24. Accessed April 24, 2020. www.jstor.org/stable/24665384

³⁶Jonsson, Oscar, et. al: Russian Cyber Strategies. Report. Edited by Popescu Nicu and Secrieru Stanislav. European Union Institute for Security Studies (EUISS), 2018. 85-92. Accessed April 24, 2020. doi:10.2307/resrep21140.12

”Shik-Jelak” bashkë më pronën tokësore, sipas dokumenteve të publikuara i është shitur oligarkut malazez me emrin Miodrag Daka Davidoviq, i cili mbështetet nga Moska dhe qarqet financiare ruse. Vendimi qeveritar është aprovuar në kohën e qeverisjes së kryeministrit Zoran Zaev në mandatin e parë dhe e miratuar nga Këshilli Komunal i Tetovës nën drejtimin e Teuta Arifit, njëherit zyrtare e lartë e partisë së quajtur Bashkimi Demokratik për Integrim (BDI).³⁷

³⁷Portalb. 2020. [www.portalb.mk](https://portalb.mk/711599-nga-vmro-dpmne-protestuan-sot-ne-shkup-mickovski-permend-rastin-e-shik-jellak-ne-tetove/). 10 3. Accessed 11 6, 2020. <https://portalb.mk/711599-nga-vmro-dpmne-protestuan-sot-ne-shkup-mickovski-permend-rastin-e-shik-jellak-ne-tetove/>.

115-та седница на Владата

Седницата се одржа на: 15.01.2019 - 12:30

Соопштение за јавноста: <https://vlada.mk/node/16401>

Записник од седница: Преземи (488.29 KB)

Точка 120

Владата го разгледа новиот текст на Информацијата за имотот од стечајна постапка од должникот Шик Јелак АД Тетово, со Предлог-одлука за давање согласност со подавка преку нотар да се понуди дел од деловен простор на другите сосопственици на деловниот простор, ја усвои Информацијата и ја донесе Одлуката за давање согласност со подавка преку нотар да се понуди дел од деловен простор на другите сосопственици на деловниот простор, во предложениот текст.

Dokumenti 6. Vendimi qeveritar për Shik-Jellakun". Portalb. 2020. www.portalb.mk. 10 3. Accessed 11 6, 2020. <https://portalb.mk/711599-nga-vmro-dpmne-protestuan-sot-ne-shkup-mickovski-permend-rastin-e-shik-jellak-netetove/>.

2.4. Format e ndikimit

Forma më vdekjeprurëse për shtetet e brishta të Ballkanit Perëndimor nga ana e Rosisë ka qenë dezinformimi apo shfrytëzimi i sulmeve hibride, të lansimit të informatave të rrejshme kundër qeverive pro- perëndimore në Ballkan. Prania e Rosisë në hapësirën e informacionit për Ballkanin Perëndimor është thelbësore për ndikimin e saj rajonal dhe për të përmbushur objektivat e politikës së jashtme ruse në Ballkan.

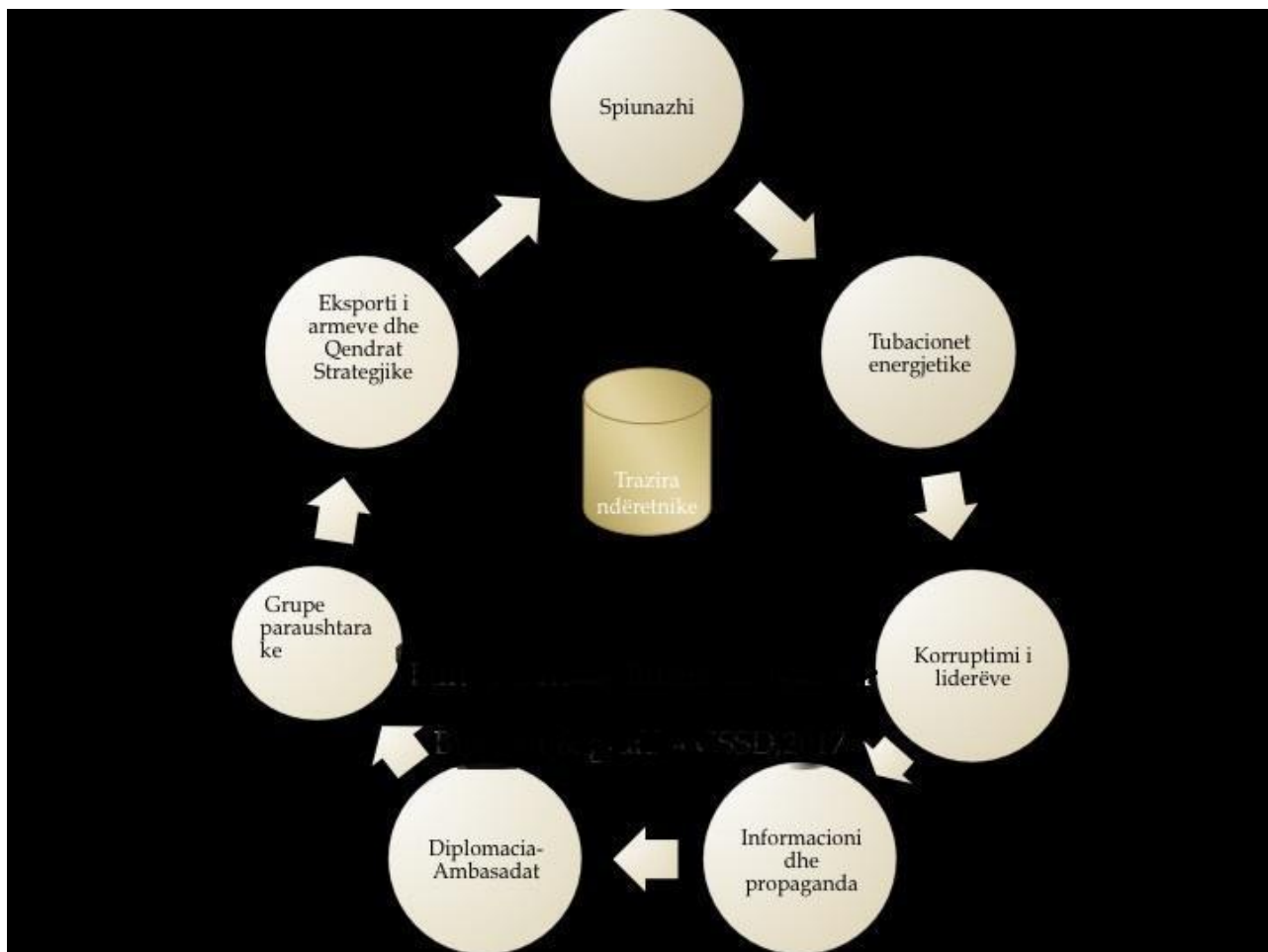

Figura 1. Format dhe fushat e ndikimit rus në Ballkanin Perëndimor. Institute for Security Studies and Development Macedonia , 2017. <http://cssd-ngo.org/lufta-hibride-e-rusise-ne-ballkan/>

Veçanërisht në Serbi dhe në hapësirën etnike të quajtur **“Serbo sferë”**, mbulimi i politikës së jashtme ruse gjegjësisht angazhimin e saj me Ballkanin është jashtëzakonisht pozitiv. Rusia këtu e portretizon veten si një aleate historike dhe mbrojtës i Sllavëve të Jugut.

Në këtë fushë duhet nënvizuar se ka rrugë të financuara dhe të kontrolluara nga shteti rus të cilat ofrojnë këndvështrimin për çështjet ndërkombëtare dhe çështjet e shquara rajonale, siç është mosmarrëveshja e Kosovës me Serbinë dhe ish kontesti në mes Greqisë dhe ish IRJM-së, tani e quajtur Maqedonia Veriore.

Në vitin 2015, agjencia e ruse e lajmeve “Sputnik” hapi një shërbim lajmesh në gjuhën serbe. Po ashtu “Radio Sputnik” është e disponueshme në të gjithë vendin përmes një rrjeti me më shumë se tridhjetë stacione rajonale. Përmbajtja e tij gjithashtu filtrohet nëpër median e shkruar lokale dhe

on-line. Kjo përfshin portale të njohura, shumë të lidhura me tabloide me qarkullim të lartë, të tilla si “Informer”, “Blic”, “Kurir”, “Večernje Novosti”, “Rusia Sot” në Shqipëri dhe Radio “B-92”.

Ndikimi i agjencisë “Sputnik” shkon përtej kufijve të Serbisë. Për shembull, gjatë zgjedhjeve të Bosnjës së vitit 2018, “Sputnik” u pozicionua pro Millorad Dodikut. Shërbimi Evropian për Veprim të Jashtëm (EEAS), akuzoi agjencinë për përhapjen e lajmeve të rreme, dhe propagandës.

Përveç “Sputnikut”, pikat e forta të qeverisë ruse arrijnë audiencën lokale përmes platformave të tilla si gazeta dhe faqja e internetit “Russia Beyond” (Rusia Përtej) e operuar nga “Rossiya Segodnya”, agjencia shtetërore që e pasoi “RIA Novosti” e cila transmeton dhe prodhon lajme në disa gjuhë të huaja. Po ashtu duhet theksuar se media ruse është shumë më pak me ndikim në formimin e tregimeve sesa kronikat e lajmet lokale të mediave serbe apo maqedonase si “Infomax” me qendër në Shkup. Siç pretendon një raport i fundit nga Fondi “German- Marshall Fund”, media publike dhe ajo private e kontrolluar, duket se janë promotor më aktivë të ndjenjave pro-Rusi në Serbi dhe rajon.

Këto përfshijnë tabloide pro-qeveritare si “Kurir”, “Informer”, “Alo”, dhe “Sprski Telegraf”, të cilat hedhin lavde për Rusinë ndërsa kritikojnë BE-në dhe aleancën NATO për politikën e tyre kinse anti serbe. Një rrëfim i zakonshëm, i falsifikuar nga tabloidët gjatë një viti ose më shumë, ka qenë se “lufta kundër Kosovës po afrohet dhe se Serbia është e detyruar ta fitojë atë me ndihmën e Rusisë dhe armëve ruse”. Ky tregim është përhapur dhe përforcuar në internet nga një rrjet prej më shumë se dyzet portalesh në rrjetet sociale Tuitër (Twitter) dhe Fejsbuk (Facebook). Ekosistemi mediatik në Republikën Serbe funksionon në një mënyrë të ngjashme duke përfshirë kanalin zyrtar televiziv “RTRS”, “Alternativna Televizija”, agjencia e lajmeve “SRNA”, gazeta “Glas Srpske”, si dhe faqet në internet siç janë “InfoSrpska” dhe në Maqedoninë Veriore “Russia Beyond Makedonija” //mk.rbth.com/.³⁸ Kurse Instituti Kosovar për Kërkimin e Politikave dhe Zhvillimit (KIPRED) nëpërmes një monitorimi të mediave ruse synon të kundërshtojë dezinformimin që synon Kosovën, përmes monitorimit në baza mujore të mediave të zgjedhura me origjinë nga Rusia, në të dyja, gjuhët anglisht dhe gjuhën serbe.³⁹

³⁸ “F2N2. 2019”. <https://f2n2.mk/>. Accessed 4 23, 2020. <https://f2n2.mk/sq/interesat-strategjike-dhe-mjetet-e-ndikimit-te-rusise-ne-ballkanin-perendimor-mjetet-e-rusise-per-ndikim/>

³⁹KIPR. 2020. Kosovo Disinformation Alerts. 2020. "Kosovar Institute for Policy Research ." 3 20. Accessed 10 21, 2020. http://www.kipred.org/repository/docs/D_-_Alert_-_Russian_Media_-_April_2020_536416.pdf

2.5. Pasojat e ndikimit rus në dhjetëvjeçarin e fundit në vendet e Ballkanit Perëndimor

Pasojat e ndikimit rus nga viti 2008 e deri në 2018-tën në aspektin e zvarritjes së euro integritimeve dhe reformave ka qenë tepër i madh, me fokus në sferën politike të brendshme dhe të jashtme. Në rastin e Maqedonisë Veriore, ish- kryeministri Nikolla Gruevski bëri të njohur në shkurt të vitit 2015 se drejtuesi i opozitës Zoran Zaev nga LSDM-ja, ka përgatitur grusht-shtet si dhe ka bërë shkelje të Kushtetutës dhe ligjeve të Republikës së Maqedonisë. Një ditë pas, Ambasada e Federatës Ruse në Shkup në një kumtesë shprehu brengosje për situatën dhe kërkoi të respektohen institucionet dhe ligjet e shtetit. Kumtesa e Federatës Ruse u vlerësua në Shkup si përkrahje të veprimeve të Gruevskit në sferën e diplomacisë së standardeve të dyfishta. Duhet thënë se tronditjet e brendshme politike në Shkup ishin të mirëseardhura për erën putiniste që përfshiu Evropën Lindore dhe Ballkanin në atë kohë. Kjo zvarritje e anëtarësimit në BE të shteteve të Ballkanit gjithashtu ndikoi në uljen e tregtisë së jashtme me BE-në dhe SHBA-në.

Me SHBA-në, sipas Zyrës së Statistikave të qeverisë amerikane, shkëmbimi tregtar i Maqedonisë Veriore për vitin 2014 ishte rreth 121.2 milion dollarë.⁴⁰ Me BE-në, Shkupi rreth 60 për qind të shkëmbimit tregtar e realizon me shtetet anëtare të po këtij unioni. Partneriteti kryesorë i këtij shkëmbimi zhvillohet me Gjermaninë, Serbinë, Greqinë, Bullgarinë, Kroacinë, Bosnjën, Shqipërinë, Holandën, Britaninë e Madhe dhe Turqinë. Rrjedhimisht ekonomia e Maqedonia e Veriut është e varur nga BE-ja, sepse investimet janë po nga shtetet e BE-së. Për nga natyra e investimeve në fushën e gazit natyror dhe minierave Rusia kishte në plan të merrte pjesën më të madhe të tyre. Ndërkaq zgjerimi dhe antagonizmi rus kishte për qëllim krijimin e “zonave speciale” të influencës dhe dobësimit e strukturave demokratike në Ballkan.

Politika ruse nga viti 2008 kishte për qëllim rritjen e shkallës së nacionalizmit në Ballkanin Perëndimor dhe ky involvim në parim bëhej në sektorin diplomatiko-ekonomik, me investitorë të llojit global dhe të rangut më të lehtë të prezantuar si investitorë lokal, duke ju dhënë sinjale

⁴⁰Census. 2020. www.census.gov/foreign-trade/balance/c4794.html#2014. 2014. www.census.gov. 7 1. Accessed 4 24, 2020. <http://www.census.gov/>

ekonomike të rrejshme shteteve të rajonit se duhet të fokusohen nga Moska dhe jo nga BE-ja. Në vitin 2001 korporata ruse “Solvay” e cila zotëron kapital dhe pronësi në dy minierat më të mëdha të Maqedonisë Veriore “Sasha dhe Buchim” njoftoi se kishte në plan të investonte deri në 150 milion euro në hapjen e dy minierave tjera në Maqedoninë Lindore. Gjithashtu korporata tjetër prestigjioze e industrisë së naftës “Lukoil” e cila është shtrirë në tërë territorin e shtetit, njoftoi për rritje masovike të investimeve. Gjatë një takimi me ish kryeministrin Gruevski në Shën Petersburg në vitin 2012, presidenti i kompanisë Vagit Alkeperov njoftoi se kompania e tij ka bërë shtrirje të rëndësishme dhe strategjike në të dy anët e Maqedonisë Veriore duke u bërë rivale e investimeve perëndimore në rajon.⁴¹

SHBA dhe BE gjatë mandatit të presidentit Obama kërkonin një Ballkan stabil dhe politikanë të pa korruptuar për përparuar në projektet ekonomike dhe reformat strukturore. “Kroacia mund të luajë rol kryesor dhe të bëhet qendër për stabilitetin energjetik të rajonit dhe Evropës”, tha në Dubrovnik ish zv.sekretarja e Shtetit Viktoria Nuland në vitin 2015. Po a do të mund Maqedonia Veriore ashtu njëjtë si Kroacia të luajë një rol më të rëndësishëm dhe stabilizues në jug të Ballkanit dhe të luftojë korrupsionin në të gjitha nivelet shtetërore? Këto bindje kanë hedhur rrënjët e pabesimit tek populli gjë që ëndrrat ose zhgjëndrrat evropiane bëhen dita ditës utopi. Vlerat e mirëfillta evropiane kërkojnë të investohet çdo ditë nga pak, dhe të harrohen kontestet dhe ankesat e vjetra meqë mund të bëhen të përhershme”, tha ish zëvendës sekretarja Nuland në Dubrovnik. Paralajmërimet amerikane ishin si rezultat i aneksimit rus të Krimesë, ku qeveria e SHBA-ve vazhdimisht ka përsëritur qëndrimin se do të angazhohet për një rajon të qëndrueshëm dhe të integruar në BE dhe NATO. Respektimi i të drejtave të njeriut, dialogu ndëretnik, paqja, shtypi i lirë, gjykata të pavarura dhe luftimi i korrupsionit, kanë qenë synimet evro-amerikane për më shumë se dy dekada për qeveritë pesimiste dhe ekonomitë e tranzicionit të Ballkanit Perëndimor. Kurse nga ana tjetër Federata Ruse duke manipuluar me emocionet e popujve ortodoksë të rajonit, hapur ka mbështetur forcat radikale të cilët promovojnë pesimizëm kundër BE-së **si dhe** përpjekje për rritje të tensioneve ndëretnike. Ripërtërija dhe qëndrueshmëria afatgjate e shteteve të Ballkanit i ka detyruar evropianët dhe amerikanët, por pa anashkaluar edhe rolin ekonomik turk në rajon, që të shtyjnë proceset demokratike në drejtim të konsolidimit të brendshëm etnik dhe demokratik. Korrupsioni,

⁴¹Ibraimi, Selim. 2016. Paqja e Ftohtë: Dhjetëvjeçari i rikonfigurimeve gjeopolitike në Ballkan. Qendra për Studime të Sigurisë dhe Zhvillim, 2016. Tetovë. 217-228.

energji dhe mosmarrëveshjet ndëretnike, kanë qenë një ndër pikat ku amerikanët së bashku me partnerët rajonal kërkojnë rrugë alternative për një Ballkan stabil, paqësor dhe imun ndaj sulmeve hibride ruse. Prania amerikane në Adriatik, lidhet me politikat e zgjerimit rus në Evropë dhe strategjinë kineze të ndërtimit të porteve detare në Kroaci. Fuqizimi amerikan në Ballkan i ka hedhur poshtë zërat e pesimistëve ballkanik se Uashingtoni është duke e reduktuar prezencën në Evropë dhe Ballkan.

Nga ana tjetër Rusia paraqitet si lidere e tradicionalizmit ortodoks. Shoqëritë në Serbi, Kosovën Veriore dhe Bosnjë e Hercegovinë nuk janë aspak entuziaste kur bëhet fjalë për integrimin evropian. Ata që e konsiderojnë anëtarësimin në BE "një gjë të mirë" në rastin më të mirë janë një shumicë e vogël, me një pjesë të barabartë ose më të madhe të qytetarëve që e shohin atë si "as të mirë dhe as të keq".

Në të kundërtën, Rusia gëzon një popullaritet të madh në rajone të caktuara në Ballkanin Perëndimor. Një sondazh i kryer në Serbi nga "Gallupi" në vitin 2018, tregoi se Putini është shumë larg nga çdo lider ndërkombëtar në popullaritet, me 88 për qind të serbët që kanë një qëndrim pozitiv ndaj tij dhe vetëm 12 për qind kanë një mendim negativ. Të dhënat e sondazhit nga Serbia tregonin se të rinjtë janë mbështetës të një aleance me Moskën, por ende janë të orientuar drejt Perëndimit. Kështu ata kanë shumë më tepër gjasa të udhëtojnë, punojnë ose studiojnë në Evropën Perëndimore sesa në Rusi. Gjuha ruse dhe kultura popullore kanë tërheqje të kufizuar, megjithatë diplomacia publike dhe nismat e bashkëpunimit kulturor të ndërmarra ndër vite kanë dhënë efektin e tyre. Gjithashtu, përafrimi i Rusisë me gjuhën serbe dhe në një masë më të vogël me atë maqedonase, ka bërë që nacionalizmi gjuhësor të kultivohet me vite. Moska ka përfituar nga problemet e brendshme në rajon: mosmarrëveshjet nga lufta e viteve të 90-ta, një marrëdhënie dashurie-urrejtje me Perëndimin, institucione dhe media të dobëta, sundimi i ligjit, ekonomitë e dobëta dhe mungesa e transparencës.⁴²

Qeveria e atëhershme e Nikolla Gruevskit theksonte se inkuadrimi në BE dhe NATO është synim strategjik. Ai duke e shfrytëzuar krizën në eurozonë, në Ukrainë, problemet e brendshme dhe duke mos gjetur zgjidhje të emrit me palën greke, e ndryshoi kursin dhe strategjinë e lëvizjes duke i zvogëluar gjasat që vendi të shkonte drejt BE-së. Qeveria e tij kishte preferenca të ndryshme

⁴² " F2N2. 2019". <https://f2n2.mk/>. Accessed 4 23, 2020. <https://f2n2.mk/sq/interesat-strategjike-dhe-mjetet-e-ndikimit-te-rusise-ne-ballkanin-perendimor-mjetet-e-rusise-per-ndikim/>

emocionale, politike dhe ekonomike për sa u përket integriteteve në BE. Në Shkupin zyrtar, euro skepticizmi zinte vend të konsiderueshëm dhe e gjithë kjo ishte menaxhuar mirë nga rusët. Megjithatë, gjatë qeverisjes së Gruevskit, Maqedonia Veriore gjendej para një udhëkryqi ashtu siç gjendeshin disa shtete të rajonit. Përkundër gjithë kësaj ndërhyrje, varfëria, papunësia dhe tensionet ndëretnike, janë një ndër kërcënimet e brendshme ku Rusia i shfrytëzon si dobësi në Ballkan. Ndërsa si kërcënim i jashtëm për shtetet multietnike dhe fetare, mund të konsiderohet fragmentimi identitar i shteteve të rajonit.

Përndryshe, me zvogëlimin e trupave amerikane në Evropë dhe mungesën e demokracisë në vendet e Ballkanit Perëndimor, forcat inteligjente ruse mund të depërtojnë thellë në shoqëritë e këtyre shteteve. Gjendja në Ballkan për shkak të vazhdiminës së fushatës ruse në fillim të vitit 2015 me lajme të rreme dhe ekipe inteligjente ishte jo e mirë duke lënë shumë çështje të hapura. Indikatorët rus të influencës në Ballkan për të rritur euro skepticizmin janë të karakterit provokues, ndikimit politik, investimeve në sektorin e minierave, industrinë e naftës dhe mundësisht kthimin e vendit në një poligon energjetik dhe për më shumë manovrime ruse.⁴³ SHBA, OSBE dhe organizatat vëzhguese kanë raportuar se përveç çështjeve të jashtme rajoni ballafaqohet edhe me një rrezik permanent të dëmtimit të proceseve integruese, duke përmendur projektet qeveritare në mungesë dhe investimet jo adekuate në rajonet shumë etnike, ku Rusia mund t'i shfrytëzojë si burime krizash për nxitjen e përçarjeve. Përveç këtij fakti, këtu një kërcënim serioz për rajonin paraqitet pasurimi i shpejtë i politikanëve, dukë vënë në harresë se për çka janë zgjedhur dhe prolongimet e seancave gjyqësore dhe dënimeve pasuese, përshkak të mos respektimit të ligjeve mbi detyrimet e kërkuara. SHBA-të që nga Marrëveshja e Dejtonit, atë të Kumanovës dhe e Ohrit, u përpoqën që t'i ndryshojnë rrjedhat politike dhe ekonomike në zonat e përfshira nga konfliktet etnike. Ndërsa tani përsëri në Bosnjë dhe Maqedoninë Veriore, të gjitha këto marrëveshje janë vënë në rrezik prej politikanëve me tipare oligarkësh demokratik dhe që krijojnë terren për Rusinë duke harruar ligjin e vetadministrimit lokal ku përshkruhet zhvillimi komunal paralel. Ndonjëherë edhe vetë qeveritë dhe institucionet shtetërore vendore janë bërë gjeneratorë të zënkave dhe fërkimeve të brendshme etnike. Ballkani për më shumë se një shekull ka qenë fuçia e barotit, ku liderë dhe rryma të caktuara kanë vendosur për ardhmërinë e kombeve. Këtu nuk duhet përjashtuar përgjegjësinë e liderëve lokal të cilët jo më

⁴³Ibraimi, Selim. 2016. Paqja e Ftohtë: Dhjetëvjeçari i rikonfigurimeve gjeopolitike në Ballkan. Qendra për Studime të Sigurisë dhe Zhvillim, 2016. Tetovë. 228-237.

pak se qeveria qendrore mbajnë përgjegjësi për situatën e sigurisë. Gjetja e liderëve të duhur për zbatimin dhe normalizimin e gjendjeve post konfliktuale në rajon është mjaft e rëndësishme për të kundërshtuar aktivitetin rus. Çdo fragmentim dhe 'iluzion' tjetër do të kishte pasoja për demokracitë e brishta, sikurse fati i Evropës Lindore ku Rusia me lehtësi bën manovra në vakumin e krijuar. Prandaj ashtu siç thonë diplomatët, liderët duhet të kthehen rendit dhe zbatimit të reformave një shekull më parë, shtetet të cilët dolën nga Perandoria Osmane, ishin kryesisht të tipit agrarë dhe nuk vonoi shumë, si rezultat i përleshjeve politiko-ushtarake këto shtete ballkanike u zhytën në krizë të thellë ekonomike dhe kështu filluan t'i shtonin lëvizjet për aleanca dhe territore. Sot, kjo paradigmë, nuk është larguar nga qeveritë aktuale në Ballkan të cilët, përmes politikave të dyfishta të anëtarësimit në BE dhe formimit të unioneve dhe aleancave, përpiqen të aktualizojë idenë për një Ballkan të ri me hartë të re. Por, në këtë drejtim duken mjaft të qarta veprimet e disa qeverive, si të Serbisë në krijimin e aleancave të reja në Ballkan duke ofruar marrëdhënie speciale me Rusinë dhe Kinën. Bilanci gjeopolitik gjatë fillim dekadës së dytë për serbët dhe për maqedonasit ishte se nuk e preferonin shumë BE-në dhe NATO-n. Maqedonia Veriore me ardhjen e qeverisë së re në vitin 2017 e ndryshoi qasjen dhe shpejt filloi të tërhiqet nga kursi pro rus e mbjellur nga qeverisja afatgjate ndër partinë nacionaliste- VMRO. Nga pikëpamja gjeopolitike, ky orientim lindor i disa shteteve të Ballkanit, apo i dyfishtë, do të zvogëlonte angazhimin ushtarak dhe diplomatik disa vjeçar të amerikanëve për stabilitet afatgjatë të rajonit si arsye e mosbesimit të krijuar. Tani këtu vijmë deri te një fazë tjetër në rajon, tek ndryshimet që priten të ndodhin në vetë BE-në, dhe ri-pozicionimet e amerikanëve në Evropë me ç'rast, kriza në BE mund të nxisë fragmentimin e Ballkanit dhe në një mënyrë të shtojë rivalitetet në mes popujve me nxitjen e aktorëve të huaj si ato rus, të gjejnë vend për ndërhyrje të reja ashtu si gjatë dy dekadave të fillim shekullit XXI.

KREU III

Burimet e influencës ruse dhe reagimi euro-amerikan

3.1. Shfrytëzimi i konflikteve të ngrira

Investimi në sektorin joqeveritar duket se nuk ka qenë i mjaftueshëm për SHBA-në dhe kjo kryesisht lidhet me disbalancën e investimeve që kanë aktualisht fuqitë: pra SHBA-ja, dhe Rusia në Ballkan kanë reaguar në mënyra të ndryshme në faza të ndryshme dhe secila prej tyre ka krijuar përparësi në situata të caktuara politike. Diplomacia publike amerikane, është sfiduar përshkak të involvimit të Kremlinit në rajon dhe politikës së BE-së me strategjinë e (mos) zgjerimit drejt Ballkanit Perëndimor. Rusia u bë më jodemokratike dhe adaptoi një qasje të linjës së ashpër ndaj SHBA-së dhe BE-së. Në këtë kontekst, politika amerikane e tre administratave të fundit shkoi në favor të Kremlinit duke dhënë mesazhe jo të qarta për demokracitë e brishta të Ballkanit. Kjo qasje e SHBA-së bëri që udhëheqja ruse të jetë autokratike dhe jashtë kontrollit për të gjitha çështjet kryesore politike në ish-shtetet sovjetike dhe ballkanike. Pasuria energjetike e Rusesë ka lejuar Kremlinin të blejë një stabilitet të dobët, t'i mundësojë udhëheqjes së saj të ruajë popullaritetin e saj të rremë dhe të sigurojë që Rusia të vazhdojë të ketë ndikim në Ballkan. "Strategjia madhështore" e Rusesë konsiston në konfrontimin në rajon, për sferën e vet të mbizotërimit dhe projektimin e fuqisë në shkallë globale. Por, SHBA dhe BE kanë vazhduar të mbështetin fqinjët tjerë jo-rusë, si bazë për të ndaluar dëshirën e Rusesë për përdorim të forcave pa asnjë arsye. Sidoqoftë, politikëbërësit⁴⁴ Për një dekadë, një seri veprimesh nga Moska janë ndërmarrë me investimet në sistemet bankare ballkanike dhe energjetike. Linjat tranzitore të gazit, profilet e qeverive, korridoret që prekin Maqedoninë Veriore dhe shtetet fqinje, kanë qenë zonat e nxehta të investimeve. Për më shumë, senatorë, ekspertë dhe diplomatë kanë bërë thirrje për ri-angazhim më të fuqishëm amerikan në Ballkan. Gjatë vizitave në rajon diplomatët amerikanë thanë se korporatat ushtarake, të biznesit dhe të telekomunikimit duhet të fillojnë të investojnë në rajon për të baraspeshuar influencën ruse. SHBA ka bërë presione që këto shtete të largohen nga sfera e ndikimit. Prandaj, kur mendohej se amerikanët ngadalë po tërhiqeshin nga territori evropian, tendencat ruse për të destabilizuar Evropën e energjizuan në një shkallë

⁴⁴Blank, Stephen. "Is Russia a Democracy and does it matter?" World Affairs 167, no. 3 (2005): 125-36. Accessed April 30, 2020. www.jstor.org/stable/20672718

mesatare Uashingtonin. Mirëpo, është fakt se shtetet e BE-së nuk janë duke shpenzuar aq sa duhet për buxhetet ushtarake. Një burim tjetër i influencës ruse ka qenë rekrutimi i brendshëm i politikanëve që njohurit ishte një ndër synimet e politikës së jashtme ruse. Sergey Lavrov, ministër i Jashtëm i Federatës Ruse, në vitin 2011 i bëri të qarta qëndrimet e Federatës Ruse gjatë një vizite në Shkup dhe Beograd. Sipas ish diplomates amerikane Viktoria Nuland, liderët dhe korrupsioni u bënë kancer për demokracitë e rajonit dhe bazë e mirë për Moskën. Në fakt BE nuk ka aq mekanizma për të detyruar vendet t'i përmbushin kriteret dhe të hyjnë në procese normale demokratike. Këto shqetësime ndërkombëtare u shfaqën menjëherë pas agresionit rus në Ukrainë, pushtimit të Krimesë, dhe mundësisë së zbehjes së proceseve demokratike në të gjithë Evropën. Vërshimi rus në brendi të shteteve, kishte për qëllim "likuidimin" e të gjitha standardeve evropiane në shtetet e Ballkanit Perëndimor.⁴⁵

⁴⁵Ibraimi, Selim. 2016. Paqja e Ftohtë: Dhjetëvjeçari i rikonfigurimeve gjeopolitike në Ballkan. Qendra për Studime të Sigurisë dhe Zhvillim, 2016. Tetovë. 180-210.

1

**В компетентные органы Черногории
В Специальную Государственную Прокуратуру
Черногории г. Подгорица**

по уголовному делу № Kti-S 15/16 от 19.10.2016
и уголовному делу № Kti-S 15/16 от 15.11.2016

от Широкова Эдуарда Владимировича,
гражданина Российской Федерации, русского
родившегося 20 февраля 1971 г. в г. Чита
(Союз Советских Социалистических Республик),
документированного паспортом гражданина
Российской Федерации серия 65 № 4341323,
выданным 12 августа 2016 г. компетентным
государственным органом Российской Федерации,
УФМС 999

Я, Широков Эдуард Владимирович, по существу уголовного дела № Kti-S 15/16 от 19.10.2016 и уголовного дела № Kti-S 15/16 от 15.11.2016, находящихся в производстве Специальной Государственной Прокуратуры Черногории, могу пояснить следующее.

С Сашей Синджеличем (Александром) за все время знакомства с ним мы встречались дважды – один раз в городе Москве (Россия) и один раз в Белграде (Сербия).

Сашу Синджелича я знаю с весны 2015 года, когда впервые познакомился с ним в городе Москве, во время посещения музея Великой Отечественной войны (1941-1945 годов), расположенного на территории парка Победы. К знакомству меня подтолкнуло то обстоятельство, что Саша был одет в специфическую униформу, на нем был примечательный головной убор. Как я позже узнал, это была форменная одежда членов Четницкого движения Сербии. Саша рассказал мне, что он приехал из Сербии и является представителем движения Четников. Мы разговорились. Саша оказался для меня очень интересным собеседником, потому что события, связанные с историей создания различных зарубежных национальных движений и организаций интересуют меня уже давно. Этими вопросами я увлекаюсь еще с детства.

В конце разговора мы с Сашей обменялись номерами мобильных телефонов, и он любезно пригласил меня к себе в гости. Мы договорились, что если я соберусь приехать в Сербию, то могу позвонить ему, и он окажет мне помощь, в том числе, возможно, организует встречу с руководителями движения Четников.

Dokumenti 7. Reagimi MPJ-së së Rusisë. <https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2017/03/25/balkan-gambit-part-2-montenegro-zugzwang/>

Burimet e influencës ruse për të ndikuar në konfliktet e ngrira të rajonit janë gjithkund, por sidoqoftë Moska nuk ishte e aftë ekonomikisht ose ushtarakisht për të përballuar Perëndimin edhe kur filloi zbatimi amerikan i “Planit Marshall”.

Megjithatë, Rusia e Vladimir Putinit sot është madje më pak në gjendje të shtrijë ndikimin e saj deri në Adriatik. Që nga viti 2009, rrjeti i shteteve të NATO-s është zgjeruar, strategjia e Ruisë për depërtim dhe zhvendosje nga Evropa Qendrore në Ballkan ishte dhe vazhdon të jetë një stërvitje gjeopolitike jo e lehtë për Rusinë putiniste, sepse baza e rezistencës së rajonit ndaj ambicieve të Ruisë për të krijuar një zonë të ndikimit prek kufirin lindor dhe jugor të NATO-s. Sidoqoftë, ngjarjet e dekadës së dytë të shekullit XXI, treguan se disa pika të nxehta në Ballkanin Perëndimor të rrethuara nga vendet anëtare të NATO-s dhe BE-së, si Serbia me Kosovën, Mali i Zi dhe Maqedonia e Veriut me Bullgarinë janë vende ku Rusia do të synojë veprojë dhe ushtrorë ndikim e saj në koordinim me burimet ruse. Moska zyrtare shpesh ka kritikuar çdo zgjerim të NATO-s, drejt lindjes apo jugut të kontinentit evropian, duke e konsideruar si kërcënim ndaj interesave strategjike të Ruisë. Moska ashtu siç kemi theksuar është më pak e shqetësuar për planet e vendeve të Ballkanit Perëndimor për t'u bashkuar me BE. Rusia nuk kishte kundërshtime ndaj ofertave të tyre për anëtarësim, sepse sipas Kremlinit, ËB-6 vetëm po krijojnë probleme shtesë për vetë BE-në ose janë “*Kurth për vetë BE-në*”. Në thelb, për aq kohë sa integrimi i Ballkanit Perëndimor vazhdon të ngadalësohet, Rusia ka një vrimë për të vepruar duke u transformuar një stimulues negativ në rajon, kryesisht përmes manovrimeve politike, diplomacisë publike dhe propagandës. Prandaj, nuk është e pazakontë kur thuhet se “Moska zakonisht anon nga drejtuesit autokratë, sepse natyra dhe sjelljet e qeverisjes i bashkojnë”.

Sipas doktrinės ushtarake ruse, propaganda, shërbimet inteligjente, gazi dhe diplomacia duke përfshirë edhe protestat popullore, mbeten mjete efikase për të orkestruar trazira dhe për të vënë në skenë lojtarë të Kremlinit në Ballkan me qëllim të destabilizimit të rajonit.

Në bazë të dokumenteve, mund të identifikojmë tre nxitës të ndikimit të Ruisë në rajon ku krahas zhvendosjes së saj strategjike dhe ekonomike nga Evropa Qendrore në Evropën Juglindore, shpërndarja e parave në rajon është gjithashtu gjithnjë e më pak efektive. Elementi i parë është gjuha ruse ku ndikimi ishte gjithmonë më i imagjinuar se real: megjithëse serbët, malazezët dhe maqedonasit ndajnë rrënjët sllave dhe fenë ortodokse me Rusinë, kujtimet e aleancave historike me Rusinë vazhdojnë të luajnë rol të rëndësishëm dhe kryesorë në ndërtimin e identiteteve të tyre bashkë me lidhjet fetare. Gjithashtu tensionet etnike në mjediset e përziera tregojnë se shumë sllavë ortodoksë e shikojnë Rusinë si një fuqi e madhe, veprimet e së cilës nuk ishin gjithmonë mbështetëse

të qëllimeve të tyre por që ishin pjesë e politikave kombëtare që kërkonin mbështetje nga Rusia. Sondazhet vërtetojnë se edhe në një vend të tillë si Serbia, ku shumica e popullsisë favorizon aleancat me Rusinë dhe me shumicë dërrmuese refuzon anëtarësimin në NATO, mbështetja për anëtarësimin në BE qëndron në rreth 50 përqind. Elementi i dytë i ndikimit të Moskës që buron nga Ballkani lidhet me varësinë nga furnizimet e energjisë ruse dhe veçanërisht gazit natyror. Në vitin 2015, Rusia braktisi ndërtimin e tubacionit të gazit “Përroi Jugor” për shkak të ndërhyrjes euro-amerikane dhe kthimit të politikave të shteteve të Ballkanit drejt Brukselit dhe këtu duhet vënë në dukje Maqedoninë Veriore e cila pas 2017-tës ishte faktori kryesor që rusët e ndërprejnë projektin strategjik për të pushtuar energjitikisht Ballkanin disa muaj para se amerikanët të rrëzonin qeverinë Gruevski-Ahmeti.

Elementi i tretë i ndikimit të Moskës në rajon lidhet me Serbinë dhe kjo ka të bëjë me kërcënimin për të përdorur veton e Këshillit të Sigurimit nëse Perëndimi përpiqet ta bëjë Kosovën anëtare të OKB-së. Kjo është lidhja e vetme kritike midis dy shteteve, sepse Rusia është e etur të tërheqë Serbinë sa më larg prej NATO-s dhe BE-së, dhe asnjë politikan që dëshiron të ketë sukses në politikën serbe nuk mund të rrezikojë të humbasë mbështetjen e Rusisë mbi Kosovën. Një shenjë e suksesit të Moskës në këtë drejtim do të ishte që Serbia ta zhvillonte bashkëpunimin e saj ushtarak dhe të sigurisë me Rusinë në të njëjtin nivel me të cilin e ka me SHBA -në dhe aleancën NATO. Sipas shifrave ruse, ishin 22 stërvitje ushtarake serbe të zhvilluara së bashku me NATO në vitin 2015, dhe vetëm 2 me Rusinë. Do të ishte kundër produktive për Brukselin dhe vendet kryesore anëtare të BE-së për të bërë presion më shumë mbi Beogradin për t'u distancuar nga Rusia. Presioni i tepërt i Perëndimit vetëm do të forconte perceptimin në Serbi se Rusia është aleati i vetëm i shtetit serb. Megjithatë amerikanët kanë menduar një plan më të mirë për të tërhequr Serbinë në orbitën perëndimore, duke e joshur me mjete financiare dhe me një marrëveshje të re të quajtur “Marrëveshja e Ekonomike e Uashingtonit” e 4 shtatorit të vitit 2020.⁴⁶

Në plan të përgjithshëm, Rusia i shfrytëzon konfliktet e ngrira apo armiqësitë shekullore dhe sidomos pas sulmeve së NATO-s, Rusia mori një qëndrim kundërthënës në raportet Kosovë – Serbi. Edhe pse Moska, si anëtare e Grupit të Kontaktit siguroi "parimet udhëzuese" për negociatat midis Beogradit

⁴⁶Reljić, Dušan. Resilience in the Western Balkans. Report. Edited by Lange Sabina, Nechev Zoran, and Trauner Florian. European Union Institute for Security Studies (EUISS), 2017. 43-50. Accessed September 22, 2020. <http://www.jstor.org/stable/resrep07086.10>.

dhe Prishtinës të drejtuar nga i Dërguari Special i OKB-së Marti Ahtisari, në vitin 2007, Rusia përsëri e përdori fuqinë e vetos për të bllokuar “Planin e Ahtisarit”, pasi kjo kërkonte pavarësi për Kosovën. Kosova e shpalli pavarësinë në 17 shkurt të vitit 2008, ku Moska zyrtare u bashkua në protesta të zëshme pas shpalljes së pavarësisë. Përveç frikës në lidhje me pasojat e mundshme të lëvizjeve vetanake separatiste, Rusia e pa pavarësinë e Kosovës si një përpjekje amerikane për të zvogëluar më tej ndikimin rus në Ballkan. Në këtë drejtim, Kremli gjithashtu kishte nevojë t'i përgjigjej opinionit publik rus, i cili tradicionalisht dhe historikisht mbështet nacionalistët serbë dhe grupet ortodokse në rajon. Përderisa unioni ishte i preokupuar me reagimet pas shpalljes së pavarësisë së Kosovës dhe çështje të tjera më të ngutshme duke filluar nga kriza e eurozonës dhe më vonë me refugjatët nga Lindja e Mesme, Rusia e pa një mundësi dhe i forcoi lidhjet me Beogradin. Rusia vazhdoi të mbështesë Beogradin në sektorët e energjisë dhe financave dhe konfirmoni mbështetjen ruse në të gjitha fushat dhe institucionet ndërkombëtare.⁴⁷

Një shembull konkret i ndërhyrjes së Rusisë në konfliktet e ngrira me fushatë dezinformuese ishte qëndrimi rus ndaj të akuzuarve nga Gjykata e Hagës të ish drejtuesëve të lartë të UÇK-së në nëntor të 2020-tës, ku MPJ e Rusisë në mënyrë të tërthortë deklaroi se të akuzuarit kanë kryer vepra kundër njerëzimit. “Kosova ka kohë që është bërë një vatër ekstremizmi dhe krimi edhe si fqinjë e BE-së. Shpresojmë që Perëndimi më në fund të marrë parasysh paralajmërimet për natyrën e vërtetë të "shtetësisë" së Kosovës”. Më poshtë është kumtesa e MPJ-së së Rusisë që në detaje shpreh qëndrimin dhe pozicionin e përhershëm të Kremlinit zyrtar ndaj Kosovës.

⁴⁷Viceré, Maria Giulia Amadio. Report. Istituto Affari Internazionali (IAI), 2019. Accessed September 23, 2020. doi:10.2307/resrep19674.

Министерство иностранных дел Российской Федерации

9.11.2018:54

Комментарий Департамента информации и печати МИД России о деятельности Спецсуда по расследованию преступлений «Освободительной армии Косово»

Отмечаем активизацию Спецсудом по расследованию преступлений «Освободительной армии Косово» (ОАК) действий по обвинительным актам в отношении бывших главарей этой одиозной структуры. В числе фигурантов – «президент» Х.Тачи и занимавший ранее пост «спикера парламента» К.Весели.

Принципиально важно, чтобы все виновные в совершении тяжких преступлений, вскрытых в свое время докладчиком ПАСЕ Д.Марти, предстали перед судом и понесли заслуженное наказание. Неприкосновенных в этом смысле быть не должно. Примечателен внушительный «статус» обвиняемых. Получается, что во главе косовского квазигосударства многие годы находились лица, в отношении которых собраны веские улики, связывающие этих людей с противоправной деятельностью в Косово, включая терроризм и оргпреступность. К сожалению, западные покровители Приштины закрывали глаза на эту сторону биографии своих подопечных. Теперь широкой западной общественности становится понятно, кому помогала НАТО, когда в 1999 году подвергла бомбардировкам суверенную Югославию. Косово давно превратилось в рассадник экстремизма и уголовщины по соседству с Евросоюзом. Дополнительное свидетельство тому – арест двух косовских «граждан», которых австрийская полиция подозревает в причастности к недавним терактам в Вене.

Надеемся, что на Западе, наконец, прислушаются к предостережениям относительно подлинного характера косовской «государственности» и прекратят безоглядно поддерживать тех, кто ради корыстных политических целей готов на все.

Dokumenti 8. Kumtesa e MPJ-së së Rusisë. https://www.mid.ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/4419121

3.2. Dezinformimi

Në dy anët e Atlantikut, qeveritë dhe korporatat po bëjnë përpjekje se si ta zgjidhin problemin e dezinformimit, si pjesë e luftës hibride që e bën Rusia. Disa theksojnë anën e problemit, duke besuar se është e rëndësishme që institucionet të përqendrohen në sjelljen e individit dhe përdorimin e njohurive mediatike dhe verifikimin e fakteve. Në botën e mediave, termi “lajme të rreme” është bërë tashmë përditshmëri. Shërbimi rus i inteligjencës, “informacionin e rremë” e përhap në disa drejtime paraprakisht duke planifikuar se, ku do të ketë efekte të informimit të zhdrejtë dhe të mbulojnë sfera dhe tema të tilla si politika, shëndetësia, problemet sociale, ambienti, financat dhe ekonomia. Gjatë kësaj veprimi planifikohet të bëhet shpërndarja në të gjitha platformat dhe zhanret gazetareske. Zakonisht, këto histori krijohen me qëllim të ndikojnë në pikëpamjet e njerëzve mbi qeverisjen e shtetit duke shtuar nacionalizmin dhe populizmin, të shtyjnë një agjendë politike ose të shkaktjnë konfuzion dhe shpesh mund të jenë një biznes fitimprurës për botuesit-prodhuesit online që i përfshijnë në të shumtën e rasteve afaristët lokal.

Hasim disa lloje të informacionit të rremë si dhe ka mendime dhe sygjerime të ndryshme kur bëhet fjalë për identifikimin e llojeve të informacionit të rremë. Sidoqoftë, kur bëhet fjalë për vlerësimin e përmbajtjes në internet, ekzistojnë lloje të ndryshme të lajmeve mashtruese, për të cilat shikuesit dhe lexuesit duhet të kenë kujdes kur i hasin në mediat online në Maqedoninë e Veriut të finansuara nga burime të dyshuara. Kemi disa kategori “lajme të rreme” si, “Klik-karem lajme”. Këto janë histori që janë sajuar qëllimisht për të fituar më shumë vizitorë në uebfaqe dhe për të rritur të ardhurat e reklamave për faqet e internetit si që janë Google platformat për fitim, nëpërmjet klikimeve në nivel global me një abonim mujor solid për zotëruesin e uebit. Këtu duhet shtuar se çmimi ‘per click’ dallon nga shteti dhe zakonisht përfitime më të mëdha kanë abonuesit e shteteve të zhvilluara. Historitë e “Clickbait” përdorin tituj atraktivë për të shtuar vëmendjen dhe për të ‘përzënë’ klikimet në faqen e internetit të botuesit. Propaganda: Tregime që janë krijuar për të mashtruar qëllimisht audiencën, të

promovojnë një këndvështrim të njëanshëm ose një kauzë ose agjendë të veçantë politike p.sh., rasti me COVID-19 dhe ndihmat humanitare që vinin nga Kina dhe Rusia; Gazetaria e ngadaltë: Ndonjëherë gazetarët mund të botojnë një histori me informacion jo të besueshëm ose të kontrolluar dhe kjo nënkupton mashtrimin ose dezinformimin e audiencës. Për shembull, gjatë zgjedhjeve në SHBA, shitës me pakicë të modës “Urban Outfitters” publikuan një Udhëzues për Ditën e Zgjedhjeve, udhëzuesi përmbante informacion të pasaktë duke u thënë votuesve se kishin nevojë për një ‘kartelë regjistrimi të votuesve’. Kjo nuk kërkohet nga asnjë shtet në SHBA për të votuar pasi Zyra e Sekretarit të Shtetit është institucioni kryesor që lëshon kartelat për të votuar; Titujt mashtrues: Tregimet që nuk janë plotësisht të rreme mund të shtrembërohen duke përdorur tituj shtesë mashtrues ose sensacional. Këto lloje të lajmeve mund të përhapen shpejt në faqet e mediave sociale ku vetëm titujt dhe copëzat e vogla të artikullit janë shfaqur në lajmet dedikuar audiencës.

Në Ballkan dhe në Maqedoninë Veriore, kemi mjaft portale të cilat kanë agjenda të ndryshme politike dhe përdorin teknika të ndryshme të titujve mashtrues si [Magazin.mk](#). Lajme të njëanshme: Ekzistojnë njerëz që shpesh lidhen për lajme ose histori që konfirmojnë besimet e tyre ose paragjykimet, prandaj lajmet e rreme në veçanti mund të jenë pjesë e këtyre paragjyqimeve. Burimet e lajmeve në mediat sociale kanë tendencë të shfaqin lajme dhe artikuj që ata mendojnë se do t'i pëlqejmë bazuar në kërkimet tona të personalizuar.

Si t'i njohim informacionet e rreme? Ekzistojnë disa mënyra dhe teknika kur bëhet vlerësimi i përmbajtjes së lajmeve në internet! Shikoni me sy të mprehtë: Kontrolloni burimin e tregimit-lajmit, si dhe vlerësoni sa është e njohur kjo faqe në internet? A është një burim i besueshëm? Nëse nuk jeni të njohur me ueb sajtin dhe dyshoni atëherë merrni më shumë informacion rreth autorit. Shikoni përtej titullit: Kontrolloni gjithë artikullin, shumë “lajme të rreme” përdorin tituj sensacional ose tronditës për të tërhequr vëmendjen. Kontrolloni burimet e tjera: A raportojnë lajme / media të tjera mbi të njëjtën ngjarje? A ka ndonjë burim bazuar në dëshmitë historike? Nëqoftëse ekzistojnë burime të këtilla, kontrolloni sërish se të njëjtat janë të besueshme. Kontrolloni faktet: Tregimet me informacion të rremë të cilat përmbajnë data të pasakta ose afate kohore të ndryshuara. Është gjithashtu një ide e mirë për të parë kur u botua tregimi, a është aktual apo një histori e vjetër lajmesh? Epoka e “informacionit të rremë” në kohën e mediave sociale do të vazhdojë të ketë impakt në jetën tonë shoqërore dhe politike. Më së shumti do të pësojnë shtresat jo të edukuara që besojnë në faqet dhe burimet e pasakta dhe të rrejshme. Është koha për edukim mediatik e kjo vlen më shumë për Maqedoninë Veriore, e cila është bërë burim i shpërndarjes së lajmeve të rreme në të gjithë botën. Ndërsa “mashttrimet vizuale” janë pasojë e “lajmeve të rreme” që do të dëmtojnë shumë

demokracitë e reja në Ballkan që mund të keqpërdoren si mjet për keqpërdorimin e internetit për arsye të ndryshme. Rasti me ndërhyrjet në zgjedhjet presidenciale në SHBA nga një qendër operative në Maqedoninë Veriore, është dorë e shtrirë e metodave hibride në shtetin tonë nga sponzorë të huaj. E gjithë edukimi mediatik në shtetet e Ballkanit Perëndimor duhet të përqendrohet në format e lartpërmendura të identifikimit të formave ruse të dezinformimit.

Disa përqendrohen në mjetet ligjore dhe fjalimet e urrejtjes. Ndërkohë, të tjerët përpiqen të rrisin cilësinë e medias si kundërpeshë ndaj dezinformimit on line që e bën Moskë. Pra, ka propozime të panumërta që synojnë adresimin e problemit të dezinformimit rus, dezinformimit on line, por deri më tani nuk është gjetur një zgjidhje adekuate që do të mund ta përballonte fushatën e propagandës ruse në Ballkan. Korporatat e vogla dhe organizatat jo qeveritare që mbështeten nga BE dhe SHBA, janë përpjekur të mbështesin ekosistemin e informacionit që përdorin përpunimin e gjuhës natyrore dhe inteligjencën njerëzore për të identifikuar dhe bllokuar përmbajtje të rrejshme që burimin e kanë nga Rusia ose nga mjetet pro ruse të informimit me bazë në shtetet e Ballkanit Perëndimor.

Në pesë vitet e fundit, nga përsëritja e ndikimit rus në faza të ndryshme të euro-integrimeve, vërehet se ka pengesa për suksesin e kësaj qasje për të luftuar dezinformimin rus. Zbulimi i propagandës ruse nga algoritmet është i ndërlikuar dhe është e vështirë nëse platformat gazetareske kanë vullnet për të adoptuar një teknologji të parandalimit të lajmeve të rrejshme e bazuar në algoritme.⁴⁸

Dezinformimi është një term që përcakton një fushë të politikave, por i mungon një bazë e fortë juridike. Karta e të Drejtave Themelore të Bashkimit Evropian (KEDNJ) dhe Pakti Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike (ICCPR) parashikon të drejtat për lirinë e shprehjes, privatësinë dhe pjesëmarrjen politike. Mirëpo në politikën ndërkombëtare çdo shtet apo qeveri i shikon së pari interesat kombëtare dhe më pas vijnë kartat universale.

Përderisa Perëndimi merrej me kartat universale të drejtave të njeriut, Rusia e vazhdoi dezinformimin në fushën e mediave sociale në Ballkan dhe gjetiu. BE dhe shtetet e saj anëtare kanë detyrim pozitiv për të mundësuar një mjedis ku liria e shprehjes duhet të respektohet. Kjo hapësirë për Rusinë është e mirëseardhur dhe ka gjetur vend për të manipuluar me informacionet dhe besuar në shifra dhe ide

⁴⁸Schiffrin, Anya. Report. German Marshall Fund of the United States, 2019. Accessed September 23, 2020. doi:10.2307/resrep21240.

që nuk kanë mbështetje faktike. Shumë autorë argumentojnë se dezinformimi nga shërbimet inteligjente minon këtë të drejtë themelore që opinioni të mos informohet në detaje. Neni 8 i KEDNJ dhe neni 17 i ICCPR mbrojnë të drejtën për privatësi, e cila mund të jetë e rëndësishme në fusha të tilla si përdorimi i të dhënave personale për shtetet, grupet dhe individët që kanë në fokus dezinformimin.

Parimi më i përgjithshëm i mosndërhyrjes, i cili i siguron një shteti të drejtën për të qenë sovran brenda territorit të vet, kërkon që shtetet të detyrojnë njëri-tjetrin në marrëdhëniet e tyre që të mos bëhet shenjës trimi i infrastrukturës kritike nga operacionet e ndikimit. Njësia për Analiza të Informacionit (NJAI) e BE-së është përqendruar në Ballkanin Perëndimor dhe në Evropën Qendrore për të përballur fushatën hibride ruse.

Roli i Njesisë Evropiane është të zhvillojë dhe zbatojë komunikime pro aktive, aktivitete dhe fushata që përfshinë nisma në diplomacinë publike dhe kulturore për këto rajone. Plani i veprimit i BE-së kundër dezinformimit dhe sistemit të sinjalizimit të shpejtë përfshinë planet në të ardhmen për të mbështetur media të pavarura në Ballkanin Perëndimor për të luftuar propagandën ruse në rajon.⁴⁹

3.3. Strategjia hibride

Siç u përmend më lartë, strategjia e mediave ruse kërkon të shfrytëzojë dobësitë e mediave e botës perëndimore dhe atyre të Ballkanit Perëndimor që kanë qasje të lirë. Deri më tash nuk është gjetur ndonjë formulë e saktë se si të parandalohet kjo fushatë aq e efektshme ruse drejt demokracive të brishta të Ballkanit. Për BE-në, dhe katër shtetet më pro-perëndimore të Ballkanit Perëndimorë (Shqipëria, Kosova, Mali i Zi dhe Maqedonia Veriore), është një sfidë tjetër se si t'ia bëhet më tej me informacionet e rrejshme, nga aktorë të brendshëm ose të jashtëm. Në përgjigje të kësaj sfide, BE ka krijuar forcën lindore "STRATCOM", ndoshta më gjerësisht si "Njësia anti-dezinformuese" e ngritur për të trajtuar dezinformimin rus. NATO në Shkup, gjithashtu ka në plan të ndërtojë një qendër kundër lajmeve të rrejshme që vijnë nga Rusia dhe aktorët lokal . Sipas NATO-s

⁴⁹Pamment, James. The EU's role in fighting disinformation: Taking back the initiative. Report. Carnegie Endowment for International Peace, 2020. 5-10. Accessed September 23, 2020. doi:10.2307/resrep25788.7.

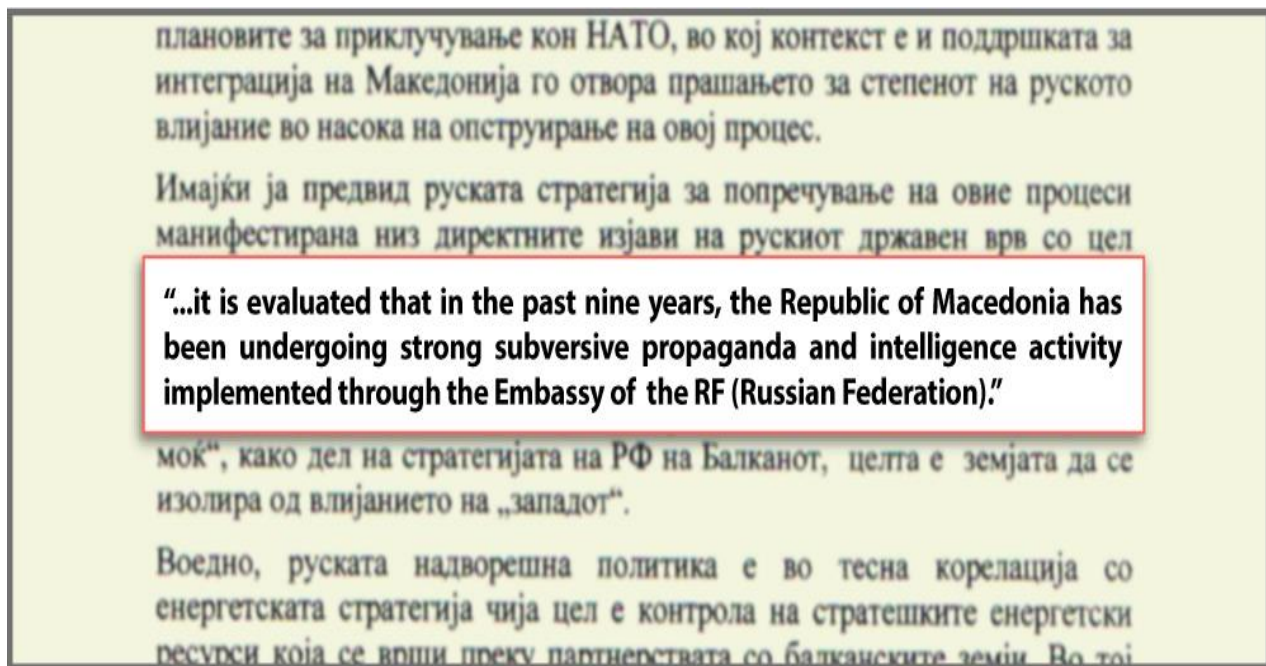
është e këshillueshme që anëtarët e rinj të përqendrohen në dobësitë e sistemeve të tyre të informimit dhe nëpërmes një politike aktive kundër dezinformimit, të ulin rreziqet e tensioneve dhe të parandalojnë shpërthimin e konflikteve të ngrira ndëretnike brenda një shteti ose midis shteteve. Qeveritë duhet të njoftojnë opinionin publik për faktin se ekziston dezinformimi dhe paralelisht të ndihmojë konsumatorët e lajmeve të bëjnë dallimin midis formave të ndryshme të informacionit të vërtetë, me historitë e rreme që burimin e kanë nga propaganda ruse. Sidoqoftë, sfida e dezinformimit duhet parë si një sfidë sistematike, e përhershme dhe zgjidhjet e mundshme duhet të përqendrohen në përgjigjet sistematike.⁵⁰

Në kuadër të strategjisë hibride ruse, inteligjencia ruse ka luajtur rol të jashtëzakonshëm në Ballkan dhe këtu duhet theksuar aktivitetin e shërbimeve ruse ushtarake në Maqedoninë Veriore para dhe gjatë ngjarjeve të 27 prillit të vitit 2017.

Aktivitetet e inteligjencës ruse janë kryer nga ambasada e tyre në Shkup nga tre agjentë të (SVR)-së, e mbikëqyrur nga një stacion në Beograd, si dhe katër agjentë të (GRU)-së, të koordinuara nga Sofja. Gjithashtu raportet tregojnë se këtu janë përfshirë edhe përfaqësuesit lokalë të agjencisë shtetërore të lajmeve "TASS" dhe një përfaqësues i "Rossotrudnichestvo", një agjenci e ndihmës qeveritare ruse. Rusia gjithashtu ka rritur në mënyrë drastike shtrirjen e saj kulturore në vend, duke shtyrë idetë e identitetit "Pan-Sllav" dhe besimin e përbashkët të krishterë ortodoks. Ambasada e Rosisë ka mbikëqyrur krijimin e afërsisht 30 "shoqatave të miqësisë" Maqedoni-Rusi, thotë dokumenti, si dhe hapjen e një qendre kulturore ruse në Shkup dhe sponsorimin e ndërtimit të kryqeve ortodokse dhe kishave të stilit rus në të gjithë vendin. Përpjekjet e Rosisë duket se kanë pasur efekte. Për shembull, qeveria maqedonase e Gruevskit refuzoi të bashkohej me sanksionet perëndimore ndaj Rosisë gjatë ndërhyrjes së saj ushtarake në vitin 2014 në Ukrainë, duke përmendur koston e ekonomisë së saj.⁵¹

⁵⁰Hansen, Flemming Splidsboel. Russian Hybrid Warfare: A Study of disinformation. Report. Danish Institute for International Studies, 2017. 33-37. Accessed September 23, 2020. <http://www.jstor.org/stable/resrep17379.7>.

⁵¹ OCCRP. 2017. 6 4. Accessed 11 8, 2020. <https://www.occrp.org/en/spooksandspin/leaked-documents-show-russian-serbian-attempts-to-meddle-in-macedonia/>.

Dokumenti 9. Ky dokument është i siguruar nga OCCRP mbi aktivitetin rus në Maqedoninë Veriore. OCCRP. 2017. OCCRP. 6 4. Accessed 11 8, 2020.

<https://www.occrp.org/en/spooksandspin/leaked-documents-show-russian-serbian-attempts-to-meddle-in-macedonia/>.

Në kuadër të strategjisë hibride ruse, duhet përmendur luftën informative të Rusisë. Në një raport i Departamentit të Shtetit, Qendrës për Angazhim Global (**Global Engagement Center – GEC**) për ekosistemin rus të propagandës, thuhet se efekti i propagandës është i gjerë dhe Rusia në disa forma arrin të depërtojë shumë më thellë se sa aleatët perëndimor mendojnë. Raporti i theksuar më lartë përmban analizën e pesë shtyllave të këtij sistemi, duke treguar sistematizimin e tyre në krijimin e efektit të multiplikuar në opinionin publik dhe mediat sociale. Më konkretisht, është përshkruar se si taktikat e njërës shtyllë, proksi-burimet, veprojnë së bashku në intensifikimin e përmbajtjeve qëllim keqe dhe në krijimin e iluzionit për kredibilitet. Departamenti i Shtetit thekson se operativët rusë i përdorën pesë shtyllat në formë të “on line-it” për t’u dhënë intensitet narrativëve të rreme dhe teorive të konspiracionit, (shih COVID-19, Rusia) me qëllim që të manipulojnë publikun dhe të krijojnë hutim dhe frikë. Raporti thekson se ekosistemi për dezinformata dhe propagandë në Rusi është një sistem kanalesh zyrtare, dhe të padeklaruara për komunikim dhe platforma të cilat Rusia i përdor për krijim dhe përhapje të narrativëve të rreme. Suksesi i këtij sistemi mund të shihet në faktin që një

person i zakonshëm icili ndjek përmbajtje nëpërmjet internetit shumë vështirë mund të kuptojë se bëhet fjalë për dezinformata.⁵²

Ekosistemi rus i dezinformatave dhe propagandës përbëhet nga pesë shtylla kryesore, thuhet në raport, në të cilin shtohet se Rusia ka përgjegjësi të drejtpërdrejtë në përdorimin e taktikave dhe platformave, si pjesë e qasjes së saj në përdorimin e informatave si armë.

Pesë shtyllat e ekosistemit rus për dezinformata dhe propagandë sipas raportit të GEC-it janë: Komunikimi zyrtar i shtetit, mesazhet globale të financuara nga shteti, kultivimi i proksi-burimeve, përdorimi i mediave sociale si armë dhe dezinformata të mbështetura nga sajber-teknikat. Sipas raportit pesë shtyllat koordinohen mes veti në drejtim të krijimit sistematik të efektit të multiplikuar në media. Në këtë drejtim më rëndësi është të fokusohemi tek “Profilet e disa proksi-burimeve”. Këtu do t’i nënvizojmë disa proksi burime si “Fondacioni për Kulturë Strategjike” (**The Strategic Culture Foundation**)- një revistë, e regjistruar në Rusi, e përdorur nga (SVR-ja) dhe e lidhur ngushtë me Ministrinë e Punëve të Jashtme. Një nga detyrat e saj është të publikojë autorë perëndimorë marginalë dhe teoricienë konspiracioni, me çka i mundëson platformës të publikojë qëndrime virale anti perëndimore dhe anti amerikane.

“Hulumtimi Global” (**Global Research**) – Bëhet fjalë për ueb faqe kanadeze e cila është pjesë e rëndësishme e ekosistemit. Ajo disponon me një listë të madhe të autorëve marginalë, kurse përdoret dhe si data bazë e ueb faqeve nga Rusia dhe Kina. Sipas raportit kjo ueb faqe është përpjekur ta prezantojë pandeminë e COVID-19 si komplot të Perëndimit, duke publikuar artikuj në të cilët pretendohet se virusi origjinën e ka nga SHBA-të dhe është zhvilluar me qëllim që elita globale të kontrollojë botën. Sipas raportit, një nga artikujt për korona virusin është publikuar ose është lidhur me më shumë se 70 ueb faqe dhe publikime. Tjera është “Shikimi i Rri Lindor” (**New Eastern Outlook**)- Ky është një botim elektronik i cili përdoret për publikime të Institutit për Studime Orientale pranë Akademisë së Shkencave të Rusisë, i cili promovon dezinformata dhe propagandë të fokusuar në Lindjen e Mesme, Azi dhe Afrikë. Në thelb bëhet fjalë për ndërlidhjen e qëndrimeve pro ruse të akademikëve rusë me qëndrimet anti perëndimore të autorëve marginalë perëndimorë dhe duke krijuar një lidhje me qëndrimet e teoricienëve të konspiracioneve.

⁵² F2N2. 2020. <https://f2n2.mk/>. 11 6. Accessed 11 8, 2020. <https://f2n2.mk/sq/raporti-i-stejt-departamentit-per-sistemin-e-propagandes-ruse/>.

“Njuz Front” (**News Front**) – Ky është medium në Kremlin i cili gjithashtu përdoret për dezinformim dhe propagandë, sidomos për të mbështetur forcat e mbështetura nga Rusia në Ukrainë. Është i lidhur me shërbimet e sigurisë ruse dhe është i financuar nga Kremlin.

Tjetri “Fronti Jugor” (**SouthFront**) – Kjo është një ueb faqe shumë gjuhësore e regjistruar në Rusi. Zakonisht ueb faqja përdoret për dezinformata të fokusuara në çështjet ushtarake dhe ato të sigurisë. “Kejthon” (Katehon) – Kjo është një tink-tenk me seli në Moskë, e cila përhap dezinformata dhe propagandë virale anti perëndimore nëpërmjet ueb faqes së tyre e cila është në dispozicion në pesë gjuhë. Njerëzit të cilët udhëheqin me të, dukshëm kanë lidhje me Rusinë dhe shërbimet kundër zbuluese ruse. Ky tink-tenk fokusohet kryesisht drejt publikut evropian.

“Ru” – shërben si platformë e suksesshme e ultra nacionalistëve rusë për të përhapur dezinformata dhe propagandë drejtuar publikut evropian. E inspiruar nga ideologjia euro aziatike e Aleksandër Dugini, qëllimi i saj është të zhvillojë luftë informative kundër ideve liberale. Bashkëpunimi i saj me mediat tjera në ekosistemin për dezinformim dhe propagandë e zgjeron vargun e publikimeve të tyre, qëllimi i së cilave është destabilizimi dhe dobësimi i institucioneve perëndimore gjetiu.⁵³

⁵³ F2N2. 2020. <https://f2n2.mk/>. 11 6. Accessed 11 8, 2020. <https://f2n2.mk/sq/raporti-i-stejt-departamentit-per-sistemin-e-propagandes-ruse/>.

3.4. Pozicioni amerikan dhe ai rus në Ballkanin Perëndimor

Ky rivalitet i sotëm në fushën informative në mes SHBA-së dhe Rusisë ka kohë që është duke u zhvilluar në Ballkanin Perëndimor dhe të dy shtetet kanë luftuar për ndikim duke filluar që nga epoka e ish-Bashkimit Sovjetik dhe po vazhdon edhe sot me Rusinë e presidentit Putin. Konkurrencë e ngjashme strategjike ka shpërthyer në Ballkanin Perëndimor, më saktësisht në Bosnjë dhe Hercegovinë, Kosovë, Mal të Zi, Maqedoninë e Veriut dhe Serbi. Mirëpo, kjo konkurrencë gjeopolitike në marrëdhëniet SHBA-Rusi dhe potenciali për të ndezur konfrontim të hapur, ka qenë larg një skenari të ri. Shtetet e Ballkanit Perëndimor mbeten të ndara në shumë mënyra, duke i bërë ato të prekshme në sferën politike, fragmentimin etnik, sfidat e brendshme si korrupsioni dhe ndërhyrjet e jashtme në formë të dezinformimit. Zakonisht në të kaluarën, perandoritë çuan në humbjen e besimit të popullatës lokale ndaj qëllimeve të fuqive të jashtme. Pengesat e SHBA-ve në dekadën e parë dhe të dytë të shekullit XXI që lidheshin me paqartësinë e politikës së jashtme amerikane në Ballkan gjatë administratës së presidentit Barak Obama dhe me disa dridhje gjatë presidencës së Donald Trumpit, ishin momente të mira për rimëkëmbjen e Moskës. Në atë kohë, mos vlerësimi i saktë prej diplomacisë amerikane i aftësisë së Rusisë për të ndërhyrë në demokracitë e brishta të rajonit, kishte të bënte me një zmbrapsje të lehtë të Uashingtonit nga Evropa dhe lënia në dorë të problemeve të vetë evropianëve. Këtu në fakt nis problemi kthimit të kursit diplomatik të shteteve të Ballkanit Perëndimor. Nuk voni shumë kur qeveritë në Ballkanin Perëndimor u bënë të afërta me Moskën pa përjashtim në periudhën (2008-2018) dhe e cila ndryshoi me intervenimin diplomatik amerikan kur u rrëzua nga pushteti Nikolla Gruevski në vitin 2017, i cili ndoqi një politikë pro ruse më se një dekadë në sy të amerikanëve në Shkup. Në këtë periudhë që përmendëm më lartë, SHBA duke vëzhguar lojën BE-Rusi, në fakt Uashingtoni i hapi derën Rusisë të depërtojë në Ballkan me “fuqinë e butë”.

Mirëpo, nuk është se vetëm Fuqitë e Mëdha janë lojtarë të mëdhenj në rajon, edhe shtetet e Ballkanit Perëndimor kanë mësuar se si të sillen me fuqitë e jashtme në shërbim të interesave strategjike siç është rasti me politikën e jashtme dhe ushtarake të Serbisë ndaj BE-së, Rusisë, SHBA-së dhe Kinës. Interesi gjeopolitik i Rusisë në Ballkan ndonjëherë i shtynë SHBA-të të veprojnë me një diplomaci aktive që t’i ndryshojë gjërat shpejt në Ballkan dhe duke i bërë presion BE-së që procesi i zgjerimit të ecë më shpejtë dhe të ndërmjetësojë në çështjet e pazgjidhura historike siç ishte rasti i emrit në mes Shkupit dhe Athinës dhe së fundmi Marrëveshja Ekonomike në Uashington e shtatorit e vitit 2020 në mes palës kosovare dhe serbe. Ballkani dhe Ukraina kanë ndikuar që Rusia të përqafojë

një politikë më agresive me metodat e dezinformimit, shfrytëzimit të shërbimeve dhe aktivizimin e operacioneve të fshehta inteligjente për rrëzimin e qeverive pro evropiane në Ballkan.

Në këtë garë në mes Rusisë dhe Perëndimit, Brukseli gjithashtu ka qenë i kufizuar në përdorimin e joshjes së anëtarësimit të shteteve të reja nga Ballkani Perëndimor dhe për të promovuar transformimin e vërtetë të rajonit. Historikisht SHBA-ja pas vitit 1918 kishte një qasje më aktive në punët e Evropës, pasi distanca gjeografike në linjat transatlantike funksiononte në avantazhin ekonomik të Uashingtonit, ndërsa interesi në grindjet e brendshme të rajonit dhe ato ideologjike ndikuan në qeverinë amerikane të pas Luftës së Dytë Botërore të angazhohet në rrëzimin e regjimeve komuniste në Ballkan dhe pas Luftës së Ftohtë të vazhdojë me promovimin e demokracive të reja.

Rusia, ndërkohë ishte fuqia e vetme e madhe, që është kujdesur gjatë viteve (2008-2018) për mos zgjerimin e aleancës NATO në Ballkan, sepse politika ruse i shikonte këto zhvillime si një sfidë ndaj interesave tradicionale ruse. Më tej, Rusia ishte dhe është e shqetësuar se zgjerimi i NATO drejt Ballkanit nuk mund të parandalohet dhe mund të vazhdojë me shtetet që Rusia i konsideron si jetike për sigurinë e saj, të tilla si Serbia, Ukraina, Moldavia, Bjellorusia dhe Gjeorgjia.

Pala ruse gjithashtu vë në pikëpyetje nëse SHBA-të janë të hapura për një qasje bashkëpunuese, që do të bënin të kërkojnë një farë njohje të interesave ruse, ose ndryshe një zgjidhje gjeopolitike të rajonit të Ballkanit. Duhet bërë të njohur se takimi i presidentit amerikan Donald Trump dhe atij rus Vladimir Putin në Helsinki në vitin 2018, në fakt ishte një njohje për Rusinë, dhe ndikimin e saj në Ballkanin Perëndimor duke e faktorizuar Serbinë si aktor rajonal dhe hegjemon. Sipas Kremlinit Serbia në të ardhmen duhet të shërbejë si një e interesave strategjike ruse.

```

Canonical ID: 09BELGRADE98_a
Subject: SERBS AND RUSSIANS
From: Serbia Belgrade
To: Group Destinations European Political Collective, Joint
    Analysis Center Molesworth, National Security Council, Secretary of
    State, United Nations (New York), United States European Command
Original Classification: CONFIDENTIAL
Current Classification: CONFIDENTIAL
Previous Handling Restrictions: -- Not Assigned --
Archive Status: -- Not Assigned --
Type: TE
Locator: TEXT ONLINE
Reference(s): -- N/A or Blank --
Executive Order (E.O.): -- Not Assigned --
Markings: -- Not Assigned --
Enclosure: -- Not Assigned --
Concepts: -- Not Assigned --
TAGS: Political Affairs--External Political Relations [PREL]
    Political Affairs--Government; Internal Governmental Affairs [PGOV]
    Serbia [SR]
Office: -- N/A or Blank --
Document Character Count: 15388
Date: 2009 February 3, 15:46 (Tuesday)

```

Dokumenti 10. Kablllogrami i ambasadorit amerikan në Serbi, 2009
http://wikileaks.org/plusd/cables/09BELGRADE98_a.html

Nuk duhet harruar se nxitësit e paqëndrueshmërisë në Ballkan janë kryesisht edhe aktorët lokal politik dhe forcat radikale duke i shfrytëzuar gjendjet post konflikteve dhe varfërinë sociale që vjen si pasojë e rënieve ekonomike. Udhëheqësit lokalë kanë qenë të “dobishëm” në sjelljen e rivalitetit SHBA-Rusi në Ballkan, duke promovuar politika autokratike në vendet e tyre dhe ndryshuar politikat e jashtme drejt vendeve si Rusia. Rajoni i Ballkanit ka pak gjasa të bëhet një vend i besimit midis SHBA-së dhe Rusisë dhe këtu ekzistojnë dy opsione: e para ose të jenë nën ndikimin e plotë të Perëndimit ose të shkojë drejt Rusisë, në një zonë e cila do jetë e ndikuar nga politika ruse me ndërhyrje të shpeshta në jetën politike, ekonomike dhe kulturore të shteteve të Ballkanit. Nuk është e kotë që theksohet koha e depërtimit të thellë rus ishte në dekadën e parë dhe të dytë të këtij shekulli dhe loja ruse për t’i dekurajuar demokracitë e shteteve të rajonit drejt NATO ose BE-së u zhvillua gjatë këtyre dy dekadave. Aktualisht adresimi i mosmarrëveshjes serbo-kosovare në një mënyrë bashkëpunuese mund të konsiderohet si një mënyrë e bashkëveprimit rus dhe amerikan në

Ballkan, mirëpo kjo mund të jetë një bashkëpunim afatshkurtër, pasi në bazë nuk i ka interesat afatgjate ose thënë, objektivat e njëjta siç i kanë BE-ja dhe SHBA-të për demokracitë e reja të Ballkanit Perëndimor. Pavarësisht se investimet e Perëndimit janë të shumta dhe shkojnë në disa miliarda, përsëri popullata është e lodhur dhe e pakënaqur me politikat e BE-së dhe SHBA-së, dhe kanë preferuar sentimentin rus.

Liderët lokalë shpeshherë vazhdojnë të shprehin pakënaqësi për politikën e stërzgjatjes së zgjerimit të BE-së drejt rajonit dhe këtë e kanë përdorur si maskë diplomatike për të hapur bashkëpunime të reja me Rusinë siç është me Serbinë. Përfshirja e SHBA-së dhe Rusisë në politikat strategjike, gjithashtu sjell rrezikun për aktorët lokalë që të manipulojë me rivalitetin midis Uashingtonit dhe Moskës për qëllimet e tyre. Gjëja e parë që SHBA dhe Rusia mund të pajtohen është se çdo marrëveshje duhet të burojë nga shtetet që janë në armiqësi me shekuj apo me dekada në Ballkan. Duke vënë në dukje se Serbia është i vetmi vend në botë që ka nënshkruar marrëveshje me BE-në dhe Unionin Ekonomik Euro aziatik (UEE), një shtet që ngriti çështjet nëse Ballkani Perëndimor mund të bëhet një zonë hibride midis dy marrëveshjeve ekonomike konkurruese. Një fushë tjetër ku SHBA, Rusia dhe BE mund të gjejnë gjuhë të përbashkët është lufta kundër terrorizmit por asesi, në fushën e investimeve kur mediat pro ruse në Ballkan e paraqesin Rusinë si investuese më të madhe, ndërsa BE-në dhe SHBA-në si forcë që imponon vlerat me dhunë dhe po keqpërdorë këto shtete dhe aspak nuk ndihmon popujt e ish hapësirës jugosllave. Mirëpo fundi i dekadës në Ballkan si duket ka ndikuar që SHBA-ja të ndërmarrë nisma konkrete ekonomike, nëpërmes marrëveshjeve ekonomike siç është Marrëveshja Ekonomike për Stabilizim në mes Serbisë dhe Kosovës e cila në sfond ka një rritje të rivalitetit ekonomik amerikan në rajon, përballë fotografive të rrejshme të investimeve ruse, teknologjisë dhe kredive kineze në Ballkanin Perëndimor.⁵⁴

Në këtë drejtim, siç vërehet nga fërkimet e dekadës lirisht mund të themi se gjeopolitika e Fuqive të Mëdha është kthyer përsëri në Ballkanin Perëndimor dhe se BE-ja e zhytur në kriza të tjera ka dështuar në një zgjerim të shpejtë dhe efektiv drejt Ballkanit me çka i ka lënë një vakum të mirë Rusisë. Ekzistonte një mendim në rritje në rajon se ndikimi i SHBA-ve po bie dhe nuk është serioze në lidhje me integrimin e shteteve të dala nga ish hapësira jugosllave në Perëndim. Krijimi i një vakum pushteti në të cilin aktorët e tjerë do të zëvendësonin SHBA-në si faktorë në rajon veçanërisht Rusia,

⁵⁴Mankoff, Jeffrey, and Andrey Kortunov. Report. Center for Strategic and International Studies (CSIS), 2020. Accessed October 5, 2020. doi:10.2307/resrep24259.

tregon për ndikim e hershëm rus të dekadës së parë të shekullit XXI ku rrënjët e propagandës së Moskës gjetën vend në mendjet dhe zemrat e popullatës sllave të rajonit. Në qoftë se nuk ndërmerren veprime të shpejta, ndikimi i BE-së dhe SHBA-së në Ballkanin Perëndimor dhe projekti afatgjatë i integritetit dhe demokratizimit të vendeve mund të minohet. Refugjatët që hyjnë në BE në vitin 2015, ishin të mirëseardhur për Rusinë dhe aspak të pëlqyera për SHBA-në e cila kishte drojë nga destabilizimi i brendshëm i demokracive brishta të Ballkanit Perëndimor. Konkurrenca e re gjeopolitike në Ballkanin Perëndimor i ka lejuar vendet të ekuilibrojnë midis BE-së dhe fuqive tjera. Kjo lojë, e cila ka një traditë të gjatë nga periudha e Luftës së Ftohtë, buron nga pozicioni i ish-Jugosllavisë pas përqendrimit të raporteve me BRSS-në në vitin 1948 dhe Aktin Balancues edhe me Perëndimin edhe me Lindjen. Tani Serbia po luan në të njëjtën kartë dhe shpesh e përdor si mjet gjeopolitik për të marrë koncesione nga amerikanët. Aneksimi i Krimesë i dha një përparësi Moskës që të rishkruajë rregullat e rendit evropian të sigurisë dhe të shtyhen kundër interesave të SHBA-së dhe BE-së. Rusia nuk pranon më pasivisht që Ballkani Perëndimor të lëvizë drejt aleancës NATO. Në vend të kësaj, Moska i shfrytëzon mundësitë për të përçarë qeveritë dhe objektivat perëndimore të shteteve të Ballkanit. SHBA dhe BE duhet gjithashtu të vendosin një sërë objektiva konkrete për të ardhmen posaçërisht në fushat e sigurisë, energjisë dhe sundimit të ligjit. Për më tepër, ata duhet të rikthejnë besueshmërinë e humbur gjatë stërgjatës së politikave të zgjerimit dhe planeve konkrete amerikane në fushën e investimeve në Ballkan. SHBA dhe BE duhet të ndërmarrin hapa për t'iu kundërvënë ndërhyrjeve të Moskës në rajon dhe për të parandaluar përpjekjet ruse për të dobësuar rajonin.⁵⁵

SHBA në përmirësimin e sfidave të sigurisë dhe rindërtimin e rajonit pas luftërave të viteve të 90-ta, duhet përmes ndihmës dypalëshe ose përmes programeve të ndryshme të fillojë konkretisht në mbështetjen serioze të demokracive të reja. Rasti i Marrëveshjes Ekonomike të Uashingtonit në mes Kosovës dhe Serbisë është një moment kyç në kthimin e SHBA-së në rajon me investimeve kapitale dhe strategjike për të përballuar Rusinë në Serbi dhe Bosnjë dhe Hercegovinë. Rusia ka pasur një marrëdhënie të gjatë me Serbinë veçanërisht, në politikë dhe fe. Rusia çdo herë ka kërcënuar të përdorë KS- OKB-së me veto në mbështetje të kundërshtimit të Serbisë ndaj pavarësisë së Kosovës. Rusia gjithashtu ka investuar në naftë dhe kompanitë e gazit në rajon. Rusia në anën tjetër, është

⁵⁵De Borja Lasheras, Francisco, Vessela Tcherneva, and Fredrik Wesslau. Report. European Council on Foreign Relations, 2016. Accessed October 5, 2020. doi:10.2307/resrep21574.

përqendruar kryesisht në Serbi dhe Republikën Serbe. Rusia kanë siguruar pajisje ushtarake në rajon, dhe i ka siguruar Serbisë avionë Mig-29 për Forcat Ajrore Serbe. Për më tepër, Rusia dhe Serbia kanë kryer një varg stërvitjes ushtarake të përbashkëta që nga viti 2016. Bashkëpunimi fetar ka qenë mjaft i lartë midis Ruisë dhe patriarkanave ortodokse në rajon. Gjithashtu Rusia ka investuar në promovimin kulturor dhe gjuhësor në rajon dhe ka mbështetur hapjen e Qendrave Ruse të Kulturës dhe Gjuhëve si ajo në Shkup të Maqedonisë së Veriut ku qindra kursistë nga vendi i ndjekin kurset e gjuhës ruse në Shkup dhe Strugë.⁵⁶

Ndërsa kur jemi tek rivaliteti, SHBA-të janë në konsiderim të strategjisë së tyre për të kundërshtuar aktivitetet malinj rus dhe pa mëdyshje duhet të vlerësojë mirë interesat e Ruisë dhe veprimet e fundit përmes linjave të historisë dhe botëkuptimit rus të rajonit dhe emocioneve të botës sllave të popujve të Ballkanit. Veprimet e Ruisë në dy dekadat e fundit mund të duken revanshiste dhe potencialisht luftarake megjithatë, Rusia nuk ka mjete për të ringjallur BRSS-në. Ndërsa me identitetin e tyre kombëtar sllav, Rusia dëshiron këtij komponenti t'i vë një peshë globale duke influencuar shtetet e brishta të Ballkanit dhe disa duke i bërë satelitë rusë. Rusia dhe presidenti rus Vladimir Putin janë oportunistë dhe njëkohësisht pragmatikë me objektiva të matura. Historiani i Luftës së Peloponezit (431-404), P.E.S. Tukididi, sugjeronte që veprimet e një shteti mund të gjurmohen në një nga tre motivet: frika, nderi, dhe interesi. Në rastin e Ruisë, paranoja e saj e sigurisë dhe "Near Abroad Policy" është thellësisht e rrënjësuar në ekspozimin e saj historik ndaj pushtimit të jashtëm, që përbën perceptimin e saj të zgjerimit të NATO-s që nga shpërbërja e Bashkimit Sovjetik dhe Paktit të Varshavës. Elitat politike të Putinit dhe Moskës janë të frikësuar për sigurinë e tyre politike dhe mungesës së Ruisë për të projektuar fuqi në të ardhmen. Përmes kësaj thjerrëze gjeopolitike rusët e shikojnë fuqinë e revolucioneve me ngjyra dhe ndonjë herë luftarake në Ballkan, Lindjen e Mesme dhe Kaukaz.

Përmes kësaj kulturore të kuptuarit dhe të menduarit mund të kenë kuptim ndërhyrjet hibride, në çështjet e brendshme të shteteve. Andaj politika ruse reagon sipas perceptimeve të vonuara të angazhimit fazë- fazë amerikan në Ballkan dhe vepron në përputhje me interesat kombëtare, të cilat nuk janë gjithmonë në përputhje me SHBA-në. Tashmë siç dihet Rusia nën presidentin Putin është ringjallur në 20 vjetët e fundit dhe Moska është bërë antagoniste nga pragu i dikurshëm i kolapsit në

⁵⁶Rrustemi, A., De Wijk, R., Dunlop, C., Perovska, J., Palushi, L., Oosterveld, W., . . . Browne-Wilkinson, D. (2019). Geopolitical Influences of External Powers in the Western Balkans (pp. 8-18, Rep.). Hague Centre for Strategic Studies. doi:10.2307/resrep19582.4.

atë të një ndikuesi rajonal. Sidoqoftë, këto prirje do ta bëjnë Rusinë më të rrezikshme në ta ardhmen në Ballkan, për shkak të rivalitetit historik në mes saj dhe fuqive perëndimore. Siç tregon historia e mësipërme, populli rus ka të njëjtën ndjenjë gjeografike dhe kombëtare me popujt sllavë të Ballkanit Perëndimor. Këto pika sugjerojnë që demonstrime të fuqisë globale dhe konfrontim me Perëndimin, veçanërisht në Ballkan mund të shohim nëse do të kemi një garë ushtarake në mes SHBA-së dhe Rusisë pa harruar shtetet vasale ruse në Ballkan.⁵⁷

Balanca e fuqisë e ndryshoi rendin ndërkombëtar, duke kaluar nga një rend botëror bipolar në një rend multipolar. Kjo në fakt preku të gjitha shtetet në sistemin ndërkombëtar, përfshirë Ballkanin Perëndimor. Aktorë të ndryshëm dhe të rinj u shfaqën duke promovuar modele të ndryshme të sjelljes dhe qeverisjes. Sidoqoftë gjendja e re në Ballkan është mundësi që agjendat ekspansioniste të shfaqen dhe të përdoren. Ballkani Perëndimor është kapur nga këto ndryshime, ndërsa rajoni përballët me sfida të brendshme si sisteme të dobëta politike, ekonomike dhe ligjore, shoqëruar me rritje të tensioneve etnike dhe shoqërore, zhvendosje drejt autoritarizmit, klientelizmit, krimit dhe korrupsionit. Ndërsa kur dikur SHBA-ja pa asnjë paragjykim kishte mungesë të një politikë koherente ndaj progresit të rajonit, Rusia padyshim bëri disa ndërhyrje në demokracitë e reja të Ballkanit.

Krahasuar me vitet e 80-ta, kur vetëm Agjencia Kombëtare e Parashikimeve (NIE) ishte në dispozicion të Uashingtonit, tani SHBA bën përpjekje që të jetë e pranishme në rajon në forma të ndryshme, duke filluar nga shtetet e reja të Ballkanit të anëtarësuara në NATO, si dhe në misionet e organizatave ndërkombëtare. SHBA dhe BE janë ndër kontribuesit më të lartë në investimet e huaja të drejtpërdrejta, ndihmat për zhvillim, si dhe mbështetje financiare për sektorët e shoqërisë civile. Prandaj, Perëndimi mbetet ende i angazhuar në Ballkanin Perëndimor në mënyrë të drejtpërdrejtë krahasuar me Rusinë e cila me narrativët e propagandës mundohet të ndryshojë mendjet e popullatës sllave të rajonit.

Për sa u përket ndikimeve, SHBA dhe Rusia kanë pasur një kohë të gjatë marrëdhënie jo stabile dhe të trazuara pas ardhjes në pushtet të presidentit Putin. Nga rënia e ish- Jugosllavisë, republikat e reja kultivuan lloje të ndryshme të marrëdhënieve diplomatike me Moskën dhe Perëndimin. Disa

⁵⁷Clark, J. et. al. Striking the balance: US army force posture in Europe, 2028. Report. Strategic Studies Institute, US Army War College, 2020. 109-18. Accessed October 5, 2020. doi:10.2307/resrep25429.15

shtete kanë qenë më shumë të prira drejt kultivimit të marrëdhënieve ekonomike dhe politike me Perëndimin, ndërsa të tjerët kanë qenë më të përqendruara në ndërtimin e lidhjeve politike, fetare dhe kulturore të llojit të aleancave teknologjike e jo të llojit tradicional. Për sa u përket ndikuesve, kur bëhet fjalë për fuqitë perëndimore në Ballkan, e kemi këtë pasqyrë sa vijon: shtetet që ushtrojnë më shumë ndikim janë Gjermania, Italia, Franca, Holanda, Britania e Madhe dhe SHBA nga Perëndimi, dhe Federata Ruse, Kina dhe Turqia nga Lindja. BE, në përgjithësi, është një partner kryesor tregtar për shtetet e Ballkanit Perëndimor, siç është theksuar përmes numrave të mëposhtme: në vitin 2017, Maqedonia Veriore eksportoi mbi 80 për qind të eksporteve totale të mallrave në BE (4.0 miliardë euro ose 81 për qind), e ndjekur nga Shqipëria (1.6 miliardë euro ose 77 për qind), Bosnja dhe Hercegovina (4.0 miliardë euro ose 71 për qind), Serbia (9,7 miliardë euro ose 68 për qind), Mali i Zi (0,1 miliardë euro ose 35 për qind) dhe Kosova (94 milion euro) ose 25 për qind). Kjo tendencë është reflektuar edhe në importet e mallrave, me Maqedoninë Veriore, përsëri duke qenë në krye të importeve (4.3 miliardë euro ose 63 për qind e totalit, Shqipëria (2.9 miliardë euro ose 62 për qind) Bosnja dhe Hercegovina (5.7 miliardë euro ose 61 për qind) dhe Serbia (10.3 miliardë euro ose 59 për qind). Pothuajse gjysma e të gjitha importeve në Malin e Zi (1.1 miliardë euro) ose 47 për qind) dhe Kosova (1.3 miliardë euro ose 43 për qind) erdhi nga BE. Nëse krahasohet ndikimi i fuqive perëndimore në përgjithësi, mund të vërehet se Gjermania është shteti më me ndikim në të gjithë Ballkanin Perëndimor. Kjo është për shkak të ndikimit të fortë ekonomik, lidhjeve të manifestuara përmes tregtisë dhe ndihmës për zhvillim ekonomik. Vendi i dytë më me ndikim në Ballkanin Perëndimor është Italia, me 7.88 për qind në vitin 2016, edhe pse ky ndikim është zbehur me kalimin e kohës, Italia luan më shumë rol ndikimi në Shqipëri, i ndjekur nga Bosnja dhe Hercegovina dhe Mali i Zi. Italia përfaqësohet kryesisht në sferën ekonomike përmes tregtisë. Në sferën e sigurisë, Italia ka marrëdhënie vetëm me Shqipërinë dhe Maqedoninë Veriore përmes tregtisë së armëve. Shteti i tretë me ndikim më të spikatur është Turqia, me një ndikim mesatar i matur në 5.33 për qind, që nuk përfaqëson as gjysmën e ndikimit të Gjermanisë. Ndikimi më i ulët i Turqisë është në Mal të Zi, ndërsa ndikimi më i lartë është në Kosovë, Shqipëri, Maqedoninë Veriore dhe Bosnjë dhe Hercegovinë. Kjo është për shkak të lidhjeve ideologjike, historike dhe fetare nga e kaluara, mbi bazën e të cilave marrëdhëniet ndërshtetërore janë ndërtuara. Kjo është pasqyra e fuqive në Ballkan, ndërsa SHBA

dhe Rusia qëndrojnë si aktorë të jashtëm dhe disa herë të brendshëm duke e shndërruar Ballkanin në një poligon vizual ushtarak. SHBA ka një pasqyrë tjetër me shtetet e Ballkanit Perëndimor.⁵⁸

Eksporti dhe importi i mallrave i SHBA-së për vitin 2020 me partnerët global duke përfshirë edhe ato të shteteve të Ballkanit Perëndimor paraqitet më së miri me këto të dhëna vizuale.⁵⁹ Ndihma e SHBA-ve për Ballkanin Perëndimor nuk i takon të së kaluarës. Në vitin fiskal 2015, SHBA-të kanë alokuar më shumë se 134 milion dollarë për ndihmë për të mbështetur reformat e nevojshme për të çuar përpara integrimin e Ballkanit Perëndimor në BE dhe NATO. Kjo përfshin ndihmën për Shqipërinë, Bosnjën dhe Hercegovinën, Kosovën, Maqedoninë Veriore, Malin e Zi dhe Serbinë, si dhe ndihmën e sigurisë për Kroacinë dhe Slloveninë. Ndihma e SHBA për Ballkanin Perëndimor kërkon të arrijë objektivat e mëposhtëm: Përsheptimi i sundimit të ligjit dhe reformave të qeverisjes së mirë (34 milion dollarë); Ndihmë në profesionalizimin e zbatimit të ligjit, përmirësimin e sigurisë së kufirit, forcimin e kontroleve strategjike të tregtisë, çminimin e plotë dhe shkatërrimin e armëve të vogla (25 milion dollarë); Mbështetje të shoqërisë civile, proceset politike, mediat e pavarura dhe raportimin hetimor për të forcuar zbatimin e ligjeve dhe institucioneve anti korrupsion (13 milion dollarë); Përmirësimi i aftësive konkurruese të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme dhe zgjerimi tregtar brenda rajonit dhe me Evropën (22 milion dollarë); Promovimi i pajtimin të konflikteve (4 milion dollarë); Integrimi i rajonit në rrjetet energjetike të Evropës duke nxitur reformat rregullatore dhe të politikave, duke rritur qasjen në financa për energjinë e rinovueshme dhe duke ulur emetimet (5 milion dollarë); Ndihmë për aspirantët e NATO-s / anëtarët e rinj të përmbushin kërkesat e NATO-s dhe të rrisin ndër veprimin, të zhvillojnë aftësitë zbuluese dhe të marrin pjesë në operacionet e koalicionit dhe nismat paqeruajtëse (28 milion dollarë, përfshirë Kroacinë dhe Slloveninë); Forcimi i arsimit profesional dhe promovimi i rritjes së qasjes në arsimin e lartë (3 milion dollarë); Mbështetje për zbatimin e marrëveshjeve të Dialogut Kosovë-Serbi, përfshirë integrimin e veriut në sistemin e drejtësisë dhe ekonominë e Kosovës.⁶⁰

⁵⁸Rrustemi, Arlinda, et. el. Geopolitical Influences of External Powers in the Western Balkans. Report. Hague Centre for Strategic Studies, 2019. 148-52. Accessed October 5, 2020. doi:10.2307/resrep19582.16.

⁵⁹International Trade Administration 2020. Accessed November 1, 2020
<http://tse.export.gov/tse/tsehome.aspx>

⁶⁰White House. 2015. US Assistance Western Balkans. Report, Washington: WH Press Office

Megjithatë, edhe prania në Ballkan është një nga interesat strategjike- ekonomike të Ruisë. Faktet e bëjnë të qartë se Rusia nuk është shumë larg nga të pasurit e një strategjie afat gjate ballkanike, përkatësisht të një strategjie që do të nënkuptonte praninë e saj më të madhe politike dhe ekonomike. Akoma, pavarësisht nga kjo në dekadën e fundit ka pasur një ndryshim në këtë drejtim në marrëdhëniet midis Ruisë dhe vendeve të Ballkanit. Një dëshmi e kësaj është një vëllim në rritje i tregtisë së jashtme midis Ruisë dhe vendeve individuale të Ballkanit. Të gjitha vendet e Ballkanit regjistrojnë një trend në rritje në tregtinë e tyre të jashtme me Rusinë, pavarësisht nga fakti se disa prej tyre ndërkohë janë bërë anëtare të BE-së ose kanë punuar me intensitet në procesin e integrimit në BE ose për në NATO.⁶¹

⁶¹Božić-Miljković, Ivana. 2014. "Foreign trade between Russia and the Balkans in the context of global geostrategic relations." *Journal of Globalization Studies* 12.

KREU IV

Rusia në veprim

4.1. Përpjekjet për Unionin Pan-Aziatik dhe Ballkani Perëndimor

Unioni Ekonomik Euro Aziatik- (**UEE**) është një organizatë ndërkombëtare për integrimin ekonomik rajonal. Sipas Traktatit kjo organizatë parashikon lëvizjen e lirë të mallrave, shërbimeve, kapitalit dhe punës, ndjek një politikë të koordinuar, të harmonizuar dhe të vetme në sektorët e përcaktuar nga Traktati dhe marrëveshjet ndërkombëtare brenda unionit. Shtetet anëtare të UEE-së janë Republika e Armenisë, Republika e Bjellorusisë, Republika e Kazakistanit, Republika e Kirgistanit dhe Federata Ruse e cila është bërthama e unionit. Bashkimi ka për qëllim rritjen e aftësisë konkurruese dhe bashkëpunimin midis ekonomive kombëtare dhe të jetë një union që do të konkurronte BE-në dhe unionet tjera aziatike.⁶²

Në fakt ky union rus përdor një strategji tjetër për të shpërndarë mallrat apo sunduar ekonominë tjera duke përfshirë edhe të shteteve të Ballkanit Perëndimor. Serbia është i vetmi vend në Ballkan që nuk është as anëtar i NATO-s dhe as i BE-së. Ky pozicion serb bazohet në “Rezolutën e Parlamentit për mbrojtjen e sovranitetit, integritetit territorial dhe rendit kushtetues të Republikës së Serbisë” përmes së cilës Serbia ka deklaruar neutralitetin ushtarak. Në konotacion tjetër, “Deklarata e Neutralitetit Ushtarak” duhet të kuptohet si refuzim zyrtar për të hyrë në NATO edhe pse Serbia nuk e përjashton pjesëmarrjen serbe në disa prej programeve të aleancës NATO. Partneriteti për Paqe (PP) i nënshkruar në vitin 2006 e ka ndihmuar Serbinë në procesin e reformave dhe modernizimit të sektorit të mbrojtjes në përputhje me standardet e NATO-s.

Roli gjithnjë e më i rëndësishëm i aleancës CSTO u konfirmua në vitin 2010 me miratimin e Planit të Veprimit të Partneritetit Individual (IPAP), i cili përveç çështjeve teknike, përfshinte edhe dialog politik me Serbinë. Afrimi i Serbisë me NATO-n ishte paralel me angazhimin e saj me Rusinë në fushën e çështjeve të sigurisë pasi Beogradi synon politikat e baraspeshës. Në fakt, viti **2013** ishte një vit kyç për zgjerimin e bashkëpunimit serbo-rus: të dy vendet nënshkruan një “Partneritet Strategjik” në maj dhe një marrëveshje bilaterale mbi bashkëpunimin ushtarak. Për më tepër, Serbia u bë një vëzhguese

⁶²EAU Union. 1. EAUUnion. 1 2015. Accessed 10 16th 2020. <http://www.eaeunion.org/?lang=en>.

e përhershme e Organizatës së Traktatit të Sigurisë Kolektive (CSTO). Përmbajtja dhe qëllimi i këtyre marrëveshjeve politiko-ekonomike në asnjë mënyrë nuk e sfidojnë bashkëpunimin e Serbisë me NATO-në dhe aq më pak përbëjnë një alternativë ndaj saj. Sidoqoftë ato shihen si veprime të qëllimshme që tregojnë gatishmërinë e Serbisë për të ruajtur marrëdhëniet e mira me Rusinë në përputhje me politikën e saj të themi të "vijës së kuqe".⁶³

Tani, Rusia e Putinit në plan afatgjatë përdor disa operacione sekrete për të mbajtur nën kontroll ekonominë dhe elitat politike të Serbisë. Angazhimi rus në Ballkan mbetet i ndërthurur me operacione të fshehta spiunazhi. Njeriu i Kremlinit në rajon, Nikollai Patrushevi, është një oficer karriere i inteligjencës dhe Shef i Këshillit të Sigurimit të Rusisë. Strategu tjetër i rëndësishëm i Kremlinit, Leonid Reshetnikov, është gjithashtu një ish-oficer i inteligjencës i karrierës i prirë për të organizuar një kthim të qetë rus në Ballkan.

Provat nga përfshirja e Rusisë në Ballkan me ndihmën e UEE-së për të forcuar pozitat ekonomike dhe kulturore në Ballkan, ekspozojnë një trend të operacioneve të fshehta dhe të hapura përçarëse në të gjithë rajonin. Mediat e financuara nga Rusia që janë aktive në rajon ofrojnë mbështetje për operacione të tilla duke shpërndarë narrativën e Kremlinit.⁶⁴

Në sferën ekonomike, në kuadër të unionit ekonomik rus, Serbia ka nënshkruar një marrëveshje të tregtisë së lirë me UEE-në vitin 2019. Marrëveshja që është nënshkruar gjatë një vizite të kryeministres Ana Brnabić në Moskë, ka zëvendësuar marrëveshjet ekzistuese të tregtisë së lirë midis Beogradit dhe Rusisë, Bjellorusisë dhe Kazakistanit. Megjithatë, Serbia nuk ka ndonjë marrëveshje të tregtisë së lirë me Armeninë dhe Kirgistanin, që të dyja anëtare tjera të unionit aziatik (UEE).

Marrëveshja parashikon kursime të menjëhershme në pagesa doganore në tregtinë midis Serbisë dhe vendeve anëtare të bllokut. Ministria e Tregtisë e Serbisë ka thënë se marrëveshja e tregtisë së lirë me UEE-në do të lejojë rreth 95.5 për qind të produkteve serbe të eksportohen në grupin rajonal pa taksa doganore. Megjithatë Serbia aspirojnë të bashkohet me BE-në, ajo ka mbajtur lidhje të ngushta me Rusinë, dhe kjo e fundit e përdorë UEE-në për të forcuar ndikimin e Moskës në ish shtetet e sferës

⁶³Torralba, Raquel Montes. 2014. "Real Elcano Royal Institute." www.realinstitutoelcano.org. 12 22. Accessed 10 19, 2020. <http://www.realinstitutoelcano.org>.

⁶⁴Tadic, Katerina, Arolda Elbasani 2018. "New Eastren Europe." Russia came back to the Balkans. www.neweastreneurope.eu. 8 13. Accessed 10 20, 2020. <http://www.neweastreneurope.eu>.

sovjetike dhe për t'iu kundërvënë BE-së dhe NATO-s. Bisedimet mbi marrëveshjen e tregtisë së lirë të Serbisë me UEE-së kanë vazhduar që nga viti 2016. Duhet thënë se BE mbetet partneri më i rëndësishëm tregtar i Serbisë, me tregtinë dypalëshe që arrin në 63 për qind të tregtisë së përgjithshme të vendit. Tregtia me Rusinë është më pak se 10 për qind e tregtisë totale të Serbisë. Për më tepër, investimet evropiane në Serbi janë më shumë se dhjetë herë më të larta se të Rusisë. Sipas një studimi të kryer nga Byroja e Serbisë për Kërkime Sociale, (BIRODI), 45.5 për qind e serbëve e konsiderojnë anëtarësimin në BE si përparësinë më të pranueshme të politikës së jashtme, ndërsa 17.6 për qind mendojnë se Serbia në vend të kësaj duhet të bashkohet me EEU-në. Pak më shumë se një e treta e të anketuarve mendojnë se Serbia nuk duhet të bashkohet me BE-në, NATO, ose EEU-në.⁶⁵

Më 25 tetor të vitit 2019, në periferi të një takimi të Këshillit Ndërqeveritar Euro aziatik në Nur-Sultani, të Kazakistanit, kryeministrja Serbe Ana Brnabić nënshkroi një Marrëveshje të Tregtisë së lirë (MTL) të drejtuar nga Rusia. Kjo lëvizje e fundit nga Serbia nuk u bë për qëllime të mëdha tregtare. Përkundrazi, ishte pjesë e modelit më të gjerë të politikës së jashtme serbe, ku vendi ekuilibron. Përfitimet ekonomike për Serbinë nga marrëveshja e tregtisë së lirë janë shumë të diskutueshme dhe disa vëzhgues serbë kanë deklaruar se nuk ka përfitime ekonomike nga marrëveshja. Si e tillë, kjo marrëveshje hap vetëm dy tregje të reja për Serbinë. Në vitin 2018, tregtia e Serbisë me Rusinë dhe vendet e EEU-së u vlerësua në 3.4 miliardë dollarë. Midis anëtarëve të EEU-së, Rusia është partneri i vetëm tregtar i madh për Serbinë. Mirëpo pavarësisht aleancave ekonomike, që nga viti 2008, Ballkani ka qenë në një vakum strategjik i shkaktuar nga paaftësia e BE-së për të përfshirë rajonin brenda saj dhe fakti tjetër që SHBA-të ishin të përqendruara në krizat tjera të botës. Në këtë vakum, Beogradi ishte veçanërisht i motivuar për të ndjekur një politikë alternative. Marrëveshja e tregtisë së lirë u parapri nga vizita e kryeministrit rus Dmitri Medvedev në Beograd dhe nga “Slavic Shield” 2019, një grup stërvitjesh të përbashkëta ushtarake që përfshijnë ushtrinë serbe dhe ruse. Nënshkrimi i marrëveshjes së tregtisë së lirë ndodhi në një moment shumë specifik në kohën kur Serbia po tregon përsëri një tendencë për të përdorur Rusinë si “monedhë” kundër Perëndimit. Si e tillë, nënshkrimi i një marrëveshjeje të tregtisë së lirë me UEE-në, ishte një mënyrë që Serbia të dërgojë një mesazh, në një nivel taktik dhe simbolik, në BE dhe SHBA, se Beogradi ka opsione të tjera strategjike. Marrëveshja është pjesë e vogël e modelit të gjerë, ku qeveria serbe

⁶⁵RFE/RL's Balkan Service. 2019. www.rferl.org. 10 25. Serbia has signed a free-trade agreement with the Russian-led Eurasian Economic Union (EES). Accessed 10 12, 2020. <http://www.rferl.org>

sfidon Rusinë kundër Perëndimit me qëllim të mbivlerësimit të ofertave midis serbëve pro-perëndimorë dhe pro-rusë.

BE e ka vëzhguar marrëveshjen me një ndjenjë shqetësimi mbi angazhimin e Serbisë ndaj politikave të BE-së, ndërsa pala ruse ka qenë e kënaqur sepse për Moskën, veprimet e Beogradit më tepër paraqesin kapital politik sesa përfitime tregu. Ambasadori i Rusisë në Serbi, Aleksandër Botsan-Karchenko, vlerësoi faktin që Serbia ishte bashkuar me një "treg me një kapacitet prej mbi 182 milion konsumatorësh dhe PBB-në e kombinuar prej më shumë se 1.9 trilionë dollarë".⁶⁶

Shqipëria dhe Maqedonia e Veriut do të gjejnë mirëkuptim më shpejtë brenda EEU-së sesa në BE, vuri në dukje diplomati rus Kharchenko. Ftesa e Rusisë për vendet e Ballkanit për t'u bashkuar me EEU-në erdhi vetëm një javë pas vendimit të presidentit francez Emanuel Makron për të vendosur veto për fillimin e negociatave të pranimit në BE për Shqipërinë dhe Maqedoninë Veriore në vitin 2019. Moska pas kësaj ftoi Shqipërinë dhe Maqedoninë Veriore të bashkohen në EEU, megjithatë marrëdhëniet Tiranë-Moskë janë historikisht të ftohta si dhe mundësia e anëtarësimit në union rus e Shqipërisë është e ulët. Sa i përket Bosnjës dhe Hercegovinës trupat amerikane e mbështetën qeverinë boshnjake gjatë luftës 1992-1995 dhe ishin të parët që siguruan njohjen zyrtare të vendit pas krijimit të saj në vitin 1992. Bosnja është aktualisht një anëtare e mundshme e BE-së dhe NATO-s, megjithatë duke pasur parasysh që Brukseli kohët e fundit ka vendosur një qasje tjetër ndaj Ballkanit dhe shteteve se kush mund të anëtarësohet në BE, aplikimet në pritje mund të ndryshojë pozicionin e Sarajevës ndaj favorizimit të Moskës dhe unionit dhe kjo lidhet me qëndrimet e Republikës Serpska.⁶⁷

Në këtë drejtim Maqedonia e Veriut para se të anëtarësohej në NATO gjatë viteve (2008-2017) kishte prirje drejt unioneve aziatike si një alternativë ekonomike ndaj BE-së. Pas vitit 2008 ndërrimet në BE dhe ngadhënjimi rus në Krime në vitin 2014 i nxiti shtetet e dobëta ekonomike të Ballkanit të mendojnë rreth unioneve të mëdha gjeo-ekonomike. BE, për nga ana gjeografike është

⁶⁶Vuksanovic, Vuk. 2019. "LSE." www.blogs.lse.ac.uk. 11 28. Accessed 10 26, 2020.

<https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2019/11/28/serbias-deal-with-the-eurasian-economic-union-a-triumph-of-foreign-policy-over-economics/>.

⁶⁷Cuckić, Nikola. 2019. "European Western Balkans." 11 12. Accessed 10 25, 2020.

<https://europeanwesternbalkans.com/2019/11/12/serbias-new-national-security-and-defence-strategies-balancing-between-nato-and-csto/>

unioni në anën e majtë të Moskës, ndërsa UEE qëndron në anën e djathtë të BE-së. Ky rivalitet ruso-evropian është në gjendje të devijojë dhe të “shpërthejë” me krijimin e një vakumi në Ballkanin Perëndimor. Zona e heshtur nga Karpatet e deri në Mesdhe shekuj me rradhë ka qenë pjesë e manovrimeve të fuqive të jashtme dhe bazë e mirë ekonomike për pushtuesit rajonal. Serbia, Bosnja dhe Maqedonia Veriore e cila atëherë drejtohej nga Nikolla Gruevski ishin ndër shtetet që nuk i përkrahën sanksionet ndërkombëtare kundër Rusisë.

Animi pro politikave të Putinit, nga një pjesë e shteteve evropiane ishin motiv plotësues apo të themi i dyfishuan angazhimet e qeverive ballkanike për tu bërë pjesë e unioneve gjeo-ekonomike ruse. Në këtë drejtim, sa më e përçarë të jetë BE aq më shumë tendenca për sub-unione ekonomike do të shfaqen në Ballkan. Sponzorë kryesorë të këtyre ideve, aktualisht janë Rusia dhe Kina. Sentimenti sovjetik i propagandës në të gjitha ish-shtetet e bllokut komunist si dhe Krimeja nxorrën në plan të parë dobësinë e BE-së për të kundërshtuar erën e re ruse të kthimit në sferën e vjetër të interesit perandorak. Ky dështim evropian i zbehu interesat dhe politikat e shteteve ballkanike për t’u anëtarësuar në BE dhe për t’u bërë pjesë e evrozonës. Ndërsa Maqedonia e Veriut dhe vendet përreth në vitin 2014, qeveritë përkatëse të këtyre vendeve mendonin se tani po lind epoka e “shekullit aziatik” e jo BE-ja si alternativë që i sjell ngritje ekonomike. Në mes BE-së dhe UEE-së edhe Serbia thënë kushtimisht ndjehet e ngushtuar, të zgjedh anën e Brukselit apo të Moskës. Qeveria në Beograd, ka përpara vetes një sërë alternativash strategjike krahasuar dhjetë vite më para kur Beogradi ishte në një izolim të thellë ndërkombëtar. Serbia përpiqet dhe është bërë stërgjatja gjeopolitike e unioneve të ardhshme në Ballkan. Kjo është alarmuese për shtetet tjera të rajonit që kanë për qëllim inkadrimin në BE dhe NATO. Maqedonia e Veriut dhe shtetet fqinjë me vështirësimin çështjeve të rekomanduara, krijojnë hapësirë për ndërhyrje ruse. Megjithëse që nga viti 1991 plani strategjik i Maqedonisë së Veriut konsistonte në aderimin në BE dhe strukturat ushtarake të Perëndimit, stagnimi i atëhershëm përshkak të implementimeve të rekomanduara nga BE ndikonte në zhvillimin e preferencave të qeveritarëve të ndryshëm, për shkëputje dhe bashkim në unione më të përshtatshme ekonomike dhe ushtarake e cila lidhje u ndërpre me hyrjen në NATO në vitin 2020. Tejkalimi nga faza aktuale deri në aktualizimin e konceptit të ri të qeverisë, do të marrë kohë pavarësisht refuzimit të BE-së për fillimin e bisedimeve me Shqipërinë dhe Maqedoninë Veriore. Vakumi pas vitit 2020 do ta nxis Uashingtonin në një fushatë për të shpëtuar pjesën jugore të kontinentit evropian nga depërtimi i tregut të UEE-së.

Këtë përpjekje, SHBA-ja është duke e bërë në Evropën Lindore për t'i mbrojtur shtetet demokratike të Evropës Qendrore nga ndërhyrjet ruse dhe monedha kineze. Korporata Ndërkombëtare e Financave të Zhvillimit të SHBA-ve, (DFC) në Evropën Lindore aprovoi një shumë prej 1.6 bilion dollarë për rimëkëmbjen ekonomike kurse për Ballkanin rreth 4 bilionë dollarë. Ndërsa strukturat pro ruse në Maqedoninë Veriore dhe Serbi pretendojnë se në këtë aleancë ekonomike do të kishin zë më të fortë krahasuar me atë që do ta kishin në strukturat e BE-së dhe NATO. Por në të vërtetë, përshkak të dështimit të udhëheqjes së BE-së të mbajë unionin dhe euron stabile, në dekadën e ardhshme mund të shohim dy tendenca diametralisht të kundërta që mund të reflektohen negativisht në zhvillimet ekonomike rajonale në Ballkanin Perëndimor. E para, BE do të përpiqet të lëvizë drejt integritit më të gjerë, por procesi mund të sfidohet dhe e dyta, shtetet jashtë BE-së mund të dalin nga orbita evropiane e sigurisë dhe të lëvizin drejt bashkësive tjera ekonomike në rritje. Maqedonia Veriore dhe Ballkani Perëndimor janë të varur tërësisht nga gazi dhe marrëdhëniet tregtare me Rusinë, ndërsa Turqia dhe Serbia janë ndër partnerët strategjik rajonal për shkëmbim tregtar, ushtarak dhe ekonomik. Si kundër balancë e gjeo-ekonomisë së re aziatike në Ballkan dhe Evropë, rritja e pranisë amerikane në rajon me poste ushtarake inteligjente, investime dhe diplomaci publike ashtu siç kanë vepruar perandoritë në shekujt e mëparshëm, do të ishte blloku apo korridori më i mirë për t'i eliminuar kërcënimet e dekadës apo shekullit. As më pak, rajoni akoma vazhdon të qëndrojë në zonën e kundërshtimeve të unioneve Euro-Aziatike dhe atyre ushtarake.

4.2. Dislokimi i teknologjisë ushtarake në Ballkanin Perëndimor

Rusia ka autorizuar ministrinë e saj të mbrojtjes për të hapur një zyrë në Serbi, ndërsa Moska po bën përpjekje të zgjerojë lidhjet ushtarake me aleatin e saj tradicional të Ballkanit. Serbia në shtator të vitit 2020 pezulloi stërvitjet ushtarake me trupat e huaja për gjashtë muaj, duke u arsyetuar me presionin nga BE-ja për t'u tërhequr nga stërvitjet e përbashkëta me Rusinë dhe Bjellorusinë. Mirëpo urdhri i qeverisë ruse, i datës 15 tetor i vitit 2019 dhe i nënshkruar nga kryeministri Mihail Mishustin, thotë se kreu i zyrës ka propozuar të ndihmojë në zgjidhjen e çështjeve ushtarake dhe teknike mbi bashkëpunimin ruso-serb në të ardhmen.

Marrëveshja, do t'i mundësonte Rusisë në Serbi të drejtën për të vizituar divizionet serbe që përdorin teknologji ushtarake ruse, me kusht që të dorëzohet njoftim paraprak dhe pëlqim. Në një deklaratë

të shkurtër më vonë, Ministria e Mbrojtjes e Serbisë tha se "një procedurë ligjore që i paraprin përfundimit të marrëveshjes" tashmë ishte nisur.

Serbia, ushtria e së cilës përdor kryesisht teknologjinë e armëve të kohës sovjetike, ka blerë aeroplanë luftarakë **MiG-29** si, helikopterë **Mi-35**, tanke **T-72** dhe transportues të blinduar për të balancuar me potencialin teknologjinë ushtarak të Kroacisë që kryesisht ka blerë armatim nga SHBA. Presidenti serb Aleksandër Vuçiq në fund të nëntorit të vitit 2020 mori pjesë në prezantimin e **11** tankeve luftarake të prodhuara nga Rusia **T-72 B1 MS**. "Këto janë tanke të pakrahasueshme dhe janë më të mira se tanket tona të vjetra, sepse ato bëjnë një ndryshim të jashtëzakonshëm në terren. Ata kanë një sistem drejtimi më të mirë, mbrojtje balistike dhe besoj se këto tanke do të kontribuojnë në gatishmërinë tonë më të fortë luftarake, theksoi Vuçiq, duke kujtuar se tanket nuk ishin blerë por dhuruar. "Faleminderit Putin dhe Shoygu për marrëdhënie të tilla me Serbinë".⁶⁸

Më 10 tetor të vitit 2020, në një shfaqje të fuqisë së rinovuar ushtarake, ushtria e Serbisë zhvilloi një stërvitje të madhe, duke demonstruar përdorimin luftarak të armëve të prodhuara nga Rusia, përfshirë sistemin anti-ajror "**Pansir**". Serbia po ashtu shfaqti dronë luftarakë të blerë kohët e fundit nga Kina. Nga këto veprime hetojmë se Serbia po kryen një akt balancues midis ambicies së saj për t'u bashkuar me BE-në dhe lidhjeve tradicionale me Rusinë dhe Kinën. Ndërkohë Rusia po përpiqet të mbajë Serbinë brenda sferës së saj të ndikimit gjeopolitik.⁶⁹

Për më tepër, dokumente të shumta me rëndësi të madhe për sigurinë kombëtare, mbrojtjen dhe pozicionimin afatgjatë të politikës së jashtme të Serbisë, janë në procedurë në Parlamentin e Serbisë që nga gushti i vitit 2019 si versionet e draftit të Strategjisë së Sigurisë Kombëtare dhe Strategjisë së Mbrojtjes, të cilat mund të konsiderohen si dokumente që janë baza kryesore e politikës së sigurisë së Serbisë. Për herë të parë, në dokumentet strategjike, Serbia zyrtarizon konceptin e "neutralitetit ushtarak", të shpallur më parë në Rezolutën mbi Mbrojtjen e Sovranitetit, Integritetit Territorial dhe Rendit Kushtetues të Republikës së Serbisë të vitit (2007). Po ashtu Serbia vendosi të mbështesë konceptin e saj strategjik të mbrojtjes në modelin e "mbrojtjes së

⁶⁸ Beta. 2020. "N1." <http://rs.n1info.com/>. 11 28. Accessed 12 5, 2020.

<http://rs.n1info.com/English/NEWS/a677508/Vucic-Donation-of-Russian-battle-tanks-significant-progress-for-Army.html>.

⁶⁹ Reuters. 2020. "Russia to open defence ministry office in Serbia in push to deepen military ties."

[www.reuters.com](http://www.reuters.com/article/us-russia-serbia-www.reuters.com). 10 20. Accessed 10 25, 2020. <https://www.reuters.com/article/us-russia-serbia-www.reuters.com>

përgjithshme". Gjithashtu duke marrë parasysh përpjekjet e Serbisë për të gjetur "vendin e saj në mes Perëndimit dhe Rusisë", një nga pyetjet e rëndësishme që lindin është: Si do të bashkëpunojë Serbia me aleancën NATO dhe CSTO-në? Duke marrë parasysh se anëtarësimi në këtë organizatë nënkupton braktisjen e politikës së neutralitetit ushtarak, dhe duke e njohur rezultatin e disa anketimeve që tregojnë mbështetjen prej 70 për qind e qytetarëve serb, atëherë Serbia do ta ketë vështirë të anojë plotësisht nga NATO-ja

Serbia mbetet e përkushtuar ndaj Partneritetit për Paqe (PP), si një kornizë e kënaqshme për marrëdhëniet me NATO, e cila është në përputhje me periudhën e mëparshme. Sidoqoftë, nuk ka përshtypje se ekziston një synim për të thelluar partneritetin me modelin e marrëdhënieve që ekziston midis Suedisë ose Finlandës me NATO. Milan Igrutinović, studiues në Institutin për Studime Evropiane (IES), ka përshtypjen se marrëdhëniet me NATO do të ruhen në nivelin ekzistues, ndërsa marrëdhëniet me CSTO-në do të zgjerohen.

Në praktikë, marrëdhëniet me Rusinë dhe CSTO-në janë forcuar që kur Serbia fitoi statusin e vëzhguesit në CSTO, duke e rritur numrit dhe llojet e stërvitjeve ushtarake dhe pjesëmarrjen e Delegacionit të Përhershëm të parlamentit serb në seancat e parlamentit të CSTO-së. Së këndejmi zhvillimi i marrëdhënieve me Rusinë mund të interpretohet në dy mënyra. Nga njëra anë, është zhvillimi i marrëdhënieve ushtarake, e cila ka qenë një tipar i politikës së jashtme të Serbisë që nga viti 2012, dhe nga ana tjetër, vizioni i neutralitetit ushtarak të promovuar me qëllim të zgjerimit të fushës së bashkëpunimi me një numër aktorë të huaj. Shtrohet pyetja se cilat janë marrëdhëniet e Serbisë me aleancën NATO dhe CSTO-në? Është e rëndësishme këtu të theksohet se formulimi i propozimit të Strategjisë së Mbrojtjes që përcakton marrëdhëniet me NATO dhe CSTO-në gjithashtu ka tërhequr vëmendjen e ekspertëve. Strategjia parasheh se "Serbia ka në interes të përbashkët të rrisë dialogun politik dhe bashkëpunimin praktik me aleancën NATO", ndërsa "vendosmëria e Serbisë është të zgjerojë bashkëpunimin me CSTO-në, si dhe me shtetet e saj anëtare". Pra Serbia i trajton marrëdhëniet me NATO si një interes, ndërsa marrëdhëniet me CSTO-në si një orientim që duhet vazhduar.⁷⁰

⁷⁰Cuckić, Nikola. 2019. "European Western Balkans." 11 12. Accessed 10 25, 2020.
<https://europeanwesternbalkans.com/2019/11/12/serbias-new-national-security-and-defence-strategies-balancing-between-nato-and-csto>

4.3. Rikthimi nëpërmjet aleancave

NATO mbeti e vetmja aleancë ushtarake në botën e re që kur Lufta e Ftohtë mori fund dhe Pakti i Varshavës u shpërbë. Si një ndër aleancat më të fuqishme të shekullit XXI, NATO po përballlet me vështirësi financiare të shpërndarjes së pjesës së detyrueshme të buxhetit nga anëtarët e saj. Deri më tani, SHBA-ja e ka mbajtur barrën më të rëndë financiare të buxhetit të NATO-s me paratë e taksapaguesve amerikanë. Shtetet nismëtare, vendosën me Traktatin e Uashingtonit të 4 prillit të vitit 1949 të themelonin një organizatë për mbrojtje të sigurisë kolektive dhe sundimit të paqes e cila do parandalonte rrezikun dhe sulmin që vinte në atë kohë nga Bashkimi Sovjetik. Paralelisht, aleanca do të mbronte të gjitha vendet anëtare të NATO-s nga ndonjë sulm paraprak. Periudha e pas Luftës së Ftohtë e la aleancën si të vetmen ushtri në Evropë dhe në skenën ndërkombëtare e aftë që t'ju përgjigjej sfidave të shekullit XXI. Mirëpo me presidentin Donald Trump gjithçka ndryshoi në pikëpamjen amerikane për rolin e ri të NATO-s. Qëndrimi amerikan për detyrimet ndaj aleancës, më tepër i preku aleatët evropianë –vendet anëtare që nuk i përmbushnin detyrimet dhe në të njëjtën kohë kërkonin siguri nga Uashingtoni. Gjatë fushatës elektorale (2015-2016) presidenti Trump tha se do të kërkojë nga vendet evropiane t'i plotësojnë kërkesat bazike dhe të nevojshme të NATO-s, e disa herë duke e quajtur aleancën si të vjetruar. Kritikët e politikave të presidentit Trump e shihnin këtë retorikë të tij si anti NATO dhe kundër demokracive liberale e që sipas tyre po e dëmtonin më shumë SHBA-në dhe aleatët e saj strategjikë. Shtetet evropiane anëtare të aleancës, vërejtjet e presidentit Trump i morën seriozisht dhe deri në fund të vitit 2018, tetë vende anëtare i plotësuan kriteret e dy përqindëshit. Por, Kremli për të testuar aftësinë e aleancës dhe besueshmërinë e vendeve anëtare se sa NATO mund t'i mbrojë ato në rast të ndonjë sulmi eventual, Rusia mund të inskenojë një sulm në “Svaliki Gap” Poloni, aty ku shumë ushtri pushtuese të Evropës historikisht kanë dështuar. Prandaj për ta mbajtur Rusinë të rrethuar, aleatët doemos duhet t'i përmbushin detyrimet buxhetore ndaj aleancës dhe të rrisin kapacitetet kibernetike dhe ushtarake. Për të qenë Rusia jashtë Evropës Perëndimore dhe Ballkanit, aleatët duhet të përkushtohen rritjes së numrit të batalioneve, shërbimeve inteligjente, operacioneve klandestine dhe së fundi pranimit në aleancë të anëtarëve të rinj. Në Ballkan, rritja e kapaciteteve kundër inteligjencës ruse, është në dobi të shteteve anëtare dhe kjo u vërtetua në Malin e Zi, ku intelijenca ruse kishte përdorur të gjitha mjetet për të nxitur trazira dhe përmbysje të pushtetit demokratik në Podgoricë. Më pas të njëjtën metodë rusët e aplikuan në Shkup për të parandaluar rrëzimin e Gruevskit.

Presidenti i Rusisë Vladimir Putin ka realizuar disa vizita zyrtare në Serbi ku ka demonstruar gatishmërinë e Moskës për të ri-siguruar interesat e saj në Ballkan dhe për të përdorur Beogradin në konfrontimin me Perëndimin. Sidoqoftë, duket se Rusia nuk ka shumë për t'i ofruar Serbisë dhe shteteve të Ballkanit, të cilat hezitojnë të bëjnë lëshime ndaj Rusisë. Sidoqoftë, Moska tashmë ka fituar një pozitë të fortë në Serbi, e cila është për shkak të varësisë së vendit nga burimet natyrore ruse dhe, në veçanti, mbështetjes së fortë për politikën ruse nga elitat serbe dhe shoqëria. Në kuadër të aleancave, Rusia ka një qendër veprimi ku e bën shpërndarjen e politikës drejt Ballkanit dhe kjo tashmë dihet se është Beogradi, bashkë me “mjetet e buta” dhe të “forta” të Moskës. Politika gjithnjë e më aktive e Rusisë ndaj Serbisë dhe pakicave serbe në vendet fqinje, janë pjesë e një plani më të gjerë që synon të pengojë integrimin e shteteve të Ballkanit në strukturat euroatlantike dhe vazhdimin e një “zone të paqëndrueshmërisë”.

Gjatë mandatit si sekretare e Departamentit të Shtetit, Hillari Klinton tha se Ballkani duhet të integrohet në unionin ekonomik të BE-së. Vizita e znj. Klinton në rajon dhe të diplomatëve të lartë amerikan e riafirmoi qëndrimin amerikan si vazhdimësi në disa faza e pranisë diplomatike të SHBA-ve në planin ekonomik në Ballkan, por duke i lënë disa çështje nën drejtimin e BE-së. Për më tepër, Drejtoria Inteligjente Kombëtare e SHBA-së, në vitin 2012 theksoi se pas dy dekadave të këtij shekulli, bota nuk do të jetë më unipolare, por do të karakterizohet nga rritja e fuqive të shteteve tjera. Megjithatë SHBA, do të mbajë statusin e “primus inter pares”. Kërcënimet e jashtme që prekin sigurinë kombëtare të Uashingtonit, mund të çojnë që pozicioni amerikan të ndryshojë, por duhet vënë në dukje se përgjatë historisë së SHBA-së, çështjet ekonomike dhe krizat financiare, kanë ndikuar që politika amerikane, në faza të ndryshme të pësojë një farë izolimi për disa rajone të caktuara të botës. Historikisht angazhimin amerikan ushtarak dhe diplomatik në Evropë, e shohim aty kah viti 1917, një vit para përfundimit të LPB-së. Dështimi evropian për të përballuar Gjermaninë në të dy luftërat, bënë që SHBA të “pushtojë” ekonomikisht Evropën, duke u bërë një mbështetëse e fortë për shtetet evropiane të Evropës Perëndimore. Po ashtu konflikti ideologjik me BRSS-në ndikoi që prania amerikane të ndjehet edhe në Ballkan, por duke lënë një vakum që më vonë do të shërbenin si shkas për shpërthimin e konflikteve etnike dhe shkatërrimin e ish-Jugosllavisë. Kjo ishte një rast i mirë për Federatën Ruse të angazhohet në të gjitha konferencat ndërkombëtare dhe më pas të vazhdojë me taktikat e ndërhyrjeve hibride gjatë dy dekadave të fundit. Por, kriza aktuale në vendimmarrjen e BE-së, e ka bërë të paqartë edhe një herë ardhmërinë e vendeve të brishta të Ballkanit Perëndimor me BE-në. Dëshirat e këtyre shteteve janë që të anëtarësohen në BE por historia

ka dëshmuar se ky rajon e ka të vështirë të lëvizë drejt trendeve ekonomike ndërkombëtare apo unioneve ekonomike tregtare. Në këto rrethana historike, zbarkimi amerikan në Ballkan pas vitit 1995, e qetësoi gjendjen dhe krijoi kushte për një ardhmëri përparimtare në krahasim me ofertat e regjimeve të kaluara. Konfliktet ballkanike, që nga viti 1912 e deri më 2001, provuan se sa vështirë e kanë shtetet e Ballkanit të bashkëpunojnë dhe të integrohen në sistemin ndërkombëtar të politikës botërore apo evropiane. SHBA pas vitit 1991, pas shkatërrimit të BRSS-së, mbetën fuqia e vetme në politikën ndërkombëtare, dhe ky status ndikoi që Uashingtoni të veprojë lirshëm dhe të aprovojë një gjeopolitikë tjetër në Evropë dhe Ballkan. Uashingtoni zhvillonte politikë të marrëdhënieve speciale me këto shtete, që kërkonin ngritje ekonomike. SHBA-të i balancuan kërkesat maksimaliste që vinin nga grupet nacionaliste me qëllimet e politikës amerikane, që kryesisht fokusoheshin në zbutjen e konflikteve, zbatimin e reformave demokratike dhe integrimin e rajonit në BE apo në NATO. Ende është e paqartë se si do të jenë raportet ndërkombëtare në epokën e re të globalizmit.

Gjeografia strategjike dhe baraspesha në mes forcave është tepër e ndryshueshme që e rikthen rajonin në situatat rajonale si para vitit 1878. Pra, ky trend i lëvizjeve të forcave është në fokusin e politikës amerikane në forma të planifikuara ku Ballkani me mbulesën amerikane do të mund të kthehet në zonë të interesit evropian. Luftërat ruso-turke dhe ato evropiane të shekujve të kaluar dëshmojnë interesin e Kremlinit, për vazhdimin e aktiviteteve hibride që të ndikojë në politikën e lidershit të Ballkanit Perëndimor. Përplasja ruso- amerikane e fushës gjeopolitike të energjisë, synon të kufizojë rikthimin e ndikimit politik rus përkundër atij ekonomik. Përkundër kësaj Rusia nuk do të lëshojë pe duke përdorur metodat inteligjente që të mbajë statusin e një fuqive rajonale duke i shfrytëzuar linjat historike të komunikimit dhe forcimit të aleancave kishtarë ortodokse.

Sigurisht se fuqitë tjera vazhdojnë të punojnë në drejtim të forcimit të ndikimit në rajon dhe këtu pa dyshim Ballkani Perëndimor nuk ka qenë i vetmi rajon me përparësi për Rusinë, veçanërisht krahasuar me zonën e ish-BRSS. Sidoqoftë, Ballkani Perëndimor mbetet i rëndësishëm për Rusinë për dy arsye. Së pari ky është një territor i rivalitetit të vazhdueshëm midis Rusisë dhe aktorëve të tjerë global dhe rajonal dhe së dyti, Ballkani është një rajon kyç nga pikëpamja e kontrollit mbi rrugët e furnizimit me energji që çojnë në BE.

Politika ballkanike e Rusisë , është përqendruar kryesisht në Serbi, pakicat serbe në Bosnjë dhe Hercegovinë, Mal të Zi si dhe në Kosovë. Supozimi themelor i Rusisë është se Serbia, është vendi më i madh i rajonit i rrethuar nga shtetet që kanë grupe etnike serbe, dhe kjo sipas saj është një garanci e stabilitetit në Ballkanin Perëndimor duke u bazuar në këtë politikë Moskë përdor një seri

instrumentesh për të ushtruar presion mbi Beogradin nga varësia në rritje nga furnizimi me energji të mbështetja për pozicionin e Serbisë ndaj Kosovës në OKB. Prandaj Serbia ka pasur një vend special në politikën ruse ku Moska synon të sigurojë për veten kontrollin e situatës në rajon dhe një aleancë të modernizuar ushtarake dhe të pajisur me armatim rus. Njëkohësisht, Moska ka zhvilluar kontakte me pakicat serbe në mënyrë që të ndikojë drejtpërdrejt në zhvillimet në Bosnjë dhe Hercegovinë, Mal të Zi dhe Kosovë, kryesisht duke i nxitur ambiciet separatiste. Intensifikimi i veprimeve të Rusisë ndaj rajonit daton që nga viti 2008 nga Samiti i Bukureshtit dhe dështimi i politikave të zgjerimit të BE-së drejt Ballkanit . Këto rrethana të reja i krijuan raste të mira Moskës që të shtrihet lehtë në brendi të shoqërive të rajonit. Për më tepër, konsolidimi i regjimit të Vlladimir Putinit dhe forcimi i ekonomisë ruse në atë kohë i mundësuan Rusisë të shkojë përtej fqinjësisë. Pra Moska po bëhej gjithnjë e më e vendosur dhe antagoniste për të rimarrë ndikimin e saj në rajon, pas rënies së BRSS-së. Sidoqoftë, distanca gjeografike dhe marrëdhëniet e dobëta tregtare kanë rezultuar në një situatë ku zgjedhja e Rusisë e instrumenteve për të zgjeruar ndikimin e saj në rajon, është shumë më e kufizuar se ajo e BE-së. Veprimet e Rusisë u bënë më efektive pas vitit 2010, megjithatë, një pjesë e rëndësishme e tyre përfshinin zbatimin e një sërë masash të “fuqisë së butë” për të fituar mbështetjen popullore.

Instrumentet ekonomike dhe integrimi i tyre në aleanca ekonomike të aplikuara nga Moska ndaj Serbisë dhe shteteve tjera të rajonit, përfshijnë dominimin rus në sektorin e karburantit dhe gazit. Në vitin 2008 “Gazprom” bleu kompaninë serbe “NIS” duke fituar kështu kontroll të plotë mbi sektorin e përpunimit të naftës rafineritë në Pançevë dhe Novi Sad dhe një pozitë të fortë në rrjetin e shpërndarjes ku në vitin 2012 kompania kishte një pjesëmarrje prej 83 për qind në tregun e karburanteve dhe 38 për qind në tregun me pakicë. Kompania ka marrë gjithashtu në dorë depon e vetme të gazit të “Banatski Dvorit” dhe i është dhënë monopoli, me kushte të favorshme, për nxjerrjen e gazit dhe naftës në territorin e Serbisë. Serbia ka qenë e varur nga furnizimi i karburantit nga Rusia deri në 98.81 përqind.⁷¹

Në këtë drejtim të politikës së ndikimit, Rusia ka angazhuar diplomatët rusë në diplomacinë e saj publike të rajonit. Ish ambasadori rus Chepurin ka nënvizuar dëmet e NATO-s kundër Serbisë gjatë fushatës ajrore të vitit 1999 duke ngritur emocionet serbe kundër aleancës ushtarake. Sipas tij

⁷¹Szpala, Marta. 2014. "Center for European Studies." www.osw.waw.pl. 10 29. Accessed 10 21, 2020. <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2014-10-29/russia-serbia-soft-power-and-hard-interests>.

Austria, Suedia dhe Irlanda janë të gjithë anëtare të BE-së megjithëse qëndruan larg NATO dhe se anëtarësimi në BE nuk do të thotë që një vend duhet të bashkohet edhe me aleancën ushtarake.

Sipas diplomatëve rusë, Rusia pranon që anëtarësimi në BE është qëllimi kryesor gjeopolitik i një Serbie sovrane, por që kjo nuk duhet të dëmtojë lidhjet e saj me Rusinë dhe as nuk duhet të ndërlikojë lidhjet e saj me EEU-në, e cila u krijua në vitin 2015. Diplomatët rusë në rajon shpeshherë kanë thënë se NATO përfaqëson një aleancë të vjetër nga shekulli i kaluar.⁷²

4.4. Rusia si lojtar garues i dekadës

Ballkani Perëndimor historikisht ka zënë një vend të veçantë në politikën e jashtme dhe të sigurisë së Federatës Ruse. Nga një përzierje e interesave strategjike dhe lidhjeve etno-kulturore, Rusia e percepton veten si mbrojtëse e shteteve ballkanike që u formuan pas rënies së Perandorisë Osmane, shkatërrimit të komunizmit e sidomos pas ardhjes në pushtet të presidentit rus Vlladimir Putin. Shekulli rus për të cilin Rusia po ëndërronte pas vitit 1918 gjendet jasht sferës së saj, përshkak të kufizimeve ekonomike dhe demografike, ndërsa 100 vjet më parë Bolshevikët ishin të bindur se do të mbisundonin atë. Por bota me një rend të ri politik dhe në sajë të zhvillimeve progresive tekniko-teknologjike, rendit SHBA-në, në majën e politikës botërore, e cila në vitin 1917 u paraqit si një fakt demoralizues për Rusinë. Britania e Madhe, Franca, Gjermania dhe Rusia ishin të rraskapitura dhe të thyera nga LPB-ja. Përkundër pandemisë globale- “Gripin Spanjoll”, e cila gllabëroi globin me sëmundjet infektuese, vetëm SHBA-ja doli fituese nga angazhimi i saj në fund të luftës. SHBA-të arritën të vendosin shtyllat e para të Lidhjes së Kombeve dhe rendin ndërkombëtar liberal, megjithëse nuk ishin anëtare të Lidhjes për shkak të kufizimeve nga Senati. Kriza ekonomike globale dhe LDB-ja, e bënë SHBA-në edhe më të fortë përshkak pozitës gjeografike. Rrezet amerikane të lirisë filluan përhapjen në Evropën e pasluftës pasi kërcënimet e reja nga sovjetikët ishin brengosëse për të gjitha kombet. Ishte misri i kuq, mielli, qumështi në formë pluhuri i paketuar dhe ushqime tjera nga SHBA-ja që transportohej dita ditës nëpër brigjet e Evropës Perëndimore, ish Jugosllavisë dhe vendeve të kapluar nga kriza anembanë globit.

⁷²B92. 2013. www.b92.net. 11 27. Accessed 10 19, 2020.

https://www.b92.net/eng/news/politics.php?yyyy=2013&mm=11&dd=27&nav_id=88482.

Me fjalë tjera perspektiva e anëtarësimit në BE për shtetet si Shqipëria, Serbia, Maqedonia Veriore, Mali i Zi, Kosova dhe Bosnja është një opsion i mirë për Komisionin Evropian për të mbajtur stabilitetin e brishtë në Ballkanin Perëndimor. Në bazë të sondazheve, popujt ballkanikë më mirë dëshirojnë të jenë pjesë e BE-së sesa, të jenë aleate ekonomike e Rusisë. Por, jo gjithnjë ka qenë kështu raporti dhe disponimi i qeverive dhe banorëve të Ballkanit Perëndimor. Anëtarësimi në BE është një angazhim tepër i rëndë që nuk kërkon vetëm ndryshime ligjore por edhe ndërrime në shoqëritë ballkanike. Për BE-në, një kaos i ri në Ballkan, do të ishte një fatkeqësi për vetë evropianët. SHBA-ja me përvojën e saj ndërkombëtare goxha të madhe, bën përpjekje për të qëndruar si mbështetës ndaj mosmarrëveshjeve të shteteve të Ballkanit, gjë e cila u vërejt me disa ndërhyrje nga diplomatë të rangut të mesëm për të tejkaluar mosmarrëveshjet. Aktualisht në grindjet për kufijtë në Ballkan dhe për anëtarësimet e reja, SHBA-ja, BE-ja, Turqia dhe Rusia kanë role dhe misione të ndryshme në Ballkan, ndërsa dërgimi i 1500 trupave amerikane në Evropë, është një sinjal se amerikanët do të vazhdojnë të qëndrojnë, por duke punuar kundër ndikimeve hibride ndaj shteteve të lënë në vakum. Kështu ishin raportet e Fuqive të Mëdha në fillim të viteve të 50-ta të shekullit XX në Ballkan, kur u vendos që Jugosllavia e Titos të ishte një shtet që do të balanconte rusët me perëndimin. Megjithatë, politika ndërkombëtare dhe rajonale është e tillë dhe shtetet do të veprojnë në bazë të interesave të tyre kombëtare e sidomos ekonomike, për të zgjedhur ndërmjet ekonomisë evro-aziatike ose ekonomive perëndimore.

Në këtë fushë zyrtarë të lartë të SHBA-së kanë paralajmëruar për atë që ata e quajnë “rolin gjithnjë e më shkatërrues” të Moskës në Ballkan, duke thënë se Rusia po minon demokracinë në rajon. Ish -komandanti i lartë i forcave amerikane në Evropë Curtis Scaparrotti paralajmëroi se Ballkani po përballët me një presion të fshehtë dhe të hapur nga Rusia dhe se Uashingtoni dhe NATO duhet të bëjnë më shumë për ta mbajtur rajonin larg nga Rusia. “BE po bën një gabim duke ndjekur strategjinë e NATO-s për zgjerim në drejtim të lindjes duke ju mundësuar vendeve post komuniste që të bëjnë një zgjedhje midis Perëndimit apo Rusisë”, tha shefi i diplomacisë ruse Sergey Lavrov.

Zyrtarët evropianë dhe amerikanë të ndarë me vite rreth politikës së jashtme të presidentit amerikan Donald Trump, ende nuk kanë ndonjë plan afatgjatë për të parandaluar fushatën e fshehtë të Rusisë në Ballkan dhe në BE si minuese e demokracive perëndimore dhe ato fragjile. Për nga aspekti historik, humbja e Krimesë nga Rusia gjatë viteve (1855-1856), e detyroi Perandorinë Ruse të vërshojë drejt Ballkanit. Gjatë gjithë shekullit XIX, Fuqitë e Mëdha kishin qëllime të ndryshme gjeopolitike mbi “Çështjen Lindore” dhe Perandorinë Osmane.

Rusia në atë kohë dëshironte të hynte në “ujërat e ngrohta” të Mesdheut dhe këtë synonte ta bënte duke shfrytëzuar daljen e saj të natyrshme në Detin e Zi.

Rusët ndoqën një politikë të jashtme Pan-Sllave dhe për këtë arsye mbështetën fuqishëm Bullgarinë, Serbinë, Malin e Zi dhe Greqinë. Britania e Madhe dëshironte t’ia mohonte Rusisë hyrjen në “ujërat e ngrohta” të Detit Mesdhe dhe Londra mbështeti integritetin e Perandorisë Osmane. Po ashtu Franca dëshironte t’i forcante pozitat në Ballkan, veçanërisht në Levant. Austro-Hungaria dëshironte që Perandoria Osmane të mos shuhet, pasi që të dyja perandoritë ishin të trazuara dhe të përbëra nga etni të ndryshme. Austro-Hungaria gjithashtu konsideronte se një prani e fortë osmane në Ballkan do të ishte një kundërpeshë ndaj thirrjeve nacionaliste serbe ndaj subjekteve serbe në Bosnjë, Vojvodinë dhe në pjesët tjera të perandorisë.

Rusia këtë dis-balancë të re të forcave e menaxhonte mirë duke përkrahur serbët dhe bullgarët në luftën e tyre kundër osmanëve. Këta të fundit, këtë mbështetje ruse e shfrytëzuan kundër etnive tjera në Ballkan. Gjermania me politikën e Drana Ostën (Drang nach Osten), synonte ta kthente Perandorinë Osmane në koloninë e saj dhe kështu përkrahte integritetin e saj.

Në fakt kjo politikë e re e Gjermanisë dhe Austro-Hungarisë nuk shkonte në favor të Rusisë dhe Moska më pas u bë një ndër faktorët kryesorë të krijimit të “Lidhjes Ballkanike” si formë e re e pranisë dhe ndikimit. Këtë aleancë të re, Rusia e shihte si mjet thelbësor në rast të një lufte të ardhshme kundër rivalit të saj, Perandorisë Austro-Hungareze dhe botës perëndimore.

Tani, një shekull nga përfundimi i Luftës së Parë Botërore, Rusia po merr rol qendror në politikën e shteteve të Ballkanit duke i aktivizuar partitë nacionaliste në rajon kundër Perëndimit. Spiunazhi dhe propaganda si pjesë e strategjisë ruse të intervenimeve hibride, jo vetëm në BE por edhe në Ballkan, e kanë pasur efektin afatgjatë në masat e gjëra popullore. Duke filluar nga Beogradi, Banja Luka e deri në Shkup, metodat hibride të qeverisë ruse kanë ngjallur emocionet e vjetra të popullatës lokale. Rusia nuk është e vetmja fuqi në rajon. SHBA me vite ka bërë përpjekje që shtetet e reja të hynë në sferën e sigurisë perëndimore. E gjithë kjo politikë amerikane po bëhet nën presionin e mjegullës së dendur ruse që ka përfshirë rajonin me vite. Në fund, SHBA duhet të dalë me një strategji të re dhe afatgjatë për Ballkanin. Pa këtë plan të ri, rajoni vështirë se do të shkojë drejt reformave dhe largimit nga ndikimi i aktorëve malinj të shekullit. Megjithatë, Beogradi dhe Moska kanë interesa të përbashkëta strategjike për një Ballkan të ri ku sipas planeve ruse, “Serbia duhet të marrë rolin udhëheqës dhe dominues”. Në Kongresin amerikan dhe sidomos nga demokratët janë lëshuar disa shqetësime serioze për këtë tërheqje të çuditshme amerikane nga rajoni duke shpërndarë mjegull

për qeveritë reformatore por të korruptuara. Aksi i ri serbo-rus paraqet rrezik potencial për destabilizimin e Maqedonisë Veriore, Kosovën dhe Bosnjën.

Padyshim se gjendja nuk është e mirë në viset tjera të rajonit ku forcat pro -ruse në Maqedoninë Veriore dhe në përgjithësi popullata maqedonase ende po vazhdon të ketë një preferencë të lartë për Kishën Ortodokse Ruse dhe Pan-Sllavizmin. Rrymat liberale ose ambasadorët e kohës së presidentit Obama në Ballkan, kanë tentuar që nën presidencën e re të Trumpit të parandalojnë stacionimin e përhershëm rus në Ballkan dhe në Maqedoninë Veriore, megjithatë në proces afatgjatë për shkak të lidhjeve emocionale të shteteve të Ballkanit, do të jetë vështirë për Uashingtonin të ketë një letër garantuese dhe mbështetje se nuk do ta kundërshtojnë në të ardhmen praninë e SHBA-ve si fuqi në jug të gadishullit. Loja ruse do të vazhdojë të paraqesë rrezik për Evropën Juglindore në kohën kur Uashingtoni po bën lëshime dhe tërheqje strategjike nga Lindja e Mesme. Me vëmendje duhet të ndiqen raportet serbo-ruse në dilemën “Një Ballkan me dhe pa Rusinë”. Të dyja vendet vendosën lidhje në vitin 1838 duke i zhvilluar më tej marrëdhëniet diplomatike në vitin 1940 në mes BRSS së atëhershme dhe ish Mbretërisë së Jugosllavisë. Raportet e mira serbo-ruse vazhduan edhe pas shkatërrimit të komunizmit.

Pasi në fund të vitit 1806 Perandoria Osmane u bashkua me Francën e Napolon Bonapartës dhe u sulmua po në të njëjtën kohë nga Rusia dhe Anglia, Karagjorgji i Serbisë kërkoi nga Rusia të plotësonte kërkesat rebelëve serbë të cilët ishin çuar kundër forcave osmane. Rusia e cila kishte fituar statusin e një perandorie të fuqishme, në atë kohë, ju ofroi ndihmë dhe bashkëpunim serbëve. Serbia e cila nuk ishte fuqi rajonale e pranoi ofertën e Rusisë mbi autonominë nën osmanët dhe paralelisht nënshkroi një aleancë me Perandorinë Ruse në vitin 1807. Asgjë nuk ka ndryshuar në këto 160 vitet e fundit në marrëdhëniet ruso-serbe, vetëm roli serbo-rus në Ballkan ka marrë një formë të re. Rendi rajonal i Ballkanit që ishte si rrjedhojë e LPB-së ishte shumë i paqëndrueshëm pasi të gjitha shtetet e dala nga rrënojat e perandorive, sollën kokëçarje të re për paqeruajtësit në Konferencën e Versajës. Pritjet e popullatës lokale dhe ‘sundimtarëve’ të rinj ballkanik ndaj Fuqive të Mëdha ishin të tepërta, pasi kërkonin që Parisi, Londra, Moska, Berlioni dhe Uashingtoni të merreshin me shumë sfida që buronin nga institucionet e dobëta. Prapambetja ekonomike, pakicat etnike, dhe ekspozimi strategjik i shteteve ndaj fuqive të jashtme ishin pengesat kryesore të paqes së brishtë dhe zhvillimit. Ndikimi i depresionit ekonomik ishte i rëndë në rajonin e Evropës Juglindore, ekonomitë e së cilës ishin kryesisht të llojit agrar. Polarizimi politik, rritja e ekstremizmit etnik duke përfshirë këtu edhe aktivitetin e partive komuniste dhe partive të djathta, vazhdonin të ishin faktorë në drejtim të hapjes së hapësirës për depërtimin e ideologjive të huaja në Ballkan. Pas Revolucionit të Tetorit dhe

tendencave për formimin e Federatës Ballkanike, prania ruse në formën e saj ideologjike, paraqiste rrezik të tërthortë për shoqëritë e sapoformuara dhe cila u bë më e rrezikshme në dy dekadat e para të shekullit XXI. Tashmë ndikimi rus është transformuar në mjete hibride kundër demokracive të reja të Ballkanit në mjediset ku popullata është me përbërje të përzier fetare dhe etnike.

Andaj dekada e dytë e shekullit XXI tregoi se interesimi rus për Serbinë dhe Gadishullin Ballkanik është i përhershëm. Sipas Ministrisë së Jashtme të Serbisë mbi 70 traktate bilaterale, marrëveshje dhe protokolle janë nënshkruar në mes dy shteteve duke filluar nga ekonomia, armatimi dhe burimet energjetike. Në një farë shkalle, vizitat e fundit të diplomatëve rusë do ta rrisin edhe më shumë interesimin e SHBA-së për Serbinë, sepse pa një Serbi qoftë edhe jo aq perëndimore, SHBA do të ishte e pafuqishme për të vazhduar ndikimin e saj të plotë në Ballkan. Uashingtoni si duket do të fillojë një diplomaci të re me Beogradin dhe jo më atë të shkopit por vetëm të karotave. Serbia vend i shtatë milion banorëve po bëhet përsëri si nyja e dikurshme jugosllave, e një rëndësie strategjike duke thithur fonde nga jashtë në emër të sigurisë evropiane dhe amerikane.

Sipas burimeve tregtare, Rusia është tregu i katërt më i madh i eksportit të Serbisë pas Gjermanisë, Italisë dhe Bosnjës. Por, 881.3 milion euro e barabartë me 1.1 miliardë dollarë amerikanë të importeve, janë të pakta nga gati 10 miliardë euro në mallra që Serbia i plasojnë në tregjet e shteteve anëtare të BE-së. Politika e Perëndimit, përkundër investimeve nuk ka dhënë rezultate pozitive në opinionin e banorëve të Serbisë por edhe të shteteve tjera të Ballkanit.

Nga ana tjetër, Serbia ka nënshkruar “Planin e Veprimit për Partneritet Individual” me NATO në vitin 2015 dhe mbetet e angazhuar për të hyrë në BE. Serbia është e interesuar për tanke dhe automjete të blinduara, ose sistemet e mbrojtjes ajrore S-300. Sistemet raketore S-300 do ta favorizonin Serbinë në rajon duke e bërë ushtarakisht më të fortë se çdo shtet tjetër fqinjë.

Gara për armatim lë hapësirë për konflikt të armatosur në të ardhmen në Ballkan dhe mbetet të shihet se kush do t’i fitojë zemrat dhe mendjet e banorëve të shteteve të Ballkanit Perëndimor. Kur bisedojmë rreth, “Një Ballkani me dhe pa Rusinë” nënkupton një rajon pa dhe me SHBA-në. Për më shumë, “tërheqja amerikane” do t’i linte ballkanasit në një pozitë jo të mirë, të cilët në fund të shekullit të XX krijuan një marrëdhënie speciale me Uashingtonin. Duke parë rajonin dhe sistemin ndërkombëtar nga këto të dhëna historike, Ballkani do të ndryshojë nga kriza evropiane, pushtimi rus i Krimesë dhe nga politikat shtetërore-nacionaliste të cilat janë jashtë parametrave demokratik. Është e paqartë variabla se si do të vepronin kombet e rajonit në këtë vakum gjeopolitik, pa ndihmën e amerikanëve.

Në këtë fazë mund do të shohim një rritje të dominimit rus në rajon, për shkak të lidhjeve historike të rajonit me Moskën. Por çfarë do të ndodhë nëse projekti drejt BE-së së bashkuar do të dështonte apo vetë BE-ja dhe eurozona do të shkonin drejt kolapsit?! Kur amerikanët do të ishin larguar nga rajoni, ideja për unitet në BE të ketë dështuar dhe Ballkani të jetë fragmentuar, Rusia padyshim se do ta plotësonte këtë vakum. Por, si çdo herë mbetet konstante, variabla se si do të vepronin shtetet pro-perëndimore në këtë vakum? Është e njohur se Rusia në një skenarë të tillë do të bënte përpjekje për dominim në Ballkan. Skenari tjetër më optimist është që SHBA, të vazhdojë të mbajë hegjemoninë në sistemin ndërkombëtar dhe të luajë një rol të rëndësishëm ashtu si më parë në të gjitha qendrat e vendosjes. Aktualisht SHBA-ja është fuqia e vetme që mund të projektojë forcë në të gjithë globin, ka një ekonomi më të madhe dhe pozitë gjeografike që nuk mund ta shohim në vendet tjera që pretendojnë ta kundërshtojnë apo konkurrojnë atë. Nga ana tjetër Moska vazhdon ta kundërshtojë këtë prani amerikane dhe bën përpjekje të përmirësojë bashkëpunimin gjithëpërfshirës realist me vendet e Evropës Juglindore. Rajoni i Ballkanit ka një rëndësi të madhe strategjike për Rusinë, përfshirë rolin e saj si një qendër kryesore transporti dhe infrastrukture që përdoret për furnizimin me gaz dhe naftë në vendet e Evropës Perëndimore.⁷³ Por, rend i ri ndërkombëtar me forca të reja, është krijuar edhe në të kaluarën, dhe këtu më së shumti e kanë pësuar kombet-popujt që nuk kanë pasur kapacitete që të përballojnë këtë rregull apo të kundërshtojnë forcat rivale rajonale dhe globale. Së fundi në këtë ekuacion hynë të gjithë ata që jetojnë në Ballkan. Me ardhjen e presidentit të ri amerikan Joe Biden duhet vëzhguar se si do të zhvillohen marrëdhëniet ruso-amerikane dhe implikimet e politikave të jashtme në Ballkan. Biden në një artikull për Foreign Affairs (r.b.) thotë se SHBA është e përgatitur për të udhëhequr. "Putini sipas tij dëshiron t'i thotë vetes dhe secilit që mund ta bëjë të besojë se ideja liberale është "e vjetruar". Por ai e bën këtë sepse ka frikë nga fuqia e tij".⁷⁴ Sidoqoftë, në dekadën e tretë deri në 2030, fuqitë perëndimore nuk duhet të nënvlerësojnë rolin e Rusisë në Ballkan edhe pse ekonomia e Moskës është në rënie, pasi ajo ka aftësinë për të sulmuar të gjitha portet kryesore të energjisë së infrastrukturës të shteteve me lidhje të mira me SHBA-në dhe BE-në. Në vitet e ardhshme SHBA-ja

⁷³Kobilov, Firdavs. 2020. "Internationalaffairshouse." *AIIA*. 7 24. Accessed 11 3, 2020.

<https://www.internationalaffairshouse.org/russian-role-in-western-balkans-does-russia-act-as-a-power-or-security-maximizer/>.

⁷⁴Joe Biden. 2020. Foreign Affairs. 3 15. Accessed 11 7, 2020.

<https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2020-01-23/why-america-must-lead-again?>

duhet të ketë në fokus veçanërisht këtë lloj të kërcënimeve në Ballkanin Perëndimor. Rusia përveç luftës tradicionale mund të përdorë opsionet tjera për të mbajtur vendet e Ballkanit Perëndimor jashtë sferës së interesave të BE-së dhe NATO-s. Blloku i Shteteve të Pavarura të Ballkanit, është ndër platformat ruse dhe qëllimet e përhershme të Rusisë. Aktualisht pengesat janë të njëpasnjëshme për SHBA -në Ballkan dhe tërheqja e menjëhershme nga Siria veçse është pjesë e paralajmërimeve se SHBA me të vërtetë po ndryshon. Në Ballkan, Uashingtoni po përpiqet të krijojë një balancë strategjike në mes kombeve, por pa e definuar mirë planin afatgjatë konfuzioni i ri mund të hapë ndarje të reja dhe me pasoja për raportet e tyre. Rusia përkundër rënies ekonomike dhe të popullsisë, po bën një modernizim të shpejtë të armatimit strategjik dhe duke qenë e involvuar me propagandë arriti për një kohë të shkurtër të rrisë sentimentin e vjetër Pan- Sllav në Ballkan.

Në fund, BE-ja është në krizë, Rusia nuk heq dorë nga politikat agresive, kurse Ballkani vazhdon të jetë i pa-integruar në strukturat perëndimore. E gjithë kjo ndikon në thyerje dhe lindjen e gjeopolitikave të reja me kryqëzime të rëndësishme për dekadën e tretë në Ballkan. Variabla ishte e panjohur për vitin 2014 se si do të vepronin qeveritë e Ballkanit në rrethanat e pas aneksimit të Krimesë. Mirëpo skenari u bë realitet kur Rusia veproi gjatë ndërtimit të “zonave të ftohta” të sigurisë anti perëndimore në ish republikat jugosllave. Përveç Krimesë, sytë e Kremlinit do të vazhdojnë të jenë të drejtuar nga Ballkani, Baltiku dhe Lindja e Mesme. Bullgaria dhe Rumania janë një ndër pengesat e erës së politikave të zgjerimit të presidentit Vlladimir Putin. Sipas parashikimeve, "Përroi Turk" i gazit duhet të bëhet funksional dhe gazsjellësi tjetër alternativ me emrin “Tesla” mund t’i ashpërsojë marrëdhëniet e shteteve të Ballkanit me BE-në dhe SHBA-në. Për të nënshkruar marrëveshje me palën ruse, Moskës i duhen qeveri pro ruse dhe anti perëndimore. Rusia tenton të mbajë Ballkanin të ndezur, andaj opsioni amerikan për një Ballkan paqësor dhe stabil është më i përafërt me rrjedhat euro-aziatike.

Ulja ekonomike, korrupsioni, klientelizmi, dhe jo stabiliteti politik-ndëretnik vazhdojnë të mbajnë peng të ardhmen e Ballkanit. Politikanët e korruptuar në Kosovë, Shqipëri, Maqedoninë Veriore, Serbi dhe Bosnjë dhe Hercegovinë i kanë forcuar pozicionet e tyre në komunitetet etnike dhe me rrezik që kjo mund të shërbejë si bazë për ndërhyrje ruse. Rusia është duke e zhvilluar diplomacinë publike në shtetet e Ballkanit, por Kremli është i lidhur ngushtë me qeverinë në Serbi, dhe grupe të caktuara ultra nacionaliste, etnike dhe fetare që e duan kthimin e Rusisë në Ballkan. Ndërkohë ashtu siç kemi nënvizuar më lartë, Serbia vazhdon politikën e dyfishtë midis Uashingtonit dhe Moskës. Investimet e huaja kanë rritur oreksin e qeverisë serbe për rishikime të reja dhe mundësi

për të blerë armë moderne ruse. Bosnja me plagë të vjetra mbetet pikë e nxehtë ku BE dhe SHBA-ja si garantuese e paqes dhe stabilitetit kanë shprehur shqetësime për të ardhmen e federatës. Federata boshnjake është pothuajse e gjunjzuar nga politikanët e papërgjegjshëm. Maqedonia e Veriut pas zgjidhjes së çështjes së emrit me Greqinë dhe hyrjes në NATO- s ka lëvizur në drejtim të duhur, por së fundi zënkat me Bullgarinë dhe vazhdimi i qëndrimeve pro ruse i disa pjesëve të caktuara të komunitetit maqedonas janë shqetësuese. Drejtësia e pavarur ashtu si në vendet e tjera të Ballkanit është ende larg prej Shqipërisë ku sentimente rus është jo aq i theksuar. Mali i Zi u bë anëtar i NATO-s, ndërsa kapitali rus vështirë të eliminohet nga tregu malazez.

Bashkësia ndërkombëtare në këtë fazë të ndryshimeve të mëdha në Evropë, duhet të ruajë ekuilibrin e sigurisë në Ballkan. Ndryshimet në BE mund të sjellin zhvillimin e skenarëve shtesë të gjeopolitikës së sektorëve. Blloku i parë ndoshta mund të drejtohet nga Serbia me pjesët tjera ku jetojnë serbët, ndërsa blloku i dytë ka gjasa të menaxhohet në të ardhmen nga Shqipëria dhe Maqedonia Veriore. Struktura e re e Ballkanit do të mbështetet nga SHBA-të si një mur i ri kundër Rusisë dhe Kinës, dhe do të kërkojë pajisje ushtarake dhe personel për tu përballë me sfidat e reja në zhvillim. Një pjesë e ushtarëve të vendosur në batalionet në Gjermani dhe në Britani të Madhe do të detyrohen të shpërndahen në shtetet mike të Uashingtonit në Ballkan, për shkak të pamundësisë së qeverive për vetëmbrojtje nga armatimi rus. Rrethoja ushtarake ndërlidhet tek disa shtete që ende nuk janë pjesë e NATO-s ose fragmentimi i tyre përbën rrezik të mundshëm për anëtarët e rinj të NATO-s. Në botën e re, BE duhet të miratojë politika të reja për Ballkanin Perëndimor, si një politikë për parandalimin e trazirave në shtetet kufitare të BE-së që janë nën ndikim rus.

Do ta përfundoj qasjen e ndikimit rus në Ballkanin Perëndimor me aktivitetet e shërbimeve ruse ky padyshim edhe ato perëndimore dhe të shteteve fqinjë zhvillojnë kundër njëri tjetrit operacione klandestine në sferën e konkurrencës dhe mbrojtjes së interesave kombëtare. Inteligjenca e jashtme e Rusisë, ose **SVR**, merret me propagandën dhe dezinformimin duke i dhënë një emër të ri artit të përdorur për operacionet e ndikimit. Qeveria ruse i dha një emër të ri, por metodat, struktura dhe punonjësit nuk ndryshuan. Sipas një raporti të “NESLINE” propaganda ruse dhe lufta psikologjike prodhohet nga një seksion sekret i **GRU** -së i njohur si “Njësia 54777” në kuadër të “Programit të Luftës Psikologjike” të GRU-së. Për të kuptuar kompetencat e “Njesisë 54777”, së pari është e nevojshme të analizojmë prejardhjen e saj. Në ish- BRSS-në, analizat psikologjike me fokus ndikimin në masat popullore u kryen nga “Drejtoria Speciale e Propagandës”, e përfshirë në Drejtorinë Masive të Ushtrisë Ruse, e quajtur “**Glavpur**” - (**Glavnoye Politicheskoye Upravlenie**, ose

Departamenti Kryesor Politik). Në vitin 2019, ushtria ruse e festoi me krenari njëqindvjetorin e “GLAVPUR”-it, të themeluar nga Këshilli Ushtarak Revolucionar i Bolshevikëve një vit e gjysmë pas Revolucionit të Tetorit si departamenti politik për të mbikëqyrur mijëra komisarë, për të spiunuar dhe mbikëqyrur komandantët. Historikisht komunistët rusë kurrë nuk u besuan ushtarëve të tyre, pasi ushtarët rusë kishin luajtur një rol vendimtar në të gjitha përpjekjet e suksesshme për grushtshtet në historinë ruse. Ishin komisarët politikë ata që e mbajtën Ushtrinë e Kuqe gjallë dhe të organizuar kurse besnikëria e ushtrisë sovjetike mbeti një objektiv kryesor i “Glavpur”-it. “Drejtoria Speciale e Propagandës”, në teori, merrej me zhvillimin e metodave të përmbysjes së moralit të ushtrive armiqësore, por gjithashtu ishte kryesisht e përqendruar në personelin e saj ushtarak sesa në ushtarët perëndimorë. Kur BRSS-ja u shemb, ushtria e re ruse, dëshironte të shpëtonte të paktën disa pjesë të “GLAVPUR” it, veçanërisht “Drejtoria Speciale të Propagandës” duke e transferuar më vonë të njëjtën drejtori nën GRU-në. Presidenti rus Vladimir Putin e restauroi “GLAVPUR”-in në vitin 2018, por “Njësia 54777” mbetet nën kontrollin e GRU-së. Që nga themelimi i saj në vitin 1918, GRU ka qenë gjithmonë një shërbim inteligjence në shkallë të plotë, duke drejtuar operacione në të gjithë botën. Ndryshe nga KGB-ja, e cila u shpërbë dhe më pas u modifikua në disa agjenci të veçanta, GRU ka mbetur një institucion i vazhdueshëm gjatë epokës sovjetike dhe post-sovjetike. “**Psyop**” për operacionet psikologjike luftarake, të cilat zhvillohen vazhdimisht, në kohë paqeje dhe në kohë lufte, organizohen dhe ekzekutohen si operacione si nga territori i Rusisë ashtu edhe nga territoret e vendeve që janë objekt politikës ruse. Por objektivat kryesore të informacionit dhe ndikimit psikologjik përcaktohen nga udhëheqja ushtarake dhe politike në drejtim të shteteve pjesë e operacioneve ruse.

Gjatë kësaj periudhe, lufta psikologjike ruse mund të kryhet në nivelin strategjik dhe operacional në bashkëpunim me forcat dhe mjetet e agjencive federale të degëve ekzekutive të Federatës Ruse, organizatave shtetërore, civile dhe fetare ”.

Për më tepër, “Njësia 54777” për qëllimet e veta mund të shfrytëzojë çdo organ qeveritar dhe institucion publik ose fetar si Kishën Ortodokse Ruse, mediat sociale dhe kanalet televizive të drejtuara nga shteti, klubet atletike, agjencitë turistike, programet e gjuhëve ruse dhe personelin sekret civil nën mbikëqyrjen GRU-së. Në të njëjtën linjë është edhe SVR-ja pasardhësi i Drejtorisë së Parë të KGB-së. Në vitin 2018, gazeta “Uashington Post” raportoi për dy organizata të dukshme të diplomacisë publike që synojnë të mërguarit rusë, por me të vërtetë drejtohen nga “Njësia 54777” dhe financohen përmes granteve të qeverisë ruse. E para është “**InfoRos**” dhe dyta është “**Instituti i**

Diasporës Ruse”, i cili mban faqet e internetit të organizatave të tjera me temë të zakonshme si “Këshilli Botëror i Koordinimit të Bashkatdhetarëve Rusë” që jetojnë jashtë Rusisë dhe “Fondacioni për Mbështetjen dhe Mbrojtjen e të Drejtave të Bashkatdhetarëve”. Ky fondacion u krijua me urdhër qeveritarë në vitin 2011 i themeluar nga Ministria e Punëve të Jashtme dhe **“Rossotrudnichestvo.”**⁷⁵

Nga raportet e huaja shihet se lufta psikologjike e Rusisë do të vazhdojë në të gjitha format dhe do të paraqesë rrezik të drejtpërdrejtë për të gjitha shtetet dhe Ballkanin Perëndimor. E ardhmja e rajonit do të vështirësohet në dekadën e tretë nga përplasjet ruse dhe amerikane në fushën e luftës psikologjike në Ballkanin Perëndimor. Megjithatë, rendi i ri evropian pas aneksimit të Krimesë, bota post pandemisë, ekstremizmi, migrimi, kriza e eurozonës, ndryshimet klimatike, politikat ekonomike kineze në Ballkan për t’i joshur qeveritë e rajonit, partnershipi i ri euro-amerikan, aktorët jo shtetëror dhe kërcënimet tjera, do ta bëjnë Ballkanin më të ekspozuar ndaj ndikime ruse. Vetëm një mbulesë e fortë amerikane e sigurisë do t’i bënte kërcënimet e së ardhmes më të zbehta për shtetet e Ballkanit. Halford Xhon Makinder (Sir Halford John Mackinder) dhe Nikollas Xhon Spikman (Nicholas John Spykman) me teoritë e **“Heartland-it”** dhe **“Rimland-it”**, i vendosën bazat e rivalitetit të forcave në sistemin ndërkombëtar. Nëse ata sot do të ishin gjallë, me siguri se më së miri do të mund ta parashikonin të ardhmen e Ballkanit dhe rolin rus.

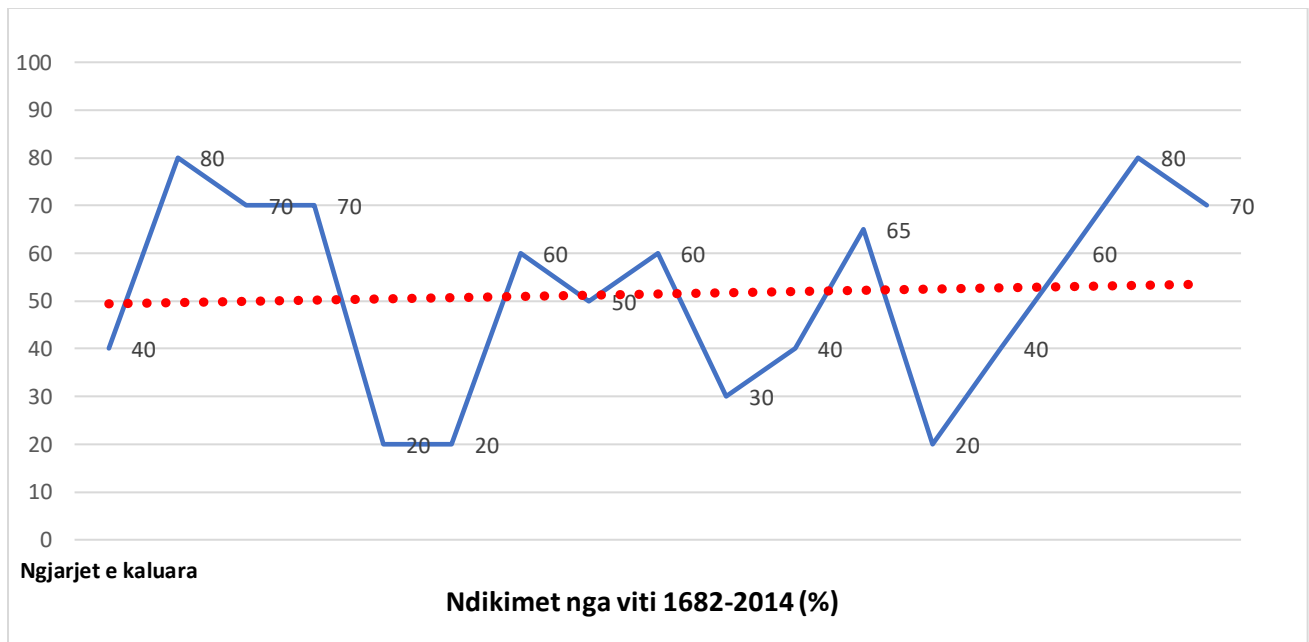
⁷⁵ Andrei Soldatov. Michael Weiss. 2020. "Newline." <https://newlinesmag.com/>. 12 7. Accessed 12 10,2020. <https://newlinesmag.com/dispatch/inside-russias-secret-propaganda-unit/?fbclid=IwAR1xRncFlj7JoBKjz8RekNy1mX-tdfAeH3lsqGGu55yQ4dZfj6zdij9RVVoQ>.

4.5. Tendencat e politikës së jashtme të Rusisë të zbërthyer në grafikone (1682-2014)**Tabela A. Ngjarjet historike**

Ngjarjet e kaluara	Vitet	Ndikimi (%)
Politika zgjeruese e Pjetrit të Madh (1682-1724) dhe Katerinës së Madhe (1762-1796) për dalje në ujërat e ngrohta në Mesdhe	1682-1724, 1762-1796	40
Konflikti ushtarak francez-rus. Fundi i Republikës së Dubrovnikut pasoi në fillim të vitit 1808	1806-1808	60
Lufta mes Turqisë dhe Rusisë në Krime	1853-1856	20
Pushtimi i Moldavisë nga Rusia	1870-1871	60
Traktati i Berlinit. Traktati i Shën Stefanit-Traktati i paqes midis Rusisë dhe Turqisë në 1878	1878	40
Krijimi i Federatës Ballkanike pas Revolucionit të Tetorit dhe shtrirjes së ideologjisë komuniste në Ballkan	1920-1921	80
Federata Ballkanike nën ndikimin e Josif Stalinit në Ballkan-Komintern	1919-1943	70
Përhapja e ideologjisë komuniste nga partitë komuniste nacionale të shteteve ballkanike nga emisarët sovjetik	1919-1943	70
Konferenca e Jaltës 4-11 shkurt, 1945	1945	75
Politbyroja ruse me presidentin Tito, 1948	1948	20
Lëvizjet kundër komunizmit si, Shqipëria largohet nga BRSS-ja në 1961 dhe Lëvizja e Shteteve të Pa-Inkuadruara në 1961	1961	20
Protestat në Çeki dhe Hungari në 1953-1960, Lëvizja e punëtorëve në Gdansk- Poloni në 1980	1953-1960 dhe 1980	60
Vdekja e presidentit Tito	1980	50
Shpërbërja e Jugosllavisë- RSFJ-së	1990	60
Shpërbërja e BRSS-së, rënia e komunizmit dhe reformat e Gorbaçovit	1991	30
Boris Jelcin 1991-1999. Propaganda dhe taktikat hibride. Shërbimet inteligjente GRU (1992) dhe përfaqësitë diplomatike	1991-1999	40
CIS-shtetet e 'Commonwealth-it': Armenia, Azerbajxhani, Bjellorusia, Kazakistani, Kirgistani, Moldavia, Rusia, Taxhikistani, Turkmenistani dhe Uzbekistani në 1991	1991	65
Konflikti ushtarak në Ballkanin Perëndimor- lufta në Slloveni	1991	20
Konflikti ushtarak në Ballkanin Perëndimor- lufta në Kroaci	1991-1995	40
Konflikti ushtarak në Ballkanin Perëndimor- lufta në B. dhe H.	1992-1995	60
Samiti i Bukureshtit për infiltrimin në Ballkan. Kultura, Feja dhe Financat	2008	80
Aneksimi i Krimesë	2014	70

Sqarim (për tabelën A): Në bazë të Teorisë Bejziane e cila morri jehonë të madhe pas viteve 1990 në shtetet e zhvilluara, gjatë studimeve akademike e në këtë rast tek shkencat politike ka dhënë kontribut të madh në gjetjen precize të analizave ose besueshmërisë së parashikimeve të ngjarjeve të ardhshme. Përqindjet në këtë rast kanë rëndësinë e vet në caktimin e probabilitetit të një ngjarje, që në këtë rast tabela demonstroi “Ngjarjet Historike” që janë në koherencë me studimin tonë. Nga materialet e disponueshme që kanë të bëjnë me ndikimin rus në territorin ballkanik si dhe politikat e saj në kontinentin evropian janë përcaktuar përqindje që në gjuhën e probabilitetit ose zëvendësimin në formulë 70% është e barabartë me 0.7, ose në vlerën e saj prej 10% është identike me 0.1! Probabiliteti që ngjarja të ndodh është në intervalin 0 deri 1. Devijimet standarde poashtu mundet të kalkulohen përshkak të natyrës së ngjarjes e cila është e pranueshme në Teorinë Bejziane. Pra, me këtë rast devijimi prej 3% (0.03 në llogaritjen e probabilitetit me formulë), mund të jetë e pranueshme. Nëse probabiliteti i ngjarjes është 70% atëherë devijimi nga 3% do të thotë rritje për 3% ose zvogëlim për 3%.

Teoria Bejziane kërkon që të caktohet probabiliteti i një ngjarje që është esenciale për formulimin e analizës. Edhe pse Teoria Bejziane bazë merret me problemet uniforme por shkencëtarët kanë arritur ta zbërthenin atë me metoda matematikore që të gjejnë zgjidhjen e problemeve komplekse. Kuptohet kjo është bërë si nevojë e kohës dhe zhvillimit të gjithmbarshëm të botës si në aspektin e hulumtimit të statistikave që kanë të bëjnë me zgjedhjet parlamentare, për zhvillimet historike në të ardhmen- studimet strategjike dhe në lëmi të tjera. Shpresojmë se këto matje do të gjejnë zbatim edhe tek na sepse është imperativ i kohës. Poashtu ndihma e kompjutorëve është e madhe (me algoritmet përkatëse-programe softuerike), për çfarë do lloj studimi që zë vend në Teorinë Bejziane për gjetjen e shpejtë të probabiliteteve të këtilla, duke evituar gabimet në rastin e përcaktimeve manuale të tyre.

Grafiku A. Nga viti 1682 deri 2014

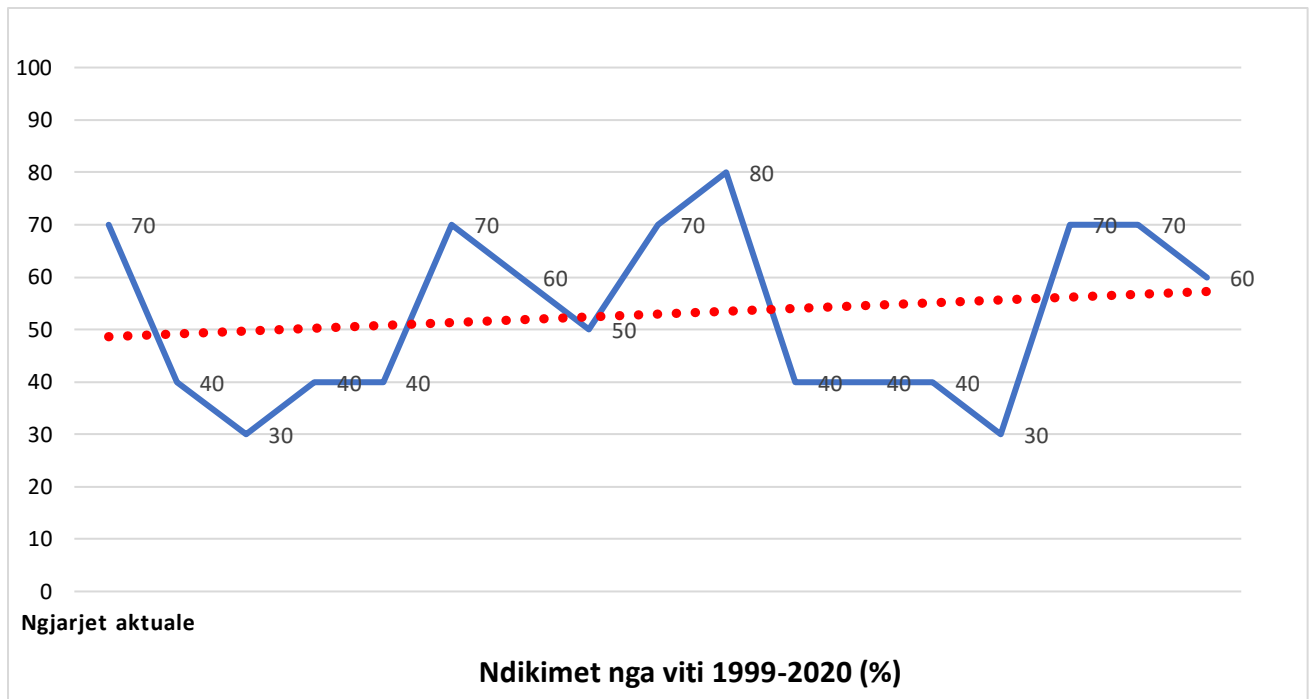
Lakorja me ngjyrë të kaltër tregon ndryshimet e ndikimeve ruse gjatë perandorive, suksesin, efikasitetin dhe strategjinë e ndikimit. Ndërsa, vija lineare me ndërprerje tregon mesataren e zhvendosjes së suksesit të ndikimit perandorak në proporcione evidente.

Tabela B. Aktualitetet

Ngjarjet aktuale	Vitet	Ndikimi (%)
Ardhja e Vladimir Putinit në krye të shtetit	1999-2000	70
Aderimi i Hungarisë, Çekisë dhe Polonisë në NATO në 1999	1999	40
Aderimi i Shqipërisë dhe Kroacisë në NATO	2009	30
Aderimi i shtatë shteteve të Baltikut në NATO në 2004	2004	40
Furnizimi me gaz i Evropës dhe Ballkanit	2010-2020	40
Çështja mes Kosovës dhe Serbisë	1998-2020	70

Roli i Rusisë në OKB	-2020	60
EAEU- Unioni Euro-Aziatik mes Bjellorusisë, Kazakistanit dhe Rusisë	2014	50
Lufta në Ukrainë	2014	70
Armatimi i ushtrisë së Serbisë	2015-2020	80
Grusht-shteti në Mal të Zi	2016	40
Grusht-shteti në Maqedoninë e Veriut	2017	40
Anëtarësimi i Malit të Zi në NATO	2017	40
Anëtarësimi i Maqedonisë së Veriut në NATO	2020	30
Përdorimi i medimeve dhe përfaqësive diplomatike	2000-2020	70
Republika Serbe e Bosnjës dhe lidhjet me Serbinë	2010-2020	70
Vladimir Putin riemërohet president i Rusisë	2020-2036	60

Sqarim (për tabelën B): Përqindjet këtu janë të kushtëzuara nga Teoria Bejziane e cila justifikon probabilitetin e ngjarjes përkatëse. Shndërrimi në përqindje është e nevojshme për të caktuar saktësinë e analizës dhe në të njëjtën rast të krijohet lidhja me tre ngjarjet që kërkohet në Teorinë Bejziane si që janë: Ngjarja apriorë (historike), e tashme (aktualitetet) dhe posteriore (parashikimi). Lexuesi duhet ta kuptoj ngjarjen aktuale si një interval kohorë, që në këtë rast është ndërmjet viteve 2000 dhe 2020 përshkak të peshës që zë në zëvendësimin e formulës së probabilitetit.

Grafiku B. Nga viti 1999-2020

Lakorja me ngjyrë të kaltër tregon ndryshimet e ndikimeve ruse gjatë qeverisjes autoritare, suksesshmërinë, efikasitetin dhe strategjinë e ndikimit. Ndërsa, vija lineare me ndërprerje tregon mesataren e zhvendosjes së suksesit të ndikimit rus në proporcione më pak evidente por duke shfrytëzuar metodat hibride.

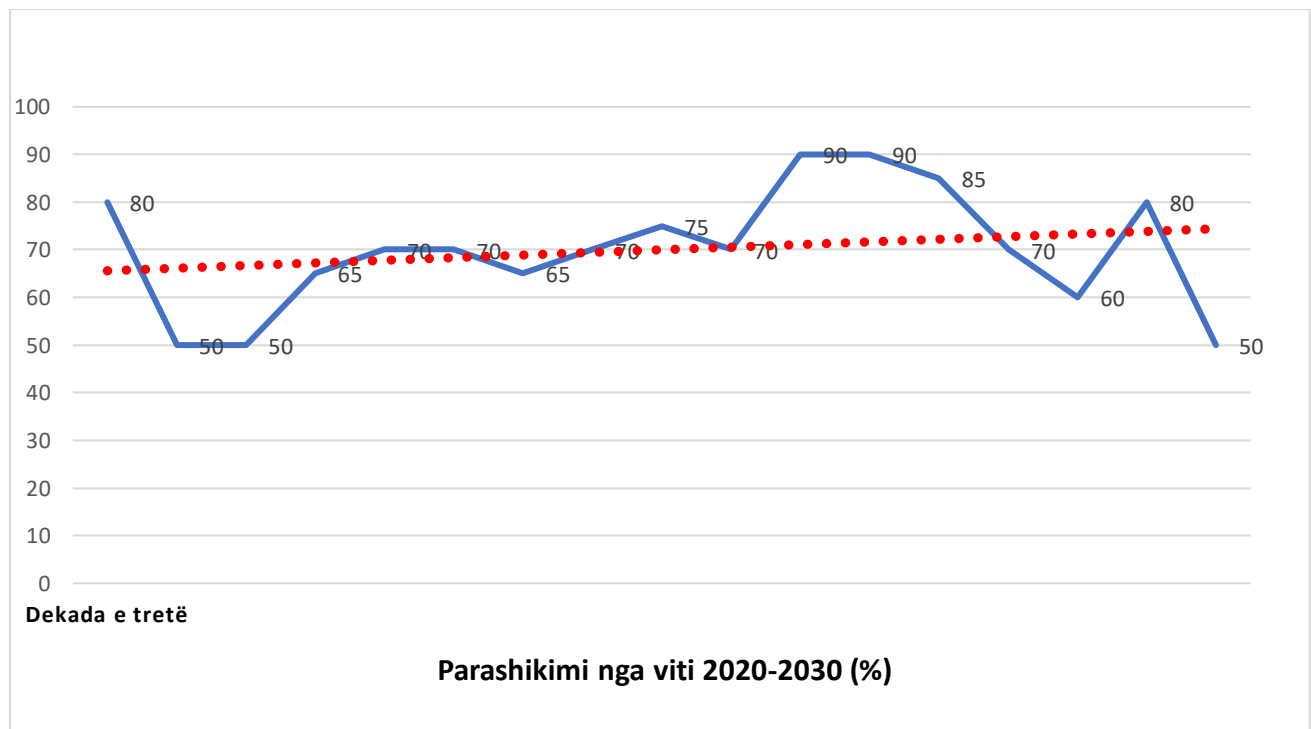
Tabela C. Ngjarjet e parashikuara në dekadën e tretë

Ngjarjet e dekadës së tretë	Vitet	Ndikimi (%)
Presidenti Putin dhe Rusia do të vazhdojnë trendin e qeverisjes autoritare në dekadën e tretë	2020-2030	80
Popullsia e Rusisë do të ketë rënie, bazuar në trendet demografike	2020-2030	50
CAPTA, do të ketë rënie	2020-2030	50
Rusia do të vazhdojë politikat e pushtimit të shteteve fqinje, zhvillimit të metodave inteligjente	2020-2030	65
Në vendet e Ballkanit me popullatë ortodokse dhe kulturë të njëjtë, Rusia do të rrisë investimet në mësimin e gjuhëve, historisë dhe kulturës ruse	2020-2030	70
Forcimin e propagandës në vendet e Ballkanit Perëndimor	2020-2030	70
Intervenime dhe përpjekje për përçarje në mjediset multietnike	2020-2030	65
Dislokimin e teknologjisë ushtarake	2020-2030	70
Përdorimin e gazit si mjet politik dhe ekonomik	2020-2030	75
Shfrytëzimi i resurseve natyrore për rivalitet ekonomik ndaj Perëndimit	2020-2030	70
Përdorimin e vetos në Këshillin e Sigurimit në OKB	2020-2030	90
Forcimin e medimeve që propagandojnë politikën ruse	2020-2030	90
Operacionet kibernetike	2020-2030	85
Blerjen e figurave politike duke përdorur metoda korruptuese	2020-2030	70
Insistimi për hapjen e korridoreve drejt Adriatikut, në Neum të Bosnjës	2020-2030	60
Krijimi i zonave speciale ushtarake dhe qendrave strategjike inteligjente në Ballkan	2020-2030	80
Ndërtimi i centraleve nukleare për prodhimin e energjisë bërthamore (në Bullgari)	2020-2030	50

Sqarim (për tabelën C): Si që përshkruam zgjedhjen e problematikës më lartë, që lidhet me ndikimin rus në “Dekadën e Tretë” përqindjet janë projeksione të varura nga ngjarjet e mëparshme si ajo “Historike” dhe e “Tashme”. Ndërsa Teoria Bejziane ngjarjet e ardhshme i lidh më fortë me

ngjarjet e kaluara (historike). Pra, nga kjo nënkuptojmë se parashikimet analitike në mënyrë statistikore janë reale duke u bazuar në historikun e ngjarjeve në periodat kohore të ndryshme.

Grafiku C. Parashikimi nga 2020-2030

Lakorja me ngjyrë të kaltër tregon rritjen ndikimit e ilustruar me anë të lakores, që tregon varësitë nga metodat hibride si dhe tendencën e njëtrajtshme të rritjes së politikave të jashtme ruse në dekadën e tretë.

KREU V

5.1. Metodatat dhe mjetet e ndikimit rus në Ballkanin Perëndimor (2008-2018)

Në shtetet e Ballkanit Perëndimor prania ruse paraqitet në forma të ndryshme dhe në nivele sipas të dhënave të mëposhtme e cila varion nga shteti në shtet në fushat e theksuara. Çështje që paraqiten gjatë intervistave me analistë dhe ekspertë, tregojnë se ata kanë qasje të ndryshme mbi përpjekjet e Ruisë për ndërhyrjet në shtetet e brishta të rajonit dhe mjetet që ajo i shfrytëzon.

Në fushën e ndikimit rus, autorët i japin vlerësim të lartë të këtij nxitësi në Ballkanin Perëndimor dhe rezulton se ndikimi rus si në të kaluarën po ashtu edhe në kohën e tanishme, i shërben Moskës për të ndërhyrë në çdo kohë në Ballkan, nëpërmjet metodave hibride si dhe mjeteve që i takojnë natyrës financiare dhe donacioneve ushtarake. **Dhjetë** ekspertë të intervistuar të fushës politike, ekonomike dhe gjeopolitike theksojnë se ndikimi rus është i lartë, ndërsa **dy** të tjerë mendojnë se ndërhyrja ruse është e zbehtë, **katër** specialistë të këtij studimi mendojnë se ky ndikim është në intervalet e mesme të ndikimit, si dhe **dy** të tjerë japin nivel shumë të lartë ndikimit të Ruisë në demokracitë e brishta të rajonit të Ballkanit.

Në kategorinë e taktikave hibride kemi **trembëdhjetë** autorë që i japin vlerësim të lartë kësaj tendence të ashpër dhe të efektshme të strategjisë ruse për të shpartalluar shtetet e Ballkanit. Ndërsa **një** autor është pesimist për këtë strategji të taktikës hibride. Ndërsa **tre** autorë tjerë mendojnë se taktika është në kufirin e baraspeshës, si dhe **një** ekspert tjetër e potencon këtë formë si shumë të përdorur dhe të efektshme nga Rusia dhe shërbimet inteligjente në Ballkan dhe gjetiu.

Propaganda tashmë është në nivel të jashtëzakonshëm të Moskës, dhe ajo ka një përfshirje të gjerë në Ballkanin Perëndimor, ku **katërmëdhjetë** të intervistuarit e studimit e pohojnë këtë realitet si pjesë e mjeteve dhe metodave ruse të manipulimit. **Dy** shprehin pesimizëm për efektshmërinë e propagandës ruse si metodë, si dhe **dy** specialistë tjerë e karakterizojnë atë si shumë të përdorur nga politika e jashtme dhe diplomacia ruse.

Kisha Ortodokse Ruse, sipas ekspertëve luan rol aktiv por të limituar në disa fusha. **Tetë** ekspertë tregojnë se KOR është në nivel të mesëm të aktiviteteve të transformimit në një arsenal politik dhe diplomatik ose, si mjet i shërbimit inteligjent rus në Ballkan. **Një** ekspert nënvizon se Kisha

Ortodokse Ruse nuk ka ndonjë aktivitet të shprehur në rajon. **Tetë** të tjerë shprehen pozitivisht për aktivitetin e dukshëm të kishës. Ndërsa **një** ekspert tjetër i jep kishës, fuqi të madhe dhe të theksuar.

Në rivalitetin mes Ruisë dhe Perëndimit në Ballkan, **tetë** të intervistuar theksojnë se rivaliteti vazhdon të jetë pjesë e politikave të Perëndimit dhe Ruisë në Ballkan me një intensitet të lartë. **Pesë** të tjerë e konsiderojnë të nivelit mesatarë këtë konkurrencë, ndërsa **katër** të tjerë e shohin si shumë të theksuar këtë rivalitetet. Si dhe **një** ekspert thekson se Rusia është e dobët financiarisht të tregojë rivalitet ndaj Perëndimit.

Dekada e tretë sipas **njëmbëdhjetë** ekspertëve do të jetë mjaft aktive, dhe do të paraqes një rajon që do të ketë ndikim, si vazhdimësi e zhvillimeve ndërkombëtare në Ballkan. **Pesë** të tjerë e nënvizojnë këtë dekadë si periudhë e aktiviteteve të shumta të politikës së jashtme ruse për ruajtjen e primatit në Ballkan, si dhe **dy** specialistë tjerë shprehin pesimizëm ndaj angazhimit rus në dekadën e tretë.

Në krahasim me fushat tjera të ndikimit, **propaganda** shihet se zë hapësirë më të madhe në aktivitetet ruse në Ballkan duke u plotësuar edhe me mjete tjera të ndikimit. Sipas modeleve të zbatuara dhe të zbërthyer në grafikone, në dekadën e tretë propaganda, lufta informative ruse do të dominojë bashkë me tendencat për korridore dhe rrjetin e organizuar të furnizimit me gaz nëntokësorë në Ballkanin Perëndimor. Konkurrenca do të ulet dhe ngrihet varësisht pozitës së aktorëve ndërkombëtar dhe preferencave të qeverive ballkanike.

Provat e mbledhura dhe hulumtimet tregojnë se kanalet e ndikimit rus krijojnë një rrjet qarkor të fortë dhe të paqartë që ndikon në vendimmarrjen e pavarur dhe pa dyshim e transformon qeverisjen e shteteve të Ballkanit Perëndimor në një fushë të ndjeshme për aktorët e huaj dhe bëhet ndikues për dëmtimin e proceseve demokratike. Ky model i rrjetit rus të ndikimit ku qeveria ruse e shpërndanë politikën e saj dhe të cilën ne e përshkruajmë si një **"rreth i panjohur dhe i qetë"** është më i rrezikshmi për shtetet e brishta të Ballkanit Perëndimor. Ndikimi mund të fillojë me depërtimin politik ose ekonomik dhe prej andej të zgjerohet dhe zhvillohet në forma të ndryshme të taktikave hibride, por me rezultate përfundimtare që i kemi analizuar, interpretuar dhe paraqitur në gjetjet e reja të studimit të paraqitura në grafikone.

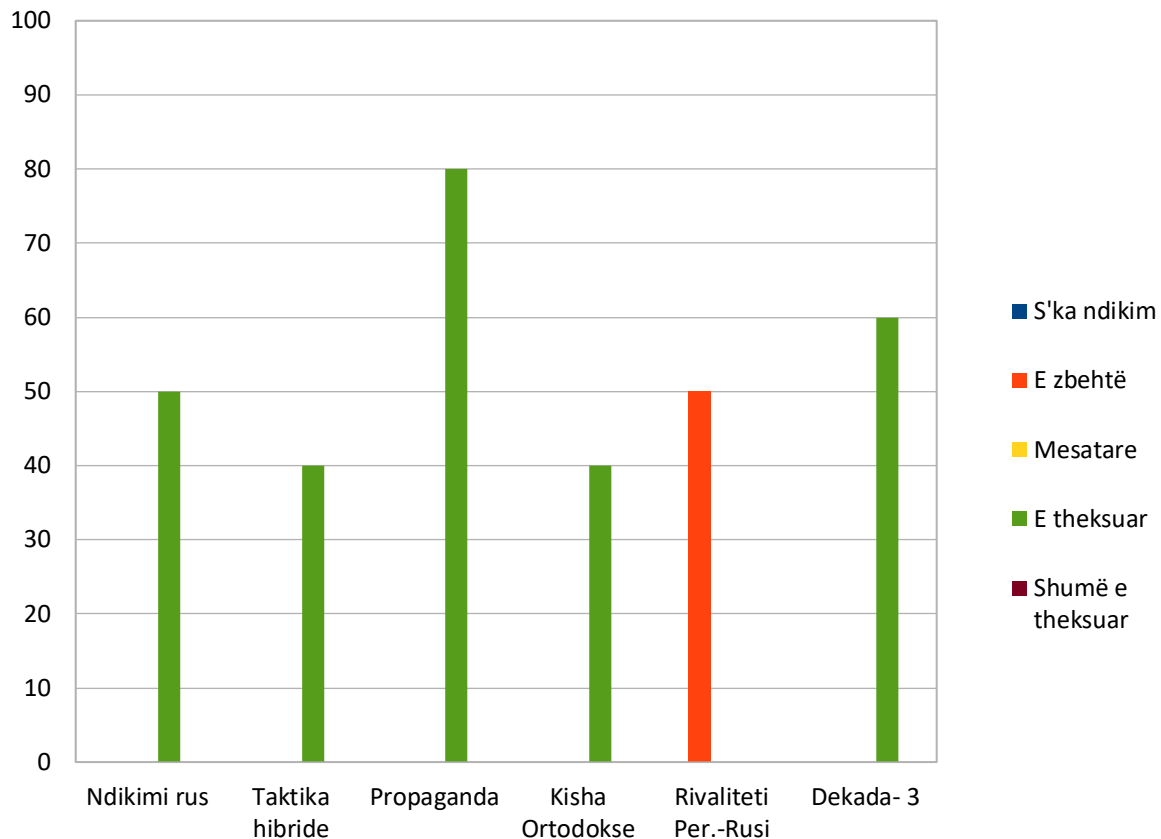
Riçard Millet është historian, ekspert dhe ish profesor i shkencave politike në Universitetin e Illinois (SHBA) në Edwarsdville. Ai mbështetet në konfrontimet e shekullit të kaluar, kur SHBA dhe Bashkimi Sovjetik përdorën agjencitë e tyre të kundërzbulimit, për realizimin e synimeve politike. Pra,

përvoja ruse në aspektin e deshifrimit të një projekti demokratik mund të pamundësojë që, një proces për integritet euro-atlantik të parandalohet në implementimin e saj ose të ketë vështirësi. Millet akoma e parashikon Rusinë si de stabilizuese e Gadishullit Ballkanik. Ai ju kthehet ngjarjeve historike që kanë lejuar një hapësirë të veprimeve të ish- Bashkimit Sovjetik duke e rikujtuar regjimin nën presidencën e Marshall Titos. Ai sqaron më tej se SHBA-ja nën presidencën e Trumpit i ka dhënë shumë hapësirë manovrimit të Rusisë në rrafshin ndërkombëtar, sa që do të jetë vështirë për demokratët amerikanë të korrigjojnë një politikë të tillë destruktive. Duke ditur se Ballkani është një hapësirë gjeopolitike me etnitete dhe religjione të ndryshme, do të duhej kohë për një rindërtim të marrëdhënieve bilaterale mes shteteve ballkanike. Në aspektin ekonomik Millet thotë se, Rusia do të pësojë digresion duke u ballafaquar me përmirësimin e pozitës së vet ekonomike. Aleati i saj i vjetër-Kina do të përqendrohet në sferën e ekonomisë duke tentuar të zgjerojë investimet në Ballkan, që na jep të kuptojmë se Kina ka lënë anësh politikën e vjetra, për një afrim më të shpejtë tek ekonomitë botërore. Pra, ndryshimi i rrethanave në nivel ndërkombëtar e posaçërisht ato politike, sollën befasi në rrjedhën e zhvillimeve e posaçërisht në Ballkanin Perëndimor. Me këtë qëndrim të presidentit Trump, SHBA-ja për një kohë e humbi rolin primar në nivel ndërkombëtar duke e larguar çështjen ballkanike, për shkak të lidhjeve të ngushta me presidentin e Rusisë. Sidoqoftë, Rusia për shkak të dobësimit të partive të veta lokale komuniste dhe ekonomisë, ajo nuk dëshiron të harrojë aq shpejt të kaluarën, kur kohë pas kohe shpërndante agjencitë e spiunazhit për monitorimin e gjendjes faktike në Ballkan. Ai thotë se *“Rusia u poshtërua nga Perëndimi në Kosovë dhe Putini e kundërshtoi ashpër atë. Ballkani është vetëm një zonë ku ajo është e vendosur të rimarrë ndikimin. Megjithatë Rusia nuk mund të mbështetet më tek partitë komuniste lokale apo në fuqinë ekonomike, ajo kthehet në çdo mjet tjetër të mundshëm. Do të thotë, përpjekjet për të ndikuar në zgjedhje (si Mali i Zi) janë mjete të ulëta dhe në një farë mase të besueshme”*.

Po ashtu e kaluara e pasur historike e detyron atë të rikthejë nostalgjinë për kohën e mbretërisë së vet dhe synimet për një korridor deri në Lisbonë të Oqeanit Atlantik. Rusinë aq më pak nuk e largon kujtimi nga afërsia e komunitetit të vet sllav, që mund të ribashkojnë forcat me një qendër të përbashkët kishtarë sikur ajo që ishte në kohën e mbretit Vlladimir në qytetin Kiev. Aspekti fetarë jo-politik, i përçarë mes komunitetit sllav si duket, ka nevojë për raporte të reja me Egumeninë në Stamboll si dhe me kishat tjera si në Mal të Zi dhe Maqedoninë Veriore. Përkundër Rusisë, aleati i saj Kina hapëron ekonomikisht duke mbajtur pozitën e volitshme në tregun global me prodhime që kërkohen në treg. Kina vazhdon të depërtoj aty ku mund të sfidojë veten. Pra, Kina në thelb zhvillohet

ndryshe nga Rusia edhe pse kanë qenë të ngjashëm me rregullim shoqëror dhe ekonomik, por diferenca e trajtimit serioz të reformave të nevojshme në një shoqëri komuniste nga klasa politike ruse nuk është menaxhuar dhe reformuar.

Ilustrimi grafik për Riçard Miletin

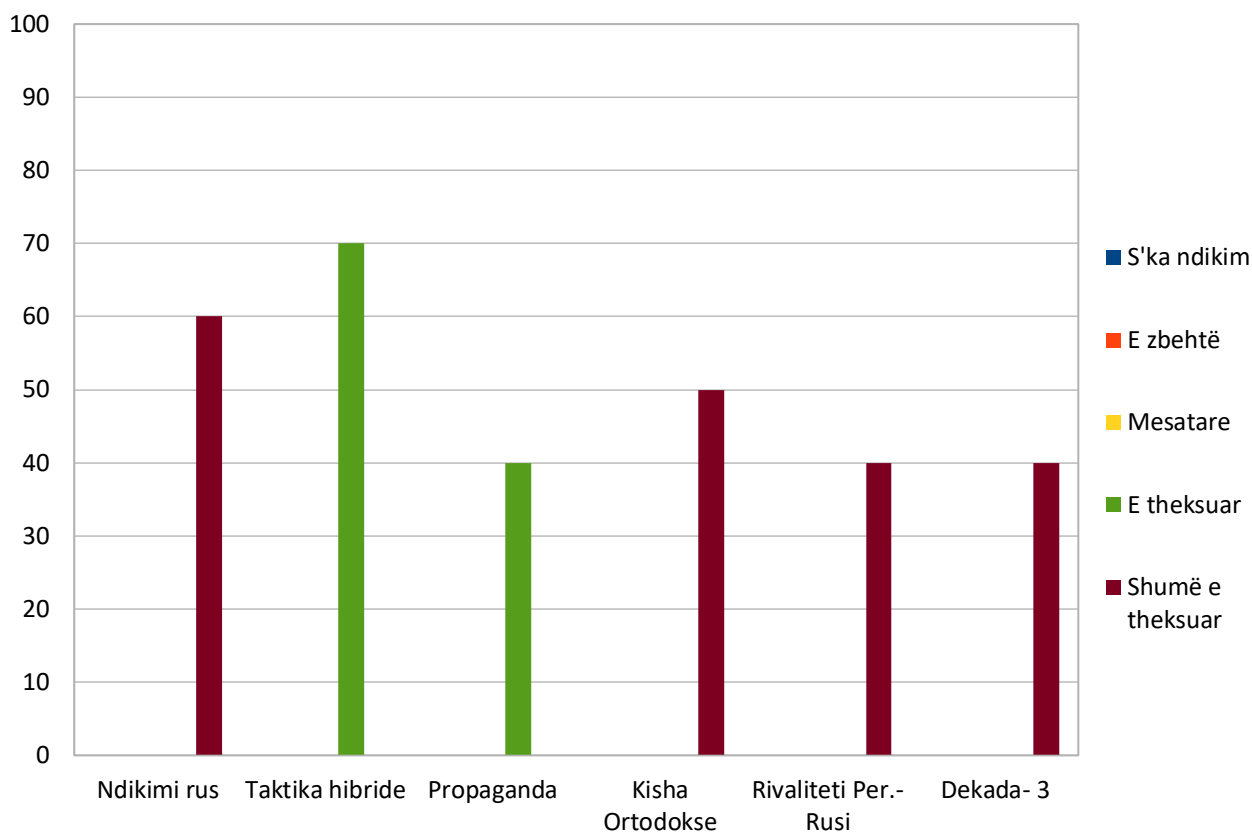

Diplomati nga Holanda Hans Van Der Berg e trajton çështjen e ndikimit rus në Ballkan si një hap i fundit pas shpërbërjes së Bashkimit Sovjetik -Jugosllavisë dhe mundësitë për të përfituar nga ish Federata jugosllave me fatin e njëjtë. Sipas diplomatit Van Der Berg, Rusia shikohet si një forcë e rrezikshme duke marrë parasysh afërsinë territoriale që ka me Bashkimin Evropian dhe përdorimit të mjeteve të ndryshme për ta mbajtur influencën negative si një fushatë anti-NATO dhe anti-BE. Me siguri kjo ka të bëjë me diplomacinë e zbehtë që zbatoi presidenti Donald Trump i SHBA-ve për disa marrëveshje jo fitimprurëse për paqen në botë. Në këtë aspekt edhe presidenti francez parandalon disa zhvillime brenda BE-së duke marrë kahe të kundërta me politikën e Brukselit. Një ndikim afatgjatë nuk mund të pritët duke marrë parasysh buxhetin rus që e kufizon një gjë të tillë. Rrjedhimisht pritët ndryshimi i kursit të veprimit gjeopolitik për shkak të defokusimit ndaj

problemeve ekonomike brenda shtetit të vet. Nga sqarimi i diplomatit Van Der Berg kuptojmë shqetësimin për BE-në nga ndikimi rus. Trashëgimia e hidhur pas Luftës së Dytë Botërore në sajë të formimit të ekonomive të izoluar, mbjelli tek njerëzit pasiguri të vazhdueshme. Kjo si duket është rrënjësore thellë në psikologjinë e popujve të ndryshëm. Nga një këndvështrim tjetër gjërat mund të renditen si korelativë. Çdo veprim që merr NATO për zgjerim ndaj Lindjes inkurajon Rusinë të merr masa të kundërta. Edhe pse jo e fuqishme nga vet mbështetja financiare, Rusia sërish përdor metoda hibride për të mbajtur vazhdimësinë e ndikimit ose veprimit aktiv si në Ukrainë, në Siri dhe tërheqjen miqësore bilaterale me Turqinë duke i shfrytëzuar vendimet e presidentit Donald Trump dhe Emanuel Makron. Pra, sa do e dobët që t'i financojë këto rivalitete me Perëndimin ajo me metodat hibride arrin t'i thyejë barrierat. Me siguri, trajtimi i Aleancës si e vjetërsuar nga Trumpi dhe masat e tij për një participim të barabartë financiarë të shteteve anëtare, bëri që aleanca NATO ta humbë rolin e saj të dikurshëm. Në këtë drejtim, BE sfidohet në aspektin e sigurisë duke pasur parasysh se rivalitetet ruse në ish vendet e Bashkimit Sovjetik dhe në Ballkan, duhet të merren me seriozitet dhe me hapa të kujdesshme nga BE. Pra, Federata e Rusisë dhe arsenalu luftarak i saj i mbetur nga Lufta e Ftohtë kanos botën me një armë shumë të fuqishme atomike e cila është e prodhuar në sasi të mëdha në industrinë ushtarake të Rusisë. Bile, Rusia akoma vazhdon të mbajë vazhdimësinë e industrisë ushtarake duke u fokusuar në tregjet ose luftërat që zhvillohen kryesisht në Afrikë dhe Azi. Në Ballkanin Perëndimor, aleat më të besueshëm e ka Serbinë dhe se mundohet që ta mbajë të gjallë atë me donacione dhe formimin e qendrave për stërvitje ushtarake. Por, sigurisht këtu duhet të ketë dorë korrupsioni e cila ndërlidhet me pushtetin në Serbi. Sa i përket interesit të saj në Ballkanin Perëndimor aty është edhe Mali i Zi e cila e ndërlidh me disa blerje të bizneseve hotelerie në bregdetin e saj. E ndërlidh kontesti i Republikës Serbe që është akoma kyçe për depërtimin e saj në Adriatik. Pra, Federata e Rusisë tenton ta kthejë besimin në ish shtetet anëtare të Bashkimit Sovjetik si edhe ish vendet jugosllave duke propaganduar për një NATO që ka humbur fuqinë e saj dhe se, Unioni i ri Euro-Aziatik deri në Kinë do t'iu sjellë popujve të këtij unioni të ri një progres të përshpejtuar. Pra, propaganda se BE do t'i bllokojë aderimet e shteteve ballkanike për një kohë të gjatë është një taktikë hibride që jep suksese në prolongimin e vendimmarrjeve dhe nxitjes së korrupsionit të shteteve candidate. Ai nënvizon se *“Rusia do të përdorë çdo instrument nga kutia e madhe e mjeteve që ka në dispozicion për të shpërndarë informacione, dezinformata, etj., në mënyrë që të krijojë simpati për Federatën Ruse ose të paktën të pakësojë simpatinë për të tjerët. Mund të përdorë rrjete që janë të vërteta ose të fabrikuara, me qëllim të krijimit të konfuzionit midis*

kundërshtarëve dhe mundësive midis aleatëve (p.sh. Bashkimi Ekonomik Euroaziatik) për përfitimin e tij”.

Ilustrimi grafik për Hans Van der Berg

Jusuf Buxhovi, historian dhe shkrimtar, ndikimit rus i jep një karakter të ri, ai e quan si ndikim gjeo-ekonomik pra duke përdorur tre nocionet si hapësirën, kohën dhe politikën për interesa ekonomike. Pra, ai sheh një ndryshim të ndikimit rus që nga koha e mbretit rus deri te BRSS-ja dhe tani, pas shpërbërjes së Bashkimit Sovjetik. Pra, një model ndonëse ndryshe duke përdorur (shitur) resurset e veta natyrore për të dekurajuar vendimmarrjet e liderëve ballkanik.

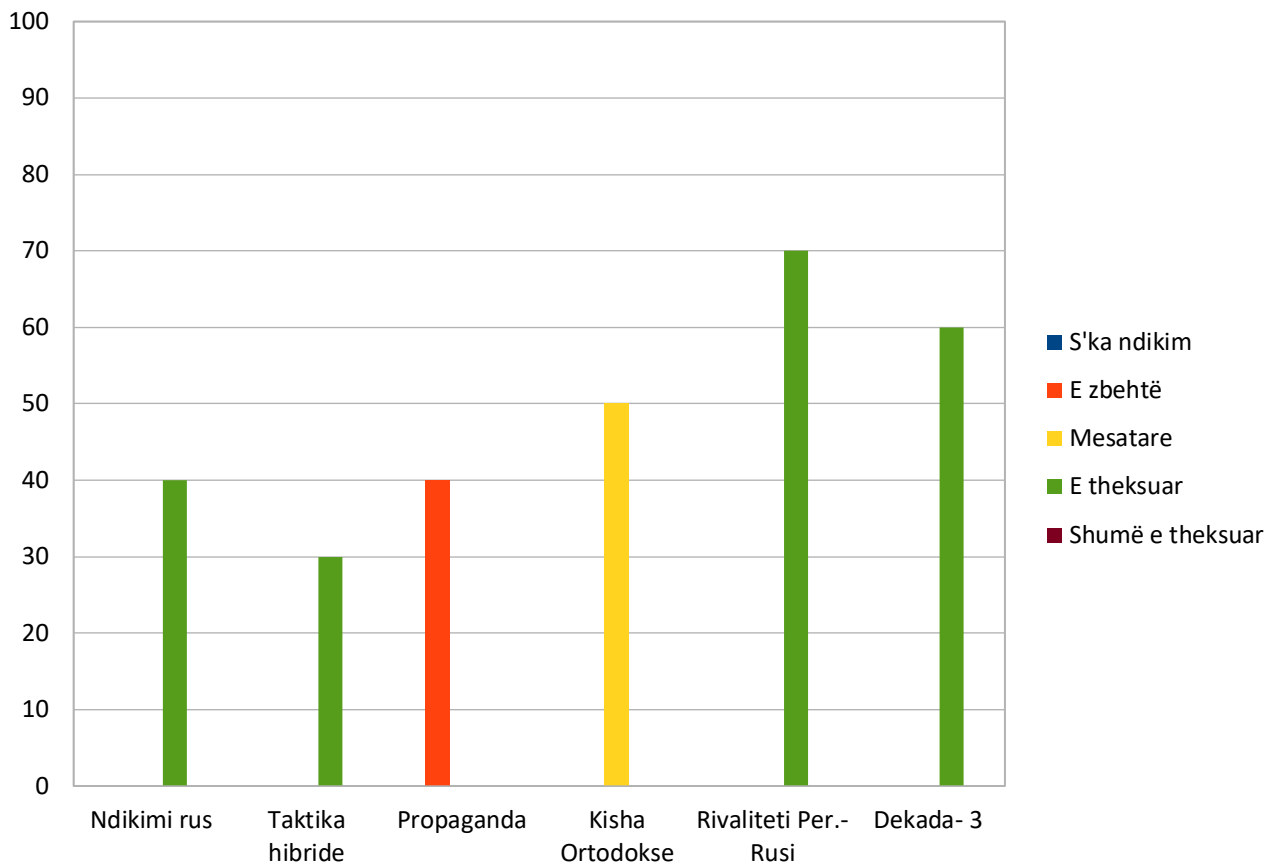
Sa i përket religjionit si dhe mobilizimin e ortodoksisë, Buxhovi thekson se kjo më tepër i ngjan një nacionalizmi. Ortodoksia mundohet t'i bëjë ballë kulturës perëndimore që përhapet në internet. Kultura e imperializmit perëndimor ka dinamikë shumë të shpejtë nëpër këndet e ndryshme të botës gjë që Rusia këtë betejë të re e ka të humbur. Buxhovi mendon se rivaliteti në Ballkan do të vazhdojë

dhe roli i religjionit ortodoks nuk mund të shërbejë si mjet për konfrontim ndaj ndikimit perëndimor. Sipas tij kisha ortodokse mund të përdorë mobilizimin nacional për t'iu kundërvënë zgjerimit të kulturës perëndimore. Buxhovi shikon më larg, duke i parë këto kontradikta si stimuluese për zhvillimin e ekonomisë dhe kulturës sepse derisa kriza e resurseve të gazit hetohet në vendet e Ballkanit, komuniteti sllav akoma bashkëvepron për ndihma të ndërsjella. Sipas tij

“Ndikimi i Rusisë në Ballkanin Perëndimor nuk është i natyrës ideologjike e as i hegjemonizmit klasik siç ishte gjatë Rusisë Cariste dhe BRSS-së. Tash është i një natyre strategjike, ku gjeoekonomia përdoret për gjeostrategji mbi bazat e interesave ekonomike. Putini ndërroi kahun e koncepteve që u përmendën më parë (atij hegjemon - carist dhe ideologjik -komunist). Në përputhje me rrethanat, ai krijoi strategjinë e shtrirjes në hapësirën ballkanike me anën e ekonomisë. Në këtë aspekt, konfrontimin bllokist e ka zënë në garë për varësi ekonomike me anën e përdorimit të resurseve strategjike (gazit, naftës, lëndëve të para)”.

Në dekadën e tretë ky rivalitet do të vazhdojë duke detyruar pushtetin të bëjë presion të vazhdueshëm mbi opozitën dhe duke treguar tablo të rrejshme për progresin në lëmit ndërkombëtare. Determinuese është ekonomia ajo që do të faktorizojë dominimin rus në Gadishullin Ballkanik, ose siç e definon “Doktrina Gerasimov”- politikën e jashtme ruse në të ardhmen. Por, historikisht nuk mund të mohohen ngjarjet ballkanike kur Rusia e ka kthyer shpinën për ndihmat bazike gjatë sundimit të Perandorisë Osmane, dhe pikërisht kur bëhet fjalë për komunitetin sllav. Vendorsja gjeostrategjike mbi baza të një gjeo-ekonomie kërkon shpenzime të larta. Me rivalitetet që u mundua të sprovtojë Perëndimin, në këtë drejtim Rusia ka gjasa të humbë “ Rrjedhën Veriore -North Stream”, vijën veriore të furnizimit me gaz nëntokësorë. Pra, sanksionet që pasuan i shkaktuan humbje ekonomike Rusisë gjë e cila edhe sot vazhdon. Mund të konkludojmë se ka një farë liberalizmi në sanksionet ndaj Rusisë mund të ndodhin duke ditur se çfarë rreziku paraqet për sigurinë në BE.

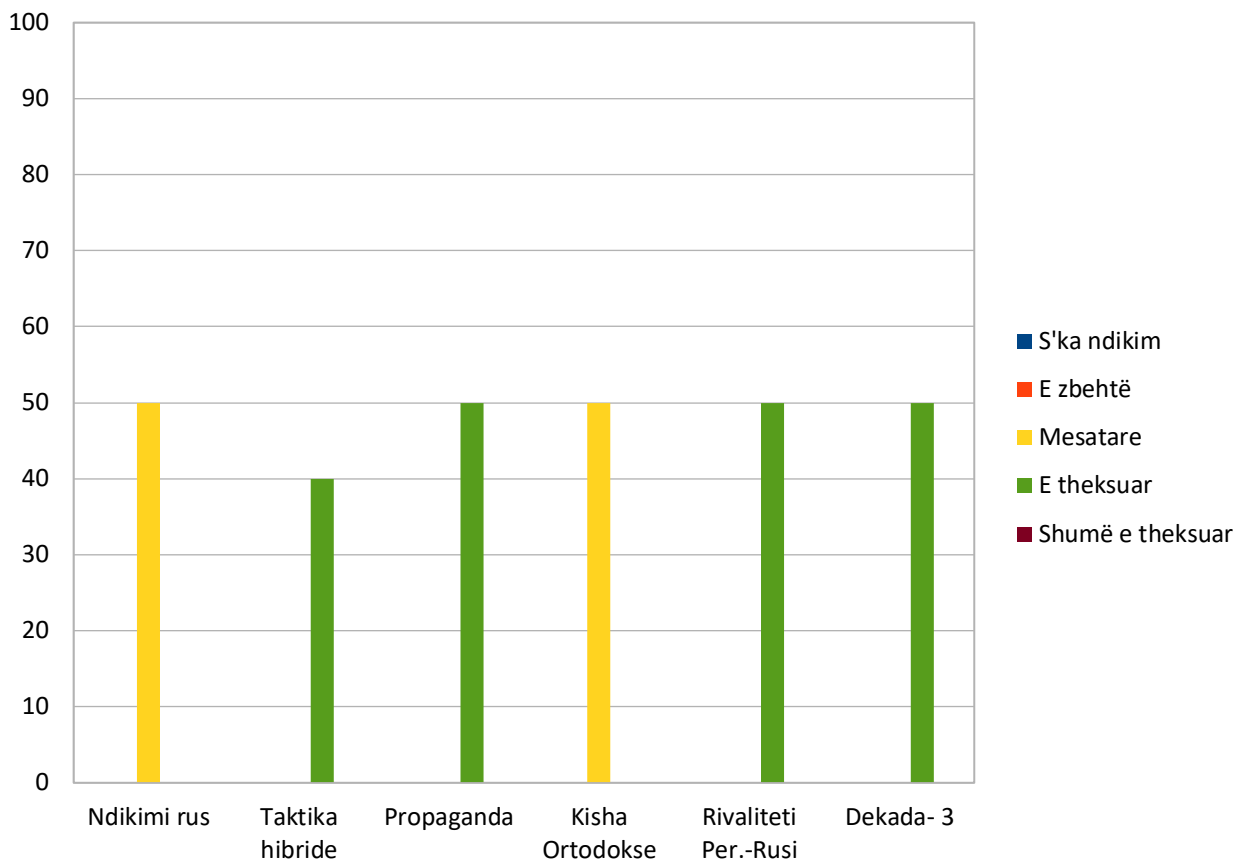
Ilustrimi grafik për Jusuf Buxhovin

Anton Pancev është shkencëtarë politik nga Sofja. Ai jep sqarime të rëndësishme mbi disa periudha si gjatë ish Bashkimit Sovjetik dhe pas shpërbërjes së saj. Aspekti religjioz për të nuk është ndonjë hap strategjik pasi që në praktikë ndodh e kundërta. Do të thotë nuk do t'i shërbejë pozitivisht komunitetit sllav duke i njohur disa çështje si kundërthëniet në mes Egumenisë së Stambollit dhe Patrikanës së Rusisë në lidhje me njohjen e mëvetësisë së Kishës Ortodokse Ukrainase (KOU). Sipas Pancevit, veprimet në kartën e religjionit kanë prapavijë politike, gjë me të cilën dëshmohet se vëllazëria ortodokse nuk ekziston në realitet. Aq më tepër standardet ekonomike që ofrojnë ekonomitë perëndimore kanë përparësi nga ato ruse. Rusët vetëm duan të ruajnë ndikimin në bazë të konflikteve të hapura e të pazgjidhura me dekada, gjë që i ndihmon Rusisë të intervenojë nëpërmjet OKB-së si dhe organizatave tjera. Pra, Rusia dëshiron t'i ndihmoj Serbisë në kontestin me Kosovën dhe të përdorë Këshillin e Sigurimit në OKB, por me kalimin e kohës nëse gjërat ndryshojnë atëherë edhe Serbia e di mirë se këto çështje zgjidhen në Bruksel dhe Uashington. Ekonomia ruse

mbahet nëpërmjet tre segmenteve: asaj të resurseve të gazit natyror, ndërtimit të stacioneve energjetike nukleare si dhe industrinë e prodhimit të armëve ushtarake. Pra, sipas Pancevit, Serbia është bastion i fundit që tenton Moska në çfarë do mënyrë ta mbajë si aleat të besueshëm kundër tentimeve të NATO-s dhe BE-së, që ta tërheqin atë. Anton Pancev jep një vështrim më të detajuar për praninë ruse në Ballkan. Ish shteti anëtar i BRSS-së- Bullgaria akoma furnizohet me resurset e gazit nga Rusia dhe ndërton centrale bërthamore me inxhinierë rus. Pancev shton se *“Moska i ka vënë në përdorim të gjitha mjetet dhe resurset e saj që të ngadalësojë këtë proces në ish-Blllokun Lindor dhe në shtetet e Ballkanit. Për ta penguar zgjerimin e NATO-s dhe për të përforcuar praninë e saj në rajonin e Ballkanit, Moska do të vazhdojë të përdorë instrumente të ndryshme, por ato janë me potencial të kufizuar, sepse popujt e Ballkanit nuk shohin alternativë tjetër përpos anëtarësimit në BE. Thjesht, në Bruksel dhe në kryeqytetet e mëdha evropiane duhet të bëjnë ndryshime në qasjen e tyre ndaj Ballkanit dhe të përforcojnë proceset integruese. Në një rast të tillë, asnjë veprimtari armiqësore nuk do të ketë mundësi për sukses. Rusia i ka veglat e saj për ndikim në rajonin tonë dhe dy shtete, Serbia dhe Bullgaria, ndodhen më së shumti nën ndikimin rus për arsye të ndryshme. Në rastin e Bullgarisë ndikimi rus realizohet kryesisht përmes sektorit të energjisë, sepse edhe gazi natyror është praktikisht 100% import nga Rusia, edhe rafineria është pronë e një kompanie ruse, edhe centrali bërthamor është ndërtuar nga ish-Bashkimi Sovjetik”*. Pra, shtetet e tranzicionit në Evropë, si dhe shtetet nga ish- blloku komunist, ndeshen me probleme energjetike dhe çmimin të lartë të rrymës elektrike të cilat ndikohen nga resurset energjetike ruse. Është një varësi ekonomike për shkak të zhvillimit gradual të këtyre shteteve brenda BE-së. Rruga euro-atlantike që përfshiu një periudhë të gjatë kohore për Ballkanin Perëndimor, lejoi ndërhyrjet hibride të Ruisë që kishin për qëllim të pengojnë këtë avancim të NATO-s edhe pse Rusia ka pohuar se nuk ka qëllime të pengimit të integriteteve në BE.

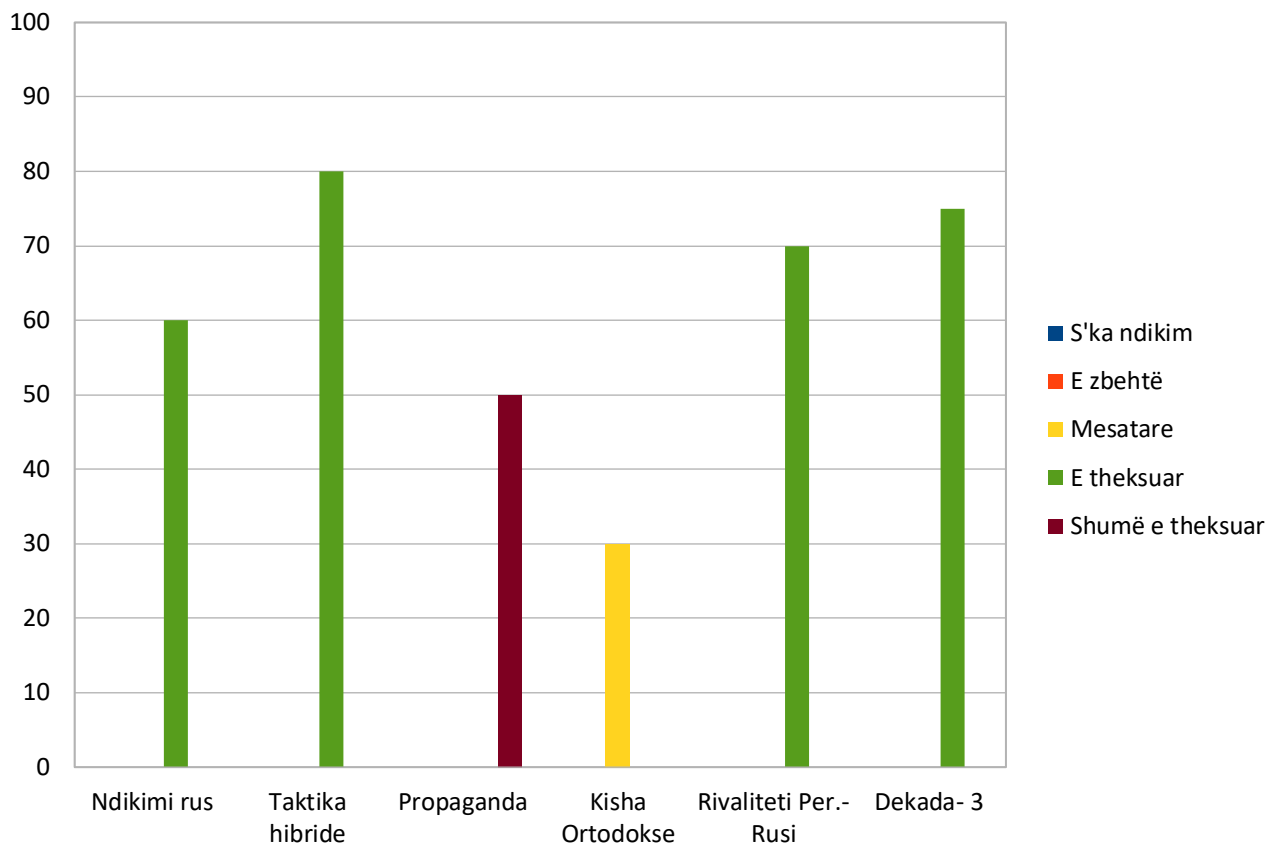
Ilustrimi grafik për Anton Pancevin

Hajdi Xhixha eksperte dhe ligjeruese e shkencave politike në UBT në Prishtinë është më specifike , ajo spikat disa ndikime të hershme ruse në rajon. Prania e Rusisë në Ballkan vazhdon me qëllim të parandalimit të proceseve integruuese duke mbajtur pozitën e pasardhësit të Perandorisë Ruse dhe BRSS-së. Në kontekstin e ndikimit zonja Xhixha ndërron qëndrimin e saj duke potencuar se vendet ballkanike janë të aftë të mbajnë distancë të duhur ndaj këtij ndikimi, pra duke e mos përfillur ndikimin rus. Por, historia i rikujton ngjarjet që paraqesin nostalgjinë e këtyre vendeve ballkanike të cilat kanë bashkëpunuar me Bashkimin Sovjetik në shekullin e kaluar. Këto vende ballkanike ishin satelitë të Bashkimit Sovjetik, pjesë e bllokut të “demokracive lindore”, anëtare të organizmave si Traktati i Varshavës apo Këshillit të Ndihmës Reciproke Ekonomike, të cilat kanë trashëguar shumë tipare sovjetike, si shtetërore ashtu edhe sociale. Kjo i mundësoi Rusisë të zotërojë njohuritë dhe informacionet mbi shoqërinë e këtyre vendeve, si turizmi, kultura, arsimi etj., të cilat i japin hapësirë të manovrojë më lehtë Rusisë sot. Organizimi i takimeve kulturore, konferencave shkencore, lëvizjeve të fillo rusëve në rajon, janë forma moderne të propagandës së politikës së jashtme ruse për të krijuar

ndikim të gjitha formave. Sa i përket propagandës këtë e demonstroi presidenti Putin, me defilimin spektakular të 100 vjetorit të Revolucionit Rus në vitin 2017, duke i frymëzuar qytetarët e saj për potencialin e shtetit. Rusia po ashtu përdorë organizatat ndërkombëtare për realizimin e synimeve të saja ndër të cilat duhet përmendur KS-OKB-së. Rivalitetet aq më tepër shtohen kur aspiratat e shteteve të Ballkanit Perëndimor, anojnë më shumë kah bota perëndimore ose anëtarësimi në NATO dhe BE. Ekzistenca e dy blloqeve NATO dhe Traktati i Varshavës, si dhe organizmave tjerë, që u zhvilluan si kundërpërgjigje ndaj njëri-tjetrit, ka lënë gjurmët e saja. Prandaj Rusia vazhdon të bëjë luftën hibride në Ballkan përmes propagandës mediatik, dezinformatave dhe lojën e tubacioneve energjetike, me një qëllim të largimit nga rruga drejt perëndimit të vendeve të Ballkanit Perëndimor dhe tërheqjes së tyre drejt sferës ruse. Por, si duket disa kujtime të së kaluarës si çastet e bashkëpunimit mes shteteve të bllokut komunist, ku edhe përkohësisht ishte Shqipëria, rezultojnë me një nostalgji të pakalueshme për të kaluarën e përbashkët komuniste. Dr. Hajdi e sheh Ballkanin nga këndi historik si një arenë konfliktesh, të interesave të ndryshme, të blloqeve ushtarake perëndimore dhe lindore, etj. Ajo thekson se lidhjet mes shteteve të ish Bllokut të Varshavës dhe Rusisë mbahen aktive. Me këtë rast ajo thekson financimin e fushatave partiake në Ballkanin Perëndimor, siç që janë Maqedonia Veriore dhe Serbia dhe që kanë për qëllim ruajtjen e ndikimit të saj. Pra, ngjarjet historike të përbashkëta brenda Bashkimit Sovjetik, mbajnë gjallë kujtimet e bashkëpunimeve ekonomiko-politike. Është interesante se, Dr. Hajdi beson se forcimi i miqësisë shqiptaro-ruse në fushën e kulturës dhe në sfera tjera do ta mbante gjallë raportet duke i thelluar lidhjet e Rusisë me Shqipërinë. Pra edhe pse Shqipëria është e përcaktuar drejt perëndimit, ajo mbetet ende mes “fobisë ruse” dhe “miqësisë së hershme shqiptaro-ruse”. Hajdi këtu është mjaft e qartë: *“Propaganda është një mjet mjaft efikas dhe që në pjesën më të madhe të përdorimit të saj, ajo e arrin rezultatin e arritur. Vendet e Ballkanit Perëndimor, ashtu siç e përmenda dhe më lart, janë vende, që dikur ishin satelitë të Bashkimit Sovjetik, pjesë e Bllokut të Demokracive Lindore, anëtare të organizmave si Traktati i Varshavës apo Këshillit të Ndhmës Reciproke Ekonomike, të cilat kanë trashëguar plot tipare sovjetike, jo vetëm shtetërore, por edhe sociale. Gjithashtu mbajtja gjatë një kohe të caktuar nën orientimin politik sovjetik të vendeve të rajonit të Ballkanit, i ka dhënë mundësinë Rusisë të zotërojë njohuri dhe informacione mbi shtetin edhe shoqërinë e këtyre vendeve, që sot e bëjnë të arsyetojë se turizmi, kultura, arsimit etj., janë mjediset më të përshtatshme ku ajo mund të luajë lirshëm. Organizimi i takimeve kulturore, konferencave shkencore, lëvizjeve të filo rusëve në rajon etj., të gjitha këto janë forma moderne të propagandës e politikës së jashtme ruse për të krijuar ndikim.”*

Ilustrimi grafik për Hajdi Xhixhën

Sipas këndvështrimit të gazetarit **Emin Azemi**, Rusia premtan mbrojtjen e popujve të Ballkanit që janë të rrezikuar nga intervenimet e jashtme ushtarake e cila në të ardhmen tregohet si garanci me prapavijë politike. Organizatat ushtarake si NATO, me këmbëngulje kanë siguruar orientimin demokratik të qytetarëve të Ballkanit. Nga ana tjetër propaganda ruse ka tentuar të tërheqë nga ana e saj aleatë si Serbia, dhe të parandalojë proceset integruuese. Azemi thekson se Rusia tenton të ruaj sistemin e vjetër politik me ndërhyrje hibride. Këtë e bëri me aneksimin e Krimesë dhe luftën në Ukrainë kur vëmendja e botës ishte kthyer në ngjarjet e Lindjes së Afërme, gjatë së cilës SHBA-ja dhe NATO-ja nuk e ndryshuan kursin e intervenimit ushtarak në atë territor. Azemi e sqaron qartë këtë ndikim rus. *“Ndikimi rus në Ballkan shkon në tre drejtime kryesore: Ndikimi politik, ekonomik dhe propagandistik. Ky ndikim ka qenë gjithmonë i pranishëm, por Rusia ka qenë e përqendruar në dy faza: Në kohën e shpërbërjes së Jugosllavisë (në fillim të viteve 90-ta), kur republikat ish-jugosllave ndiqnin rrugët independente, me orientim nga BE dhe NATO dhe në atë situatë Rusia ka qenë shumë*

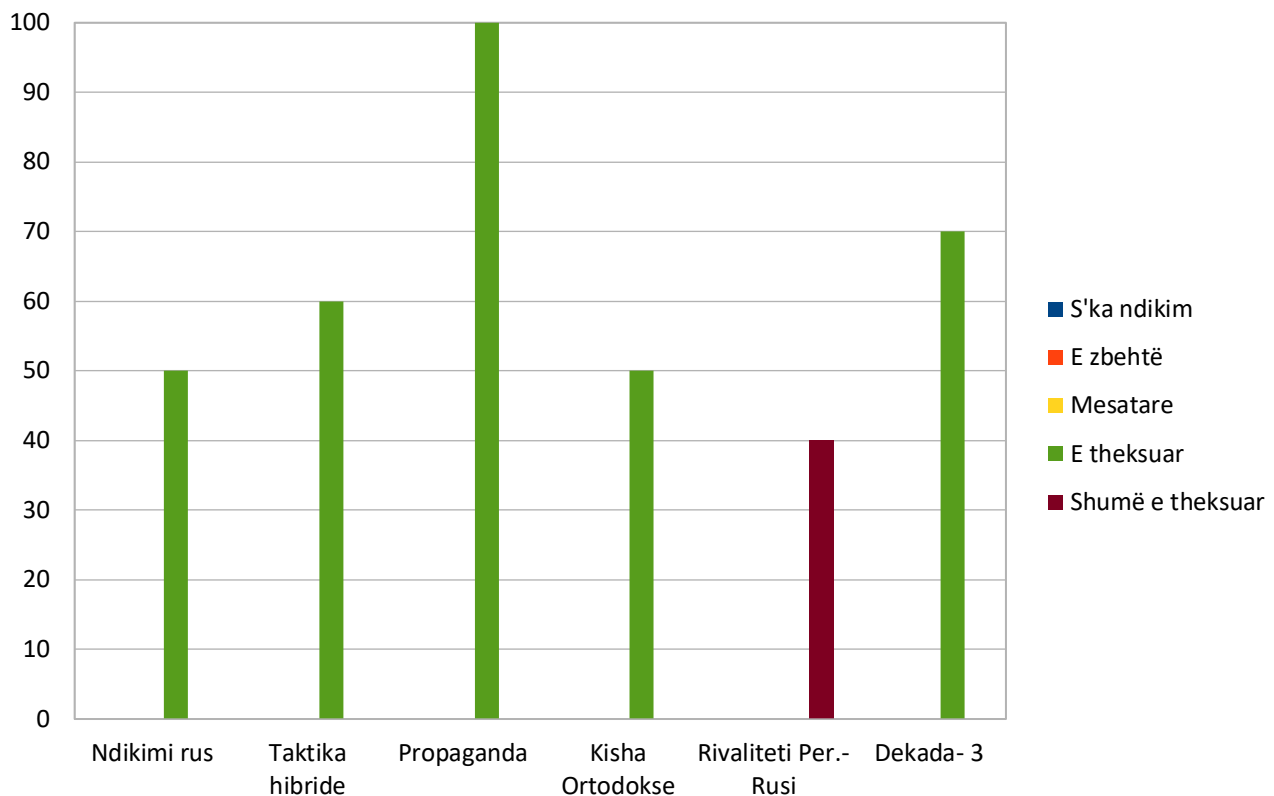
e interesuar që ta frenoj atë proces. Faza e dytë ka filluar pas intervenimit të Perëndimit në Kosovë, ku Rusia ishte e angazhuar që ta pengojë shtrirjen e ndikimit amerikan në Ballkanin Perëndimor. Eksponentët rusë të politikës dhe armatës, propagandonin një betejë të ashpër mediatike anti Perëndimore, duke marrë si shkas intervenimin e Perëndimit në Kosovë, si justifikim për të mbrojtur gjoja, sovranitetin nga agresioni i NATO-s. Moska zyrtare afirmonte të ashtuquajturën ombrellën ruse, e cila do t'i mbronte popujt e rrezikuar të Ballkanit nga intervenimet e jashtme.”

Ai thekson se, propaganda ruse është aplikuar nëpërmjet marrëveshjeve të përkohshme ekonomike, me përdorimin e medimeve si dhe agjenturave të cilët ishin të pranishme dhe aktive në kohën e Nikolla Gruevskit. Po ashtu mos suksesi i grusht-shtetit në Mal të Zi ishte një ndër intervenimet qenësore të Rusisë në Ballkanin Perëndimor. Depërtimi rus nëpërmjet kishës së vet ortodokse në Mal të Zi i tregoi kthetrat e një veprimi me prapaskenë politike. Shërbimi me religjionin si mjet është non- sens nga këndvështrimi i organizatave ndërkombëtare. Është me rëndësi të shtohet se kisha ortodokse fitoi legjitimitet të madh, që të luftojë auto-qefalinë kishtarë në Mal të Zi. Rivaliteti rus në Ballkanin Perëndimor mund të vërtetohet me furnizime me armë ushtarake të shtetit serb, për një eskalim të mundshëm në të ardhmen. Pra, Rusia me çdo kusht dëshiron të krijojë një korridor veprimi duke bërë trysni në Serbi, tek e cila ka korrur sukses. Pas kësaj agjenturat ruse janë mirëpritur nga qeveria e atëhershme e Nikolla Gruevskit, gjatë së cilës janë përhapur propaganda të ndryshme dhe lajme të rrejshme për kthimin e vëmendjes së popullit për referendumin e ndryshimit të emrit. Gjatë asaj qeverisje vërehet rritja e nacionalizmit dhe zhvillimit rajonal jo të barabartë. Konkretisht agjenturat ruse kanë vepruar në Kosovë, Maqedoninë Veriore në rastin e hyrjes së personave jo legjitim në Kuvendin Republikan kur ndodhi grusht-shteti i vitit 2017, me tentativë të vrasjes së kryetarit të Lidhjes Social Demokrate në Maqedoninë e Veriut Zoran Zaev dhe politikanëve tjerë reformues.

Ndër tjerësh, Azemi thekson se njohja e Kosovës nga Serbia si kusht për anëtarësim në NATO dhe BE, krijon hapësirë për Rusinë të ndikojë duke e ditur se disa shtete të BE-së nuk e njohin akoma pavarësinë e Kosovës. Shohim se Rusia është e bindur që mund të korrë ende sukses në pjesën e mbetur të Ballkanit sa i përket integriteteve. Siç shihet, Rusia mbetet t'i luajë hapat e fundit para përfundimit të synimeve të saja, lidhur me suksesin e propagandave për parandalimin e orientimeve pro-demokratike të qytetarëve ballkanas. Azemi, shpreh brengosjen për furnizimin rus me armë moderne të Armatës së Serbisë, për të fituar besimin e qeverisë serbe për bashkëpunim më të thellë bilateral me palën ruse përkundër zotimeve të Beogradit dhe të rrugës së saj të integriteteve të

mundshme euro-atlantike. Në këtë aspekt duhet shtuar dezinformimet e shumta që bëhen duke paguar shuma të konsiderueshme për të dëshpëruar popullatën për rrugën e gabuar që duan të trasojnë. Ai thekson tre fusha të ndikimit rus: politike, ekonomike dhe të propagandës.

Ilustrimi grafik për Emin Azemin

Sadri Ramabaja është Dr. i Shkencave politike. Ai thekson se ndikimi rus në Evropën Juglindore ekziston që dy shekuj, që nga Revolucioni Grek i vitit (1823). Nga momenti kur presidenti kinez Xi Jiping kishte promovuar strategjinë mbi “raportet e rolit të superfuqive” (2012), pozicioni gjeopolitik i Evropës Juglindore kishte filluar të pësojë ndryshime dhe në këto rrethana, Rusia vazhdon të impenjon edhe më ndjeshëm me ndarjen reale të Kosovës. Po ashtu Xhon Boltoni ish këshilltarë për Siguri Kombëtare në Shtëpinë e Bardhë, deklaroi se nën presidencën e Trumpit, Evropa Juglindore ka pësuar ndryshime evidente. Në këtë drejtim, akademiku i shkencave ruse Kendall deklaroi se, “ndarja e Kosovës është e pashmangshme ” me të cilën i jep presidentit rus planin të vazhdoj taktikat hibride për këtë projekt. Aspiratat serbe për një kryeqendër ballkanike në Beograd janë vazhdimësi e

metodave diktatoriale të Slobodan Millosheviqit për bashkim të gjitha shteteve ku Beogradi do të vazhdojë të jetë qendër për qeverisjen e vendeve. Sa i përket planeve serbe për Kosovën ato me siguri bazohen tek kushtetuta vjetër jugosllave që e quan Kosovën si Krahinë Autonome dhe se preambula serbe thekson: 'Krahina Autonome e Kosovës dhe Metohisë' janë pjesë përbërëse e Serbisë.

Me ardhjen e presidentit rus Vladimir Putin, fillon të ndryshojë gjeopolitika të cilën e deklaroi Putin në Mynih të Gjermanisë në vitin 2007 si revanshizëm ndaj progresit të madh që bënte NATO dhe që shihej si rrezik që do ta kufizonte qeverisjen ruse në pjesën juglindore të Evropës. Putini tenton ta ringjallë pushtetin e ish- BRRS-së në një kontekst tjetër duke aluduar në atë se ndarja e botës në shumë qendra të mbivendosjes do të sjellë mirëqenie, por në fakt Unioni Euro-Aziatik i planifikuar i Putinit vetëm se është një ngjashmëri me BE-në dhe nuk paraqet prodhim të qendrave të shumta siç theksohet më lartë.

"Ky pozicion gjeopolitik i Rusisë ka ndryshuar në esencë nga ardhja e Putinit në krye të Kremlinit. Doktrina Ruse më qartë se kudo, gjeti shprehje në fjalimin e Putinit në Konferencën për çështje të sigurisë të Mynih-ut të vitit 2007. Ai hedhë dritë mbi kthesën e madhe të politikës së jashtme ruse, duke sinjalizuar fillimin e mundshëm të luftës së re të ftohtë me Perëndimin. Ky fjalim mund të cilësohet edhe si bërthama e Doktrinės së Putinit për Rusinë e shekullit XXI. Sipas saj, tashmë ishin pjekur kushtet që të rishikohet 'arkitektura e sigurisë ndërkombëtare'. Ajo që do të mëtojë të arrijë Rusia përmes kësaj doktrine, do të kishte të bënte me gjakimin e Putinit për rikthimin e fuqisë dhe rolit të Rusisë që kishte para epokës së rrëzimit të Murit të Berlinit, respektivisht mundësive për rikthimin e sferës së influencës ruse, së paku tek vendet në fqinjësi të afërt me Rusinë. Sipas Doktrinės Putin, rendi botëror duhet të mbarështohet ashtu që influenca të bartet nga një qendër (Uashingtoni), në shumë qendra vendimmarrëse. Multi-polariteti dhe ndarja e zonave të influencës për secilën fuqi, ishte deviza e kësaj doktrine. Për ta arritur këtë stad politik, që do të nënkuptonte edhe ndarje të detajuar të zonave të influencës, sipas Doktrinės së Putinit, do të duhej të rikthehej parimi i mosndërrhyrjes nga jashtë, që nënkupton de fakto kthim nga rendi liberal bashkëkohor tek rendi-Vestfaljan i shtetit".

Me këtë Putini dëshiron t'ia merr Uashingtonit statusin e shtetit elitarë të vendimmarrjeve politike genësore në botë. Gjatë takimit të NATO-s në Bukuresht të vitit 2008, ku u diskutua për anëtarë të rinj si Ukraina, Gjeorgjia dhe Moldavia, dhe nuk kaloi shumë kohë pasoi intervenimi ushtarak rus në Gjeorgji, aneksimi i Krimesë, dhe luftërat aty. Pra, e gjithë kjo ndodh për shkak të shtrirjes së NATO-s në kufijtë e Evropës natyrore. Rusia tenton të formojë ideologjinë e parandalimit të kësaj shtrëngate

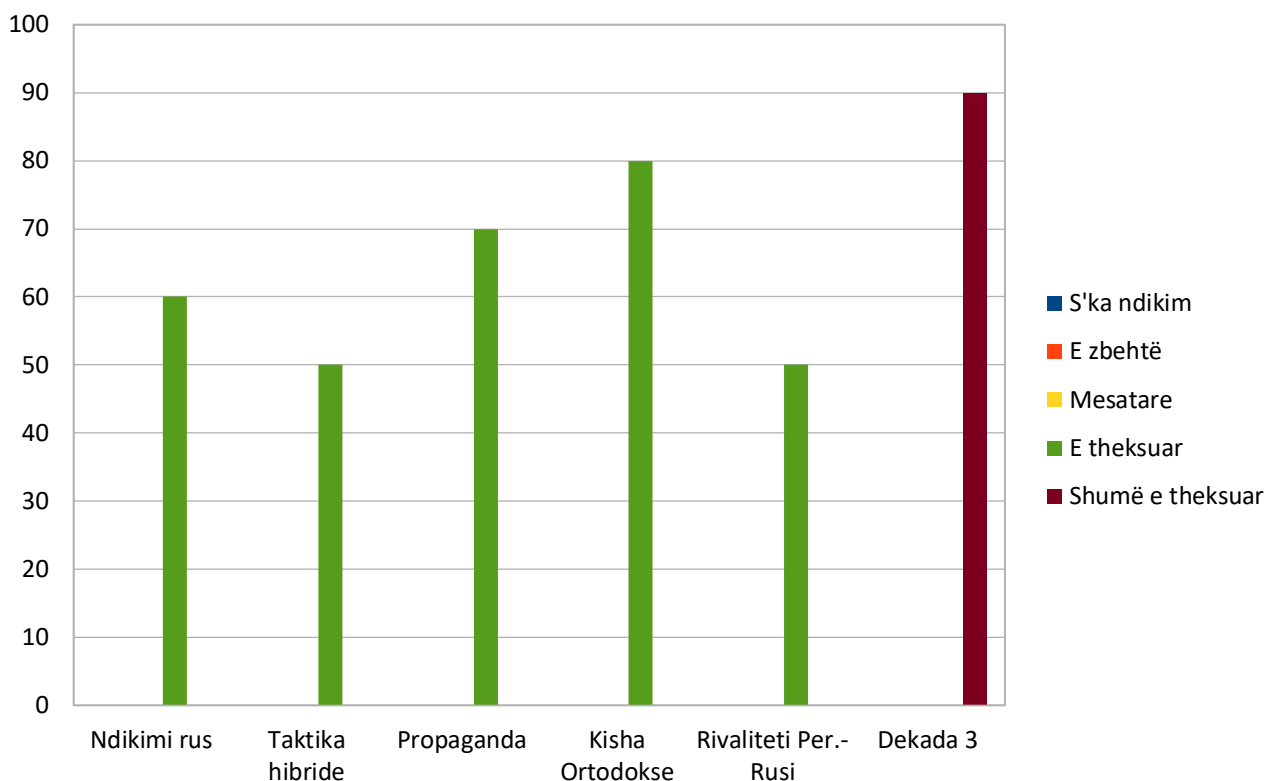
drejt Lindjes. Si duket aspiratat historike që përkujtojnë Kievin si djep i kombit rus, kur princi Vlladimiri (v.988), kishte krijuar perandorinë e madhe dhe kishte detyruar religjionin e krishterë të zbatojë ritualet e ortodoksisë.

Sipas Ramabajës, klerikëve rus i është dhënë kompetencë në aspektin e faktorizimit të traditës kulturore, religjionit, identitetit nacional dhe racës, dhe ato rrjedhimisht marrin kompetenca të manovrojnë në boshtin Serbi- Mal i Zi, që të demonstrohet politika e përbashkët euro-ruse në të ardhmen. Në këtë drejtim paralajmërimet e britanikëve për një mashtrim të mundshëm e trajtojnë si “Kali i Trojës” për evropianët. Rivaliteti mes Rusisë dhe Perëndimit i ka themelet para dy shekujve, duke vazhduar në Luftën e Parë dhe Dytë Botërore. Në një letër të dërguar tek ambasada britanike nga diplomati i atëhershëm gjerman ai kërkon mbështetje për një iniciativë të forcimit të Perandorisë Austriake, me qëllim të parandalojë depërtimin e Rusisë në Gadishullin Ballkanik. Rivaliteti shihet edhe në zbarkimin afatgjatë të forcave ushtarake në Serbi (baza në Nish, agjentë të shpërndarë rreth 3000 veta gjithandej në Serbi), madje edhe në veri të Kosovës nën petkun e organizatave humanitare dhe specialistëve të fushave të ndryshme si edhe në Republikën Serbe në Bosnjë. Sipas Ramabajës, dekada e tretë e ndikimit rus do të vazhdojë me synimin e hapjes së portës së tyre në Durrës të Shqipërisë. Por sipas tij duhet pasur parasysh se shumë shtete të ish Federatës së BRSS-së tani më veçse kanë kaluar në Bashkimin Evropian dhe janë anëtare të NATO-s, gjë që kufizon aspiratat historike për krijimin e boshtit deri në Adriatik (ose deri në Lisbonë që ishte atëbotë). Pritet që në dekadën e tretë të vazhdohet me “Doktrinën Gerasimov” përkundër “Doktrinë së Putinit”, që bazohet në “goditjen e pikave të dobëta të kundërshtarit”. “Doktrina Gerasimov” në përgjithësi aludon fushën politike, ekonomike, informimin, aktivitetet humanitare- që janë pikat më shqetësuese për popullatën për të çuar në protesta. Për realizimin e saj duhet inkuadruar mjete ushtarake si dhe mundësitë e botës kibernetike. Qeveria gjermane ka gjasa ta nxjerr nga terreni i Evropës Juglindore “establishmentin” rus, që punon me “Doktrinën Gerasimov”. Kjo mund të arrihet përderisa rajoni i Ballkanit Perëndimor (pa Serbinë) bëhet pjesë e NATO-s, me ç’rast do të përmbylej ky “Kordon sanitarë”.

Ramabaja, në detaje e përshkruan situatën aktuale. Pra, Rusia tenton të rikthej Luftën e Ftohtë për të parandaluar zgjerimin e NATO-s në Lindje. Rivaliteti, pikërisht është e theksuar në hapësirën ballkanike, sepse Rusia aty e sheh rrezikun e humbjes së betejës me Perëndimin. Tentimi për një korridor deri në Adriatik, zbarkimi i forcave ushtarake në Serbi, janë synimet e presidentit Putin. Kundërthënia del në pah me qasjen e re të “Doktrinë Gerasimov” e cila zëvendëson intervenimin

politik me atë ekonomik. Putini duhet të shqetësohet me këtë doktrinë, sepse ajo mund të ndikojë deri në eskalimin e protestave të brendshme, që do të thotë de-faktorizimin e Rusisë në politikën e jashtme për shkak të potencialit të ulët ekonomik të Rusisë të sfidoj këto situata.

Ilustrimi grafik për Sadri Ramabajën

Blerim Abedini, hulumtues i politikave të sigurisë në Institutin e Studimeve të Sigurisë dhe Zhvillimit në Maqedoni, mendon se ndikimi rus në të ardhmen do të përqendrohet në atë ekonomik dhe në fushën e energjisë. Shtetet e Ballkanit Perëndimor gjatë tranzicionit kanë rezultuar me qindra ndërmarrje të falimentuara që kanë pasur një zinxhir prodhues. Propaganda ruse e ndihmuar nga aleatët e saj ballkanik si Serbia, pastaj nga Hungaria, Bjellorusia si dhe në kohë të fundit edhe nga disa struktura partiake bullgare, ka arritur sukses në dekurajimin e forcave progresive të rajonit.

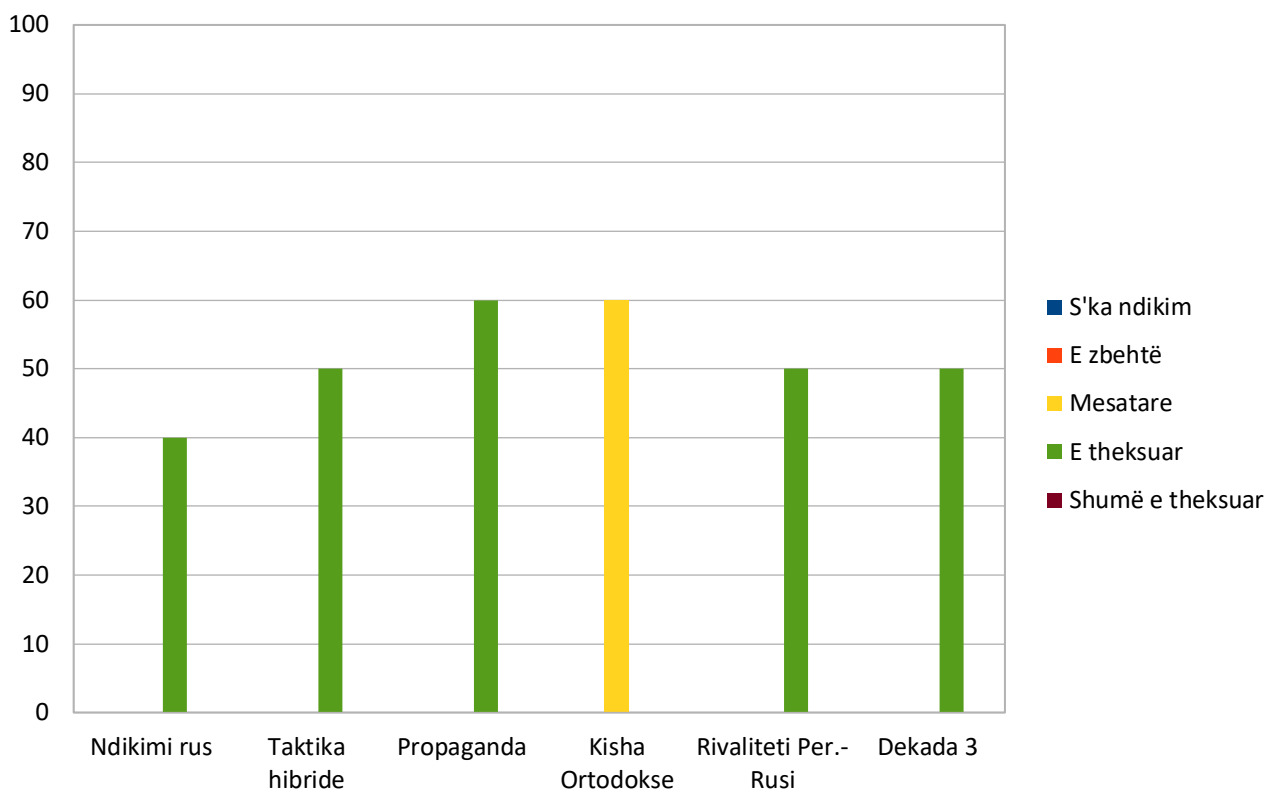
Ndikimi i Rusisë duhet të jetë i lehtë duke marrë parasysh projektin “Përroi Jugor” për furnizim me gaz nëpërmjet Ballkanit si dhe me vënien e barrierave nga BE-ja ndaj këtyre projekteve siç ishte

“Përroi Verior”. Ballkani ka nevojë për energji me çmim më të ulët si që është furnizimi me gazin rus e posaçërisht gjatë stinës së dimrit. Ai i arsyeton veprimet ruse në këtë formë : ” *Ndikimi i Rusisë në Ballkan në një frymë të re, erdhi pas shpërbërjes së Federatës jugosllave. Pas bombardimeve të NATO-s në Serbi, Rusia shfrytëzoi momentin që t’i ndihmoi Serbisë ku edhe krijoi qendrën administrativo-politike. Ballkani Perëndimor mundësisht dhe me rezervë, mund të jetë korridori i të ardhmes për kompaninë ruse, nëpërmjet të së cilës duhet të kalojë (furnizohet) gazi nëntokësorë i Rusisë (South Stream) për në Evropë. Pra, nëpërmjet ruajtjes së dominimit në Ballkan, Rusia tenton të realizojë njëren projekt ekonomik si që është furnizimi me gaz i vendeve të Ballkanit për të fituar valutat e huaja. Ndikimi rus duhet të jetë i lehtë, duke parë kronologjinë e ngjarjeve me të cilat Ballkani ka ngec në aspektin e progresit ekonomik pasi që financiarisht Ballkani Perëndimor është deficitare. Aspiratat ballkanike për një Evropë si rimëkëmbje ekonomike e shtetit amë, janë synimet më të skajshme të shumicës së vendeve ballkanike. Derisa Rusia tenton të ndikojë në Ballkan pas një kohe mund të ndodh edhe e kundërta, të jetë e ndikuar nga politikat e shteteve ballkanike për favorizimin e asaj dege ekonomike për të cilën shteti ka marrë vendim” shton Abedini. Meqenëse Rusia ka bërë një hap drejt privatizimit por jo me sukses, ajo tenton ta kthejë ideologjinë komuniste me një frymë tjetër. Ndikimi në vendimet e OKB-së, i ka hedhur poshtë shumë interesa të vendeve në botë. Me këtë ajo dëshiron të ruaj primatin, në lidhje me çështjet gjeopolitike, prandaj organizata e OKB-së si duket ka humbur vëmendjen e saj viteve të fundit, e sidomos me skandalet që janë bërë nga forcat paqeruajtëse. Kina si aleate e saj tani më e ka definuar rrugën e saj drejt një ekonomie të hapur e që detyron Rusinë të aplikojë ”Doktrinën Gerasimov”.*

Kisha Ortodokse mund të ketë ndikim minor duke ditur përçarjet që ekzistojnë në patriarkana e komuniteteve sllave. Përveç asaj do t’i duhej kohë që të organizohet, që të bartë statusin e vendimmarrjes në disa sfera gjeopolitike. Kisha Katolike me seli në Vatikan kishte ndikim në vendimmarrjet gjatë Luftës së Ftohtë. Pra në shekullin e kaluar Vatikani ishte respektuar shumë duke i dhënë progres disa rrugëve reformuese. Sot situata duket ndryshe, kopjimi i modelit të Vatikanit në një seli të ardhshme të ortodoksisë në Rusi është e diskutueshme dhe me vonesë. Po ashtu edhe selia e komunitetit Islam mjaft e përfolur në të kaluarën si duket mund të jenë diskutabile duke marrë parasysh përçarjet në botën e komunitetit Islam. Nuk duhet neglizhuar rolin e Turqisë në pengimin e dezinformimeve në lidhje me çështjet fetare të komunitetit Islam që jeton në Ballkanin Perëndimor dhe që shfrytëzohen nga Rusia. Ballkani Perëndimor ngec me aprovimet e legjisllacioneve për rrugën e reformimit drejt BE-së. Prandaj ajo ndeshet shpesh me taktikat hibride ruse për ndikimin në

leadershipin e saj. Rusia si shteti më i madh në botë ka resurse natyrore të shumta si dhe një popullsi të vogël në numër. Në fakt Rusisë i mbetet të orientohej ndaj tregut të energjisë që do t'i sjellë asaj valutën amerikane ose evropiane. Përvoja e saj në prodhimin e armatimit dhe konstruktimin e qendrave energjetike nukleare i mundëson të bashkëpunojë me shtete të ndryshme dhe të krijojë aleanca të reja, që do të vepronin kundër ndikimit të botës perëndimore.

Ilustrimi grafik për Blerim Abedinin

Analisti **Arsim Zekolli**, ndikimin rus në Ballkanin Perëndimor e ndanë në tre faza. E para e cila fillon pas Luftës së Dytë Botërore gjatë së cilës, Stalini pati mospasë për bashkëpunim pas luftës me ish presidentin jugosllav Tito. Faza e dytë përfshinë inkuadrimin në Lëvizjen e Vendeve të Pa - Inkuadruara (1961) të ish Jugosllavisë si vendim e cila ishte përshëndetur nga dy paktet e atëhershme ndërkombëtare, NATO dhe Pakti i Varshavës, si dhe ndikimin e Rusisë pas shpërbërjes së BRSS-së, konkretisht nëpërmjet përkrahjes së Serbisë si shtet që duhet të udhëheqë me Ballkanin Perëndimor. Në këtë aspekt nuk vonohet as Perëndimi duke aderuar anëtarë të rinj si në NATO dhe BE me ç'rast tre shtetet krijojnë barrierë gjeografike si Hungaria, Rumania dhe Bullgaria.

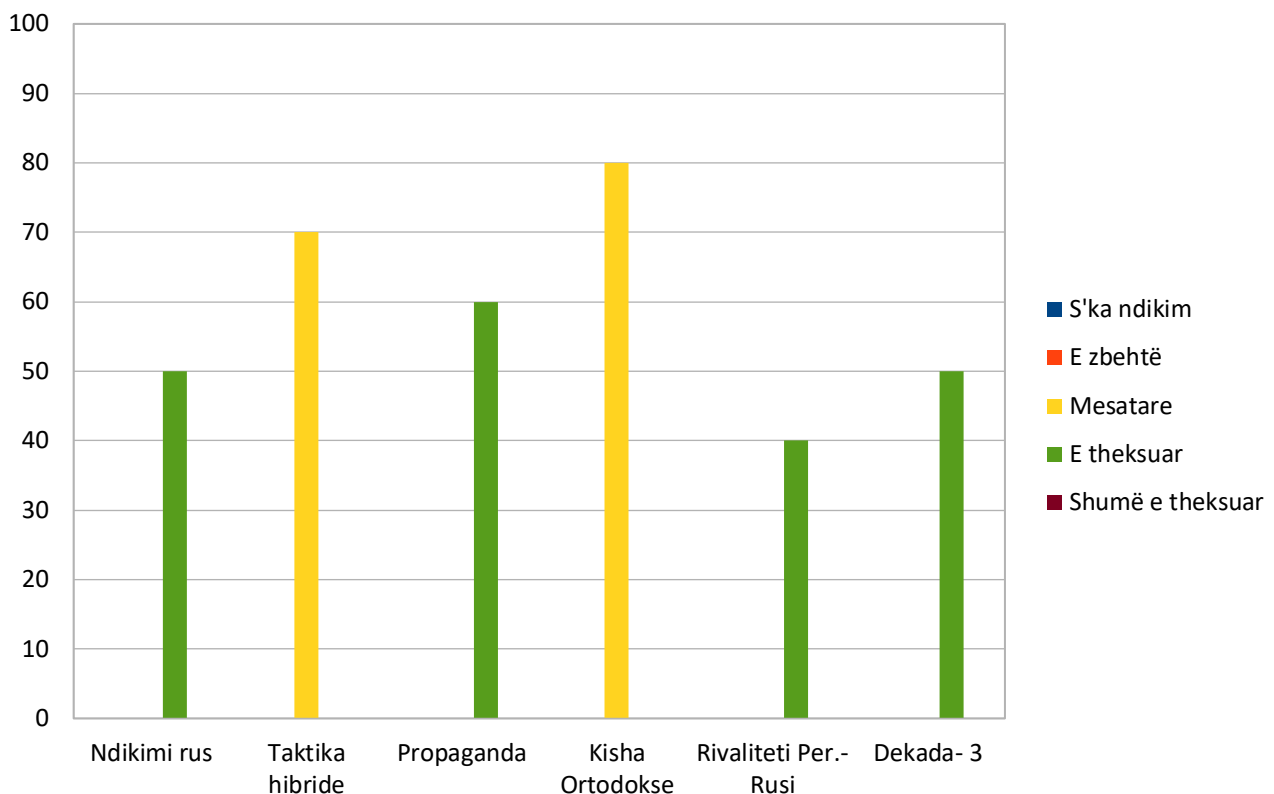
Dezinformimi është i përqendruar në pranimin ushtarak të Rusisë ku ajo paraqitet më tepër në rolin e një përçarësi, se sa një roli të paqeruajtësi. Propaganda mediatike e Rusisë bëhet me edicionet shumë gjuhësh në mediat “Sputnik” dhe “Russia Today” e posaçërisht në gjuhën angleze.

Por, raportet e tyre të pabazuara dhe shfaqja e kulturës së lajmeve të rreme, i kanë parandaluar ato të konsiderohen si media kryesore të besueshme. Propaganda ruse në Ballkanin Perëndimor më tepër ka të bëjë me çështjet religjioze ndaj komunitetit Islam duke i kritikuar për pjesëmarrjen në luftërat e Lindjes së Afërme. Propaganda po ashtu sulmon traditat moderne ose të harruara si pjesë të ndjeshme që të rikujtojnë të kaluarën e projekteve të përbashkëta në Bashkimin Sovjetik me shtetet e ndara. Kisha Ortodokse Ruse është dobësuar në aspektin e ndikimit të saj për shkak të formimit të degëve të reja kombëtare ortodokse si që është ajo në Mal të Zi dhe Maqedoninë Veriore. Pra, një patriarkana e fuqishme në Moskë ka nevojë të zgjidhë problemet e saja të brendshme, të distancohet nga ndikimi i shtetit (Kremlinit), ka nevojë për një marrëveshje me Ekumeninë në Stamboll për disa çështje jetike. Zekolli më tej potencon: *“Rënia e Bashkimit Sovjetik i ka hequr Rusisë çdo ndikim global ideologjik dhe e ka detyruar atë të konkurrojë vetëm si një Shtet i Kombit i ndërtuar në imazhin e rivalëve të vet. Kisha Ortodokse Ruse si një instrument i vullnetit politik të Kremlinit po vuan nga zvogëlimi i ndikimit të vet, si rezultat i Kishave Ortodokse të reja kombëtare, në kërkim të njohjes nga Patriarkana Ekumenike në Stamboll (siç është rasti me Ukrainën, Maqedoninë dhe Malin e Zi) dhe provokimet përçarëse me kishat tjera autoqefale kombëtare (Greqi). Kjo e detyron ROC (Russian Orthodox Church) të përballë me mosmarrëveshjen e vet të brendshme midis rolit tradicional nënshtrues të Shteti-Kisha dhe rritjes së valës së fundamentalizmit ortodoks, që kërkon një rol dominues. Mos hezitimi i priftërinjve rusë me ndikim për të hequr dorë nga sanksioni i vendosur në marrëdhëniet me Covid, protestat e zëshme nga ROC për përshkrimet e fundit historike kinematografike, hezitimi nga Kremli zyrtar për të marrë një qëndrim pas përçarjes me Patriarkanën Ekumenike, këto janë thjesht shenja të brendshme përçarjeje që ndikojnë në hapësirën e kapacitetit të ROC, për të zgjeruar ndikimin e vet jashtë kufijve kombëtarë. Në nivelin politik, mungesa e rrëfimit(narrativit) shihet si një mungesë të një instrumenti të fuqisë së butë që e gjejmë tek traditat kulturore evropiane ose argëtimin amerikan, argëtimin shpirtëror të kulturës afrikane, arabe, myslimane dhe aziatike, të kuzhinës, të muzikës, të folklorit, etj”.*

Janë faktorë tjerë që frenojnë aspiratat dominuese në kishat ortodokse. Rivaliteti në një mënyrë indirekte shfaqet duke kritikuar rolin e stabilitetit të SHBA-ve në Evropë dhe Ballkan, ndërsa në anën tjetër nxjerr në sipërfaqe varësinë energjetike të BE-së dhe Ballkanit nga SHBA-ja gjë e cila është në

korrelacion me vonesat e reformave për euro-integrime, të cilin vakum Rusia e shfrytëzon për dezinformimet e popullatës lokale. Nëse marrëdhëniet trans-atlantike vazhdojnë të thellohen, Rusia me siguri do të orvatet për të “minuar” NATO-n dhe për ta inkadruar BE-në në projektin euro-aziatik, por si duket kjo u shfaq me ardhjen e Donald Trumpit në pushtet tek i cili u vërejtën bashkëpunimet në lidhje me ndërhyrjet zgjedhore në vitin 2016 në SHBA dhe spekulimet për aktivitetin e kandidatit demokrat, Joe Biden dhe djalit të tij në Ukrainë. Antiamerikanizmi i shfaqur nga Rusia synon formimin e interesave të përbashkëta me disa shtete evropiane, duke iu ofruar shërbime të tipit- garantues ushtarak i interesave evropiane në rajon, por këtu duhet pasur parasysh se ekonomia evropiane është e lidhur me dekada dhe ajo mban fort zinxhirin e bashkëpunimit qoftë edhe me Britaninë e Madhe. Dekadën e tretë Zekolli e sheh si rrezik të mundshëm nga mosgatishmërinë e SHBA-ve dhe BE-së për t’i afruar vendet e këtij rajoni. Këtu duhet marrë parasysh progresin e këtyre shteteve si Maqedonia Veriore, ku partia nacionaliste VMRO nga viti 2010 deri 2016 kishte marrë vrull të ndërrojë disa procese kyçe por pa sukses. Edhe pse Ballkani Perëndimor mund të parandalojë ndikimin rus në punët e brendshme, kjo mund të jetë edhe një etapë imagjinatave dhe që vështirë se arrihet. Po ashtu SHBA-ja dhe BE-ja nuk janë të rreptë me nivelin e korrupsionit duke u treguar pragmatik ndaj kësaj bashkëjetese, gjë për të cilën projektet që realizohen në vendet e Ballkanit shpesh janë të korruptuara dhe se raportet neglizhohen nga komisionet evropiane ose organizatat ndërkombëtare që kanë miratuar projektet në fjalë. Ajo (BE) din vetëm të dënojë në raportet e tyre për progres, duke i shpallur vendet aspirant si humbëse në rrugëtimin e tyre të cilën duhet kuptuar një progres i zbehtë. Zekolli momentalisht e sheh të zyrtë fatin e Malit të Zi nën NATO-n, si garanci jo të sigurt, si dhe shtetet tjera si Hungaria, Rumania dhe Bullgaria që nuk kanë parë një cilësi në “shtëpinë evropiane”. Mali i Zi pësoi një fat të zi ose një rrezikshmëri të lartë sa i përket aderimit në NATO por fillimi duhet konsiderohet i vështirë. Sa i përket sigurisë së vendeve si Rumania dhe Bullgaria, kemi një zmbarsje në këtë aspekt duke u ndërlidhur me politikat e interesit individual të presidentit amerikan në marrëdhëniet me Rusinë. Por, aspekti ekonomik tregon një pasqyrë krejtësisht tjetër për vendet e reja në familjen evropiane, me një GDP të rritur për aq kohë që janë brenda BE-së. Parandalues i proceseve të integritit euro-atlantik, Zekolli e përmend korrupsionin si bllokues të reformave të pavarura të lidershit të Ballkanit Perëndimor nga ndikimi rus. Kisha Ortodokse e përçarë nuk mund të jetë faktor për unitetin e komunitetit sllav. Mbi të gjitha ai thekson se punën që e bën SHBA-ja dhe BE-ja për përshpejtimin e proceseve demokratike te këto shtete është e vogël, e cila i jep hapësirë Rusisë që të manovrojë në këto vende.

Ilustrimi grafik për Arsim Zekollin

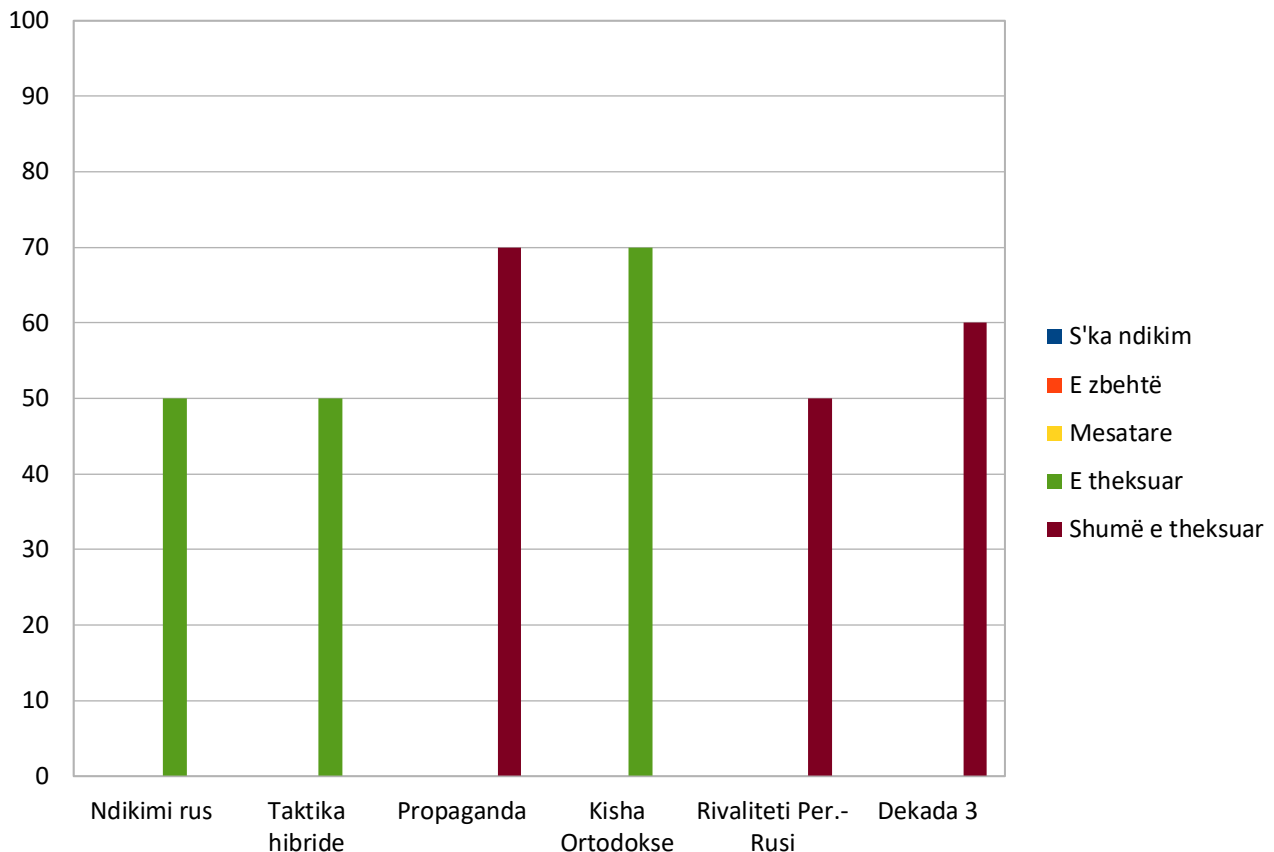
Për më shumë, **Petar Bogojeski nga “ Makedonski Koncept”**, shpreh indinjatën se Rusia bazohet në konceptin e vjetër për mosekzistimin e shtetit maqedonas përkundër një shteti të zgjeruar të quajtur Bullgari. *“Rusia kurrë nuk do të heqë dorë nga ndikimi i saj në asnjë vend të botës, madje edhe në Ballkan. Ai ka ndikimin më të madh në Bullgari dhe Shqipëri dhe filmi që ata po shesin me Aleksandar Vuçiqin në Serbi është i paqëndrueshëm sepse, pas Milosheviqit çetnikët filluan të paraqiten sërish si ideologji pro-perëndimore në Serbi. Në Greqi ato ka një ndikim të madh në strukturat politike radikale në një pjesë të Kryepeshkopatës së Athinës. Në Kosovë, ndikimi i saj është i kufizuar në anëtarët e shërbimeve të ish-Jugosllavisë, por edhe në disa prej politikanëve "të rinj". Në Maqedoni, situata është më specifike, për shkak të krahut tradicional pro-rus të VMRO gjatë gjithë historisë. Ajo u ringjall në 1990 përmes VMRO DPMNE dhe deri më sot luan një rol të fortë në shoqërinë maqedonase. Shumë nga ish-komunistët, sot një substrat i LSDM-së, gjithashtu vuajnë nga ndikimi bolshevik, por gjithashtu një pjesë e madhe e liderëve politikë shqiptarë, e veçanërisht BDI. Ne mund ta vlerësojmë lirisht qeverinë e parë të Maqedonisë së pavarur si Rusofile, e cila çoi në*

vendime dhe politika katastrofave, nga të cilat vendi ynë nuk mund të rimëkëmbet deri më sot. Nga flamuri i republikës, te vendimet për një shtet kombëtar të popujve dhe kombësive, të modeluara nga BRSS. Nëse në atë kohë do të kishim një qeveri autentike maqedonase, do të ishim pjesë e NATO-s në 1995, dhe pjesë e BE-së deri në 2000. Por kjo është ajo që është, nuk ka kthim prapa, por vetëm përpara për të mos përsëritur gabimet”. analizon Bogojeski.

Aktivitetet ruse në sferën e energjisë me formimin e qendrave nukleare energjetike si dhe nxitjen e partive minore në Bullgari me siguri janë tendenca për të përfituar aleatë që të riformojë zinxhirin në Gadishullin Ballkanik. Fqiju veri-perëndimor i Bullgarisë vetëm se i ka të instaluar disa struktura administruese që depërtojnë jashtë kufirit për të fituar aleatë të rinj për projekte gjeopolitike. Sipas Bogojeskit, Rusia nuk ka interes ekonomik në Ballkan dhe ajo thjeshtë dëshiron të bëhet mbikëqyrës dhe lojtar në rajon. Lojërat politike mund të vazhdojnë aq sa nuk do të gjenden zgjidhje për çështjet e mbetura të natyrave të ndryshme. Sa i përket kishës ortodokse, dështimi për një vëllazëri ortodokse do të kthehet në rivalitet ndaj Patriarkanën Egumenike në Stamboll, të shkatërrojë Arkipeshkopinë e Ohrit, Malit të Zi si dhe patrikanat tjera që kanë marrëdhënie me Egumeninë në Stamboll. Bogojeski shpreh brengosjen me paraqitjen e disa rrymave si ideologjia pro-perëndimore e çetnikëve në Serbi, strukturat radikale politike në Kryepeshkopatën e Athinës, po ashtu paraqitja e ish- shërbimeve të Jugosllavisë në Kosovë, vazhdimi i krahut pro-rus të VMRO-së në Maqedoninë Veriore pas viteve të 90-ta. Disa nga këto rryma vetëm se mund të jenë rezultat i politikave të gabuara, korrupsionit, nepotizmit dhe rënies së standardit jetësor në Serbi. Pra, qeverisja mund të krijojë rryma të skajshme si pjesë e izolimit shtetëror dhe pakënaqësive të shtresave të popullatës për problemet lokale të pazgjidhura të demonstruar në një formë tjetër. Megjithatë, historia nuk mund të harrohet duke ditur orientimin e popullatës së ish RSFJ-së nga Perëndimi, me presidentin Josip Broz Tito që shpesh herë ishte i rrezikuar nga shërbimet sovjetike, për vendimet politike të fshehta larg “veshëve” të Moskës. Bogojeski kthehet prapa tre dekadave kur u pavarësua Maqedonia nga Federata jugosllave. Në atë kohë u sollën ligje që bllokuan integrimin e Maqedonisë në NATO dhe në BE. Akoma përjetojmë sipas tij pasojat e asaj legjislature të krijuar nën ndikimin e shërbimeve të jashtme, dhe se kuvendi mbeti që t’i aplikojë sërish këto ndryshime në Kushtetutën e Maqedonisë Veriore. Pra, Bogojeski vërteton se politika e Maqedonisë ishte ndikuar nga shërbimet e huaja dhe nuk bëri ndryshime të skajshme të kushtetutës së Maqedonisë së atëhershme duke pasur parasysh me rrezikun që i kanosej dhe me arsenalin ushtarak të rimarrë nga kazemat e Maqedonisë nga ana e ushtrisë së ish presidentit Slllobodan Millosheviq. Më vonë pasoi

atentati ndaj presidentit të Maqedonisë Veriore- Kiro Gligorov, gjatë së cilës nuk u arrit të zbulohen atentatorët duke bërë akuza ndërmjet partive për qëllime politike. Sipas tij Rusia nuk mund ta zëvendësojë Perëndimin

Ilustrimi grafik për Petar Bogoeskin

Në këtë drejtim **Akri Cipa** i cili është magjistër i politikave ndërkombëtare nga Universiteti i Kolumbias në SHBA, thekson se ndikimi i Rosisë në Ballkanin Perëndimor ka filluar të dobësohet në sajë të orientimit të ri të vendeve të Ballkanit Perëndimor. Pra këto zhvillime të reja angazhojnë Rusinë që të jetë akoma faktor frenues i zhvillimit të rajonit. Rusia beson se Ballkani nuk është i humbur pasi që për të janë bërë një varg studimesh strategjike në Moskë. Duke pasur parasysh plagët e hapura në Ballkan, është e qartë se çështjet kryesore të pazgjidhura si Republika Serbe dhe ajo e Kosovës Veriore do ta përforcojnë influencën ruse me taktika të ndryshme që këto çështje mos të mbyllën aq lehtë. Këtu ndërlidhemi me përgjigjen e z. Cipa i cili thekson se, në dekadën e tretë Rusia

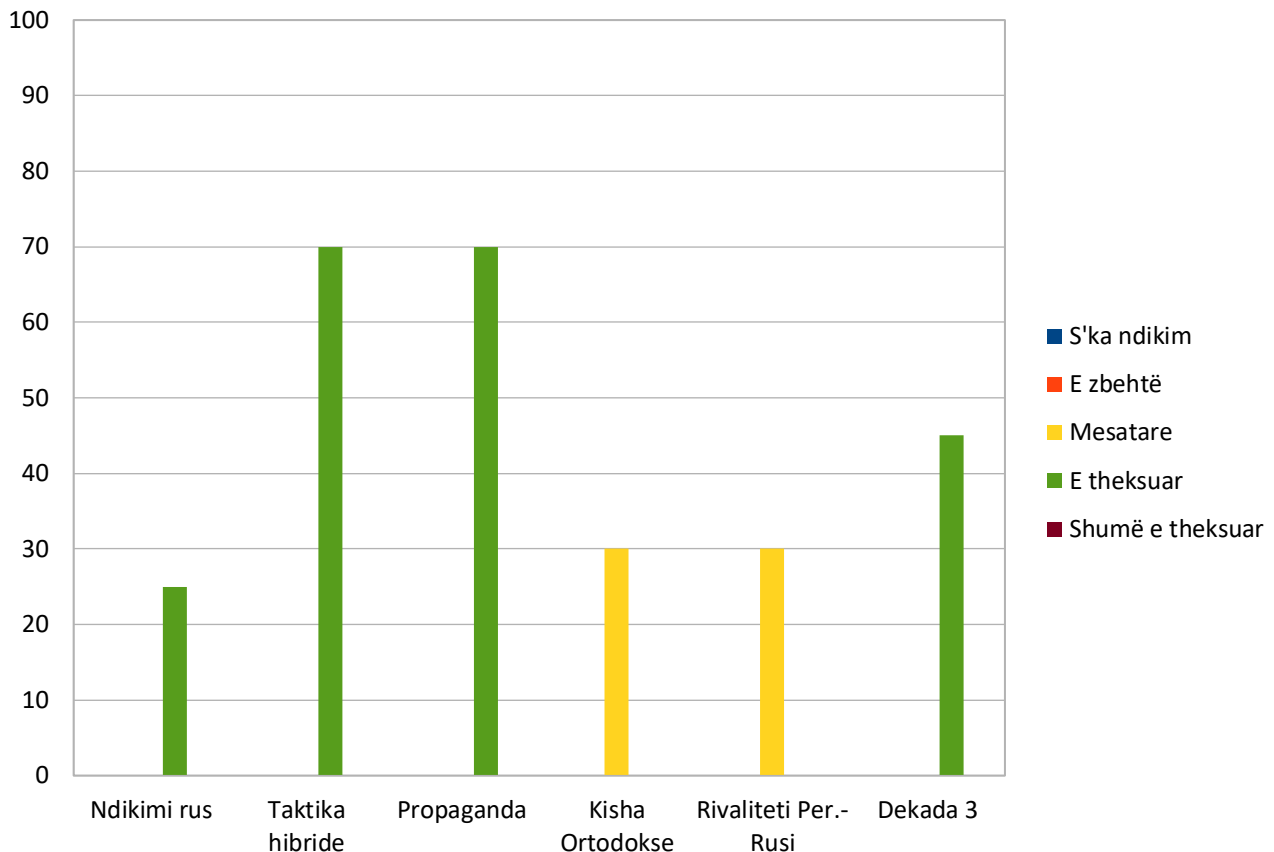
do të veprojnë rreth kontestit ndërmjet Serbisë dhe Kosovës. Pra, kjo çështje e kamotshme do të sigurojë një vazhdueshmëri të pranisë ruse në Ballkanin Perëndimor. Edhe pse presidenti Trump ka deklaruar në një fushatë zgjedhore se i pajtova armiq të qindra vjeçar serbo-shqiptar, ajo ishte vetëm një marrëveshje ekonomike për tregti të lirë që është imponim i kohës tonë. Lufta hibride ruse u frekuentua më shumë gjatë humbjes së shtetit si faktor në organizatat ndërkombëtare. Rusia akoma përqendrohet tek organizatat ndërkombëtare si ajo e OKB-së e cila është dobësuar për shkak të uljes së besueshmërisë gjatë viteve të fundit dhe politikave të gabuara të disa shteteve perëndimore. Humbja e shtetit si faktor në organizatat ndërkombëtare ndodhi pas intervenimeve ushtarake në Gjeorgji dhe Ukrainë, gjatë së cilës u kritikua dhe iu bënë pengesa për aktivitete tjera ndërkombëtare. Sanksionet e vendosura ndaj Rusisë nuk janë respektuar ashtu si duhet, duke marrë parasysh aleatët e vet në Evropë si që është Hungaria, Serbia, Bjellorusia dhe me shfrytëzimin e rrugëve ilegale për depërtim. Gjatë sanksioneve janë identifikuar furnizime ilegale me gazin nëntokësorë nga Rusia nëpërmjet qeverive aleate me të.

Propaganda ruse sipas tij më tepër është e shprehur në rrjetet sociale ku i është mundësuar të krijojë fushata dezinformimesh. Rusia tenton që të konkurrojë me mjete të tërthorta përballë investimeve evropiane dhe sigurisë amerikane. Vetëm se rrjetet sociale shpesh kanë keqpërdorur detyrën e tyre gjatë përmbajtjes së normave të punës. Rusia tenton të përdorë mjete si kishën dhe kulturën për të krijuar një korridor dominimi. Në këtë aspekt, bashkëpunimi kulturor dhe fetar me komunitetin sllav është një prioritet i saj e posaçërisht me Serbinë. Rusia duke përdorur metoda përçarëse ka arritur të krijojë një sabotim të disa vendeve për inkuadrim në strukturat euro-atlantike. Por, me anëtarësimin e Malit të Zi dhe Maqedonisë Veriore në NATO, u vërtetuan se këto barriera ishin të pamjaftueshme. Cipa nënvizon se *“Rritja e prezencës mediatike ruse dhe suplementimi i rrugëve të informacionit, duke përfshirë rrjetet sociale, i ka mundësuar Rusisë të krijojë një infrastrukturë për fushata dezinformimi dhe për të decentralizuar marrjen e informacionit me synim propagandimin e fakteve alternative. Në këtë sens, Rusia ka shfrytëzuar një situatë demokracie anemike dhe përçarjesh të thella brenda vendeve perëndimore për të promovuar modelin e saj të qeverisjes – një model autoritar dhe liberal – si alternativë ndaj demokracisë liberale dhe shtetit ligjor të promovuar nga perëndimi”*.

Cipa thekson se, pas zhvillimeve të reja në Ballkan, de faktorizimi i saj në organizatat ndërkombëtare dhe pas intervenimit ushtarak në Ukrainë, ka rishfaqur Rusinë si përçarëse dhe frenuese e këtyre zhvillimeve me metoda hibride. Rusia sipas tij, sërish do të orvatet me përdorimin e kulturës dhe

kishës ortodokse për të vazhduar ndikimin e saj në dekadën e ardhshme duke aluduar këtu për kontestin mes Serbisë dhe Kosovës. Ai potencon se Rusia dëshiron të ruaj status-quon.

Ilustrimi grafik për Akri Cipën

Leta Barxhieva Mioska, ligjeruese në Fakultetin e Sigurisë në Shkup, mendon se ndikimi rus në Ballkanin Perëndimor filloi me aneksimin e Krimesë në vitin 2014 dhe se Rusia konsiderohet si një qendër policentrite e rendit të ri botëror. Shtrirja gjeografike dhe trashëgimia historike e Rusisë, i japin asaj mundësinë e influencimit të lartë nëpër ngjarjet e ndryshme në nivel global. Intervenimet ushtarake, mënyrat hibride, përdorimi i mercenarëve në luftëra, janë tendenca ruse për vazhdimin dhe rifillimin e Luftës së Ftohtë. Roli i saj afatgjatë në KS- OKB-së dhe organizatave të tjera ndërkombëtare, e justifikon të veprojë pavarësisht interesave të shteteve tjera. Synimi për një Union Euro-Aziatik për energji, tregti dhe armatim, është nxitje për ripërtëritjen e fuqisë së saj në arenën

ndërkombëtare. Sipas saj, shtrirja gjeografike deri në kufijtë e Lindjes së Mesme që u pushtuan nën mbretërinë e Katerinës së Madhe, i mundëson Ruisë aktuale akoma të kombinojë taktikat e saja hibride varësisht zhvillimit të ngjarjeve në botë. Ajo në vazhdimësi është duke mbajtur takime bilaterale dhe multilaterale me ish aleatët e saj socialist. Së fundi barrierat tregtare mes SHBA dhe Kinës krijuan hapësirë për ndërhyrje të Ruisë për të negociuar për përforcimin e ish aleancës socialiste kur kujtojmë planet e saja për një Union Euro-Aziatik. Ndërhyrjet në zgjedhje, ndryshimi i të dhënave personale dhe votës, është propaganda më e dukshme e cila është e pranishme, edhe në operacionet ushtarake duke shkelur hapësirën ajrore dhe përgjuar komunikimet. Pra, si duket Rusia merr vendime të njëanshme për sa i përket demonstrimit të forcës. Thyerja e hapësirave ajrore në prag të zgjerimit të NATO-s në shtetet Baltike ishte e vërejtur shpeshherë, gjatë së cilës ky nervozizëm vazhdoi një periudhë duke sjellë në pozitë një eskalim të mundshëm në Evropën Veriore. Po ashtu thyerja e hapësirës ajrore krijoi tendosje mes Turqisë dhe Ruisë. Marrëdhëniet e tendosura nuk zgjatën shumë, por rezultuan me një efekt të kundërt të bashkëpunimit në luftën në Siri, blerjen e arsenalit ushtarak nga Rusia si dhe takime bilaterale të shumta. Sipas Mioskës ndikimi nëpërmjet religjionit, bëhet për forcimin e lidhjes mes vendeve me konfesionet fetare dhe histori të ngjashme, me një qëllim të formimit të marrëdhënieve shumëpalëshe në sferën ekonomike, diplomatike dhe të sigurisë. Por, si që shihet religjioni nuk mund të ndikojë aq shumë. Lëmi ekonomike ka dhënë disa rezultate duke e inkuadruar kompanitë ruse të ndërtojnë qendra bërthamore për prodhimin e energjisë.

Rivaliteti rus në Ballkanin Perëndimor, është i shprehur nëpërmjet mediumeve, organizatave joqeveritare, ekonomisë, bashkëpunimit ushtarak dhe shërbimit të inteligjencës. Rivaliteti nëpërmjet mediumeve kalon lehtë duke e ditur se vendet e Ballkanit Perëndimor akoma reformohen ose përgatiten në rrugëtimin për në BE. Ky vakum nuk mbet i pa shfrytëzuar nga rrjetet sociale dhe disi më pak nga mediumet televizive. Pra është vështirë të kontrollohen këto ndërhyrje nëpërmjet rrjeteve sociale derisa shteti nuk merr masa ose nuk merr asistencë nga një union si është BE që t'ia caktojë mënyrën e rezistencës së kësaj propagande. Duke ditur se Këshilli Shtetëror Zgjedhor i Maqedonisë Veriore ishte sulmuar tek faqja e saj e internetit për azhurnimin e rezultateve zgjedhore mund të konkludojmë se, shteti duhet ndarë shumë të holla nga buxheti i planifikuar për sigurimin e faqeve të saja në institucione ashtu edhe në rrjetet sociale.

Në dekadën e tretë ndikimi do të vazhdojë në demokracitë e brishta në Ballkan, duke u orvatur të devijoi rrugën e integriteteve euro-atlantike, duke bërë trysni në reformat që kërkohen nga BE-ja ndaj

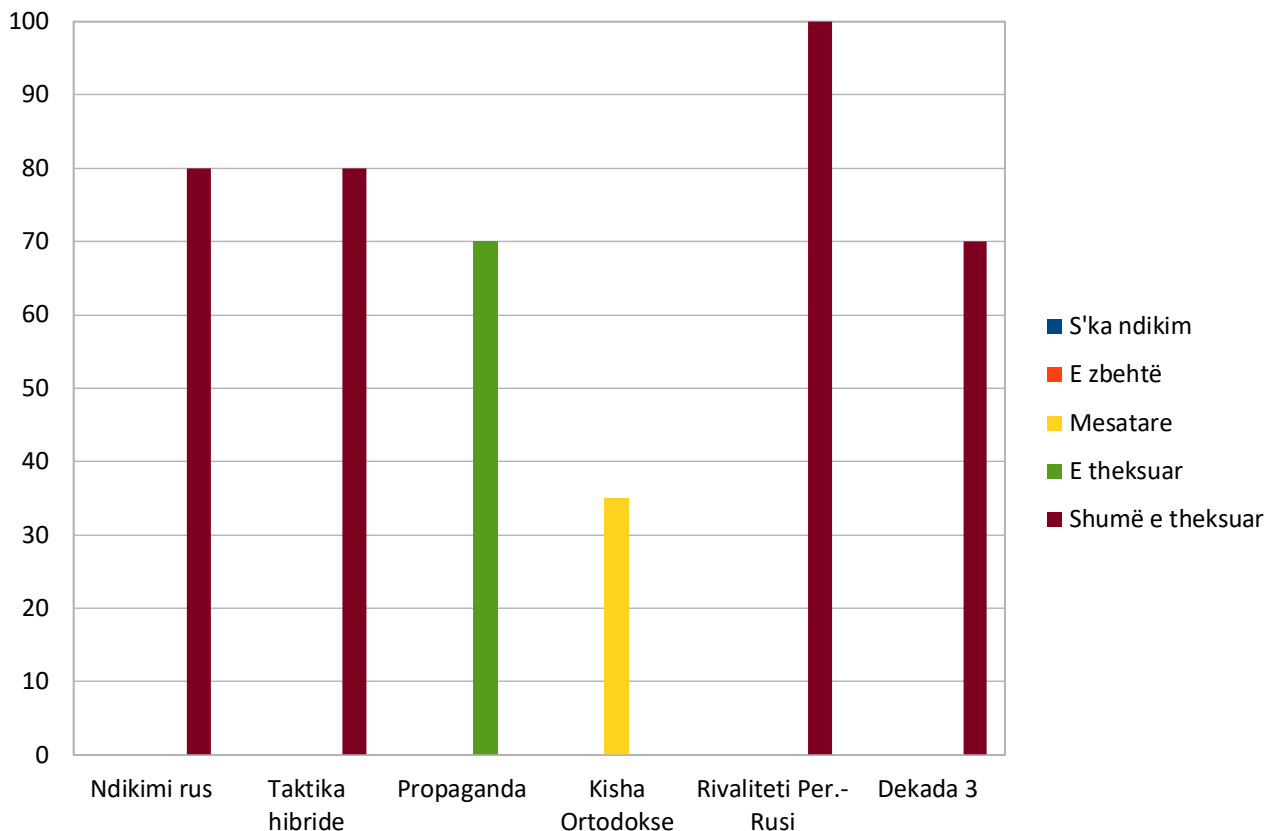
vendeve kandidate të rajonit si që janë fushat nga: sundimi i ligjit, luftimi i korrupsionit dhe krimit të organizuar politik, pavarësinë e medias dhe reformën e sektorit politik, të sigurisë dhe politikat mjedisore. Veprimet konkrete të Rusisë, pro-dekadës së tretë, sa i takon një taktike hibride për të asistuar në sfera të mundshme do të ishin: ofrimi i kredive dhe huat për projekte infrastrukturore, bashkëpunim në arsim, korrespondencë e shtuar diplomatike dhe dezinformimi.

Mioska, është e bindur se Rusia do të përdorë çdo formë të taktikës hibride për të rikthyer në Luftën e Ftohtë sepse presidenca e Putinit ka lënë gjurmë të thella në shërbimet e inteligjencës ruse duke ditur se ajo ka qenë profesioni i tij i kamotshëm dhe karriera e tij e gjithmbarshme.

Ajo këtu i jep një kahje tjetër ndikimit rus duke shtuar: *“Ajo do të vazhdojë të ndikojë në demokracitë e brishta në Ballkan veçanërisht duke përkeqësuar rrugën Euro-Atlantike që kërkon reforma në fushat e sundimit të ligjit, luftimin e korrupsionit dhe krimit të organizuar politik, pavarësinë e medias dhe reformën e sektorit politik dhe të sigurisë, politikat mjedisore, midis të tjerët. Duke ofruar kredi dhe hua për projekte të përbashkëta infrastrukture, bashkëpunim në arsim dhe shkëmbim, korrespondencë të shtuar diplomatike dhe veprime të fshehta, së bashku me përhapjen e fenomeneve të lajmeve të rreme që ka pasojë afatgjatë”.*

Arsyeja e këtyre involvimeve si duket qëndrojnë tek tendenca kryesore për krijimin e Unionit Euro-Aziatik. Pra, për këtë projekt madhështor, Rusia nuk do të kursejë ndihmat financiare ndaj vendeve të reja aspirant, diplomacinë e shtuar dhe mediumet.

Ilustrimi grafik për Leta Barxhievën

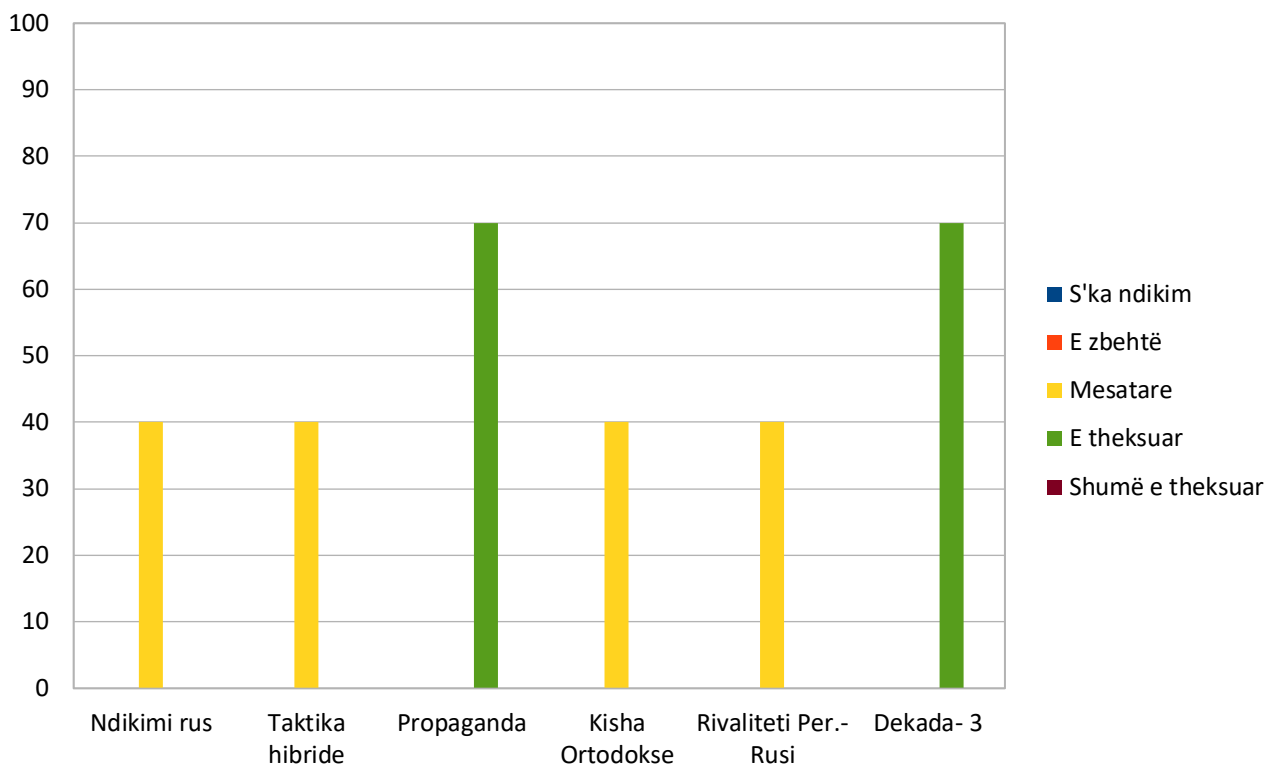
Ekspertja dhe ish diplomatja amerikane **Allison Carragher**, aktualisht e punësuar në “Carengie Endowment for International Peace”, më tepër i kushtohet aspektit ekonomik. Ajo thekson se Rusia posedon arsenalin e saj ushtarak dhe resurset e saja energjetike për të rritur buxhetin e saj. Ajo i referohet brigjeve detare të Malit të Zi ku shumë qytetarë rus kanë blerë patundshmëri për të siguruar një vlerë reale për paratë e tyre. Carragher mendon se qytetarët rus blejnë patundshmëri jashtë vendit për të ruajtur vlerën e saj në të ardhmen duke e ditur se Mal i Zi do të ketë stabilitet ekonomik me aderimin në BE. Siç e dimë qytetarët po ashtu investojnë në objekte hotelerie edhe në bregdetin e Bullgarisë për të siguruar një investim të shëndoshë të vlerës së patundshmërisë. Ajo thekson se mediumet, operatorët telefonik janë qendra ku depërtimet ruse janë të theksuara. Nëpërmjet ofertave të ndryshme dhe siç e quan ajo-kapjen e këtyre medimeve, Rusia shumë lehtë arrin t'i realizojë qëllimet e saja si dezinformimi dhe metoda e ndjekës dhe përgjimeve të komunikimeve. Pra duke e ditur përvojën e hershme qysh nga Bashkimi Sovjetik, në lansimit e satelitëve rreth orbitës së tokës, Rusia ka mundësi të inkuadroj shërbimet e veta të inteligjencës në

përgjimin e lidershipit të caktuar në ato rajone ku ka interes gjeopolitik si dhe vrojtimet për zhvendosjet e objekteve në rruzullin tokësor. Si konkurrencte ekonomike e Rusisë paraqitet Kina, gjë që e lë Rusinë mbrapa në këtë lëmi. Allison e sheh dekadën e tretë si tendencioze për Rusinë duke aplikuar taktika hibride me qëllim të rreshtohet para progresit të Perëndimit si barrierë.

“Rivaliteti ruso-perëndimor vazhdon globalisht dhe Ballkani është një nga kufijtë e shumtë ku luan ky rivalitet. Kryesisht shquhet në mbrojtje, siguri, energjetikë dhe dezinformim. Një nga dinamikat më interesante të pesë viteve të fundit ose më shumë është ngritja e Kinës si një partner ekonomik më i rëndësishëm për vendet e Ballkanit Perëndimor, sesa Rusia. Unë do të vija në dukje se marrëdhëniet ekonomike me Kinën dhe Rusinë janë të paqarta nga ajo me Bashkimin Evropian, por ky tranzicion është megjithatë i rëndësishëm për t'u parë. Rusia do të vazhdojë të ndjekë interesat e saj kombëtare. Kjo përfshin fitimin e parave, bllokimin e NATO-s dhe bërjen miqësi me udhëheqës dhe parti autoritare me të njëjtat mendime. Si rezultat, unë pres që Rusia të mbetet një lojtar në Ballkanin Perëndimor dhe të vazhdojë të minojë demokracinë, transparencën dhe rreshtimin kundër Perëndimit për vitet që vijnë”. sqaron Allison.

Carragher kontradiktën kryesore e vendos në tendencat ruse për parandalimin e progresit të Perëndimit për në Lindje. Përdorimi i gjitha taktikave hibride bëhen për të parandaluar këtë progres. Ajo ka kapur një pikë interesante, në lidhje me afrimin kinez në Gadishullin Ballkanik, të cilës i jep kahe të njëjtë me BE-në për investime të njëpasnjëshme në këtë rajon. Pra, në këtë aspekt Rusia ngel prapa sa i përket investimeve në rajon krahasuar me BE-në dhe Kinën e sotshme. Carragher vlerëson se Rusia mbetet prapa në aspektin e investimeve duke i krahasuar me BE-në dhe Kinën. Kjo është tregues se Rusia më pak do të ketë takime bilaterale për projekte të përbashkëta duke iu referuar zvogëlimit të investimeve në Ballkanin Perëndimor. Rusia do të ndjekë sipas saj një politikë shumë-dimensionale për interesat kombëtare ruse.

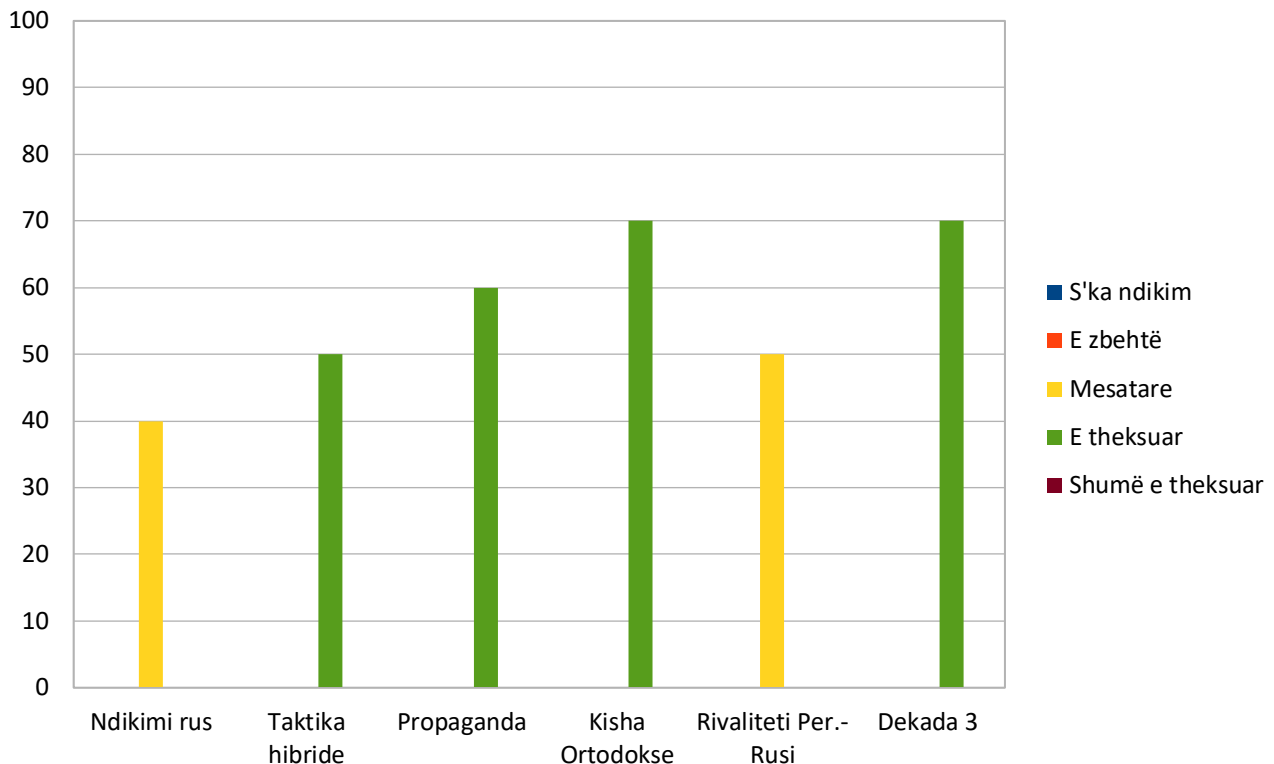
Ilustrimi grafik për Allison Carragher

Studiuesi dhe drejtori ekzekutiv i Qendrës Kosovare për Studime të Sigurisë **Florian Qehaja**, thekson se Rusia ka prani në sferën ushtarake dhe atë të diplomacisë përkundër SHBA-ve, Kinës dhe BE-së që kanë prezencë në Ballkan edhe në sferën ekonomike. Për të përmbushur këtë fushë, Rusia tenton të përdorë resurset e saja të gazit natyrorë. Siç shihet zëvendësimi i gazit natyrorë si një prezencë ekonomike nuk mund të definohet e saktë pasi që me shitjen e gazit nëntokësorë akumulohen valutat e huaja nga shtetet ballkanike, e cila ka rol të kundërt me pranimin ekonomik të Kinës dhe Perëndimit. Qehaja thekson se Rusia tenton ta ruaj fuqinë dominuese në saj të imazhit të saj në OKB duke i dhënë avantazh Serbisë në kontestin me Kosovën, pra si mbështetje ndaj komunitetit vëllazëror sllav. Historikisht duke marrë parasysh edhe teorinë Bejziane si qasje matematikore për përcaktimin e të ardhmes ku theksohet se ardhmëria është familjare me të kaluarën, na dalin storie të natyrës se Serbia ka qenë e përbuzur në mbështetjet kruciale si që ishte përgatitja për luftë me Perandorinë Osmane. Pra, historikisht Rusia nuk i ka mbajtur premtimet e saja. Ai më tej potencon se kisha ortodokse nuk i përngjan Kishës Katolike, ku shteti është shekullare në raport me kishën e saj. Sidoqoftë këtu kisha duhet të ruaj rolin e një ndërmjetësuesi në rastet e dështimit të diplomacisë ruse, e cila u vërejt në Mal të Zi. Qehaja vë në pah “peshoren e popujve

ballkanas”, duke pohuar se ato janë të orientuar më tepër nga vlerat dhe ofertat e marra gjatë historisë. Edhe pse popujt ballkanas përkrahin vlerat e cila duhet të jetë çdo kund në botë, por qeveritë autoritare kanë penguar këto zhvillime si që ishin shtetet e ish Bashkimit Sovjetik që pas tranzicionit ekonomik kaluan shumë vite të ndjekin binarët e zhvillimit të Perëndimit. Prandaj, edhe Ballkani duhet të anon nga Perëndimi e cila e ka ndihmuar këtë rajon në shumicën e rasteve dhe të rikujtojë historinë e burokratëve që mohuan bizneset e tyre dhe privatizimin si një formë e avancimit shoqërorë. Përfundimisht, sipas tij rivaliteti ndërmjet Perëndimit dhe Rusisë varet nga koha e rrugëtimit për integrimin e vendeve të Ballkanit Perëndimor. Ai shikon ndikimin ekonomik si avantazh ndaj taktikave hibride të Rusisë, duke u përqendruar në investimet ekonomike që bëhen nga SHBA, BE dhe Kina. Ndikimi ekonomik është e drejtuar nga institucionet vendore dhe se ajo nuk ecën me automatizëm. Qehaja i jep Rusisë rolin e një aktori që zhvillon strategji asimetrike dhe të një faktori prishës me dezinformimin dhe lajmet e rrejshme në Ballkan. *“Rusia përfitoi nga ajo që unë do ta quaja, një terren pjellor i dezinformimit midis komuniteteve në rajon. Për shkak se njerëzit në Ballkan kanë tendencë të besojnë tepër në komplotet dhe lajmet e pa verifikuara. Rusia përfitoi në shpërndarjen e dezinformatave duke shkaktuar kështu fraksione dhe mosbesim midis komuniteteve. Në veçanti, media "Sputnik" është e njohur për një analizë profesionale por shumë manipuluese, e cila jep përshtypjen e parë se analiza është "e bazuar në prova", por kur verifikohen të dhënat më tej, shumica e atyre analizave dëshmojnë se janë një gabim. Për sa i përket zonave, Rusia veçanërisht ka propaganduar në drejtim të synimeve të investimeve amerikane dhe evropiane, duke kritikuar Agjendën liberale të investuar në 20 vitet e fundit në rajon. Ai gjithashtu ekzagjeroi qëllimisht ekstremizmin e dhunshëm duke mbivlerësuar të ashtuquajturin radikalizmi islamik në rajon, në dëm të imazhit publik të shqiptarëve dhe boshnjakëve”.*

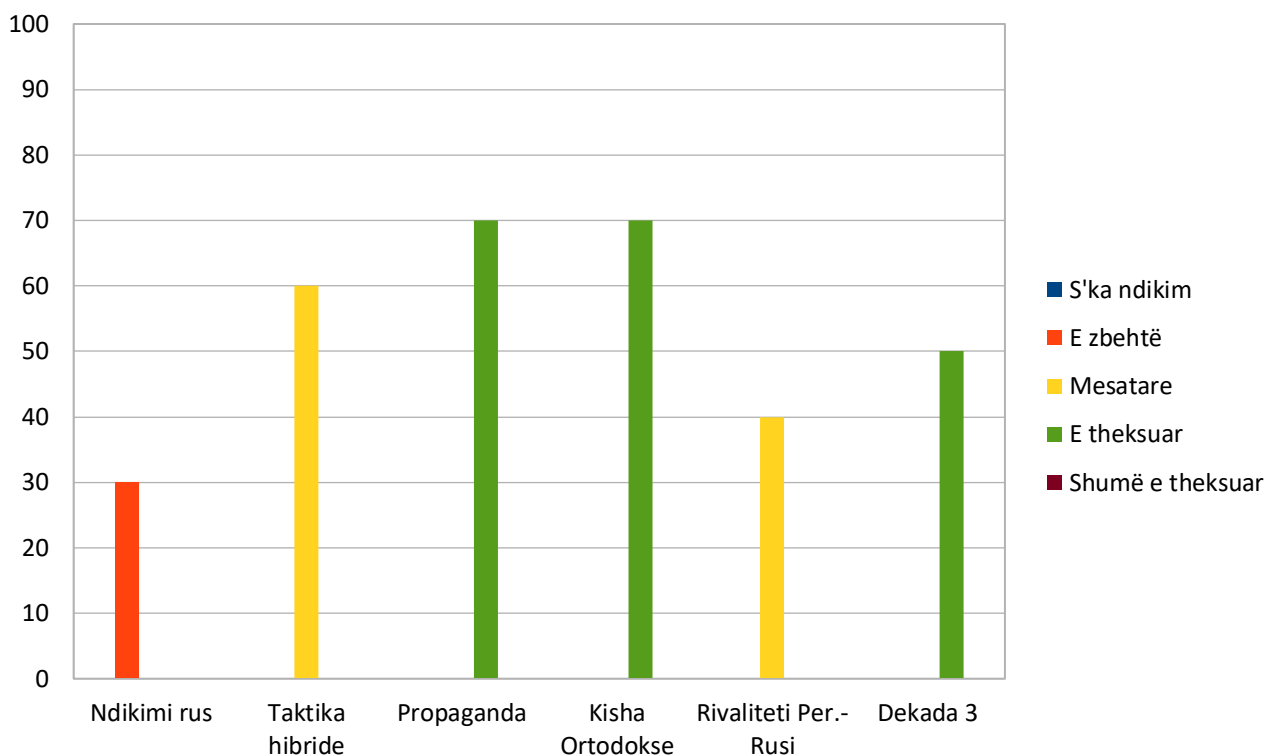
Ilustrimi grafik për Florian Qehajën

Në të njëjtën linjë me ekspertin Leta, është **Vuk Vuksanoviq**, nga Shkolla Ekonomike e Londrës, i cili thekson se viti 2007 ishte vit i rëndësishëm për Rusinë. Mirëpo sipas tij Rusia nuk mund të sfidojë kapacitetin e Perëndimit në Ballkan. *“Në epokën e Putinit, angazhimi fillestar me Ballkanin ndodhi në fushën e energjisë, investimeve dhe bashkëpunimit tregtar. Pastaj, kur marrëdhëniet ruse me Perëndimin filluan të përkeqësohen duke filluar me fjalimin e Konferencës së Sigurisë së Putinit në Mynih në 2007, angazhimi në Ballkan filloi të pasqyrojë politikën e tërheqjes dhe shtytjes prapa në Perëndim. Kjo politikë u bë e prekshme në vitin 2008, kur Rusia pa krizën financiare globale si dhe shpalljen e njëanshme të pavarësisë së Kosovës. Rusia gjithashtu ngriti lojën pas krizës së Ukrainës në 2014. Roli rus është një nga fuqitë e prishjes, duke fituar fuqi dhe duke irrituar dhe minuar Perëndimin në mënyrë që Rusia të ketë një copë negociimi në ndërveprimet e saj me Perëndimin. Përndryshe Ballkani nuk është një përparësi për Rusinë dhe Moska nuk ka ambicie për të zëvendësuar Perëndimin në Ballkan dhe as kapacitetin e saj.”*

Por, përkundër kësaj Rusia tenton të marrë pjesë në fushën gjeopolitike në rajon duke u mbështetur në krizën globale, kontestin mes Serbisë dhe Kosovës, intervenimit në Ukrainë si dhe aspiratat tjera. Në këtë drejtim OKB-ja dhe OSBE-ja janë pasqyrim i aktorëve global, ku Rusia tangon çështjet me peshë në rajonin ballkanik. Në fushën e mediemeve, Rusia ka korrur sukses duke i tërhequr nga ana e saj shumë prej tyre, që të propagandojnë ndaj Perëndimit. Gjuha populiste në aspekt të historisë shekullore ruse, shpesh është përdorur për të justifikuar kritikën ndaj Perëndimit. Vuksanović thekson se shoqëritë konservatore në shtetet ballkanike janë të shprehur më tepër aty ku prania e kishës ortodokse është më e madhe. Ai thekson se marrëdhëniet ruso-serbe janë në një rënie spirale pas aderimit në NATO të Maqedonisë Veriore dhe Malit të Zi dhe se kontesti mes Serbisë dhe Kosovës mund të zgjidhet në këmbim të një çështjeje tjetër si heqja e sanksioneve ose aspiratat tjera territoriale të Rusisë. Sipas tij duket se Rusia nuk dëshiron të dalë nga ky rivalitet me “duart” bosh. Çështja e Kosovës mund të kushtëzohet me veto në KS- OKB-së nga ana e Rusisë në këmbim të disave nga çështjet si-çështja e Krimesë, Abhazia, Osetia e Jugut, Moldavia dhe sanksionet. Ky kushtëzim me siguri do t’i drejtohet SHBA-së. Ai tërheq vëmendjen se Rusia do t’i shfrytëzojë konfliktet e ngrira në Ballkan dhe mjetet e “fuqisë së butë”.

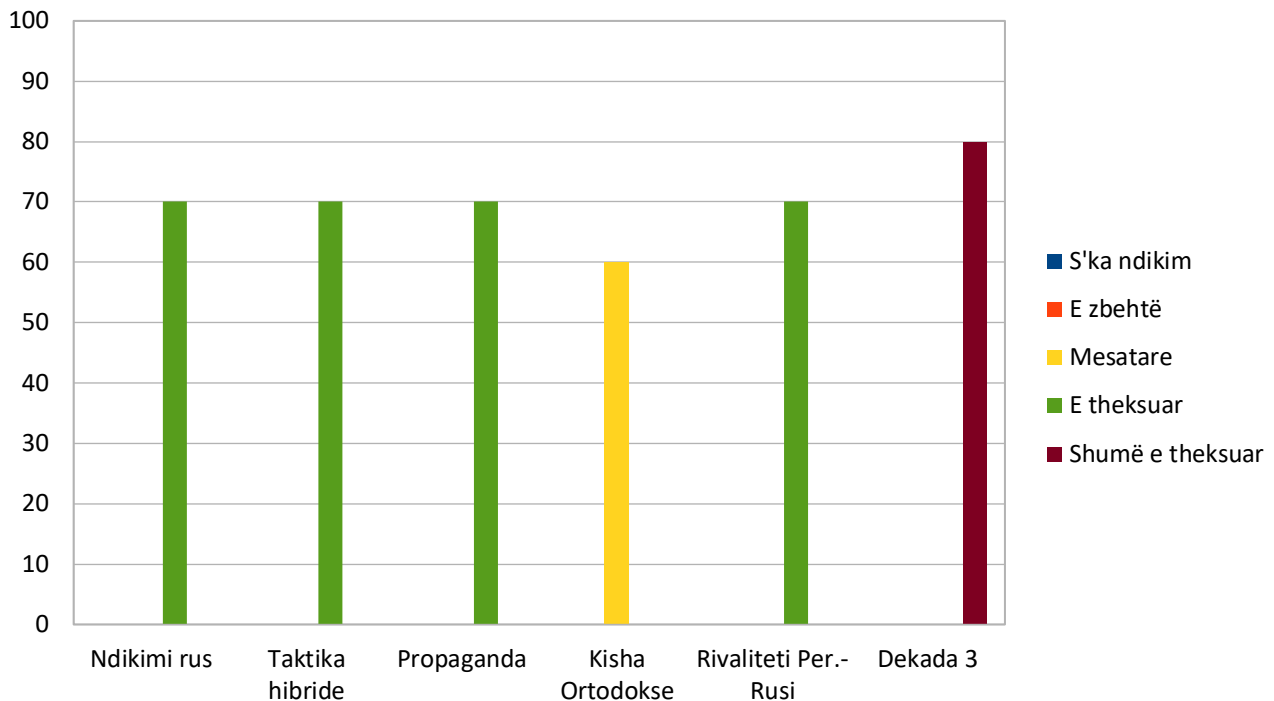
Ilustrimi grafik për Vuk Vuksanovićin

Lulzim Peci ish diplomat thekson se ndikimi i Ruisë në Ballkanin Perëndimor vazhdoi edhe pas Luftës së Ftohtë. Këtë e bën si vazhdimësi historike e paraardhësve të vet që kanë pasur prani në këtë gadishull. Ndikimi rus momentalisht përqendrohet në ngrirjen e konflikteve me fqinjët, çështja Kosovë-Serbi dhe çështja e Bosnjës dhe Hercegovinës. Peci thekson se Rusia përdor taktikën hibride, si kujtim ndaj Luftës së Dytë Botërore, nëpërmjet KS- OKB-së dhe pengesave tjera kundër integritetit të rajonit të Ballkanit. Sa i përket kishës ortodokse, Peci thekson se ajo është instrument i politikës së jashtme të Ruisë. *“Roli i saj në krejt periudhat kohore duhet të shikohet nga prizmi i rivalitetit me fuqitë e mëdha evropiane deri në përfundimin e Luftës së Dytë Botërore, dhe me SHBA-të që filloi me Luftën e Ftohtë, por që vazhdon edhe në ditët e sotme. Rusia do të mundohet të ketë ndikim të lartë në regjion deri sa të gjitha shtetet të integrohen në institucionet Euro-Atlantike. Mirëpo, një pikë pyetje e madhe është se si do të duket Rusia post-Putiniste, si dhe a do ta perceptoj në të ardhmen, fuqinë në rritje të Kinës si rrezik ndaj saj, që do të mund të ndikonte në afrimin e saj me Perëndimin”.*

Dekada e tretë për autorin Peci ka një pamje tjetër. Pra, ai mendon se Rusia në dekadën e tretë do t'i bashkohet Bashkimit Evropian duke parë rrezikun që i kanoset nga potenciali rritës i Kinës. Lulzim Peci përqendrohet më tepër tek karakteri uni polar ushtarak global që i pengon Ruisë, sepse ajo insiston ta shoh botën multipolare. Pra, për këtë arsye vijnë në shprehje taktikat hibride, dezinformimi, propaganda. Po ashtu tendencat për formimin e Unionit Euro-Aziatik për të cilën Ruisë do t'i duhen argumente të forta, për t'i bindur shtetet e kësaj bashkësie të re. Ai sqaron se Rusia u bë e fortë pas botës së Napolonit, dhe vazhdoi të jetë e pranishme në të gjitha konferencat ndërkombëtare dhe duke i shfrytëzuar të gjitha situatat aktuale me një influencë të djathtë.

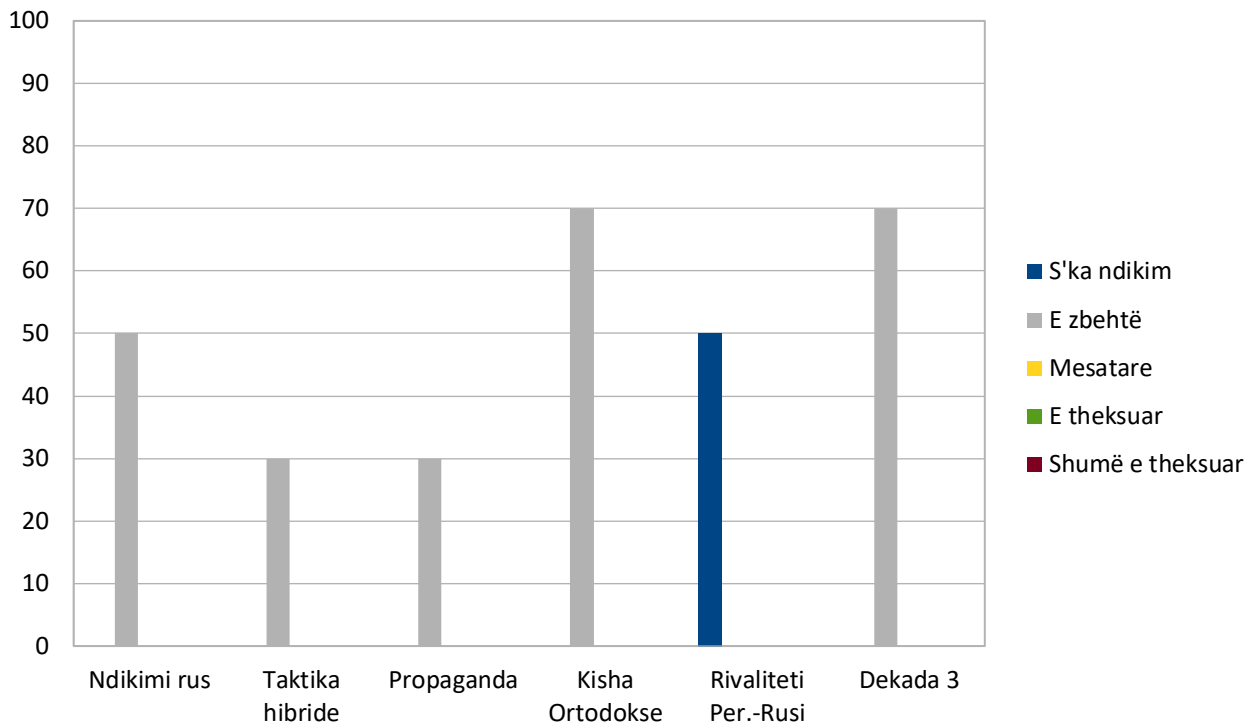
Ilustrimi grafik për Lulzim Pecin

Maksim Markastevi, ekspert rus nga Universiteti i Moskës mendon ndryshe nga shumica e të intervistuarve. Ai i quan spekulime orvatjet ruse për ndikim në vendet ballkanike. Ai e krahason situatën aktuale me atë të regjimit jugosllav kur i shitnin Rusisë do gjëra simbolike për të marrë para dhe teknologji të nevojshme. Pra, shtetet e reja ballkanike kërkojnë më tepër investime dhe mbështetje financiare të projekteve infrastrukturore. Mediumet në këtë aspekt e kanë tepruar duke dezinformuar se Rusia paska aspirata tjera në Ballkan. Markastev thekson se Rusia nuk ka burime financiare si dhe personel adekuat për të ndikuar në Ballkan. *“Rusisë i mungon një politikë sistematike në Ballkan. Projektet e izoluara (p.sh. mbështetja në ndërtesën e Kishës së Shën Sava në Beograd) janë zakonisht iniciativa private që nuk kanë asnjë lidhje me shtetin. Duke folur për inteligjencën ruse, siç u tha, Rusia nuk ka fuqi dhe specialistë që mund të përgatisin agjentë të mirë për këtë fushë. Unë vetëm shoh se spekulimet për një rol të veçantë që, gjoja luan Rusia i ndihmon vendet e Ballkanit të luftojnë për më shumë preferenca në negociatat me fuqitë Evro-Atlantike. Rusia mund të ndikojë vetëm potencialisht në vendet e Ballkanit në rastet kur; a) krijon rrjet ekspertësh, b) do të zhvillonte një pamje sistematike të rajonit, çfarë dhe si mund të fitojë Rusia, c) kur merr fuqi financiare dhe të tjera për të ushtruar politikën e saj në rajon”.* Sikur Rusia do të dëshironte të ndikonte në këto hapësira asaj do t'i nevojiteshin grupe specialistësh dhe agjentësh, që

do të analizonin masat që duhet ndërmarrë Rusia në bazë të planit paraprak. Ndër të tjera Markastev thotë se politika e jashtme e Rusisë në të shumtën e rasteve ndodh, për të tërhequr vëmendjen e qytetarëve të vet nga kriza e brendshme që e ka kapluar atë. Markastev kundërshton mendimin se kisha ortodokse ka ndikim nga shteti ku si shembull jep ndërtimin e kishës “Shën Sava” në Beograd, si iniciativë private. Po ashtu rivalitetit i jep kahe tjetër, duke potencuar se këto spekulime për gjoja rivalitetin me Perëndimin i japin trysni vendeve ballkanike që sa më tepër t'i afrohen Perëndimit. Markastev konkludon se Rusia ka nevojë për shumë burime financiare që të angazhojë veten në Ballkan brenda dhjetë viteve të ardhshme, prandaj kjo është e pamundur për Rusinë. Shohim një vështrim të kundërt për ndikimin rus nga një të intervistuar me nacionalitet rus. Pra, propagandën mediatike e karakterizon si të lansuar nga tjetër burim jo rus, e cila e bën këtë trysni ndaj shteteve të Ballkanit për t'i frikësuar dhe afruar ndaj aleancave euro-atlantike. Për këtë, ai demanton se Rusia nuk ka specialistë të involvuar për këto ndikime ruse, që do të ishte primare për një prani të suksesshme në rajonin ballkanik. Aq më tepër, mungesa e burimeve financiare është barriera kryesore për Rusinë, ndër tjerash thekson Maxim Markastev. Edhe kisha ortodokse ka pavarësinë dhe se ajo është e mbështetur nga iniciativat private qytetare. Për Maxim Markastevin sipas asaj që është thënë del se spekulimet, propagandat, dezinformimi dhe taktikat tjera që janë kundër Rusisë, burojnë nga qendra tjera që duan ta frikësojnë popullatën ballkanase, që ta zgjedh rrugën perëndimore të zhvillimit.

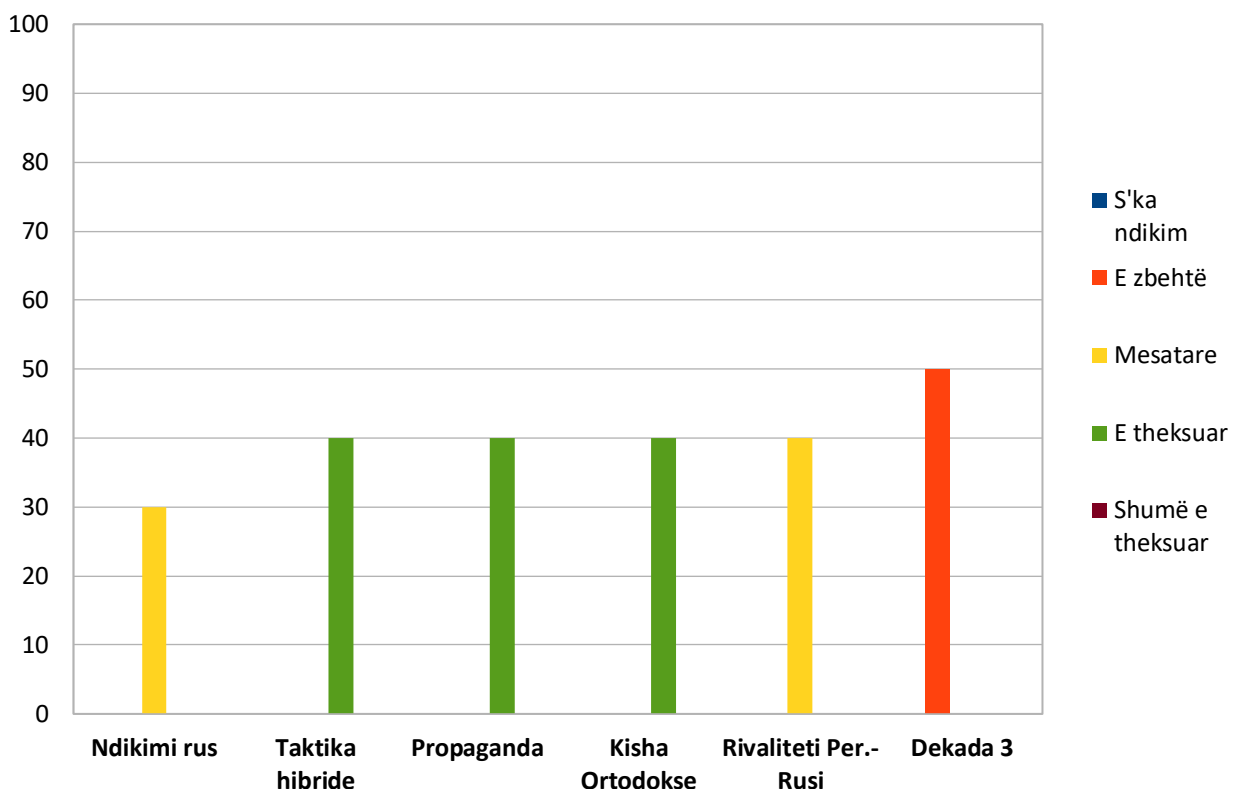
Ilustrimi grafik për Maxim Markastevin

Në fund, **Alon Ben-Meir** ligjerues në Universitetin e Nju-Jorkut sqaron se Kisha Ortodokse Ruse me politikat sekrete ka pasur ndikim në Maqedoni dhe Serbi, duke nënvizuar edhe fushatën e dezinformimit rus si tejet të fortë dhe hibride, kundër demokracive të reja. Alon Ben-Meir thekson se, ndikimi rus është i kufizuar për shkak të gjeografisë dhe pengesave tjera ekonomike dhe nuk parashikon që në të ardhmen ky ndikim do të bazohet për të kundërshtuar Perëndimin në Ballkan. Sipas tij, shtetet e rajonit duhet të reformohen në shumë drejtime. Ai është i qartë ku thotë se gjeografikisht Rusia nuk kufizohet me Ballkanin, por Moska e përdor dezinformimin dhe kishën për influencë. *“Roli i Rusisë në Ballkan ka qenë dhe vazhdon të jetë i kufizuar; kjo i atribuohet tre faktorëve kryesorë: a) Distanca midis Rusisë dhe Ballkanit Perëndimor, e cila është mijëra kilometra; b) Tregtia e Rusisë është e kufizuar në energji - eksporte të naftës dhe gazit dhe e kufizon tregtinë e saj me shtetet e Ballkanit Perëndimor; c) Rusia nuk është në gjendje të konkurrojë me BE-në, e cila është në një pozitë shumë më të fortë për t'u siguruar shteteve të Ballkanit mbështetjen ekonomike dhe politike që ata kërkojnë. Shtetet ballkanike në përgjithësi janë shumë më të orientuara nga perëndimi, dhe të gjithë ata pa përjashtim do të dëshironin të integroheshin në BE si dhe NATO”. “Nuk ka dyshim se*

fushata dezinformuese e Rosisë ka sukses në një farë mase. Rusia është përqendruar në ndezjen e flakëve të çdo krize të brendshme në Ballkan në mënyrë që të ndalojë zgjerimin e NATO-s, të cilin Rusia e sheh si pengesë kryesore për rritjen e saj të dëshiruar të ndikimit në rajon. Kjo është e vërtetë që Rusia përdor Kishën Ortodokse si një nga mjetet e saj kryesore të diplomacisë për të rritur ndikimin e saj në rajon, duke shtuar sigurisht inteligjencën ruse, e cila përdor çdo mënyrë, veçanërisht në ditët e sotme me përhapjen e mediave sociale, për të shpërndarë dezinformimin, duke e bërë jashtëzakonisht të vështirë për të bërë dallimin midis së vërtetës dhe pavërtetësisë së deklaratave të bëra nga Kremlinin”.

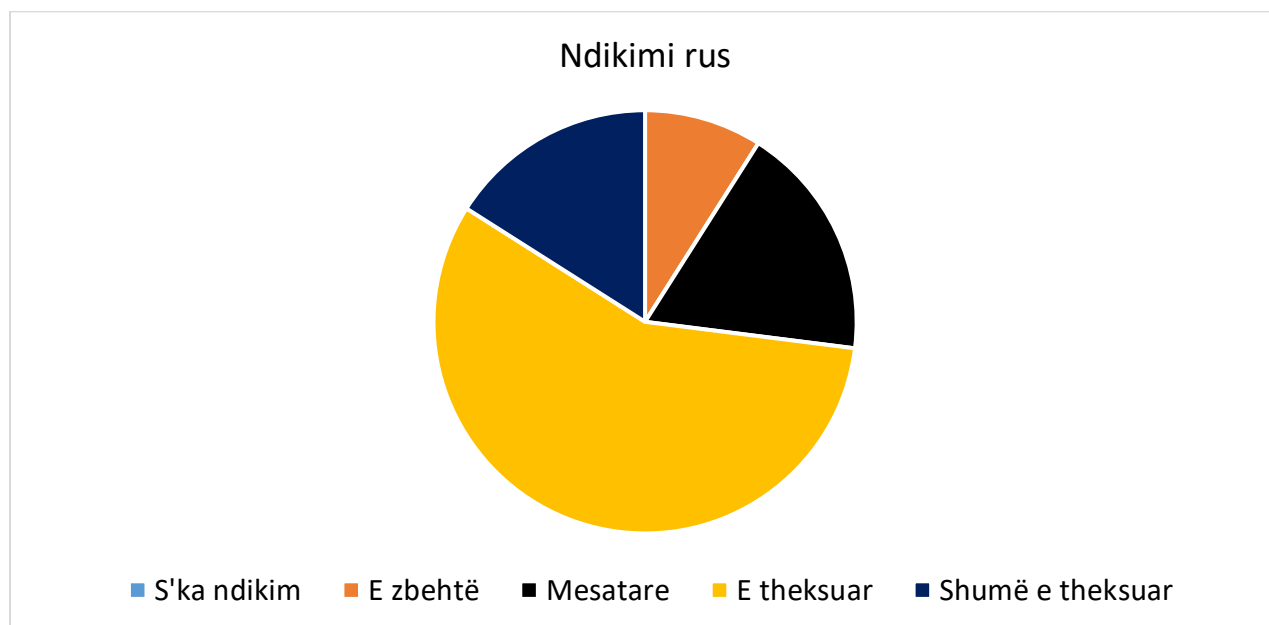
Ilustrimi grafik për Alon Ben-Meir

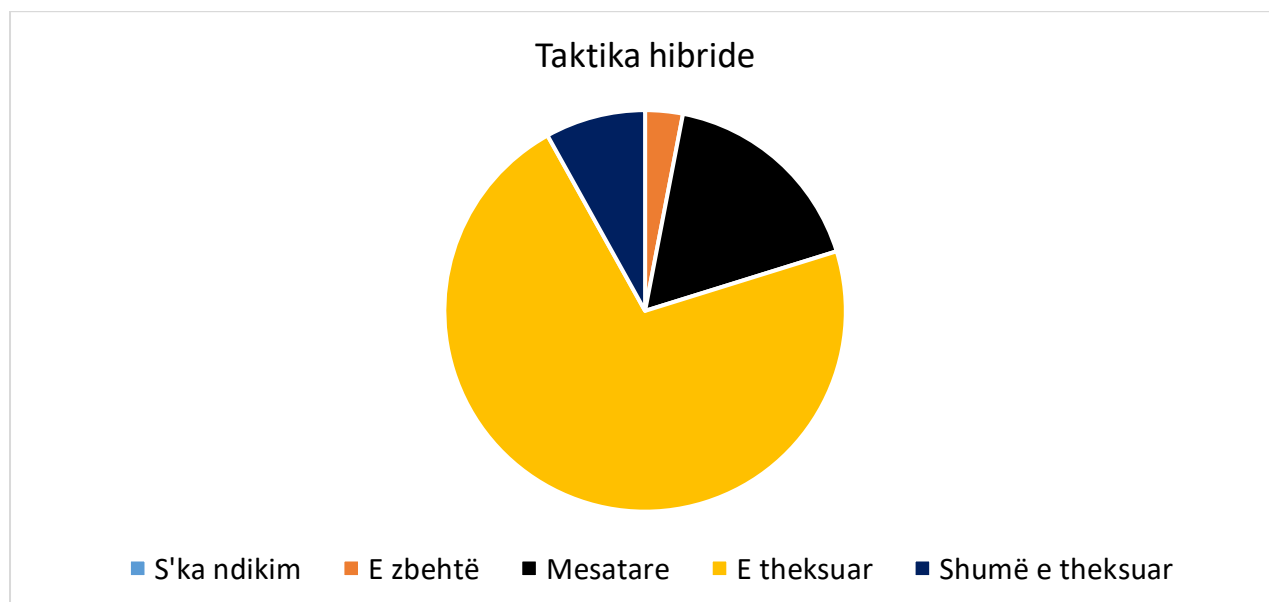
5.2. Analiza, interpretimi dhe gjetjet

- NË BAZË TË ANALIZËS KRAHASUESE DHE SHQYRTIMIT TË PIKËPAMJEVE TË INTERVISTUARËVE QË KANË MARRË PJESË NË KËTË HULUMTIM, DEL SE NDIKIMI RUS NË BALLKANIN PERËNDIMOR ËSHTË I THEKSUAR.
- NË FUSHËN E TAKTIKAVE HIBRIDE, ANALIZA TREGON SE TË INTERVISTUARIT THEKSOJNË SE MJETET HIBRIDE TË RUSISË NË BALLKANIN PERËNDIMOR JANË TË EFEKTSHME.
- PËR SA I PËRKET PROPAGANDËS, RUSIA E SHFRYTËZON TEPËR SI MJET, PËR TË NDIKUAR NË POLITIKAT DHE OPINIONIN E SHTETEVE TË BALLKANIT PERËNDIMOR. GRAFIKU TREGON SE TË INTERVISTUARIT KANË NJË QËNDRIM TË PËRBASHKËT TË THEKSUAR NË NJË MASË TË MADHE.
- KISHA ORTODOKSE KA NJË NDIKIM RELATIV NË FORMULIMIN E POLITIKËS DHE ZBATIMIN E STRATEGJIVE RUSE NË FUSHËN E POLITIKËS SË JASHTME NË BALLKAN. MIRËPO, DISA TË INTERVISTUAR I JAPIN PESHË ROLIT TË KISHËS ORTODOKSE RUSE.
- REZULTATET E RIVALITETIT NË MES RUSISË DHE SHTETEVE PERËNDIMORE NË BALLKANIN PERËNDIMOR, SIPAS TË INTERVISTUARËVE, TREGOJNË TENDENCA MESATARE, POR KA EDHE MENDIME TË TJERA QË POHOJNË SE RIVALITETI DO TË PËRSHKALLËZOHET NË NJË MASË SHUMË TË THEKSUAR(NË NJË PIKË KULMINANTE), VARËSISHT NGA GJENDJA NDËRKOMBËTARE DHE POZICIONI I SHTETEVE.
- DEKADA E TRETË SIPAS TË INTERVISTUARËVE KJO PERIUDHË, DO TË KARAKTERIZOHET ME NJË NDIKIM KONSTANT, POR NË DISA FAZA MUND TË ARRIJË NDIKIM SHUMË TË THEKSUAR NË BAZË TË SULMEVE HIBRIDE DHE OPERACIONEVE TË FSHEHTA RUSE.

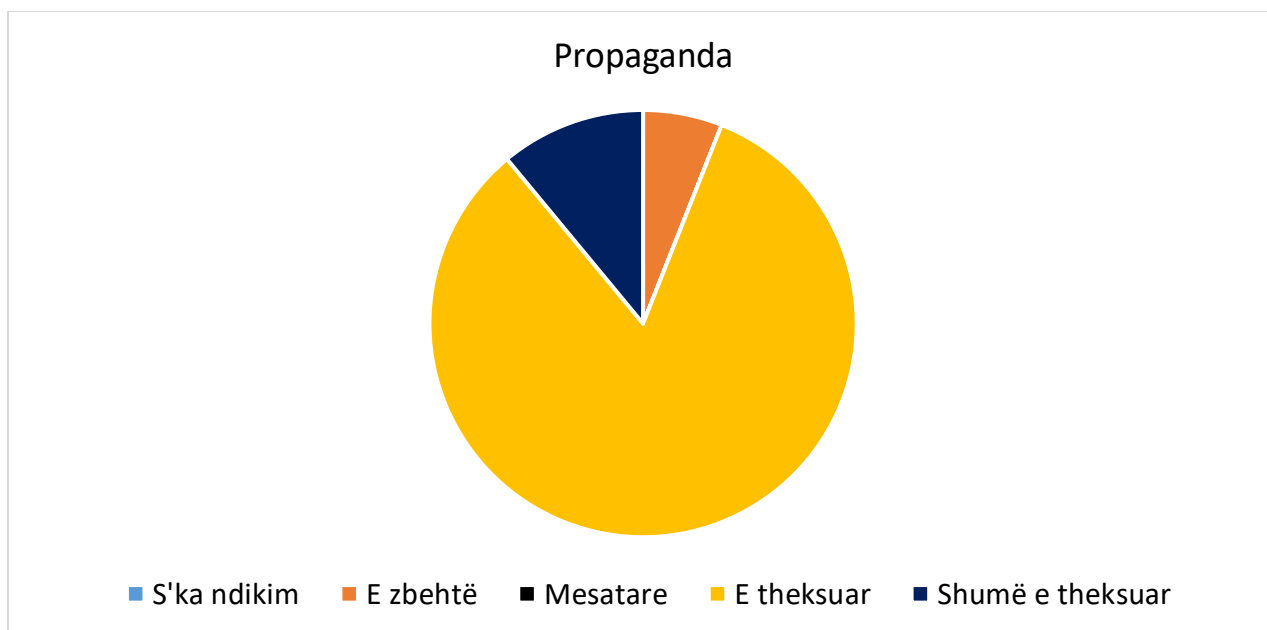
5.3. ILUSTRIMI GRAFIK I TË DHËNAVE

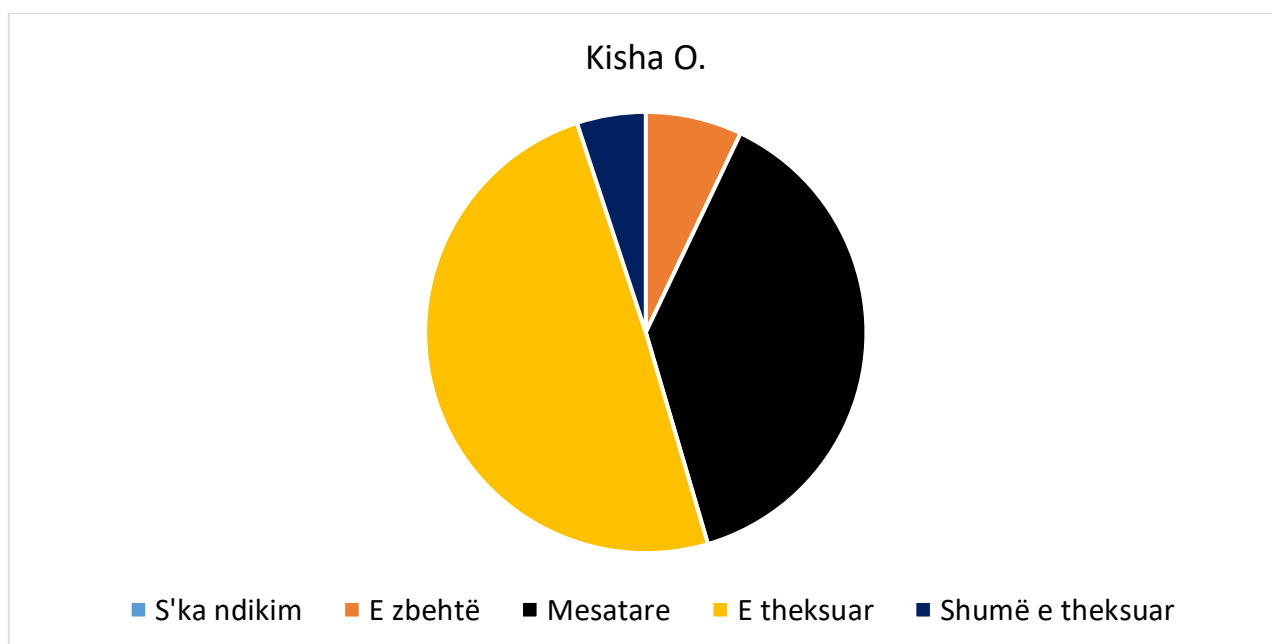
Diagrami a) Vlerësimi i ndikimit rus

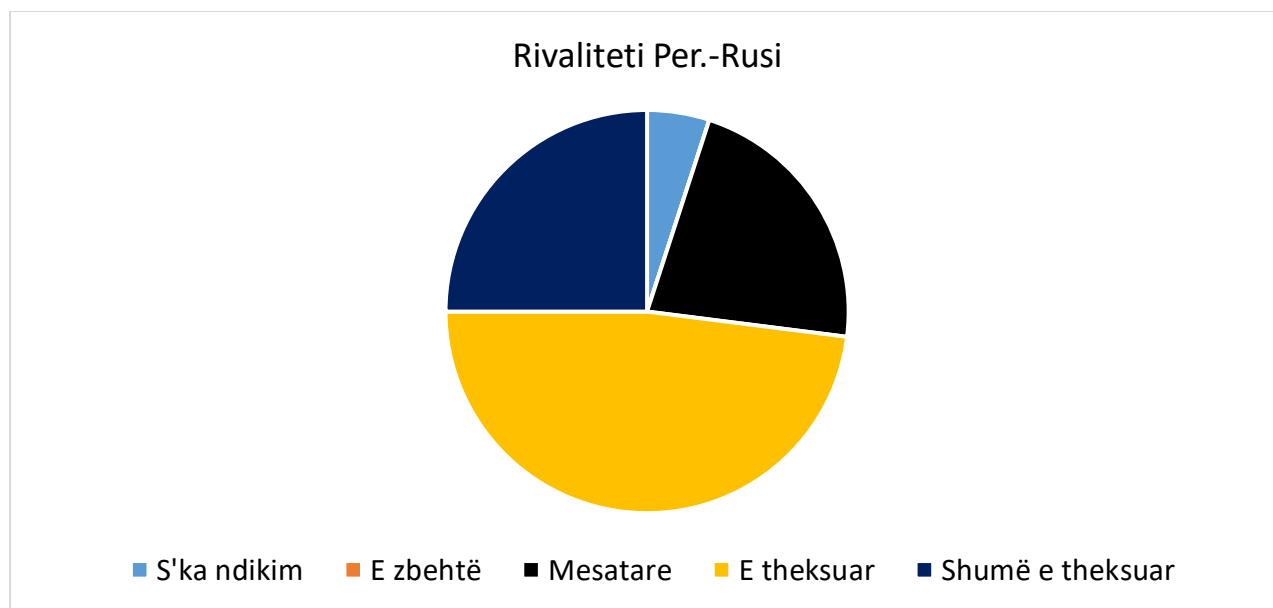
Diagrami b) Vlerësimi i taktikës hibride

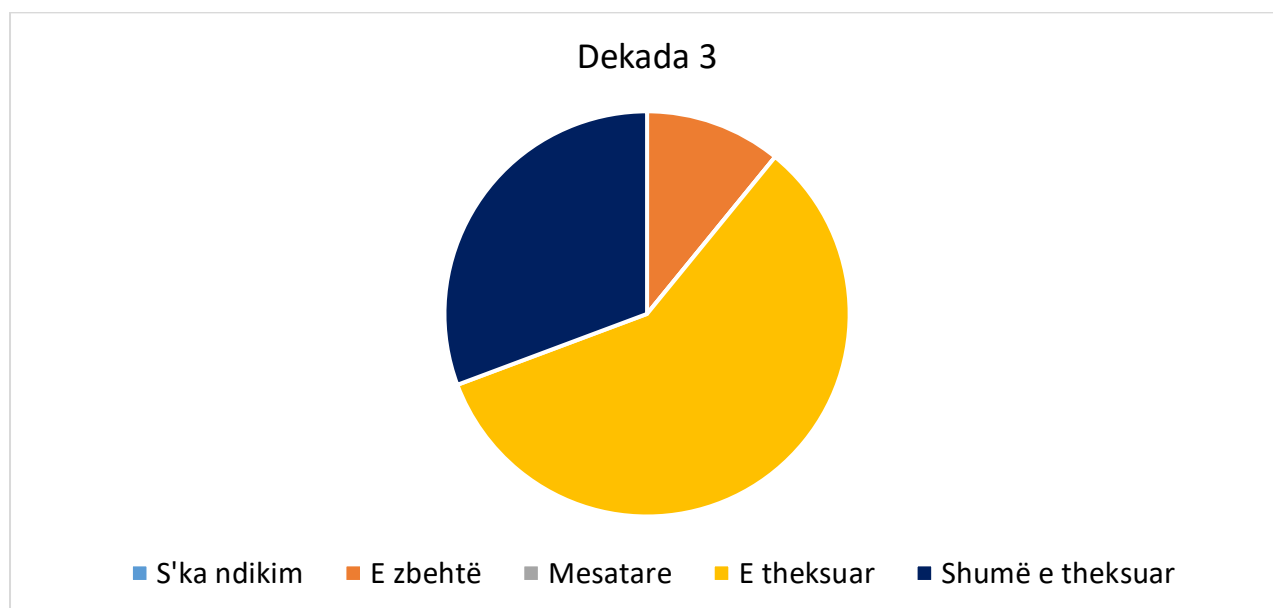
Diagrami c) Vlerësimi i propagandës

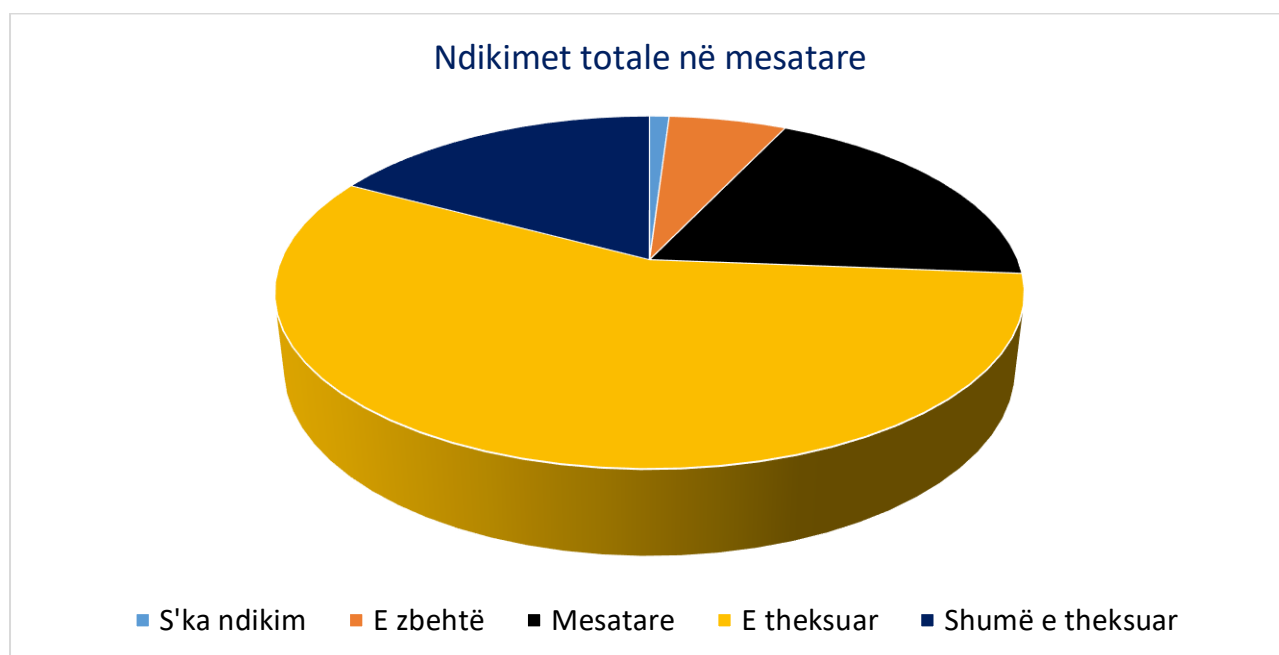
Diagrami ç) Vlerësimi i ndikimit të Kishës Ortodokse

Diagrami d) Vlerësimi i rivalitetit mes Perëndimit dhe Rosisë

Diagrami dh) Vlerësimi i dekadës së tretë

Diagrami e) Vlerësimi i ndikimit total

5.4. Përfundim

Politika e Federatës Ruse në bazë të trendeve ndërkombëtare dhe pozicionit të aktorëve globalë dhe shteteve të Ballkanit do të vazhdojë të ketë ndikim të tërthortë dhe disa herë të drejtpërdrejtë në politikën e shteteve ballkanike. Grafikoni i parë i fituar nga analizat e ngjarjeve historike, përfshinë periudhat kohore të shekullit XVII, XVIII, XIX, XX dhe XXI. Nga Pjetri i Madh dhe Katerina e Madhe, politikat e modernizimit dhe zgjerimit të Rusisë në Evropë, Mesdhe, dhe Kaukaz kanë pasur efekte edhe në Ballkanin e atëhershëm. Konsolidimi i shtetit rus, ishte si rrjedhojë e politikës së jashtme të sigurisë së kufijve të Perandorisë Ruse. Ngjarjet kryesore që kanë ndikuar në depërtimin rus në Ballkanin e shekullit XVIII, XIX dhe XX janë: rrethimi i Republikës së Dubrovnikut nga forcat ushtarake ruse dhe humbja e betejës nga ushtria franceze për ta mbrojtur Republikën e Dubrovnikut nga Rusia në vitin (1806-1808); Garancia ruse e pavarësisë së Serbisë nga Perandoria Osmane; Lufta në Krime dhe impakti në Ballkan (1853-1856); Traktati i Berlinit dhe Traktati i Shën Stefanit si konferenca ndërkombëtare që prodhuan efekte gjeopolitike për kombet e reja të Ballkanit; Themelimi i Federatës Ballkanike pas Revolucionit të Tetorit ishte një derë tjetër e ideologjisë komuniste të konvertohet në politika konkrete ndaj shteteve të brishta ballkanike që lindën pas Luftës së Parë Botërore; Lufta e Dytë Botërore dhe Konferenca e Jaltës (1945) mund të konsiderohen se janë dy prerje historike që kanë ndikuar në forcimin e Rusisë në arenën ndërkombëtare dhe pushtimin territorial të Evropës Qendrore dhe Lindore.

Trendi në grafikon gjithashtu tregon se tendosja e raporteve sovjetiko-jugosllave në vitin 1948, kishte impakt në zvogëlimin e ndikimit sovjetik në Ballkan. Me “Lëvizjen e të Pa-inkuadruarëve” (1961) formohet një barrierë e re kundër Rusisë nga Jugosllavia e Titos. Po ashtu me largimin e Shqipërisë nga sfera ruse në vitin 1961, Moska nuk kishte derë tjetër në Ballkan. Ndërkohë Lufta e Ftohtë dhe shpërbërja e BRSS-së, ndikuan në statusin gjeopolitik të Rusisë, ku me ardhjen në pushtet të presidentit Vladimir Putin në vitin 1999, ndikimi dhe antagonizmi rus drejt Evropës Perëndimore dhe Ballkanit u rrit në forma dhe taktika të ndryshme hibride. Konflikti në ish Jugosllavi, bombardimet e NATO-s, Kosova, anëtarësimet e reja në NATO- BE, Samiti i Bukureshtit i vitit 2008, aneksimi i Krimesë në vitin 2014, furnizimi i Serbisë me armatim rus, tubacionet e gazit,

përdorimi i vetos në OKB dhe qendrat inteligjente ushtarake bashkë me korridoret, janë tregues të rivalitetit ndaj zgjerimit të NATO-s në Evropën Lindore dhe Ballkan. Njëherit kjo tendencë ruse tregon për dështimin e BE-së në politikat e zgjerimit në Ballkan.

Trendi historik dhe aktual i ngjarjeve në grafikone tregon se Rusia ka një ndikim rritës dhe do të vazhdojë **linjën e njëtrajtshme** të ndikimit në Ballkanin Perëndimor edhe pas vitit 2020. Kjo njëherit vërtetohet me teorinë “Bejziane” e cila thekson se ngjarja e ardhshme (**e dekadës së tretë**) është familjare në raport me ngjarjet e kaluara-historike në politikën ndërkombëtare. Rusia në taktikat dhe strategjinë e saj, nuk lë gjurmë për identifikimin e shenjave nga shtetet tjera dhe kjo përbën vështirësitë për të zbuluar më lehtë ndikim e hershëm rus jo vetëm në Ballkan por gjetiu. **Revanshizmi, paranoja, historia dhe gjeografia** janë dhe do të mbeten karakteristikat që do ta ndjekin me shekuj politikën e jashtme të shtetit rus dhe në tërësi sistemin dhe qeverisjen e Kremlinit brenda dhe jashtë.

Dezinformimi dhe metodat tjera hibride ruse, paraqiten dhe marrin zhvillim të shpejtë me ardhjen në pushtet të presidentit Vladimir Putin, si një strategji e re për t’ju kundërvënë Perëndimit, shteteve të Evropës Qendrore, Ballkanit, por edhe shteteve rivale si Turqisë. Nga gjetjet shihet se dezinformimi dhe inteligjenca ruse mbeten një ndër mjetet ku mbështetet strategjia afatgjate ruse e ndikimit në Ballkan. **Hulumtimi** sjellë risi të reja jo vetëm në mënyrën e analizës, sintezës, burimeve dhe klasifikimin e materialeve inteligjente për studim, por edhe bashkëdyzimin e domosdoshëm të modeleve për të zbërthyer faktorët dhe motivet kryesore se pse shtetet ndërmarrin aksione me efekte të gjëra fushëveprimi. Vetëm me një kombinim të tillë, analistët dhe hulumtuesit mund të arrijnë të vlerësojnë dhe parashikojnë sjelljet e shteteve në politikën ndërkombëtare. Një qasje serioze dhe autoritative nga studiuesit dhe studentët në të ardhmen me përdorimin e disa teoremave për të analizuar ngjarjet ndërkombëtare, do të jetë e reja për institucionet qeveritare, arsimore dhe institutet e studimeve të sigurisë. Kjo formë e trajtimit ka qenë sfiduese për të arritur rezultate solide, reale dhe për të vendosur disa korniza largpamëse se si do të veprojë Federata Ruse në dekadën e tretë dhe natyrisht ndikimin gjatë periudhës (2008-2018). Studimi ka edhe disa kufizime përshkak të natyrës së strategjisë ruse të ndërhyrjeve hibride dhe literaturës konkrete në fushën e burimeve ruse të inteligjencës dhe ndikimit. Qasja është solide dhe lirisht rekomandimet pa paragjykime profesionale mund të aplikohen në sferat tjera të interesit publik dhe shtetëror në përpjekjet për të parandaluar propagandën ruse në Ballkan.

5.5. Rekomandime dhe parashikime për Federatën Ruse

Në bazë të dhënave të fituara, shtetet e Ballkanit Perëndimor duhet të parandalojnë ndikimin rus në disa fusha, duke filluar nga politikat konkrete të qeverive, shoqëria civile dhe mediat. Zbatimi duhet të jetë praktik dhe i menjëhershëm nga të gjitha aktorët.

- **Forcimi i kapaciteteve demokratike të institucioneve për të hetuar shumë më herët kërcënimet hibride dhe njëkohësisht për të parë metodat dhe mjetet e ndikimit të Federatës Ruse.**
- **Edukimi mediatik i masës aktive dhe kritike.**
- **Ndarjen e mjeteve dhe ndërtimin e kapaciteteve të reja në mediat që përmbajnë programe kundër dezinformimit dhe detektimit të narracioneve ruse.**
- **Zvogëlimin e tensioneve të brendshme ndëretnike në shoqëritë dhe shtetet multietnike, si masë kundër luftës hibride ruse të gjitha formave.**
- **Kontrolli i brendshëm nga organet kundër korrupsionit dhe influencës së jashtme për pasuritë e partive politike dhe ideologjitë që mbështesin.**
- **Sanksione kundër propagandës që buron nga mjetet online të dezinformimit.**
- **Kontrolle në gjykata, në agjencitë e zbulimit dhe kundërzbulimit dhe në ministritë.**
- **Rishikimi i edukimit në qendrat e gjuhëve të huaja pranë universiteteve dhe atyre që mbështeten nga përfaqësitë diplomatike.**
- **Rishikimi i legalizimit të patundshmërive shtetërore gjatë procesit të privatizimit ndaj palëve të treta të huaja të lidhura me pushtetin qendror dhe lokal.**
- **Lufta kundër nepotizmit dhe korrupsionit në të gjitha nivelet dhe rritja e përgjegjshmërisë së organeve.**
- **Qasje e lirë në informatat e shpenzimeve publike dhe të hyrat prej institucioneve shtetërore nga organizatat hulumtuese dhe shtypi.**
- **Diplomaci aktive dhe informim të drejtë për politikën e jashtme dhe të sigurisë.**
- **Forcimi i Intermariumit nga Baltiku në Adriatik.**
- **Identifikimi i “trolls” grupeve dhe “sajber” individëve në internet.**
- **Trajnime nga shtetet e Ballkanit Perëndimor në fushën e “Proxy” teknikave ruse.**

- **Kontroll nga organet e kundërzbulimit dhe krimin financiar të agjencive që bëjnë transferim si “Western Union” dhe “Money Gram”.**
- **Fokusim tek grupet ultra nacionaliste dhe lidhjet e tyre trans nacionale.**
- **Vëzhgim i keqpërdorimit të qendrave humanitare si baza inteligjente.**
- **Konsiderimi i kërcënimeve kibernetike në infrastrukturën kritike.**
- **Përmirësimi i sistemeve të rrjetit telefonik me teknologji të re, por jo ruse ose kineze.**
- **Shfrytëzimi i praktikave të huaja në luftën kundër dezinformimit dhe ndikimit.**
- **Një strategji kombëtare të mbrojtjes kundër aktorëve malinj.**
- **Përgatitje të reja nga shtetet e Ballkanit Perëndimor për metodat e reja të luftës psikologjike të Federatës Ruse.**

BIBLIOGRAFIA

- Aghayev, Elvin. "Relations between Russia and Serbia." *European Researcher* 8, no. 1 (March 2017): 4–8. doi:10.13187/er.2017.1.4
- Altmann, Franz. 2020. "ISSD". 1.4. Accessed 10 20, 2020. <http://cssd-ngo.org/altmannnjohja-e-plote-e-kosoves-nga-serbia-nuk-mund-te-pritet-per-sa-kohe-qe-do-te-mbizoteroje-retorika-kombetare-ne-serbi/>
- Andrei Soldatov. Michael Weiss. 2020. "Newline." <https://newlinesmag.com/>. 12 7. Accessed 12 10, 2020. <https://newlinesmag.com/dispatch/inside-russias-secret-propaganda-unit/?fbclid=IwAR1xRncFIj7JoBKjz8RekNy1mX-tdfAeH3lsqGGu55yQ4dZfj6zdij9RVoQ>.
- Aziri, Etem. 2012. *Sistemet politike*. Tetovë: Universiteti i Evropës Juglindore në Tetovë. 436-440.
- B92. 2013. www.b92.net. 11 27. Accessed 10 19, 2020. https://www.b92.net/eng/news/politics.php?yyyy=2013&mm=11&dd=27&nav_id=88482.
- Bassuener, Kurt. 2018. "ISSD." 12 3. Accessed 10 20, 2020. <http://www.cssd-ngo.org/kurt-bassueneron-kosovo-partition-there-seems-a-bolton-mogherini-axis-in-favour-of-a-deal-any-deal/>
- Bechev, Dimitar, 2017. *Rival Power: Russia's influence in Southeast Europe*. New Haven: Yale University Press. 90-98.
- Bershidsky, Leonid. 2018. "Russia has lost influence in the Balkans but It still sows trouble." <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2018-07-18/russia-has-lost-influence-in-balkans-but-it-still-sows-trouble>
- Beta. 2020. "N1." <http://rs.n1info.com/>. 11 28. Accessed 12 5, 2020. <http://rs.n1info.com/English/NEWS/a677508/Vucic-Donation-of-Russian-battle-tanks-significant-progress-for-Army.html>.

- Bieri, Matthias. 2015. "The Western Balkans between Europe and Russia". "CSS Analyses in Security Policy 1-4.
- Blank, Stephen. "Is Russia a Democracy and does it matter?" *World Affairs* 167, no. 3 (2005): 125-36. Accessed April 30, 2020. www.jstor.org/stable/20672718
- Božić-Miljković, Ivana. 2014. "Foreign trade between Russia and the Balkans in the context of global geostrategic relations." *Journal of Globalization Studies* 12.
- Census, 2020. www.census.gov/foreign-trade/balance/c4794.html#2014. 2014. www.census.gov. 71. Accessed 4 24, 2020. <http://www.census.gov/>.
- Choucri, Nazli, and Thomas W. Robinson. 1978. *Forecasting in international relations: theory, methods, problems, prospects*. San Francisco: W.H. Freeman.
- Clark, J. P. et. al. *Striking the balance: us army force posture in Europe, 2028*. Report. Strategic Studies Institute, US Army War College, 2020. 109-18. Accessed October 5, 2020. doi:10.2307/resrep25429.15.
- Cuckić, Nikola. 2019. "European Western Balkans." 11 12. Accessed 10 25, 2020. <https://europeanwesternbalkans.com/2019/11/12/serbias-new-national-security-and-defence-strategies-balancing-between-nato-and-csto/>
- De Borja Lasheras, Francisco, Vessela Tcherneva, and Fredrik Wesslau. Report. European Council on Foreign Relations, 2016. Accessed October 5, 2020. doi:10.2307/resrep21574.
- EAU Union. 1. EAUUnion. 1 2015. Accessed 10 16, 2010. <http://www.eaeunion.org/?lang=en>.
- Esler, Elisabeth Gaynor Ellis & Anthony. 2015. *World History*. New Jersey: Pearson Education Inc. 240-243.
- F2N2. 2020. <http://f2n2.mk/>. 11 6. Accessed 11 8, 2020. <https://f2n2.mk/sq/raporti-i-stejt-departamentit-per-sistemin-e-propagandes-ruse/>.
- F2N2. 2019. <https://f2n2.mk>. 12 2. Accessed 4 23, 2020. <https://f2n2.mk/sq/interesat-strategjike-dhe-mjetet-e-ndikimit-te-rusise-ne-ballkanin-perendimor-mjetet-e-rusise-per-ndikim/>

Federal Council of Russian Federation. n.d. <http://council.gov.ru>. Accessed 4 5, 2020.

<http://council.gov.ru/en/structure/council/>.

Foxall, David Clark & Andrew. 2017. "Russia's role in the Balkans: cause for concern?" The Henry Jackson Society. June 1. Accessed 4 23, 2020. <https://henryjacksonsociety.org/wp-content/uploads/2014/06/Russias-Role-in-the-Balkans.pdf>

Galeotti, Mark. 2019. Russian Political War: Moving beyond the hybrid. London: Taylor & Francis. 50-61.

Gelman, Andrew. "Teaching Bayes to Graduate Students in Political Science, Sociology, Public Health, Education, Economics,..." The American Statistician 62, no. 3 (2008): 202-05. Accessed March 29, 2021. <http://www.jstor.org/stable/27644025>

Hansen, Flemming Splidsboel. Russian hybrid warfare: A Study of Disinformation. Report. Danish Institute for International Studies, 2017. 33-37. Accessed September 23, 2020. <http://www.jstor.org/stable/resrep17379.7>.

Headley, James. 2008. Russia and the Balkans Foreign Policy from Yeltsin to Putin. University of Michigan: Hurst. 253-260.

Hosking, Geoffrey A. 2001. Russia and the Russians: A history. Cambridge, USA: Harvard University Press. 80-99.

Ibraimi, Selim. 2016. Paqja e Ftohtë: Dhjetëvjeçari i rikonfigurimeve gjeopolitike në Ballkan. Qendra për Studime të Sigurisë dhe Zhvillim, 2016. Tetovë. 217-228

International Trade Administration. 2020. Accessed November 1, 2020 <http://tse.export.gov/tse/tsehome.aspx>

Joe Biden. 2020. Foreign Affairs. 3 15. Accessed 11 7, 2020. <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2020-01-23/Why-america-must-lead-again?>

Jonsson, Oscar, et.al. Hacks, Leaks and disruptions: Russian cyber strategies. Report. Edited by Popescu Nicu and Secieru Stanislav. European Union Institute for Security Studies (EUISS), 2018. 85-92. Accessed April 24, 2020. doi:10.2307/resrep21140.12

- Karagiannis, Emmanuel. 2011. "2011. "Russia and the Balkans: Foreign Policy from Yeltsin to Putin." *Journal of Southeast European & Black Sea Studies* 11 (1): 93–94." *Journal of Southeast European & Black Sea Studies* 11 (1) 93-94.
- KCSS. 2020. "Kosovo Center for Security Studies." 11 1. Accessed 11 12, 2020.
http://www.qkss.org/repository/docs/Report-Russian-Influence-in-Kosovo-English-Version_721419.pdf?fbclid=IwAR2NKsPnWpKs4KtTImr1ZDR0CNPIUWFPdZ5knbBttGJI-WGYMOoOYyVBvXo.
- Kobilov, Firdavs. 2020. "International Affairs House." AIIA. 7 24. Accessed 11 3, 2020.
<https://www.internationalaffairshouse.org/russian-role-in-Western-balkans-does-russia-act-as-a-power-or-security-maximizer/>.
- Konitzer, Andrew. "Serbia between East and West." *Russian History* 38, no. 1 (2011):]103-24. Accessed April 24, 2020. www.jstor.org/stable/24665384
- KIPR. 2020. Kosovo Disinformation Alerts. 2020. "Kosovar Institute for Policy Research ." 3 20. Accessed 10 21, 2020. http://www.kipred.org/repository/docs/D_-_Alert_-_Russian_Media_-_April_2020_536416.pdf
- Krastev, Ivan. 2019. Balkans: Putin's next playground or E.U.'s last moral stand? January 28. Accessed April 21, 2020. <http://www.demdigest.org>.
- Krijestorac, Mirsad. "Imposing Particular Identities: The Balkans as a meeting place of ethnicities and religions." *Insight Turkey* 20, no. 3 (2018): 241-64. Accessed April 24, 2020. www.jstor.org/stable/26469853
- Liik, Kadri, Momchil Metodiev, and Nicu Popescu. Report. European Council on Foreign Relations, 2019. Accessed April 24, 2020
- Mankoff, Jeffrey, and Andrey Kortunov. Report. Center for Strategic and International Studies (CSIS), 2020. Accessed October 5, 2020. doi:10.2307/resrep24259.
- Nye, Joseph, 2004. "Soft Power": "The Means to Success in World Politics." 2004. Publishers Weekly 251(9):59.<https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=f5h&AN=12407999&site=ehost-live>.

- Nation, R. Craig. 1996. *A Balkan Union? Southeastern Europe in Soviet Security Policy, 1944–8*. London: Palgrave Macmillan, London. 125-135.
- OCCRP. 2017. OCCRP. 6 4. Accessed 11 8, 2020. <https://www.occrp.org/en/spooksandspin/leaked-documents-show-russian-serbian-attempts-to-meddle-in-macedonia/>.
- Pamment, James. *The EU's role in fighting disinformation: Taking back the initiative*. Report. Carnegie Endowment for International Peace, 2020. 5-10. Accessed September 23, 2020. doi:10.2307/resrep25788.7.
- Pons, Francesca GoriSilvio. 1996. *The Soviet Union and Europe in the Cold War, 1943–53*. London: Palgrave Macmillan, London. 222-245.
- Portalb. 2020. www.portalb.mk. 10 3. Accessed 11 6, 2020. <https://portalb.mk/711599-nga-vmro-dpmne-protestuan-sot-ne-shkup-mickovski-permend-rastin-e-shik-jellak-ne-tetove/>.
- Reljić, Dušan. *Resilience in the Western Balkans*. Report. Edited by Lange Sabina, Nechev Zoran, and Trauner Florian. European Union Institute for Security Studies (EUISS), 2017. 43-50. Accessed September 22, 2020. <http://www.jstor.org/stable/resrep07086>.10.
- Reuters. 2020. "Russia to open defence ministry office in Serbia in push to deepen military ties." www.reuters.com. 10 20. Accessed 10 25, 2020. <https://www.reuters.com/article/us-russia-serbia>.
- RFE/RL's Balkan Service. 2019. www.rferl.org. 10 25. Serbia has signed a free-trade agreement with the Russian-led Eurasian Economic Union (EES). Accessed 10 12, 2020. [Http://www.rferl.org](http://www.rferl.org)
- Russia.2020. www.cia.gov. 3 30. Accessed 4 1, 2020. <http://www.cia.gov>
- Rrustemi, A.,et.al. (2019). *Geopolitical Influences of External Powers in the Western Balkans* (pp. 8-18, Rep.). Hague Centre for Strategic Studies. doi:10.2307/resrep19582.4.
- Samokhvalov, Vsevolod. 2019. "Russia in the Balkan:"Great Power Politics and local response"." *Insight Turkey* 21, 2. 189-210.
- Schiffrin, Anya. Report. German Marshall Fund of the United States, 2019. Accessed September 23, 2020. doi:10.2307/resrep21240.

- Secieru, Stanislav. Report. European Union Institute for Security Studies (EUISS), 2019. Accessed April 23, 2020. doi:10.2307/resrep21130
- Sotirovic, Vladislav B. 2018. <https://www.globalresearch.ca/tsarist-russia-and-the-balkans-a-brief-historical-overview/5634498>. 4 2. Accessed 4 20, 2020. <http://globalresearch.ca>.
- State Duma. n.d. Accessed 4 4, 2020. <http://duma.gov.ru/en/duma/about/>.
- Stavrianos, Leften Stavros. 1945. Balkan Federation: A history of the movement toward Balkan unity in modern times. Northampton: Archon Books. 30-59.
- Stronski, Paul, and Annie Himes. Russia's game in the Balkans. Report. Carnegie Endowment for International Peace, 2019. 5-16. Accessed April 23, 2020
- Szpala, Marta. 2014. "Center for European Studies." www.osw.waw.pl. 10 29. Accessed 10 21, 2020. <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2014-10-29/russia-serbia-soft-power-and-hard-interests>.
- Tadic, Arolda Elbasani Katerina. 2018. "New Eastren Europe." Russia came back to the Balkans. www.neweastreneurope.eu. 8 13. Accessed 10 20, 2020. <http://www.neweastreneurope.eu>.
- Torralba, Raquel Montes. 2014. "Real Elcano Royal Institute." www.realinstitutoelcano.org. 12 22. Accessed 10 19, 2020. <http://www.realinstitutoelcano.org>.
- The Constitution. 1993. 12 12. Accessed 4 2, 2020. <http://www.constitution.ru/en/>
- Viceré, Maria Giulia Amadio. Report. Istituto Affari Internazionali (IAI), 2019. Accessed September 23, 2020. doi:10.2307/resrep19674.
- Vuksanovic, Vuk. 2019. "LSE." www.blogs.lse.ac.uk. 11 28. Accessed 10 26, 2020. <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2019/11/28/serbias-deal-with-the-urasian-economic-union-a-triumph-of-foreign-policy-over-economics/>.
- White House. 2015. US Assistance Westren Balkans. Report, Washington: WH Press Office
- Xhixha, Hajdi. 2018. Marrëdhëniet shqiptaro-sovjetike (1949-1960). Tiranë: Instituti i Studimeve Evropiane. 10-21.

SHTOJCA I

1.1. Pyetjet e parashtruara

- 1) Si e vlerësoni rolin e Ruisë në Ballkanin Perëndimor dhe kur sipas jush ka filluar ky ndikim?
- 2) Statusi gjeopolitik i Ruisë dukshëm ndryshoi pas ardhjes së Putinit. A qëndron ideja se Rusia kërkon kthimin e fuqisë së dikurshme nëpërmes ndërhyrjeve hibride dhe shfrytëzimit të fuqisë në organizatat ndërkombëtare?
- 3) Në cilat fusha më tepër ka pasur efekt propaganda ruse?
- 4) Kisha ortodokse, rrjeti i saj, diplomacia, partitë politike, kultura dhe inteligjenca ruse konsiderohen si një ndër mjetet dhe shtyllat ku Moska mbështetet në shpërndarjen e politikës së saj. Pse e bën këtë Rusia?
- 5) A shihni ndonjë rivalitet ruso-perëndimor në Ballkan?
- 6) A do të vazhdojë më tej Rusia të ndikojë (në dekadën e tretë) në demokracitë e brishta të Ballkanit dhe si?

1.2. Të intervistuarit

➤ *Riçard Millet*

➤ *Hans V. D. Berg*

➤ *Jusuf Buxhovi*

➤ *Anton Pançev*

➤ *Hajdi Xhixha*

➤ *Emin Azemi*

➤ *Sadri Ramabaja*

➤ *Blerim Abedini*

➤ *Arsim Zekolli*

➤ *Petar Bogojeski*

➤ *Akri Cipa*

➤ *Leta Barxhieva*

➤ *Allison Carragher*

➤ *Florian Qehaja*

➤ *Vuk Vuksanoviq*

➤ *Lulzim Peci*

➤ *Maxim Markastev*

➤ *Alon Ben-Meir*

Gjinia: M- (Mashkull); F- (Femër)

1.3. Përgjigjet e pranura nga intervistat me ekspertë të huaj dhe vendor

Lexo më poshtë pjesën e regjistruar:

I. Riçard Millet (M), ka diplomuar në Universitetin e Harvardit me një M.A. dhe mban titullin Doktor nga Universiteti shtetëror i "Neë Meksikos" në SHBA. Ai ka qenë hulumtues pas doktoratës në Universitetin Shtetëror të Ohios dhe është i diplomuar në Kolegjin e Luftës Ajrore. Ai ka dhënë mësim në Universitetin e Southern Illinois SEIU nga 1966 deri në 1999. Poashtu, ka dhënë mësim në Universitetin e Majemit, Universitetin e St. Louisit, Kolegjin e Luftës Ajrore, Universitetin e Korpuseve Detare dhe në Universitetin e Kolumbisë në SHBA.

1. Ndikimit rus në Ballkan i parapriu Lufta e Parë Botërore. Gjatë regjimit të Titos ajo ra dhe me prishjen e Jugosllavisë, Rusia luftoi të rimarrë ndikimin e hutuar nga problemet e saja të rënda të brendshme.
2. Rusia u poshtërua nga Perëndimi në Kosovë dhe Putini e kundërshtoi ashpër atë. Ballkani është vetëm një zonë ku ajo është e vendosur të rimarrë ndikimin. Meqenëse Rusia nuk mund të mbështetet më tek partitë komuniste lokale apo në fuqinë ekonomike, ajo kthehet në çdo mjet tjetër të mundshëm. Do të thotë, përpjekjet për të ndikuar në zgjedhje (si Mali i Zi) janë mjete të ulëta dhe në një farë mase të besueshme.
3. Propaganda ruse thekson dështimet e politikës perëndimore dhe mungesën e vëmendjes serioze të SHBA-së. Ajo përdor ankesat lokale, historitë e kaluara dhe lidhjet etnike dhe fetare.
4. Kisha Ortodokse mund të shihet si jo politike, dhe përsëri luan përçarje dhe pakënaqësi historike. Sidoqoftë, kjo ka kufizime të mëdha në zonat katolike ose myslimane (Bosnjë, Kroaci, Kosovë, etj).
5. Disa pjesë të BE-së janë shumë më shqetësuese se të tjerat, gjë që e bën të vështirë një politikë të unifikuar nën presidencën e Trump. Politika e jashtme amerikane është kaq e nënshtruar ndaj politikës së brendshme dhe marrëdhënies së tij të çuditshme me Putin, sa që veprimet përtej fjalëve janë të paparashikueshme, jo të besueshme dhe shpesh jo të rregullta. Ajo që do të bënte një 'President Demokratik' është e vështirë të parashikohet, por do të përballlet me kaq shumë

probleme që kanë të bëjnë me dëmtimin e borisë ndaj qëndrimit ndërkombëtar amerikan, saqë Ballkani do ta ketë të vështirë të tërheqë vëmendjen serioze.

6. Përpjekjet ruse do të vazhdojnë, por do të kufizohen nga problemet e veta ekonomike. Ndikimi kinez, megjithatë ka të ngjarë të rritet në dekadën e ardhshme, duke u përqëndruar në ekonomi sesa në politikën ndërkombëtare.

II. Hans Van Der Berg (M), ish diplomat i ministrisë së Jashtme të Mbretërisë së Holandës dhe ekspert për Ballkanin.

1. Rusia ka kërkuar të fitojë ndikim qysh kur Bashkimi Sovjetik (dhe Jugosllavia) u ndanë. Kjo u intensifikua pas Operacionit- Aleate Force (1999) dhe zgjerimit të mëtejshëm midis Federatës Ruse dhe NATO-s (duke pasur parasysh ngjarje të ndryshme në Ukrainë dhe sanksionet që pasuan), duke çuar në një kërcënim hibrid që shpesh nënvlerësohet ende në Perëndim.

2. Putin vuan nga një kompleks inferioriteti dhe shikon shembuj historikë nga e kaluara e Rusisë, ku vendi u pa nga 'Perëndimi' / Fuqitë e Mëdha si të barabartë, i trajtuar me respekt dhe në periudha të ndryshme frikësohej si një forcë e frikshme për t'u llogaritur me të. Aq më shumë që, forca ekonomike e Rusisë, fuqia globale dhe rajonale zvogëlohet, aq më tepër do të tundohet mënyra për të lavdëruar të kaluarën e saj, por edhe mënyra për të gjetur edhe lavdi të re. Nëse kjo nuk mund të arrihet, ose jo në nivelin e dëshiruar, atëherë ideja është që të zvogëlohet fuqia e të tjerëve duke i minuar ata, duke krijuar kaos aty ku është e mundur dhe duke u përpjekur të shkëpusim vendet e caktuara nga blloqet e tjera (p.sh. Turqia nga ndikimi i SHBA-së) dhe plotëson boshllëqet kur fuqitë e tjera tërhiqen ose zvogëlojnë praninë e tyre (p.sh. SHBA-ja në Siri).

3. Fushatat e rreme të lajmeve ruse, duke ndërhyrë në zgjedhje diku tjetër dhe duke krijuar mite të Rusisë si mbështetës të fortë të disa vendeve pa prova shumë të prekshme (p.sh. Serbia).

4. Rusia do të përdorë çdo instrument nga kutia e madhe e mjeteve që ka në dispozicion për të shpërndarë informacione, dezinformata, etj., në mënyrë që të krijojë simpati për Federatën Ruse ose të paktën të pakësojë simpatinë për të tjerët. Mund të përdorë rrjete (fe dhe të tjerët) që janë të vërteta ose të fabrikuara, me qëllim të krijimit të konfuzionit midis kundërshtarëve dhe mundësive midis aleatëve (p.sh. Bashkimi Ekonomik Euro aziatik) për përfitimin e tij.

5. Ndërsa ekziston një larmi në intensitet (p.sh. më e fortë në Bosnjë dhe Hercegovinë sesa në trekëndëshin Shqipëri / Kosovë/ Maqedoni Veriore, megjithëse sigurisht edhe shumë e pranishme në Malin e Zi dhe Serbi), ndikimi dhe ndërhyrja ruse është i kudo ndodhur në Ballkan.
6. Rusia do të forcojë dhe zgjerojë ndërhyrjen e saj, sa herë që i jepet një mundësi për ta bërë këtë. Mundësi të tilla paraqiten nga krerët e shteteve që e quajnë NATO-n të vjetërsuar (Trump) ose të vdekur nga truri (Macron), por edhe konfuzion dhe zhgënjim, siç rrjedhin nga vendimet në BE (CO), të cilat minojnë besueshmërinë e BE-së dhe me të kohezionin e BE-së si fuqi (potenciale) globale dhe / ose partner i besueshëm për SHBA-së ose Kinën. Rusia do të kërkojë mënyra për të inkurajuar një identitet evropian të mbrojtjes, nëse kjo mund të jetë e dëmshme për NATO-n dhe të krijojë konkurrencë në kompetencë (duke shpresuar se në fakt edhe NATO dhe BE do të dobësohen). Rusia do të përdorë të gjitha opsionet që i konsideron të mundshme, edhe pse instrumentet e saj financiare janë më pak se Lindja e Mesme, Kina dhe tjerët.

III. Jusuf Buxhovi (M), është gazetar, shkrimtar dhe historian shqiptar. Magjistër i Historisë, Universiteti i Prishtinës (UP).

1. Ndikimi i Rusisë në Ballkanin Perëndimor nuk është i natyrës ideologjike e as i hegjemonizmit klasik siç ishte gjatë Rusisë Cariste dhe BRSS-së. Tash është i një natyre strategjike, ku gjeoeconomia përdoret për gjeostrategji mbi bazat e interesave ekonomike.
2. Putini ndërroi kahun e koncepteve që u përmendën më parë (atij hegjemon - carist dhe ideologjik -komunist). Në përputhje me rrethanat, ai krijoi strategjinë e shtrirjes në hapësirën ballkanike me anën e ekonomisë. Në këtë aspekt, konfrontimin bllokist e ka zënë në garë për varësi ekonomike me anën e përdorimit të resurseve strategjike (gazit, naftës, lëndëve të para, etj.).
4. Kisha ortodokse mbetet një forcë simbolike, që megjithatë shfrytëzohet si relik i shpirtëror të popujt ortodoks. Ajo, më shumë i shërben mobilizimit të brendshëm nacionalist, se sa ndikimit të jashtëm. Kisha ortodokse përpiqet që t'i bëjë ballë disi, imperializmit kulturor që sot përhap perëndimi me anën e internetit, ndonëse këtë luftë e ka të humbur...
5. Rivaliteti ruso-perëndimor në Ballkan, si në gjithë botën vazhdon dhe do të vazhdojë, me mjete të tjera nga ato të së kaluarës. Këtu luan rol gjeoeconomia si dhe resurset që Rusia i posedon. Në Ballkan, rivaliteti do të jetë më i theksuar ngaqë janë faktorët religjiozë (ortodoksia) që asaj i japin

impulse, por jo gjithaq të natyrës konfrontuese. Rivaliteti ruso-perëndimor në Ballkan, në disa pika mund të jetë edhe stimulues, meqë ofron disa "alternativa" në planin ekonomik dhe kulturor...

6. Kësaj pyetje i është dhënë përgjigjja në parapraken, që mund t'i shtohet edhe supozimi se edhe në dekadën e tretë ky rivalitet do të vazhdojë, meqë në këtë pjesë edhe më tutje disa nga recidivet e mentaliteteve të kaluara do të ushqejnë interesat e oligarkive politike për mbajtjen e pushtetit nën petkun e parlamentarizmit, ku modeli Putinist do t'i kundërvihet atij të liberalizmit mafioz.

IV. Anton Pancev (M), doktor i shkencave politike nga Universiteti i Sofjes- “Shën Kliment Ohridski” dhe profesor në Universitetin e Sofjes- “Shën Kliment Ohridski”.

1. Rusia gjithmonë ka qenë ndër fuqitë kryesore politike dhe ushtarake me përmasa globale, edhe pse në vitet 90-ta të shekullit XX, ajo kishte vështirësi të mëdha për ta mbajtur statusin e saj. Ngritja ekonomike, politike dhe ushtarake e Rusisë në dy dekadat e para të shekullit të ri, shënoi edhe rikthimin e saj në skenën globale dhe si pasojë, ndikimi i Rusisë u rrit edhe në Ballkanin Perëndimor. Duhet shënuar që ky rajon nuk ka ndonjë rëndësi të veçantë për Rusinë, sepse qëndron jashtë hapësirave kryesore të gjeopolitikës ruse, siç janë p.sh. vendet e ish-Bashkimit Sovjetik etj. Për këtë arsye, Rusia e përdor këtë zonë më shumë për bllokimin e politikës së rivalit të saj kryesor – SHBA-të, sesa për realizimin e ndonjë politike aktive në këto hapësira. Një përjashtim në këtë drejtim janë marrëdhëniet Rusi – Serbi, pasi që Beogradi është aleati më i afërt i Moskës në Evropën Juglindore. Strategjia ruse për shtrirjen e ndikimit do të vazhdojë të bazohet mbi bashkëpunimin ruso-serb dhe forcimi i pozicioneve të Serbisë në vendet e Ballkanit Perëndimor do të jetë në favor të politikës ruse edhe në vitin 2020.

2. Faktikisht Rusia nuk posedon shumë vegla dhe mundësi për ndikim. Kompanitë ruse nuk janë në gjendje të realizojnë një ekspansion të gjerë ekonomik, sepse potenciali ekonomik i Rusisë është i kufizuar në krahasim me mundësitë ekonomike të Bashkimit Evropian, të SHBA-ve, të Kinës. Ka dy sektorë, por më shumë rëndësi ku Rusia është “lojtar” nga klasa e parë, në përgjithësi dhe në rajonin e Ballkanit është sektori i energjisë, ku “Gazpromi” është furnizuesi më i madh dhe në pozita më të favorshme në tregun rajonal të gazit. Por kompanitë ruse kanë pozita të mira edhe në segmente të tjera të energjisë, si që është rasti me prodhimin e energjisë bërthamore në Bullgari, së dyti në prodhimin dhe eksportimin e armëve. Këta dy sektorë kanë rëndësi të madhe dhe janë tepër strategjikë edhe për vendet e Ballkanit Perëndimor dhe Moska do të vazhdojë që t’i përdorë

për forcimin e pozitive të saj në tërë rajonin e Ballkanit. Sa i përket shfrytëzimit të mundësive ruse në organizatat ndërkombëtare dhe në vend të parë të statusit të Rusisë në Këshillin e Sigurimit të OKB-së, më së shumti do të përfitojë Serbia, sepse “Çështja e Kosovës” vazhdon të jetë primare për Serbinë dhe për udhëheqësit e saj të tanishëm, si dhe mbështetja ruse ka shumë rëndësi për Vuçiqin. Mirëpo, në Beograd dinë mirë se Rusia nuk është faktor vendimtar në Ballkan dhe për normalizimin Serbi – Kosovë, si edhe për rezultatet e dialogut do të vendoset në Bruksel dhe në Uashington.

3. Rusia përdor me sukses disa dobësi të mëdha të BE-së, i cili është aktori kryesor në rajonin e Ballkanit. Së pari, paqartësitë dhe mosmarrëveshjet brenda Bashkimit Evropian në lidhje me zgjerimin e tij, afatet dhe kushtet për zgjerim, i japin Rusisë mundësi të reja për shtimin e ndikimit të saj. Kjo, sepse po rriten pakënaqësitë ndër shtresat e ndryshme të popujve në këto vende për shkak të dëshpërimit social, ekonomik dhe politik për shkak të izolimit nga proceset mbarë-evropiane. Së dyti, barazimi i projektit evropian me projektin neoliberal, gjithashtu provokon mbështetësit e ideve konservative të kërkojnë alternativa ideologjike dhe gjeopolitike për vendet e tyre dhe ky pohim vlen kryesisht për shtresat ortodokse.

4. Nga disa vite ka konflikt të hapur ndërmjet Kishës Ortodokse Ruse dhe Patriarkanës së Stambollit. Kjo është “luftë” për më shumë ndikim në botën ortodokse. Kundërshtimet eskaluan në lidhje me proceset ndarëse tek ortodoksët në Ukrainë, ku në vitin 2019, Patriarkana e Stambollit njohu mëvetësinë dhe autoqefalinë e Kishës Ortodokse Ukrainase, pra ndodhi shpëputja e saj zyrtare nga Kisha Ruse. Plasaritjet në “botën ortodokse”, për shkak të çështjes së autoqefalisë, u thelluan pasi edhe disa patriarkana të tjera ortodokse morën vendime në favor të pavarësisht të Kishës Ukrainase. Bëhet fjalë për rrjete dhe lidhshmëri të komplikuar, për interesa të ndryshme dhe të ndërlikuar me sfond të thellë teologjik dhe historik. Këto ngjarje provojnë qartë që “vëllazëria ortodokse” nuk ka ekzistuar kurrë dhe prapa këtyre ideve gjithmonë kanë qëndruar dhe po qëndrojnë qëllime politike dhe propagandistike. Në këtë situatë, Patriarkana e Rusisë e ka të vështirë të zhvillojë një politikë aktive për arritjen e mbështetjes së ortodoksëve në Ballkan për realizimin e ambicieve gjeopolitike ruse.

Nga ana tjetër, Rusia do të vazhdojë që t’i përdorë me një intensitet edhe më të lartë, diplomacinë dhe shërbimet e saj speciale për shtimin e ndikimit politik. Ky pohim buron nga fakti që pikërisht pjesëtarët e shërbimeve sekrete ruse e mbajnë pushtetin real në Rusi dhe roli i shërbimeve ruse është i dukshëm, si në politikën e brendshme të vendit, ashtu edhe në përcaktimin e politikës së tij të jashtme.

5. Shihet qartë se në vitet e fundit Moska i humb pozitat e saj në Ballkan, sepse pothuajse të gjitha vendet e rajonit e kanë për qëllim anëtarësimin në NATO dhe në BE. Numri i aleatëve të Rusisë u zvogëluar shumë, e cila i ngushton mundësitë e saj që të veprojë në këtë rajon të rëndësishëm për projektet e saj energjetike dhe për sigurinë e saj. Në këtë situatë gjeopolitike, Rusia ka vetëm një aleat me peshë në rajon – Serbia. Forcat pro ruse, si në “Republikën Srpska” të Bosnjës me presidentin Dodik, si edhe partia VMRO-DPMNE në Maqedoni, nuk kanë mjaft potencial që t’i kundërshtojnë integritet evroatlantike, madje edhe pa mbështetjen e Serbisë nuk mund të qëndrojnë në pushtet dhe ta zhvillojnë politikën e tyre në favor të Moskës. Në këto rrethana gjeopolitike Serbia është vend strategjik për Rusinë dhe Moska nuk do të kursejë resurset e saj që ta ndihmojë Beogradin në politikën e tij kundrejt Kosovës dhe shteteve të tjera në rajon. Nga ana tjetër, Rusia nuk është kaq e rëndësishme për Serbinë, sepse BE-ja dhe SHBA-të mund t’ia propozojnë asaj perspektiva më të mira ekonomike për zhvillim, si edhe kanë në dispozicion më shumë instrumente për ndikim. Faktikisht, vetëm mbështetja ruse për pozicionin serb sa i përket Kosovës në organizatat ndërkombëtare së bashku me disa ndihmesa nga ana e Moskës në fushën e energjisë dhe të armatimit, e mbajnë Serbinë në “kampin” e Rusisë. Për këtë arsye, arritja e ndonjë marrëveshjeje me Kosovën me ndërmjetësimin e Brukselit dhe/ose të Uashingtonit, mund të pranohet si “tradhëti” nga ana e Moskës. Nga fillimi i krizës së Kosovës, Rusia e mbështet palën serbe dhe një “kthesë” drejt normalizimit të marrëdhënieve me Kosovën do të kuptohej në Rusi si ndryshim të kursit gjeopolitik të Serbisë. Prandaj, dështimi eventual i bisedimeve ndërmjet Serbisë dhe Kosovës dhe moszgjidhja e këtij problemi i përforcon pozicionet e Rusisë në Ballkan dhe do të jetë një qëllim i politikës së Moskës në rajon.

6. Qëndrimi zyrtar rus është se Federata Ruse nuk e kundërshton anëtarësimin e vendeve të Ballkanit në BE, por Moska e ka shpallur si prioritet kryesor, politikën e saj për pengimin e zgjerimit të NATO-s. Në konceptet ruse Aleanca Veri atlantike shqyrtohet si rreziku më i madh për interesat e Rusisë. Prandaj, Moska i ka vënë në përdorim të gjitha mjetet dhe resurset e saj që të ngadalësojë këtë proces në ish-Blokun Lindor dhe në shtetet e Ballkanit. Për ta penguar zgjerimin e NATO-s dhe për të përforcuar praninë e saj në rajonin e Ballkanit, Moska do të vazhdojë të përdorë instrumente të ndryshme, por ato janë me potencial të kufizuar, sepse popujt e Ballkanit nuk shohin alternativë tjetër përpos anëtarësimin në BE. Thjesht, në Bruksel dhe në kryeqytetet e mëdha evropiane duhet të bëjnë ndryshime në qasjen e tyre ndaj Ballkanit dhe të përforcojnë proceset integruese. Në një rast të tillë, asnjë veprimtari armiqësore nuk do të ketë mundësi për sukses.

Rusia i ka veglat e saj për ndikim në rajonin tonë dhe dy shtete, Serbia dhe Bullgaria, ndodhen më së shumti nën ndikimin rus për arsye të ndryshme. Në rastin e Bullgarisë ndikimi rus realizohet kryesisht përmes sektorit të energjisë, sepse edhe gazi natyror është praktikisht 100% import nga Rusia, edhe rafineria është pronë e një kompanie ruse, edhe centrali bërthamor është ndërtuar nga ish-Bashkimi Sovjetik. Nuk duhet të harrohen edhe turistët rusë, si edhe investimet e shtetasve rusë në ekonominë tonë. Pra, Rusia ka një rol shumë të rëndësishëm për ekonominë bullgare dhe kontrollon ose ndikon në mënyrë të fuqishme në disa fusha të saj strategjike. Ende ekzistojnë edhe prirjet filorusë ndër një pjesë të bullgarëve, të cilat përdoren nga disa parti bullgare. Në rastin e Serbisë, ndikimi rus vjen sidomos për shkak të Kosovës. Serbia ka nevojë nga mbështetja ruse në skenën ndërkombëtare dhe moszgjidhja e kësaj çështje i lë hapësira Rusisë ta ruajë ndikimin e saj mbi pushtetarët në Beograd. Faktikisht, vetëm mbështetja ruse për pozicionin serb sa i përket Kosovës në organizatat ndërkombëtare së bashku me disa ndihmesa nga ana e Moskës në fushën e energjisë dhe të armatimit, e mbajnë Serbinë në “kampin” e Rusisë. Për këtë arsye, arritja e ndonjë marrëveshjeje me Kosovën me ndërmjetësimin e Brukselit dhe/ose të Uashingtonit, mund të pranohet si “tradhti” nga ana e Moskës. Prandaj, shikëputja e plotë e marrëdhënieve ndërmjet Serbisë dhe Kosovës dhe moszgjidhja e problemeve i përforcon pozicionet e Rusisë në Ballkan dhe do të jetë një synim i politikës së Moskës në rajon.

Më duket se në shtetet e tjera të Ballkanit, (me përjashtim të Republikës Serpska në Bosnjë, por ajo është funksion i Serbisë) Rusia nuk ka në dispozicion vegla të forta as në politikë, as në ekonomi dhe mund të kufizohet vetëm në veprime të ndryshme subversive duke i përdorur përçarjet politike ose etnike në vendet përkatëse. Shihet qartë se në vitet e fundit Moska i humb pozitën e saj në Ballkan, sepse pothuajse të gjitha vendet e rajonit e synojnë anëtarësimin në NATO dhe në BE. Numri i aleatëve të Rusisë u zvogëlua shumë, e cila i ngushton mundësitë e saj që të veprojë në këtë rajon të rëndësishëm për projektet e saj energjetike dhe për sigurinë e saj. Në këtë situatë gjeopolitike, Rusia ka vetëm një aleat me peshë në rajon – Serbia.

V. Hajdi Xhixha (F), është lektore pranë Departamentit të Shkencave Politike në Universitetin e Biznesit dhe Teknologjisë (UBT), Prishtinë. Ajo është e specializuar mbi marrëdhëniet shqiptaro-ruse gjatë periudhës së Komunizmit në fushën e Marrëdhënieve Ndërkombëtare e të Sigurisë. Ajo ligjëron lëndët: Historia Politike e Ballkanit Perëndimor, OKB dhe Organizatat Ndërkombëtare.

1. Rusia ka qenë e interesuar përherë mbi Ballkanin. Kjo është lehtë e dëshmuar po thuaj në të gjitha fazat e historisë së politikës së jashtme ruse, duke nisur me ndikimin që Perandoria ruse pati në Ballkan, apo Bashkimi Sovjetik ndaj vendeve satelite të tij në këtë rajon, apo qoftë dhe tek përpjekjet e sotme të Rusisë, bën për të rifituar lavdinë e mëparshme në vendet e Ballkanit. Kështu, roli i Rusisë mbetet i njëjtë në rajon, edhe pse intensiteti i tij ka ndryshuar në varësi të kushteve historike. Unë do ta shihja pak ndryshe pyetjen, fokusi nuk duhet drejtuar në rolin e Rusisë, por në aftësinë e vendeve të Ballkanit Perëndimor për të minimizuar ndikimin e saj. Vendet e Ballkanit Perëndimor, duke specifikuar Shqipërinë, kanë kohë që aspirojnë të jenë pjesë e familjes së madhe evropiane, por nga ana tjetër kanë një të kaluar që i lidh me Rusinë, gjurmët e së cilës ndjehen ende edhe sot. Në këtë pikë mendoj se roli i Rusisë në Ballkan nuk duhet neglizhuar.

2. Tashmë dihet, se qëllimi mbetet po i njëjti, por ato që ndryshojnë janë mjetet e përmbushjes së tij. Mjafton ti referohemi bujës së madhe të festimit të 100 vjetorit të Revolucionit rus, që Putini bëri në vitin 2017 në mbarë Rusinë, duke risjellë në mendjen e popullit rus vitet e lavdisë së madhe. Ajo ndihet edhe më e gjallë në rajonin e Ballkanit falë punës së zellshme të agjencive ruse informative e mediatike, instrumenti bazë për propagandën ruse në këtë rajon. Kontrolli i këtyre agjencive nga shteti rus, orientimi në përhapjen e propagandës ruse dhe dezinformimit, realizohet përmes një strategjie të studiuar nga Kremli. Kjo strategji i ka fillesat e saj edhe më herët se kohët e sotme. Ajo fillimisht lindi si nevojë për t'iu kundërpërgjigjur propagandës perëndimore kundër Moskës gjatë periudhës së BRSS e më pas, sot është kthyer në një mjet mjaft efikas për të përmbushur qëllime e interesa të politikës ruse në rajonin e Ballkanit, por edhe më gjerë.

3. Propaganda është një mjet mjaft efikas dhe që në pjesën më të madhe të përdorimit të saj, ajo e arrin rezultatin e arritur. Vendet e Ballkanit Perëndimor, ashtu siç e përmenda dhe më lart, janë vende, që dikur ishin satelitë të Bashkimit Sovjetik, pjesë e Bllokut të Demokracive Lindore, anëtare të organizmave si Traktati i Varshavës apo Këshillit të Ndihmës Reciproke Ekonomike, të cilat kanë trashëguar plot tipare sovjetike, jo vetëm shtetërore, por edhe sociale. Gjithashtu mbajtja gjatë një kohe të caktuar nën orientimin politik sovjetik të vendeve të rajonit të Ballkanit, i ka dhënë mundësinë Rusisë të zotërojë njohuri dhe informacione mbi shtetin edhe shoqërinë e këtyre

vendeve, që sot e bëjnë të arsyetojë se turizmi, kultura, arsimi etj., janë mjediset më të përshtatshme ku ajo mund të luajë lirshëm. Organizimi i takimeve kulturore, konferencave shkencore, lëvizjeve të filo rusëve në rajon etj., të gjitha këto janë forma moderne të propagandës e politikës së jashtme ruse për të krijuar ndikim.

4. Qëllimet e Rusisë dihen, ajo synon zgjerimin e saj në Ballkan, qoftë kjo për arsye strategjike, ekonomike, politike etj., ashtu siç dihet që edhe në një luftë mjetet e përdorura do të jenë nga më të ndryshmet, me qëllimin e rëndësishëm të krijimit të varësisë, e cila hap shtegun për depërtimin më të madh të Rusisë në Ballkan. Pengesa e saj për këtë qëllim është agjenda për zgjerim e Bashkimit Evropian dhe aspiratat e vendeve të Ballkanit Perëndimor për të qenë pjese e BE-së. Dëshira për t'iu bashkëngjitur rrugës perëndimore e vendeve të rajonit është mbi të gjitha vendimmarrje politike e tyre. Kjo lidhet dhe me synimin e Rusisë për të investuar në parti politike në vendet e rajonit, për të ndikuar në vendimmarrjen e tyre politike dhe kthimin e kursit politik të tyre drejt politikës ruse.

5. Kjo është një pyetje që përgjigjen e gjen të shkrirë në histori. Mjafton të sjellim ndërmend ekzistencën e dy blloqeve (atij perëndimor e lindor), NATO e Traktati i Varshavës, apo të organizmave të tjerë, që u ngritën si kundërpërgjigje e njëri-tjetrit, për të vazhduar më pas në ditët e sotme, me agjendën për zgjerim të Bashkimit Evropian drejt Ballkanit Perëndimor, angazhimet e BE e NATO-s, për të zgjidhur problemet mes vendeve të rajonit, siç ishte rasti i zgjidhjes së emrit të Maqedonisë, bisedimet Kosovë-Serbi, apo proceset e anëtarësimit në NATO, hapja e negociatave për vendet si Shqipëria e Maqedonia, të gjithë këto janë përpjekje të Perëndimit për të minimizuar ndikimin rus në Ballkan. Nga ana tjetër dhe Rusia bën luftën e saj në Ballkan përmes propagandës mediatik, informative, lojën me angazhimin e vendeve ende jo pjesë e BE-së në struktura-modele organizimi, të ngjashme me ato të perëndimit. Qëllimi i saj ka qenë dhe mbetet të jetë largimi nga rruga drejt perëndimit të vendeve të Ballkanit Perëndimor dhe tërheqja e tyre drejt saj.

6. Kulmin e saj Rusia e ka pasur gjatë Bashkimit Sovjetik, kur ndjehej drejtpërdrejtë ndikimi i tij në Ballkan, rajon i cili ishte e përfshirë në Bllokun Lindor, që orientohej nga BRSS, po ashtu edhe në Shqipëri. Kujtojmë, që shteti komunist shqiptar u ngrit mbi modelin e shtetit sovjetik, era e të cilit ndjehej në çdo sferë, apo fushë të tij. Shqipëria ka qenë vend satelit i Bashkimit Sovjetik, dhe ky fakt përben ende një lidhje me Rusinë sot. Kjo e fundit do e përdorë këtë lidhje për tu afruar rikthimin e kujtimeve të së shkuarës, forcimi i miqësisë shqiptaro-ruse, qoftë dhe vetëm në fushën e kulturës, do të shndërrohet në një mjet përdorimi për të mbajtur gjallë e për të thelluar lidhjen e Rusisë me

Shqipërinë. Edhe pse Shqipëria e ka përcaktuar rrugën e saj drejt perëndimit, ajo mbetet ende mes fobisë ruse dhe miqësisë së hershme shqiptaro-ruse.

VI. Emin Azemi (M), ligjërues i gazetarisë pranë UEJ në Tetovë dhe hulumtues. Ka diplomuar në Universitetin e Prishtinës (UP).

1. Ndikimi rus në Ballkan shkon në tre drejtime kryesore: Ndikimi politik, ekonomik dhe propagandistik. Ky ndikim ka qenë gjithmonë i pranishëm, por Rusia ka qenë e përqendruar në dy faza: Në kohën e shpërbërjes së Jugosllavisë (në fillim të viteve 90-ta), kur republikat ish-jugosllave ndiqnin rrugët indipendente, me orientim nga BE dhe NATO dhe në atë situatë Rusia ka qenë shumë e interesuar që ta frenoj atë proces. Faza e dytë ka filluar pas intervenimit të Perëndimit në Kosovë, ku Rusia ishte e angazhuar që ta pengojë shtrirjen e ndikimit amerikan në Ballkanin Perëndimor, sidomos në Kosovë, Mal të Zi, Serbi dhe Maqedoninë Veriore.

Eksponentët rusë të politikës dhe armatës, propagandonin një betejë të ashpër mediatike anti Perëndimore, duke marrë si shkas intervenimin e Perëndimit në Kosovë, si justifikim për të mbrojtur gjoja, sovranitetin nga agresioni i NATO-s. Moskë zyrtare afirmonte të ashtuquajturën ombrellën ruse, e cila do t'i mbronte popujt e rrezikuar të Ballkanit nga intervenimet e jashtme.

2. Rusia e Putinit, në fakt është Rusia e aspiratave të fshehura hegjemoniste, e cila përmes fuqisë ekonomike-energjetike dhe ushtarake dëshiron të imponojë ndikimin e vet në shtetet e ndryshme të botës, kryesisht në rajonin e Ballkanit. Ky hegjemonizëm nxori kryet, sidomos pas aneksimit të Krimesë dhe përpjekjeve të vazhdueshme ruse për destabilizimin dhe dezintegrimin e Ukrainës. Putini ka përdorur taktikën e pararendësve të tij, por tani me metoda më të sofistikuara, duke imponuar të drejtën historike, sipas Moskës zyrtare, në zotërimin e territoreve me rëndësi strategjike, siç është p.sh., Krimea dhe kjo ndodhi pikërisht në kohën kur Perëndimi, në krye me SHBA ishte i zënë në betejat e Lindjes së Mesme.

3. Propaganda ruse, drejtpërdrejt apo tërthorazi ka pasur ndikim në segmente të caktuara të politikës dhe të sistemit mediatik në Ballkanin Perëndimor. Eksponentë të frymës ruse kanë qenë të instaluar në forma të sofistikuara dhe të tërthorta përmes Serbisë. Një frymë e tillë ka qenë e instaluar edhe në Maqedoninë e Gruevskit, politika e të cilit ishte konservative, jo për shkak të vokacionit burimor e historik, por për shkak të penetrimeve ekonomike, mediatike e agjenturore në territorin e Maqedonisë, që kryesisht ishin zgjatime të politikës serbe në këtë pjesë të Ballkanit.

4. Përgjigjen më të mire në këtë pyetje mund ta gjejmë në situatën e Malit të Zi, një shtet i vogël i orientuar plotësisht nga BE dhe NATO, por tepër i invaduar me ndikim dhe frymë ruse, përmes instilacioneve kishtarë e politike serbe në Mali të Zi. Grusht-shteti i dështuar, ishte produkt i kësaj fryme, dhe ky ishte konfrontimi më i hapur i Rusisë me Perëndimin në truallin e Malit të Zi. Dështimi i këtij grusht-shteti, nuk ishte edhe fundi i përpjekjeve subversive për ta destabilizuar Malin e Zi, tani në një formë tjetër, duke e aktivizuar klerikun ortodoks në kundërshtimin e auto-qefalitetit kishtar të Malit të Zi.

5. Rivaliteti mund të shihet në disa fusha dhe në disa momente. Ky rivalitet është i dukshëm sidomos në kontekst të proceseve euro integruese nëpër të cilat po kalon Ballkani Perëndimor, kurse përpjekja më serioze për të demonstruar një rivalitet të tillë është Serbia, e cila viteve të fundit haptazi është furnizuar me armë të sofistikuar nga Rusia. Një shenjë e mjaftueshme se Moska nuk e fsheh ambicien që ta sfidojë haptazi BE-në, NATO-n dhe sidomos SHBA-në në territorin e Ballkanit Perëndimor, e sidomos në Serbi.

6. Ndikimi rus mund të vazhdojë, ndoshta jo me intensitetin që e kishte në të kaluarën, por përderisa të ketë aspirata euroatlantike në Ballkanin Perëndimor, për aq do të jenë prezentë edhe penetrimet politike, agjenturore, energjetike dhe ushtarake në rajon.

Kjo prezencë do të jetë e dukshme sidomos në fazën e tanishme, të finalizimit të bisedimeve Kosovë-Serbi, ku kjo e fundit është e detyruar të njoh pavarësinë e Kosovës, si kusht për integrim në NATO, ndërkohë që ky proces është tepër i pafavorshëm për Moskën zyrtare, e cila do të bëj çmos që në kanale të ndryshme diplomatike ta pengojë forcimin e subjektivitetit ndërkombëtar të shtetësisë së Kosovës, sepse vetëm në këtë mënyrë e largon Kosovën nga shans të jetë anëtare e NATO-s. Katër shtetet e BE-së aktualisht nuk e njohin pavarësinë e Kosovës, dhe ky është fakt i mjaftueshëm, por edhe kusht që NATO të mos mundet të shtrijë juridiksionin e vet edhe në Kosovë, sepse një shtet që nuk njihet komplet nga anëtarët e BE-së është i hendikepuar në procesin Euro-Atlantik. Këtë boshllëk Rusia do të mundohet maksimalisht ta shfrytëzojë, duke punuar edhe me Serbinë që ta largojë sa më shumë nga NATO, gjegjësisht nga influenca amerikane.

VII. Sadri Ramabaja (M), Gjatë qëndrimit të tij në Zvicër (1987-2002) ai i vazhdoi studimet e tij universitare në Tiranë, dhe studimet pasuniversitare në Universitetin e Bazelit, në Institutin e Studimeve Evropiane. Gjatë viteve 2001-2004 ai ishte bashkëpunëtor profesional për Media të Komunikimit në Institutin OST-Perëndim në Bern, Zvicër. Në vitin 2002 u kthye në Kosovë dhe vazhdoi me studimet pasuniversitare në Kolegjin e Drejtësisë dhe Marrëdhëniet Ndërkombëtare, ku u diplomua me një Master në Shkencat e Drejtësisë Ndërkombëtare. Në 2004-2006 Dr. Ramabaja shërbeu si Këshilltar i Lartë Politik në Zyrën e Kryeministrit të Kosovës. Ai ka një doktoraturë në Shkencat Politike dhe Marrëdhëniet Ndërkombëtare.

1. Roli i Rusisë në Evropën Juglindore vazhdon të jetë permanent për gati dy shekuj - që nga Revolucioni Grek (1823). Rusia gjatë gjithë viteve të krijimit të shteteve-kombe sllave në Ballkan, ishte e pranishme si dhe shpesh herë inicuese dhe drejtuese e konflikteve dhe luftërave mes këtyre shteteve të sapokrijuara. Ajo, në vitet e fundit ka punuar shumë për të kthyer, apo për të rritur ndikimin në Evropën Juglindore, përfshirë edhe Kosovën.

Nga çasti i hyrjes së Donald Trump-it në Shtëpinë e Bardhë, por realisht edhe më shqeto, nga momenti kur Zuo Jiping-u kishte promovuar të ashtuquajturën strategji mbi “raportet e rolit të superfuqive” [2012], pozicioni gjeopolitik edhe i Evropës Juglindore kishte filluar të pësojë ndryshime të ndjeshme. Këtë ndryshim e shpërfaqti këshilltari për çështje të sigurisë i Presidentit të SHBA-ve, John Bolton, në fjalimin e tij në Kiev [2018]. Në këto rrethana, Rusia impenjon edhe më ndjeshëm, qoftë përmes diplomacisë publike (takimi Putin-Thaçi 2018), qoftë përmes diplomacisë së fshehtë. Produkt i kësaj diplomacie për gati dy vjet ishte tema që kishte të bënte me ndarjen reale të Kosovës. Ky opsion, de fakto është përpunuar më herët në Akademinë Ruse të Shkencave, Institutin për Studime Evropiane.

Në shkrimin e tij “Ballkanizmi i Evropës kundrejt evropianizimit të Ballkanit” (15.05.2008), bashkëpunëtori i vjetër shkencor i Institutit të Evropës pranë Akademisë së Shkencave të Rusisë, Pavel Kandel, arrin në përfundimin se “Ndarja e Kosovës, fillimisht faktike, pastaj dhe juridike, shihet si i vetmi kompromis i mundshëm” i Serbisë me Kosovën, në mënyrë që Beogradi të njohë realitetin e ri. Insistimi për ri përkufizim (razgraničenje) me shqiptarët, flet se Beogradi nuk e njeh hartën politike të Evropës Juglindore. Madje në Beograd ka koka aq të nxehta sa nuk hezitojnë të ringjallin aspiratën e shekullit XIX për shndërrimin e Serbisë në një Sardenjë të Ballkanit, pra të krijojnë një super shtet të bashkuar në Ballkan nën zotërimin serb. Aleksandër Vuçiqi, presidenti

serb, është njëri nga ata pinjollët e shovinizmit serb që e sheh Beogradin si kryeqytetin e këtij shteti, ndërkaq procesin e Berlinit në dobi indirekte të kësaj ideje! Ky impenjim i koordinuar ruso-serb, sidomos në Kosovë, a ka për bazë Kushtetutën e Serbisë? Ja se çka shkruan taksativisht në preambulën e kushtetutës Serbe: “Bazuar ne traditën shtetërore të popullit serb dhe barazisë së gjithë qytetarëve dhe bashkësive etnike në Serbi; bazuar në faktin që Krahina Autonome e Kosovës dhe Metohisë është pjesë përbërëse e Serbisë, pra se ka pozitën e saj si pjesë përbërëse e shtetit sovran të Serbisë dhe se nga kjo pozitë Krahina Autonome e Kosovës, organet e saj si dhe të gjitha organet shtetërore kushtetuese, kanë obligime dhe detyra të mbrojnë interesat shtetërore të Serbisë në Kosovë dhe Metohi në të gjitha marrëdhëniet politike të brendshme e të jashtme”. (4) ndërkaq në kapitullin e shtatë të kushtetutës serbe, Kosova trajtohet si pjesë organike e saj në shtatë nene të veçantë.

2. Saktësisht! Ky pozicion gjeopolitik i Rusisë ka ndryshuar në esencë nga ardhja e Putinit në krye të Kremlinit. Doktrina Ruse më qartë se kudo, gjeti shprehje në fjalimin e Putinit në Konferencën për çështje të sigurisë të Mynih-ut të vitit 2007. Ai hedhë dritë mbi kthesën e madhe të politikës së jashtme ruse, duke sinjalizuar fillimin e mundshëm të luftës së re të ftohtë me Perëndimin. Ky fjalim mund të cilësohet edhe si bërthama e Doktrinės së Putinit për Rusinë e shekullit XXI. Sipas saj, tashmë ishin pjekur kushtet që të rishikohet 'arkitektura e sigurisë ndërkombëtare'. Ajo që do të mëtojë të arrijë Rusia përmes kësaj doktrine, do të kishte të bënte me gjakimin e Putinit për rikthimin e fuqisë dhe rolit të Rusisë që kishte para epokës së rrëzimit të Murit të Berlinit, respektivisht mundësive për rikthimin e sferës së influencës ruse, së paku tek vendet në fqinjësi të afërt me Rusinë. **Sipas Doktrinės Putin, rendi botëror duhet të mbarështohet ashtu që influenza të bartet nga një qendër (Uashingtoni), në shumë qendra vendimmarrëse. Multi-polariteti dhe ndarja e zonave të influencës për secilën fuqi, ishte deviza e kësaj doktrine. Për ta arritur këtë stad politik, që do të nënkuptonte edhe ndarje të detajuar të zonave të influencës, sipas Doktrinės së Putinit, do të duhej të rikthehej parimi i mosndërhyrjes nga jashtë, që nënkupton de fakto kthim nga rendi liberal bashkëkohor tek rendi- Vestfaljan i shtetit.**

3. Pavarësisht këtij objekti, doktrinat e rikthimit të epokës së luftës së ftohtë, Rusia do t'i perfeksionoj tutje me metodat e reja të ndërhyrjes. Sipas një studimi të Carnegie Mellon University, vetëm brenda viteve 1946-2000, Moska ka ndërhyrë në zgjedhjet demokratike brenda 31 rasteve. Ndërkaq paralajmërimeve të aplikimit të doktrinės së tij, në rast të zgjerimit të NATO-s drejt lindjes, në prag të takimit të NATO-s në Bukuresht në vitin 2008, ku që marrë vendimi për zgjerimin e

organizatës me anëtar të rinj si Gjeorgjia, Ukraina dhe Moldavia, Putini do të bëjë realitet shpejt me ndërhyrjen ushtarake në Gjeorgji e më vonë përmes aneksimit të Krimesë dhe krijimit të realitetit të ri në krahinat ukrainase në brezin kufitar me Rusinë. Njohja e pavarësisë së Kosovës nga perëndimi (2008), pa theksuar historinë koloniale të saj, respektivisht duke mos e cilësuar çlirimin e saj (1999) si fund logjik i procesit de-kolonizues, por duke quajtur si rast presedan, do ta ushqejë doktrinën e Putinit dhe do t'i shërbejë Kremlinit për arsyetimin e ndërhyrjes ushtarake në Krime. Doktrina e Putinit do të gjejë realizim më të plotë sidomos në Ukrainë. Rrëzimi i marionetës ruse, Viktor Janukoviç, në zgjedhjet presidenciale të vitit 2010, përmes të ashtuquajturit 'Revolucion i Kadifejtë', do ti hapë rrugë më tej Doktrinės së Putinit që të gjeje aplikim gradual. Në rastin e Ukrainës, kjo doktrinë kishte edhe një bazë të fuqishme ku mbështetej nacionalizmi Rus: Narrativen ruse, sidomos të Kishës Ortodokse ruse, për Kievin si “djepi i kombit rus”. Sidoqoftë, këtë narrativë e përforconte mendimi gjeopolitik rus mbi Unionin Evropian. Objektivat gjeopolitike në raport me Unionin Evropian, Doktrina e Putinit i kishte ndërtuar duke marrë në konsideratë edhe tezën për ringjalljen e nacionalizmit rus mbi parimet e mitit ortodoks sipas narratives ruse e lidhet me emrin e Vlladimirrit të Madh, Princit të Kievit, që ishte edhe themeluesi i Perandorisë së madhe Ruse (988), duke përvetësuar krishterimin e ritit ortodoks si religjion shtetëror. Sipas Doktrinės së Putinit, për të ndalur zgjerimin e mëtejshëm të NATO-s në rajon, ai kishte promovuar projektin e tij mbi domosdonë e krijimit të Unionit Euro-Aziatik edhe si kundërvënie ideologjike.

4. Rusia, si çdo shtet modern, aplikon doktrina gjeopolitike që bazohen në interesat jetike të tij. Në këtë rrafsh Rusia nuk bën përjashtim. Me ardhjen e presidentit Putin, sërish politika ballkanike ruse iu rikthye traditës së agjitpropit të epokës së Informbyrosë, e veshur me petkun e nacionalizmit pan sllav. Në këtë plan akademia, mediat, sidomos ato vizuale (SPUTNIK p.sh.), është hedhur në veprim aksional. Elita intelektuale dhe ajo e klerit bazohet fort në traditën kulturore, në fe, identitet dhe racë. Prioritet i marrëdhënieve ruse në Ballkan mbetet Serbia dhe faktori serb në përgjithësi, sidomos ai në Republika Serbska, dhe tutje Mali i Zi dhe faktori serb atje. Nën këtë prani dhe ndikimi rus, edhe Serbia kanë theksuar kohët e fundit në politikën e saj të jashtme të bazuar në dy vektorë, pra Euro-Ruse. Pikërisht për këtë arsye diplomacia Britanike apelon në vendet e Bashkimit Evropian që të jenë të kujdesshëm me Serbinë, sepse është ‘Kali i Trojës i Rusisë’ në Evropë.

5. Shkalla e rivalitetit për dominim në Evropën Juglindore mes Rusisë dhe Perëndimit shkon gjithashtu thellë në histori, me theks nga Kriza e Lindjes (1877), duke u thelluar tutje në prag të Luftës së Parë Botërore dhe fill pas Luftës së Dytë Botërore. Për disa nuanca, momentum politik

dhe tavolina e diplomacisë rreth dialogut Kosovë-Serbi, na rikthen në javët e para të prag-fillimit të Luftës së Parë Botërore dhe dilemat që kishte Berlioni për situatën e krijuar. Kjo mëdyshje e Gjermanisë është paraqitur në mënyrë më të hollësishme prej Gotlib Fon Jagov-it (Gottlieb von Jagoë), kreut të shërbimit të Jashtëm Gjerman, në një letër të 18 korrikut drejtuar Linkovskit, ambasador gjerman në Britani, për t'i shpjeguar, përse gjermanët e quanin me rëndësi të dorës së parë mbështetjen ndaj Austrisë. "Nëse austriakët nuk hidheshin tani në veprim, ata do ta humbin rastin e fundit për rehabilitim politik dhe qëndrimi i tyre në Ballkan do të shkatërrohej përgjithmonë. Rezultati do të jetë, që vendosja e hegjemonisë ruse në Ballkan, një zgjerim i palejueshëm i pushtetit dhe ndikimit rus, si për Gjermaninë, ashtu edhe për Austrinë". (N. Rich:2006. F 464). Përpjekja e Rusisë për akomodim afatgjatë në Serbi [baza në Nish, agjencia e shpërndarë mbi 3000 veta gjithandej në Serbi), madje edhe në veri të Kosovës nën petkun e organizatave humanitare dhe specialistëve të fushave të ndryshme, dhe gjithsesi në Srpska Republika në Bosnjë, duke mbështetur aneksimin e veriut të Kosovës dhe nënshtrimin e plotë të Sanxhakut, nga Berlioni i sotëm, nëse jo nga Brukseli, do të duhej të cilësohej si akt i palejueshëm dhe gjithsesi i pa tolerueshëm. Në këtë frymë, mbase, duhet shikuar edhe punimet e fundit të Samitit të Berlinit, dy javë më parë, ku vendosmëria e Angela Merkel, sikur zmbrapsi për një moment, të gjithë ata që ëndërronin për një ri përkufizim të ri në rajon, që do të ishte në kurriz të Kosovës dhe interesave shqiptare përgjithësisht. Shih për këtë, Beogradit duhet t'i bëhet e qartë se kufijtë që ka përcaktuar Konferenca e Dejtonit [1995] Serbisë në perëndim, duke krijuar një entitet shtetëror serb brenda Bosnjës [Republika Spska] dhe ata që u shënuan më 17 shkurt 2008, me aktin e shpalljes së pavarësisë së Kosovës, në jug të Serbisë, janë të pacenueshëm.

6. Ideologët pan sllavistë, sidomos ata serbë, e shihnin Kosovën disi ngjashëm siç e shihnin nacionalistët (nazistët) gjermanë Ukrainën- si hapësirë jetësore (Lebensraum). Pan sllavistët serbë nuk shkëputen dot nga ëndrra e tyre e shek. 19-të, duke e trajtuar atë si trampolinë dhe në funksion të realizimit të projektit nacional serb për shtrirje drejt Durrësit. Në këtë kuadër, ata i trajtonin shqiptarët si qenie njerëzore të kategorisë së dytë e të destinuar për zhdukje. Jo më kot kanë hartuar më se 19-të projekte për zhdukjen e shtetit dhe kombit shqiptar.

Në raportet mes Evropës dhe Rusisë, ngjashëm si në fillim të shek. XX, edhe pas ndërrimeve epokale që shënoi shembja e BRSS (1991), në epiqendër mbetën interesat gjeopolitike të Perëndimit si tërësi. Siç e dëshmon koha, edhe në kohën e triumfit të rendit liberal, SHBA-të nuk kishin fare interes për përafrimin e madh të Rusisë me Evropën, para se gjithash me Gjermaninë.

Shpresat e Gorbaçovit për krijimin e një „Shtëpie të Përbashkët Evropiane” brenda kornizave institucionale që do të viheshin në shërbim të idesë për realizimin e vizionit për një arkitekturë të përbashkët të sigurisë „ nga Vlladivostoku deri në Lisbonë”, gjithnjë e më shpejtë po veniteshin, për aq sa zgjerohej harku i shteteve të Evropës që aderonin në kuadër të NATO-s dhe BE-së, e që dikur ishin pjesë integrale e BRSS-së, që hynin brenda sferës së influencës ruse.

Në dekadën e tretë të shek. XXI duket se do të aplikohet **Doktrina Gerasimov**, si vazhdim i Doktrinës Putin. Ishte pikërisht disfata e Moskës në betejën për Ukrainën, arsyeja reale përse Kremlinin përmes të ashtuquajturës “Gjeopolitika Guerile “po përqendrohej në goditje të pikave të dobëta të kundërshtarit. Kjo Doktrinë, jo rastësisht në literaturën përkatëse, cilësohet si Doktrina Gerasimov, sipas Gjeneralit Valeri Gerasimov, shef i Shtabit të Përgjithshëm Rus, që e kishte promovuar atë përmes një artikulli të publikuar në janar të 2013-ës, e që kishte të bënte me strategjinë vepruese të strukturave operative ruse që ndërlidhen më shumë me operacionin jo konvencional. Mesazhi qendror që përmban esencën e Doktrinës Gerasimov, përmbledhet në këtë fjali “Pikë rëndesa e metodave të aplikuara në konflikt është përqendruar në drejtim të masave ndërvepruese në fushën e politikës, ekonomisë, informalitetit, në atë humanitare- që ndërlidhet tok me potencialin e popullsisë për protesta. Këto ndërveprime do të mbështeten përmes mjeteve ushtarake të natyrës së fshehtë, përfshirë edhe masat vepruese të luftës kibernetike dhe të njësive të jashtëzakonshme”. Pjesa më e madhe e “rregullave të luftës “që parashihet në këtë doktrinë, tashmë janë aplikuar jo vetëm në Ukrainë, por edhe në EJ, më konkretisht në Serbi, Republikën Srpska (Bosnjë), Mal të Zi, Maqedoni, por pjesërisht edhe në Veriun e Kosovës. Lista Serbe, kjo krijesë në trajtën e Kalit të Trojës, e krijuar pas marrëveshjes së prillit 2013 mes Thaçit dhe Vuçiqit, ndërkohë po shërben si pararojë e njësive elite të forcave ruse të përqendruara në qendrën e tyre në Nish, por edhe brenda të ashtuquajturave organizatave humanitare ruse. Doktrina Gerasimov nuk ka kursyer as SHBA-të dhe BE-në. Ish drejtori i CIA-së dhe i NSA-së, Mihael Haden (Michael Hayden), e cilësoi fushatën ruse për ndërhyrje në zgjedhjet presidenciale në SHBA në vitin 2016 si “Operacioni i fshehtë më i suksesshëm në histori”. Facebook vlerëson se gjatë fushatës për zgjedhjet presidenciale në SHBA, në vitin 2016, më se 11.4 milion qytetarë Amerikan kanë shkruar mesazhe reklamuese të financuara nga rusët. Më tej, rreth 126 milionë qytetarë amerikane do të duhej të ishin ata që kanë shikuar Facebook-Post, e cila ka pas për bazë burimet e rrejshme [Fake-Accounts] që ishin të kontraktuara nga Moska. Në EJ këto veprime të orkestruara e dirigjuara nga Moska duhet të jenë të përmasave edhe më të mëdha e më gjithëpërfshirëse. Ndërsa në Austri këtë vit

(2019) si rezultat i aplikimit të strategjisë Gerasimov dhe për rrjedhojë të kundërveprimit gjerman në mbrojtje të rendit liberal, ra qeveria e Kancelarit S. Kurz, me ç'rast fitoi Vjena dhe Evropa. Sidoqoftë, pikë rëndësë e kundërveprimit të Moskës ndaj Kievit mbeten fushëveprimet e parapara në Doktrinën Gerasimov. Gjasat janë që me gjithë përafrimin e ndjeshëm të Ukrainës me Perëndimin, në mungesë të një agjende të mirëfillte të perëndimit të përçarë, sidomos pas ardhjes së D. Trump-it në Shtëpinë e Bardhë, Ukraina të shkojë drejt modelit të Finlandës apo Austrisë, që nënkupton akceptimin e statusit neutral në raport me NATO-n. Ky status, gjykohet në qarqet shkencore në Evropë, do ta ç'tensiononte gjendjen në rajon, por edhe do të mund të konsiderohej si një fitore e lehtë për BE. Duket se diçka e ngjashme pritet të aplikohet edhe në rastin e Serbisë. Ofensiva e Berlinit e shpërfaqur së fundmi, ka gjasa të mira që shpejt ta nxjerr nga terreni (EJ) "establishmentin" rus, që punon konform Doktrinës Gerasimov gjithandej në rajon, e që është krejt e logjikshme që goditjen e fundit ta marrë në veriun e Kosovës dhe Sanxhak, ashtu si e mori në Malin e Zi dhe Maqedoninë e Veriut. Këto do të arrihen plotësisht, kur EJ do të jetë pjesë e BE, ndërkaq rajoni i Ballkanit Perëndimor (pa Serbinë) edhe pjesë e NATOS, me ç'rast do të përmbylej 'Cordon Sanitaire' edhe në këtë rrip të EJ. Sidoqoftë, me qëllim që rendi liberal perëndimor në EJ të mos sfidohet tutje nga Rusia dhe Serbia, ka nevojë për rishikim të strategjisë liberale, sidomos në raport me Serbinë. Ajo nuk mund të trajtohet tutje, si shoqëri me rend demokratik. Rrëzimi i Milosheviqit dhe Demonstratat masive të OTPOR-it Serb, duket se nuk kanë mjaftuar që Serbia të largohet nga pozicioni fillo-rus. Në rastin e Serbisë, për një qëllim të tillë strategjik, nuk mjaftojnë vetëm ndërhyrjet përmes fondacioneve të Xhorxh Sorosit, atij Konrad-Adenauer Stiftung dhe të 'fabrikës' së mendimit nacional 'Endowment for Democracy', që ishin aplikuar gjatë protestave të opozitës në sheshbetejën me emrin Maidan në Kiev (2014). Doktrina Gerasimov si vazhdim i Doktrinës Putin tashmë ka zënë pozicione të fuqishme gjithandej në Evropë, duke mos u përqendruar vetëm në Evropën Juglindore. Investimet e ndjeshme në lëvizjet populiste, duke u përqendruar në mbështetjen e partive të spektrit të djathtë ekstrem (Austri, Gjermani, Itali, Greqi, në Britani të Madhe sidomos në prag të Referendumit të BREX-it), janë rrezikuar seriozisht për rendin liberal që nga fundi i Luftës së Ftohtë.

VIII. Blerim Abedini (M), hulumtues në fushën e Studimeve të Sigurisë pranë Institutit për Studime të Sigurisë dhe Zhvillim (ISSD) në RMV. Ka diplomuar për marketing dhe biznes në UET në Tetovë.

1. Ndikimi i Rusisë në Ballkan në një frymë të re, erdhi pas shpërbërjes së Federatës jugosllave. Pas bombardimeve të NATO-s në Serbi, Rusia shfrytëzoi momentin që t'i ndihmoi Serbisë ku edhe krijoi qendrën administrativo-politike. Ballkani Perëndimor mundësisht dhe me rezervë, mund të jetë korridori i të ardhmes për kompaninë ruse, nëpërmjet të së cilës duhet të kalojë (furnizohet) gazi nëntokësorë i Rusisë (South Stream) për në Evropë. Pra, nëpërmjet ruajtjes së dominimit në Ballkan, Rusia tenton të realizojë një projekt ekonomik si që është furnizimi me gaz i vendeve të Ballkanit për të fituar valutat e huaja. Ndikimi rus duhet të jetë i lehtë, duke parë kronologjinë e ngjarjeve me të cilat Ballkani ka ngjerc në aspektin e progresit ekonomik pasi që financiarisht Ballkani Perëndimor është deficitare. Aspiratat ballkanike për një Evropë si rimëkëmbje ekonomike e shtetit amë, janë synimet më të skajshme të shumicës së vendeve ballkanike. Derisa Rusia tenton të ndikojë në Ballkan pas një kohe mund të ndodh edhe e kundërta, të jetë e ndikuar nga politikën e shteteve ballkanike për favorizimin e asaj dege ekonomike për të cilën shteti ka marrë vendim.

2. Kjo mund të merret e vërtetë duke pasur parasysh resurset e mëdha natyrore dhe zgjerimin territorial deri në Lindjen e Largët. Ajo tenton me vështirësi ta mbajë ideologjinë komuniste përderisa progresi ekonomik- privatizimi, është ndërprerë afro një dekadë. Në këtë pikëpamje ndeshet me ideologjinë komuniste të Kinës e cila mbron rendin komunist. Vladimir Putini nuk arriti të menaxhoi privatizimin për përparimin e saj, prandaj edhe krijoi barriera për kufizimin e saj. Pra, rrugën politike të transformimit që e ushtron Putini është tejet komplekse dhe menaxhimi i saj politik herë pas here dështon duke i dhanë humbje buxhetit të vet nacional. Organizatat ndërkombëtare me siguri e ruajnë primatin e kontrollit të konflikteve parësore, dhe kjo vjen në pyetje kur rrezikohet siguria në botë. Selia e organizatave janë vendtakim i gjithë lidershipit botërorë ku vlerësohet ç'do shtet për politikën që e udhëheq në sajë të peshores së drejtësisë. Megjithatë shumë deklarata të liderëve mbeten në letër, kjo është indikatorë se organizatat ndërkombëtare sjellin vendime në bazë të participimit financiar tek buxheti i saj nga shtetet anëtare.

3. Propaganda ruse ka pasur sukses në mbrojtjen ushtarake të serbëve dhe maqedonasve nga të ashtuquajtur armiq sikur BE dhe SHBA. Por struktura e brendshme që anon ndonjëherë kah ekonomia perëndimore dhe për një moment kah ideologjia komuniste e shteteve komuniste, siç

është Kina, krijon kundërthënie rreth propagandës së saj.

Pra, propaganda që mbështetet në dy ideologji nuk mund të jetë e suksesshme. Shpërbërja e vendeve anëtare të ish Bashkimit Sovjetik është një pasqyrë për orientimet e vendeve të Ballkanit. Bullgaria dhe Romania, kanë një përvojë më të madhe meqë e njohin mirë qëllimin e propagandës ruse në Ballkan. Me shpërbërjen e BRSS-së, populli i kësaj ane u frymëzua që të shijoi jetën në shtetin amë, tashmë në një ekonomi të rritur brenda Bashkimit Evropian.

4. Si duket Rusia dëshiron të formojë selinë e ortodoksisë në Moskë, si interferim ndaj qendrës krishtere në Vatikan. Me këtë të vulosë ndikimin politik. Siç e dimë selia kishtare e botës perëndimore shpesh është ndjekur dhe respektuar nga krerët e shtetit si dhe monarkitë e Perëndimit. Tash për tash kemi një jo tolerancë ndaj selisë në Vatikan për shkak skandaleve që u zbuluan. Pra, një seli e ortodoksisë në Moskë mund të ketë efekt të pjesshëm për një unitet të komunitetit sllav sepse marrëdhëniet jo të mira me qendrat religjioze si në Stamboll, Ukrainë dhe disa shtete tjera mund të dobësojnë efektin qendror ortodoks. Si duket presidenti Putin dëshiron të implementojë metodat e Patrikanës së Vatikanit, vendimmarrjet e së cilës kishin peshë atëherë në botën perëndimore.

5. Rivaliteti nën presidencën e Trump-it amortizohet vazhdimisht. BE i referohet rivalitetit ndaj Rusisë nëpërmjet NATO-s dhe SHBA-së. Rivaliteti do të eskalojë, nëse vjen në pushtet Joe Biden. Zbrazëtitrat politike që u krijuan nga menaxhimi i dobët nën presidencën e Donald Trumpit, duhet kohë që punët të vihen përsëri në binarët e saj. Uniteti i NATO-s duhet të ripërtërihet gjë që do të zbus rivalitetet në Ballkan. Deri tash sanksionet ekonomike nuk dhanë rezultatet e planifikuara. Por, Bashkimi Evropian e ka kuptuar peshën e rrezikshme që bart gadishulli ballkanik si çështje gjeopolitike. Pra, angazhimet për rritjen e anëtarësisë në familjen e BE dhe lidhshypin e Ballkanit duhet përshpejtojnë implementimin e legjisllacioneve të nevojshme. Rivaliteti tashmë vazhdon ndaj NATO dhe SHBA, duke penguar këto shtete të reformohen aq sa duhet për një integrimin në BE.

6. Ajo mund të vazhdoj të jetë aleate në aspektin ekonomik me furnizimin e resurseve natyrore që i ka në disponim. Siç e dimë Rusia posedon minerale që rrallë gjinden në botë. Ajo do të duhej të forcoj pozitën ekonomike pasi e njëjta do të jetë parësore. Në dekadën e tretë Rusia do të ndeshet me reforma politike që do ta pamundësojë ta mbaj kursin e njëjtë në Ballkan. Reformat demokratike janë të pakalueshme dhe do të vjen koha që zgjedhjet në Rusi duhet të rezultojnë me qeveritarë të aftë dhe liberal, të cilët do të ndryshojnë politikën e jashtme të Rusisë.

IX. Arsim Zekolli (M), ish diplomat në OSBE, analist politik dhe columnist për Deutsche Welle (DW).

1. Roli i Rusisë në Ballkan është një vazhdimësi në esencën e saj dhe i ndryshueshëm në formën e saj, dhe varion në bazë të qasjeve të fuqive rivalizuese. Qasja pas Luftës së Dytë Botërore u shënuar në tre faza: së pari, afërsia e menjëhershme e pasluftës bazuar në politikën e përbashkët proletare, antifashiste, komuniste dhe shqetësimet e përbashkëta të sigurisë. Kjo fazë u mbyll papritur me ndarjen midis J.B. Tito dhe J.V. Stalin. Faza e dytë, e nisur nga N. Hrushtchev, ishte një periudhë e njohjes së sovranitetit jugosllav dhe rolit të RSFJ-së brenda aleancës së Vendeve të pa inkuadruara, e cila u konsiderua e dobishme nga BRSS dhe Fuqitë Perëndimore për motivet e tyre të veçanta të distancimit. Faza e tretë pason me vdekjen e RSFJ-së në të cilën interesi rus përqendrohet në trajtimin preferencial të Serbisë dhe serbëve si faktor kryesor në sigurinë e brendshme - ushtri dhe polici, një aparat brenda federatës. Ndërsa të dy vendet po përballeshin me rënie ekonomike, ngritje të nacionalizmit etnik paralelisht me sfidën e konceptit të Serbisë / Rusisë si të vetëshpallura "shtylla të unitetit dhe bashkimit", kjo gjithashtu mund të konsiderohet si një periudhë tranzicion, nga narrativi e drejtuar nga ideologjia drejt realiteti nationalist dhe kapitalist. Luftërat post-jugosllave përfunduan me realitetin e ri të kthesës unanime në Perëndim nga të gjitha ish-Republikat e Jugosllavisë, përveç Serbisë, e cila shihej si bastioni i humbur i interesit rus në rajon. Ky partneritet i domosdoshmërisë do të çimentojë marrëdhëniet midis dy shteteve, në dëm të Rusisë për shkak të prezencës dhe ndikimit të zvogëluar rus në rajon dhe një pozite gati-izoluese të Serbisë në fqinjësinë e ish-Jugosllavisë dhe Ballkanit. Rënia e Bashkimit Sovjetik dhe zgjerimi pasues i NATO-s dhe BE-së në Evropën Lindore, shënoi fundin e strategjisë së vjetër ruse për hyrjen në detet e jugut, e sidomos si rezultat i anëtarësimit të Rumanisë, Hungarisë dhe Bullgarisë në NATO. Kjo e ka detyruar Rusinë të braktisë qasjen ushtarake dhe të sigurisë, dhe të mbështetet në zgjerimin e taktikës ekonomike, infrastrukture dhe propagandistike për të siguruar praninë dhe ndikimin e vet në rajon. Përveç kësaj, ndërhyrja në Ukrainë ka ndikuar thellë në narrativin e Pan-Sllavizmit të drejtuar nga Moska, si projekt i Luftës së Ftohtë për reformimin e socializmit sovjetik, gjë që ia ka hequr Rusisë mbulesën ideologjike, duke e detyruar atë të mbështetet vetëm në nacionalizmin rus dhe rolin e saj të ashtuquajtur- 'mbrojtësi i ortodoksisë ruse'.

2. Parimi themelor i Putinit në vitet e para të qeverisjes së tij u bazua në kërkesën, që Rusia të trajtohet "me respekt dhe si e barabartë" nga fuqitë rivale. E cila u pranua si rezultat i nevojës për stabilitet dhe bashkëpunim në Lindjen e Afërme si dhe "Pivot në Azi" në bazë politikës së SHBA-së.

Prandaj, demonstrimi i kërkuar i respektit ishte i kufizuar në dy fushat me rëndësi për Rusinë, që është siguria ushtarake dhe e energjisë, dhe minimale në lidhje me ekonominë, shkencën, zhvillimin, etj. Qasja hibride e ndërmarrë nga Rusia nuk ka lindur në vakum ose si një instrument i vullnetit të vet, por si rezultat i realitetit gjeo-politik që përcakton pikëpamjen ruse "jashtë vendit" dhe botës. Origjina e qasjes hibride ishte dhe akoma diktohet nga pabarazia e fuqisë ushtarake me Kinën, shfaqja e qendrave të reja të energjisë në Azinë Qendrore, ngritja e tregut evropian dhe rritja e cilësisë së jetës si rezultat i zgjerimit të BE-së në lindje dhe dominimi ushtarak global i SHBA-ve në anën tjetër. Prandaj, Rusia do të kërkonte bashkëpunim ushtarak me Kinën, të bënte lëshime në Azinë Qendrore, të forconte autoritarizmin e brendshëm dhe konservatorizmin fetar si dallim nga liberalizmi evropian, dhe të rivendoste rolin e vet si "mbrojtës i të shtypurve nga imperializmi amerikan". Është një pozicion i kundërthënies, si një tërheqje nga mungesa e ofertave tërheqëse ekonomike të Rusisë, asaj ideologjike dhe zhvillimore që mund të përputhen me forcën ekonomike kineze, nga përhapja ideologjike evropiane, nga diversifikimi i Azisë Qendrore dhe dominimi omni-disciplinor amerikan.

Për sa i përket mbështetjes dhe rolit të saj brenda arkitekturës dhe strukturave shumëpalëshe ndërkombëtare, roli i Rusisë zvogëlohet gjithnjë e më shumë deri në opsionin "i dyti më i miri" në situatën e krizës dhe si pesha e perceptuar kundër SHBA-së, Evropës dhe botës arabe. Lind pyetja, rreth dobësimit të rolit të Rusisë si fuqi e madhe deri tek një 'Përçarës i Madh', i detyruar të reagojë si rezultat i mungesës së një politike të qartë dhe koherente të mbizotërimit global.

3. Përzierja në procesin zgjedhor të SHBA-së në v. 2016, është një shembull i përshtatshëm që Rusia nuk mbështetet në prodhimin e një ideje të bërë nga vetvetja, por përqendrohet në shfrytëzimin, zgjerimin, përshkallëzimin e tensioneve shoqërore të pranishme në shtetet rivale. Ato mund të jenë në baza racore, fetare, ideologjike, sociale, ekonomike apo thjesht partizane. Në rastin e SHBA-së, fokusi i propagandës ruse nuk është linear, por shumëdimensional në një kuptim të marrjes së qëndrimeve më provokuese nga të dy palët konfliktuale do të thotë, mbështetja e 'Black Lives Matters' paralelisht duke mbështetur 'Supremacinë e Bardhë', ose mbështetjen e Kontrollit të Armëve me qëllim të mbështetjes së NRA-së, ose mbështetje për idetë liberale duke stimuluar ato konservatore. Në Evropë, kjo praktikohet përmes propagandës që shfrytëzon, çështjet përçarëse kombëtare si: (MB- Brexit, Spanjë- Pavarësia Katalonase, Gjermani, Francë- Islamofobia, Italia, Evropa Lindore- imigrimi, Ballkani- çështjet fetare).

Çka do të thotë që qasja propagandistike nga Rusia drejtohet më pak nga një vizion i dominimit të vet, por më tepër nga dëshira për të shfrytëzuar konfliktet e brendshme tradicionale moderne, ose të harruara.

4. Dy thembrat e Akilit të mënyrës së qasjes së Rusisë ndaj botës, japin mungesën e rrëfimit dhe të vërtetësisë. Siç u tha më herët, rënia e Bashkimit Sovjetik i ka hequr Rusisë çdo ndikim global ideologjik dhe e ka detyruar atë të konkurrojë vetëm si një Shtet i Kombit i ndërtuar në imazhin e rivalëve të vet. Kisha Ortodokse Ruse si një instrument i vullnetit politik të Kremlinit po vuan nga zvogëlimi i ndikimit të vet, si rezultat i Kishave Ortodokse të reja kombëtare, në kërkim të njohjes nga Patriarkana Ekumenike në Stamboll (siç është rasti me Ukrainën, Maqedoninë dhe Malin e Zi) dhe provokimet përçarëse me kishat tjera autoqefale kombëtare (Greqi). Kjo e detyron ROC (Russian Orthodox Church) të përballët me mosmarrëveshjen e vet të brendshme midis rolit tradicional nënshtrues të Shteti-Kisha dhe rritjes së valës së fundamentalizmit ortodoks, që kërkon një rol dominues. Mos hezitimi i priftërinjve rusë me ndikim për të hequr dorë nga sanksioni i vendosur në marrëdhëniet me Covid, protestat e zëshme nga ROC për përshkrimet e fundit historike kinematografike, hezitimi nga Kremli zyrtar për të marrë një qëndrim pas përçarjes me Patriarkanën Ekumenike, këto janë thjesht shenja të brendshme përçarjeje që ndikojnë në hapësirën e kapacitetit të ROC, për të zgjeruar ndikimin e vet jashtë kufijve kombëtarë. Në nivelin politik, mungesa e rrëfimit(narrativit) shihet si një mungesë të një instrumenti të fuqisë së butë që e gjejmë tek traditat kulturore evropiane ose argëtimin amerikan, argëtimin shpirtëror të kulturës afrikane, arabe, myslimane dhe aziatike, të kuzhinës, të muzikës, të folklorit, etj. Ekzotizmi, dikur i dashur për kulturën ruse (opera, baleti, muzika klasike), gjatë izolacionizmit sovjetik, ka çelur rrugën në kapitalizëm duke shtuar edhe konkurrencën perëndimore të drejtuar nga tregu si dhe ikjen masive të trurit intelektual nga Rusia. Kjo mungesë e rrëfimit autentik i ka dhënë një shtytje të një trendi të asaj stili të kinematografisë blockbuster-perëndimorë, përvetësimit të standardeve evropiane dhe rusifikimit të markave të njohura globalisht. Një tendencë e tillë e përvojave të përsëritura është e pranishme në nivel politik, por gjithashtu duke përfituar nga tendencat e reja nga Perëndimi. Prandaj, ndërsa rritja e mosmarrëveshjeve të brendshme dhe kriza ekonomike ka detyruar vendet perëndimore të kufizojnë cilësinë e standardeve demokratike por në thelb të ruajnë rendin liberal, në anën tjetër gjejmë Rusinë që ka marrë rrugën e imitimit të formave demokratike, por jo liberale. Në këtë evolucion paralel të kufizimit dhe imitimit, Rusia shpreson të gjejë gjuhën e përbashkët me Evropën dhe të ndajë përvojën konservatore me SHBA. Zgjerimi i aparatit të propagandës mediatike është një nga arritjet e rralla globale të Rusisë, me edicionet

shumëgjuhëshe, të drejtuara nga fakte alternative dhe tërheqëse të bujshme si Sputnik dhe Russia Today. Sidoqoftë, paralajmërimet masive globale për 'toksicitetin' e këtyre mediave, raportet e tyre të pabazuara dhe shfaqja e kulturës së lajmeve të rreme, i kanë parandaluar ato të konsiderohen si media kryesore të besueshme dhe kanë zvogëluar tërheqjen e tyre për një shikueshmëri, me predispozita tashmë anti-perëndimore dhe vështirë politike.

5. Nëse zhvendosja aktuale në marrëdhëniet trans-atlantike vazhdon të thellohet, Rusia me siguri do ta shfrytëzojë atë për qëllime të veta për të 'minuar' NATO-n dhe për ta inkuadruar BE-në si një pjesë përfshirëse të projektit Euro-Aziatik. Qasja aktuale nga Moska e bazuar në anti-amerikanizmin synon, formimin e interesave të përbashkëta me disa shtete evropiane duke iu ofruar shërbime të tipit- garantues ushtarak i interesave evropiane në rajon. Shkurtimisht, për të kritikuar rolin e stabilitetit nga SHBA-të, në Evropë dhe Ballkan, duke e lidhur me varësinë energjetike që ka BE nga SHBA-të. Ndryshimet e vazhdueshme në Ortodoksi, në Evropën Lindore janë pjesë e strategjive të Perëndimit, për të "fituar zemrat dhe mendjet" e këtyre vendeve, duke synuar vendosjen e një fundi të ashtuquajturave- 'sfida emocionale' që mund të minojnë integritet e këtyre vendeve në institucionet Euro-Atlantike. Përfundimi i suksesshëm i strategjisë varet tërësisht nga përmirësimi i cilësisë së jetës dhe standardeve politike, që do ta bëjnë çdo ofertë apo shmangie ruse të vjetruar dhe të padenjë për një interes të caktuar.

6. Në një botë të ndërlidhur, Ballkani nuk mund të përjashtohet nga realiteti i Rusisë, por ai mund të mësojë të kufizojë ndikimin e Rusisë në punët e brendshme dhe bashkëpunimin rajonal. Zbatimi dhe suksesi nga ana e Rusisë si krijim i një "distance konstruktive" varet tërësisht nga lodhja e Perëndimit, interesi i zvogëluar ose / dhe paaftësia / mosgatishmëria e BE dhe SHBA, për të përmbushur premtimet e dhëna shteteve të Ballkanit. Rreziku i dytë është që Perëndimi të braktisë vështirimin tradicional kombëtar për rajonin, dhe të lëvizë më afër ose të pranojë vështirimin rus për rajonin si një kufi midis civilizimeve. Rreziku i tretë është rreziku i pranimi të BE-SHBA "një bashkëjetesë pragmatike" me administratat e korruptuara të rajonit dhe stabilokratët, dhe shpërfilljen e vazhdueshme të shkatërrimit shoqëror, duke kufizuar rolin e dikujt në dominimin kolonial por pa interes në përmirësimin e cilësisë së jetës së qytetarëve. Qëndrimi i tanishëm nga Perëndimi ndaj Ballkanit bazohet në ekuacionin "E jotja është të humbasësh" dhe rrezikun e marrjes së rajonit si të mirëqenë dhe si një perceptim të bashkëpunimit, që pa dyshim dhe në mënyrë të pakthyeshme strehohet në Perëndim. Rasti i Malit të Zi është një paralajmërim i zyrtar, dhe anëtarësimi në NATO nuk është një garanci e mjaftueshme e aleancës së sigurisë, ndërsa Hungaria, Bullgaria, Rumania janë një rikujtim e të qenit vend anëtar të BE-së që nuk jep një cilësi

evropiane në shtëpi. Dobësia e Perëndimit është dhe mund të vazhdojë të jetë karta e Rusisë e aplikuar përmes durimit të tyre, mungesës taktike dhe interesave të përbashkëta strategjike me Turqinë ose Kinën.

X. Petar Bogojeski (M), ish këshilltarë në ministrinë e Mbrojtjes së RVM-së dhe drejtues i "Makedonski Koncept". Nga Universiteti i Sofjes "Shën Kliment Ohridski", është PhD- në Marrëdhëniet Politike Ndërkombëtare nga 2010- aktualisht në detyrë. Nga Universiteti "Paisii Hilendarski", R. e Bullgarisë (Fakulteti i Shkencave Ekonomike dhe Sociale), është magjistër në Shkencat Politike dhe Marrëdhëniet Publike.

1. Roli i Rusisë është të parandalojë zgjerimin e NATO-s dhe BE-së në Ballkan. Gjeo-strategjia në drejtim të interesave të saj, nuk duhet të ketë Maqedoni dhe Maqedonas, por një shtet të madh sllav, mundësisht Bullgari. Ky ndikim filloi shekuj më parë, kur Rusia ekzistonte në hartën e botës.
2. Rusia gjithmonë ka luajtur dhe do të luajë një rol të rëndësishëm në botë, si para, gjatë dhe pas Putinit. Na takon neve të bëjmë gjithçka, ta kufizojmë atë ndikim.
3. Në politikë dhe siguri, ku ka interes. Rusia nuk ka interes ekonomik në Ballkanin e varfër. Po ta kishte, do të na kishte blerë me të gjithë lekat.
4. Nuk ka Kishë Ortodokse në Rusi, përndryshe ajo është një departament i inteligjencës ruse. Ajo (Kishë), vepron drejtpërdrejt për shkatërrimin e kishës së gjallë maqedonase, veçanërisht dëshirën për të parandaluar restaurimin e Kryepeshkopatës së Ohrit. Një Kostandinopojë e fortë në botën ortodokse do të nënkuptojë një Moskë më të dobët dhe anasjelltas.
5. Sigurisht, çdo ditë, në baza ditore. Jam i shqetësuar për ndikimin e madh të Moskës në institucionet maqedonase të sigurisë, në diplomacinë dhe mediat maqedonase.
6. Rusia kurrë nuk do të heqë dorë nga ndikimi i saj në asnjë vend të botës, madje edhe në Ballkan. **Ai** ka ndikimin më të madh në Bullgari dhe Shqipëri dhe filmi që ata po shesin me Aleksandar Vuçiqin në Serbi është i paqëndrueshëm sepse, pas Milosheviqit çetnikët filluan të paraqiten sërish si ideologji pro-perëndimore në Serbi. Në Greqi ato ka një ndikim të madh në strukturat politike radikale në një pjesë të Kryepeshkopatës së Athinës. Në Kosovë, ndikimi i saj është i kufizuar në anëtarët e shërbimeve të ish-Jugosllavisë, por edhe në disa prej politikanëve "të rinj". Në Maqedoni, situata është më specifike, për shkak të krahut tradicional pro-rus të VMRO gjatë gjithë historisë. Ajo u

ringjall në 1990 përmes VMRO DPMNE dhe deri më sot luan një rol të fortë në shoqërinë maqedonase. Shumë nga ish-komunistët, sot një substrat i LSDM-së, gjithashtu vuajnë nga ndikimi bolshevik, por gjithashtu një pjesë e madhe e liderëve politikë shqiptarë, e veçanërisht BDI. Ne mund ta vlerësojmë lirisht qeverinë e parë të Maqedonisë së pavarur si Rusofile, e cila çoi në vendime dhe politika katastrofave, nga të cilat vendi ynë nuk mund të rimëkëmbet deri më sot. Nga flamuri i republikës, te vendimet për një shtet kombëtar të popujve dhe kombësive, të modeluara nga BRSS. Nëse në atë kohë do të kishim një qeveri autentike maqedonase, do të ishim pjesë e NATO-s në 1995, dhe pjesë e BE-së deri në 2000. Por kjo është ajo që është, nuk ka kthim prapa, por vetëm përpara për të mos përsëritur gabimet.

XI. Akri Cipa (M), analist dhe hulumtues. Është i diplomuar (MA) në Universitetin e Kolumbias në Nju-Jork, SHBA.

1. Rusia gjithmonë ka pasur një influencë në rajonin e Ballkanit – herë në mënyrë të drejtpërdrejtë dhe herë të tjera në mënyrë të tërthortë dhe, nëpërmjet aktorëve të tretë që kanë funksionuar si klientë të saj. Roli i drejtpërdrejtë i saj në rajon ka ardhur duke u zbehur vitet e fundit, kryesisht për shkak të ndryshimeve thelbësore që kanë prekur të gjitha vendet e Ballkanit Perëndimor. Sot për sot, Rusia nuk mund të jetë një aktor primar në rajon dhe kjo reflektohet në vetë qasjen e saj strategjike, teksa privilegjon një protagonizëm sporadik dhe përçarës. Në vitet e fundit, strategjia kryesore e Rusisë kundrejt rajonit ka qenë ruajtja e status quo-së dhe bllokimi i transformimeve të tjera që do të minimizonin edhe më shumë mundësitë e saj për të influencuar zhvillimet rajonale.

2. Vladimir Putini dhe regjimi i tij synojnë forcimin e rolit ndërkombëtar të Rusisë dhe, mbi të gjitha, aftësinë e Rusisë për të kontrolluar zhvillimet gjeopolitike në rajonet përreth saj. Në kapërcyell të qeverisjes së tij, Putin preferoi një qasje më konstruktive dhe punoi brenda organizatave ndërkombëtare. Por, për hir të ndërhyrjes ushtarake në Gjeorgji dhe, mbi të gjitha, ndërhyrjes në Ukrainë, Rusia u stigmatizua në mënyrë flagrante nga komuniteti ndërkombëtar. Sot, pjesëmarrja e Rusisë në organizatat ndërkombëtare shoqërohet me iniciativa bllokimi dhe ngritje pengesash që synojnë paralizimin e veprimtarisë së tyre.

Pikërisht prej këtij roli destruktiv, Rusia e ditëve të sotme praktikon ndërhyrje të shumta hibride, duke parapëlqyer të veprojë jashtë institucioneve dhe infrastrukturës ndërkombëtare për të arritur objektiva thellësisht taktike dhe pragmatike.

3. Rritja e prezencës mediatike ruse dhe suplementimi i rrugëve të informacionit, duke përfshirë rrjetet sociale, i ka mundësuar Rusisë të krijojë një infrastrukturë për fushata dezinformimi dhe për të decentralizuar marrjen e informacionit me synim propagandimin e fakteve alternative. Në këtë sens, Rusia ka shfrytëzuar një situatë demokracie anemike dhe përçarjesh të thella brenda vendeve perëndimore për të promovuar modelin e saj të qeverisjes – një model autoritar dhe liberal – si alternativë ndaj demokracisë liberale dhe shtetit ligjor të promovuar nga perëndimi.

4. Rusia nuk ka kapacitetin dhe konkurrueshmërinë ekonomike të fuqive të mëdha për të rivalizuar me to në mënyrë të drejtpërdrejtë në rajon. Ajo nuk mund të rivalizojë, fjala vjen, me investimet ekonomike të Bashkimit Evropian ose me angazhimin amerikan në çështjet e sigurisë. Për këtë arsye, Rusia ka preferuar të avancojë objektivat e saj nëpërmjet metodave dhe instrumenteve të tërthortë. Këto përfshijnë definicionin kulturor dhe etnik sllav me vendet si Serbia, një vëmendje diplomatike ndaj të gjitha zhvillimeve të rajonit, si dhe aparatat e ndryshme shtetërore dhe para-shtetërore.

5. Më shumë se sa në një rivalitet të drejtpërdrejtë, Rusia është e angazhuar në sabotimin e përpjekjeve të perëndimit për të përcaktuar rrugëtimin euro-atlantik të rajonit. Duke shfrytëzuar konfliktet e mbartura, mjetet e propagandës dhe dezinformimit, shtyllat e sipërpërmendura të veprimit në rajon. Rusia shfrytëzon dhe është e investuar në status quo-në aktuale. Perëndimi ka arritur që të tërheqë në mënyrë të vendosur drejt vetes dhe jashtë sferës ruse Malin e Zi dhe Maqedoninë e Veriut nëpërmjet anëtarësimit në NATO, duke arritur një objektiv strategjik madhor. Sikurse u bë e qartë, gjatë këtyre zhvillimeve përtej kundërshtimeve të rastit, Rusia nuk kishte mjetet e nevojshme për t'i parandaluar ose frenuar ato.

6. Vullneti i klasës së tanishme politike ruse është që të vazhdojë të ruajë influencën e saj në Ballkan, dhe ta shfrytëzojë atë për të goditur në mënyrë indirekte edhe aktorët e tretë të interesuar për rajonin si Bashkimi Evropian dhe Shtetet e Bashkuara. Gjithsesi, aftësia e Rusisë për të qenë përcaktuese do të varet nga vetë zhvillimi i rajonit dhe efektiviteti i faktorit perëndimor në zgjidhjen e konflikteve të mbartura, dhe në integrimin e vendeve të rajonit në strukturat euro-atlantike. Konflikti ndërmjet Serbisë dhe Kosovës është një nga elementët kryesorë që ushqen kapacitetin e Rusisë për të qenë e pranishme në Ballkan. Çlirimi i rajonit nga peshat e së shkuarës do të minimizonte aftësinë e Rusisë për të ndikuar në mënyrë substanciale në rajon. Gjithsesi nuk duhet nënvlerësuar kurrësi politika ruse e sabotimit dhe duhet vëmendje maksimale nga perëndimi për të parandaluar çfarëdo kërcënimi ndaj stabilitetit dhe sigurisë së Ballkanit Perëndimor.

XII. Leta Barxhieva Miovska (F), punon në Universitetin Evropian në Shkup (RVM), pranë Fakultetit të Detektivëve dhe Kriminologjisë. Magjistre e Kriminologjisë dhe Sigurisë dhe doktorante.

- 1.** Roli i Rusisë në Ballkanin Perëndimor e fitoi madhësinë e tij dhe është rritur që nga aneksimi i Krimesë në 2014, dhe shfaqjen e kërcënimeve hibride. Bazuar në masat aktive të transformuar të ndërmarra nga qeveria Ruse, e cila është paralelisht me Konceptin e Politikës së Jashtme të miratuar në vitin 2016, Rusia portretizon si një nga qendrat e rendit të ri botëror policentrit.
- 2.** Pozicioni gjeografik, gjeopolitik dhe gjeostrategjik i Federatës Ruse, si dhe trashëgimia historike e shoqërisë ruse e pozicionon vendin lart në tabelën me ndikim, pa dyshim. Aktivitetet e fundit në lidhje me ndërhyrjet e armatosura, përdorimi i forcës në një mënyrë hibride duke u përfshirë në konflikt të huaj me metoda hibride, duke përdorur proxies dhe përdorimin e mercenarëve shprehin parashikimet e veprimeve të jashtme të Rusisë dhe përpjekjet për rikthimin e pozicionit nga periudha bipolare e Luftës së Ftohtë. Vendi i përhershëm në Këshillin e Sigurimit që Federata Ruse pati sukses nga Bashkimi Sovjetik, anëtarësimi në Grupin e 20, BRICS, etj., Lejon një gamë të gjerë instrumentesh në dispozicion për imponimin e interesave dhe dhënien e vetos për iniciativat dhe aktivitetet e vendeve të tjera. Së bashku me rolin pro aktiv të qeverisë ruse në forcimin e marrëdhënieve ekzistuese në Afrikë, Lindjen e Mesme, Amerikën Latine dhe duke krijuar lloje të reja bashkëpunimi, të tilla si Bashkimi Ekonomik Euroaziatik në sferën e energjisë, tregtinë e armëve etj., Kremli tenton të rivendosë fuqia e saj në arenën ndërkombëtare.
- 3.** Zona e ndërthurjes së zgjedhjeve (gjatë gjithë procesit të fushatave zgjedhore, rezultatet e zgjedhjeve, thyerja e të dhënave personale dhe shtrembërimi i votës) është efekti më i dukshëm i propagandës / keqinformimit, dhe gjithashtu i pranishëm në operacionet ushtarake dhe ushtrimet ushtarake duke shkelur hapësirën ajrore, përgjimin dhe komunikimin përleshje.
- 4.** Kjo është bërë për të lidhur ngjashmëritë midis vendeve me të njëjtat konfesione zyrtare fetare dhe për të forcuar lidhjen e bazuar në zbritje të ngjashme historike dhe antropologjike në mënyrë që të kontribuojë për një lidhje më të fortë dhe marrëdhënie më të ngushta të shprehura në mjedis bashkëkohor, në bilaterale dhe marrëdhëniet shumëpalëshe, kryesisht në sferën ekonomike, si dhe përshkruajnë një imazh që tregon një bashkëpunim të natyrshëm në fushat e veprimtarive diplomatike dhe të huaja të sigurisë.

5. Rivaliteti perëndimor-rus është i dukshëm në Ballkan në fushat e ndikimit të medias, aktiviteteve jo-qeveritare, sferës ekonomike, bashkëpunimit ushtarak dhe aktiviteteve të inteligjencës.

6. Ajo do të vazhdojë të ndikojë në demokracitë e brishta në Ballkan veçanërisht duke përkeqësuar rrugën Euro-Atlantike që kërkon reforma në fushat e sundimit të ligjit, luftimin e korrupsionit dhe krimit të organizuar politik, pavarësinë e medias dhe reformën e sektorit politik dhe të sigurisë, politikat mjedisore, midis të tjerët. Duke ofruar kredi dhe hua për projekte të përbashkëta infrastrukture, bashkëpunim në arsim dhe shkëmbim, korrespondencë të shtuar diplomatike dhe veprime të fshehta, së bashku me përhapjen e fenomeneve të lajmeve të rreme që ka pasoja afatgjata.

XIII. Allison Carragher (F), është një studiuese vizituese në “Carnegie Europe# (The Carnegie Endowment for International Peace) ku ajo specializohet në angazhimin ekonomik në Ballkanin Perëndimor dhe vendet e ish-Jugosllavisë. Ajo është një bashkëpunëtore e çështjeve ndërkombëtare e sponsorizuar nga Këshilli për Marrëdhëniet me Jashtë. Carragher fitoi gradën master me nderime nga Shkolla “Johns Hopkins e Studimeve të Avancuara Ndërkombëtare”. Ajo u diplomua nga Universiteti i Vermontit, ku i'u dha Çmimi Warren R. dhe Mildred Austin për Paqen dhe Sigurinë Ndërkombëtare për arritje të veçanta në marrëdhëniet ndërkombëtare. Carragher është në pushim nga Departamenti i Shtetit të SHBA, ku është një zyrtare ekonomike në Shërbimin e Jashtëm. Ajo së fundmi përfundoi një turne në Ambasadën e SHBA-ve në Zagreb, gjatë së cilës Kroacia mbajti presidencën e radhës të Këshillit të Bashkimit Evropian. Ajo ka shërbyer gjithashtu në ambasadat e SHBA në Brunei Darussalam dhe Ruandë. Para se të bashkohej me Departamentin e Shtetit, Carragher ishte ndihmës special i presidentit dhe CEO i Korporatës Private të Investimeve Jashtë (OPIC) Elizabeth Littlefield. Ajo gjithashtu ka punuar për Përfaqësuesin Amerikan të Tregtisë dhe Senatorin Patrick Leahy.

1. Roli i Rusisë në Ballkanin Perëndimor (dhe kudo tjetër) është shumë planësh. Në fushën kulturore, Rusia luan një rol të rëndësishëm në vende si Serbia duke pasur parasysh besimin e tyre të përbashkët ortodoks. Në mbrojtje, Rusia kërkon të kufizojë zgjerimin e NATO-s afër kufijve të saj. Dhe politikisht, Rusia gëzon të luajë rolin e prishësit. Por unë si një ekonomiste politike, e shoh angazhimin e Rusisë në Ballkanin Perëndimor përmes një 'lente' ekonomike. Ekonomikisht, Rusia është një vend në prag të kolapsit financiar i cili ka nevojë për të fituar para. Nevoja ekonomike, aq

sa konkurrenca me NATO-n, kërkon shitjen e arsenalit mbrojtjes dhe shpërndarjen e donacioneve në Ballkanin Perëndimor. Në mënyrë të ngjashme, eksporti i gazit nga Rusia në Ballkanin Perëndimor dhe vendet e BE drejtohet nga nevoja, për valutë të huaj në kohë kur konkurrenca nga Shtetet e Bashkuara në shitjet e energjisë është më e fortë se kurrë. Qeveritë perëndimore dhe analistët duan të analizojnë përpjekjet ruse për të shitur pajisje ushtarake ose për të bllokuar furnizuesit alternative të energjisë si pjesë e një strategjie më të madhe për të konkurruar me Perëndimin, ndërsa efekti mund të jetë sfidimi i Perëndimit.

Unë mendoj se, është gjithashtu e rëndësishme të vlerësohet roli i aktorëve individualë rusë, shumë prej të cilëve po dërgojnë para nga Rusia. Këto para vijnë në forma të ndryshme 'gri', dhe siç bën kapitali, ato kërkojnë të gjejnë siguri dhe vlerë. Ballkani Perëndimor është një destinacion popullor. Thjesht duhet të bëni një udhëtim poshtë brigjeve të Malit të Zi për ta parë vetë.

2. Dezinformimi është një ndër format hibride që përdoret në Ballkanin Perëndimor.

3. Një nga aspektet më shqetësuese të propagandës / dezinformimit rus në Ballkanin Perëndimor është suksesi në rritje i 'kapjes' së mediave. Duke pasur parasysh institucionet dhe liritë e pazhvilluara të medias krahasuar me fqinjët e BE-së, vendet e Ballkanit Perëndimor janë të ndjeshëm ndaj 'kapjes' ose ndikimit rus (imponimeve financiare), në ofruesit tradicionalë të përmbajtjes së medias, telekomit dhe aktorët e mediave sociale. Në disa raste, kjo është e hapur, siç është RT (ish "Rusia Sot") është në dispozicion në TV, dhe në internet në të gjithë kontinentin Evropian. Por është gjithnjë e më e zakonshme për Rusinë, të ushtrojë ndikim në media përmes reklamave, pronësisë së telekomit, investimeve në ndërmarrjet mediatike ose 'kapjes' së oligarkëve të medias.

4. Në skenën ndërkombëtare, vendet luajnë me pikat e tyre të forta dhe Rusia nuk është ndryshe. Por kur shikon Evropën dhe Ballkanin Perëndimor, është po aq e rëndësishme të konsiderosh politikën e energjisë si një shtyllë të rolit rus.

5. Rivaliteti ruso-perëndimor vazhdon globalisht dhe Ballkani është një nga kufijtë e shumtë ku luan ky rivalitet. Kryesisht shquhet në mbrojtje, siguri, energjetikë dhe dezinformim. Një nga dinamikat më interesante të pesë viteve të fundit ose më shumë është ngritja e Kinës si një partner ekonomik më i rëndësishëm për vendet e Ballkanit Perëndimor, sesa Rusia. Unë do të vija në dukje se marrëdhëniet ekonomike me Kinën dhe Rusinë janë të paqarta nga ajo me Bashkimin Evropian, por ky tranzicion është megjithatë i rëndësishëm për t'u parë.

6. Rusia do të vazhdojë të ndjekë interesat e saj kombëtare. Kjo përfshin fitimin e parave, bllokimin e NATO-s dhe bërjen miqësi me udhëheqës dhe parti autoritare me të njëjtat mendime. Si rezultat,

unë pres që Rusia të mbetet një lojtar në Ballkanin Perëndimor dhe të vazhdojë të minojë demokracinë, transparencën dhe rreshtimin kundër Perëndimit për vitet që vijnë.

XIV. Florian Qehaja (M), është themelues i Qendrës Kosovare për Studime të Sigurisë-KSCC. Ai ka bërë studime pas doktoratës në Universitetin e Kolumbias (SIPA) si një studiues i Fulbright-it. Ai është një doktor i shkencave mbi studimet e sigurisë nga Fakulteti i Shkencave Sociale, Universiteti i Lubjanës. Aktualisht i angazhuar gjatë fund javës në Kolegjin Mbretëror për Studime të Mbrojtjes në Londër, Britani e Madhe.

1. Ndikimi i Rosisë në Ballkan mund të gjurmohet që nga shekulli XIX, kur Rusia Cariste forcoi ndikimin e saj veçanërisht te shteti në zhvillim i Serbisë, në dritën e luftës Turko-Ruse. Ndërsa Rusia kurrë nuk i ndau kufijtë me Ballkanin Perëndimor. Ajo e konsideroi rajonin si sferën e saj normale të ndikimit duke pasur parasysh mandrën e vëllazërisë sllave, e cila nominalisht bashkon rusët me sllavët në Ballkan, përkatësisht komunitetet që i përkasin krishterimit ortodoks. Trajektorja e saj e ndikimit nuk ishte koherente në periudha të ndryshme, por ajo luajti kryesisht një rol e cila, nga thjerrëzat objektive, provoi të ishte prishës sesa konstruktiv.
2. Rusia është një fuqi rajonale e cila synon të "godasë përtej peshës së saj" për shkak të fuqisë së saj të përhershme në OKB. Ndryshe nga fuqitë e tjera të mëdha si SHBA dhe Kina, ajo mbështetet tepër te fuqia ushtarake dhe diplomatike megjithatë nuk mund të shtrijë ndikimin e saj në sfera ekonomike e cila është një e metë e madhe në drejtim të ruajtjes së gjurmës së një fuqie globale. Si i tillë, ai nuk mund t'i shërbejë një alternativë kombeve tjera veçanërisht në tregun e hapur dhe ekonominë liberale. E vetmja forcë ekonomike e Rosisë janë burimet natyrore të tilla si gazi dhe nafta të cilat në të gjitha pikat mund të zëvendësohen nga aktorë të tjerë ose në proces të energjisë së ripërtëritjes. Në kontekstin e përdorimit të kërcënimit të vetos sidomos në OKB dhe OSBE, Rusia ende mban 'rezerva' të saj përkundrejt Kosovës për sa kohë që nuk ka siguri, pra angazhohet për veto mbi marrëveshjen e mundshme ndërmjet Serbisë dhe Kosovës që do ta çojë këtë të fundit të anëtarësohet në OKB. Ai do të përdorë gjithashtu ndikimin e saj në Republika Srpska (B dhe H) dhe do të përfitojë nga mosfunksionimi i gjerë i Bosnjë dhe Hercegovinës.
3. Rusia përfitoi nga ajo që unë do ta quaja, një terren pjellor i dezinformimit midis komuniteteve në rajon. Për shkak se njerëzit në Ballkan kanë tendencë të besojnë tepër në komplotet dhe lajmet e pa verifikuara. Rusia përfitoi në shpërndarjen e dezinformatave duke shkaktuar kështu fraksione

dhe mosbesim midis komuniteteve. Në veçanti, media "Sputnik" është e njohur për një analizë profesionale por shumë manipuluese, e cila jep përshtypjen e parë se analiza është "e bazuar në prova", por kur verifikohen të dhënat më tej, shumica e atyre analizave dëshmojnë se janë një gabim. Për sa i përket zonave, Rusia veçanërisht ka propaganduar në drejtim të synimeve të investimeve amerikane dhe evropiane, duke kritikuar Agjendën liberale të investuar në 20 vitet e fundit në rajon. Ai gjithashtu ekzagjeroi qëllimisht ekstremizmin e dhunshëm duke mbivlerësuar të ashtuquajturin radikalizmi islamik në rajon, në dëm të imazhit publik të shqiptarëve dhe boshnjakëve.

4. Nuk ka një ndarje të qartë të Kishës nga shteti në Rusi. Një gabim për të supozuar se ajo që është arritur në Perëndim në drejtim të shekullarizimit, është një rast i spekuluar në Rusi. Kisha Ortodokse luan një rol vendimtar në Rusi dhe ajo shërben si një instrument i politikës së jashtme, veçanërisht në vendet me shumicë apo edhe pakicë të popullsisë që i përkasin Krishterimit Ortodoks.

5. Në parim ekziston një rivalitet ruso-perëndimor në Ballkan, por unë do ta përcaktoja këtë rivalitet asimetrik. Kjo sepse, gjurma perëndimore në Ballkan është thelluar jo vetëm për sa i përket vlerave të saj të përbashkëta me njerëzit që i japin përparësi përkundër regjimeve të mëparshme (p.sh. Komunizmi), pra Perëndimi ka pas ofruar ç'do herë më tepër. Nga ana tjetër, Rusia ka shumë pak ose asgjë për të ofruar. Edhe në Serbi, roli i Rusisë shihet më shumë si një shishe e zbrazët e simpatisë shpirtërore sesa një alternativë e prekshme për Perëndimin. Njerëzit në Ballkan e shohin Perëndimin si një alternativë të mirë dhe ata kërkojnë tregun perëndimor për punësim, duke bërë biznes dhe arsim. Vetëm pak komuniteteve e shohin Rusinë kështu. Kur krahason Rusinë me Kinën për shembull, e fundit mund të konsiderohet potencialisht më alternative duke pasur parasysh projeksionin e saj të energjisë i cili në të gjitha akuzat është shumë më i lartë se ai rus.

6. Ajo (Rusia) do të vazhdojë të shërbejë si një faktor prishës dhe rezultatet e tij do të jenë më të dukshëm nëse perspektivat e integritetit në BE dhe NATO do të zbehen.

XV. Vuk Vuksanoviq (M), studiues dhe doktorant në marrëdhëniet ndërkombëtare në Shkollën e Shkencave Ekonomike të Londrës "London School of Economics and Science (LSE)" dhe një bashkëpunëtor i LSE IDEAS, 'tink tank' i politikës së jashtme të LSE në Londër, Britani e Madhe.

1. Në epokën e Putinit, angazhimi fillestar me Ballkanin ndodhi në fushën e energjisë, investimeve dhe bashkëpunimit tregtar. Pastaj, kur marrëdhëniet ruse me Perëndimin filluan të përkeqësohen duke filluar me fjalimin e Konferencës së Sigurisë së Putinit në Mynih në 2007, angazhimi në Ballkan

filloi të pasqyrojë politikën e tërheqjes dhe shtytjes prapa në Perëndim. Kjo politikë u bë e prekshme në vitin 2008, kur Rusia pa krizën financiare globale si dhe shpalljen e njëanshme të pavarësisë së Kosovës. Rusia gjithashtu ngriti lojën pas krizës së Ukrainës në 2014. Roli rus është një nga fuqitë e prishjes, duke fituar fuqi dhe duke irrituar dhe minuar Perëndimin në mënyrë që Rusia të ketë një copë negociimi në ndërveprimet e saj me Perëndimin. Përndryshe Ballkani nuk është një përparësi për Rusinë dhe Moska nuk ka ambicie për të zëvendësuar Perëndimin në Ballkan dhe as kapacitetin e saj.

2. Ideja që Rusia po rikthen statusin e saj si një fuqi e madhe evropiane dhe globale luan një rol në politikën e jashtme ruse në Ballkan. Moska beson se duke u angazhuar sërish në Ballkan, ajo rikthen statusin e një fuqie të madhe evropiane dhe globale që Perëndimi e mohoi atë në vitet 1990, kur Rusia ishte në dobësinë e saj, përfshirë përmes ndërhyrjes perëndimore në Ballkan në vitet 1990. Votimi në organizatat ndërkombëtare është i dobishëm në atë drejtim. Midis institucioneve ndërkombëtare, OKB dhe OSBE dallohen pasi ato simbolikisht pasqyrojnë rolin e Rosisë si fuqi globale dhe evropiane. Koncepti historik i "Evropian ose koncerti i fuqisë madhështore" futet në logjikën e OKB dhe OSBE pasi bazohet në premisën e një klubi ekskluziv të fuqive të mëdha ku Rusia ka të drejtë të jetë anëtare.

3. Strategjia e Rosisë në fushën e medias dhe informacionit ka qenë e larmishme. Moska është përpjekur të lidhet me grupe si në të majtë dhe në të djathtë, si dhe me portale online dhe media që ndajnë simpati ndaj Rosisë ose të paktën armiqësive ndaj Perëndimit. Nuk duhet mbivlerësuar ndikimin rus në fushën e medias, pasi zyra e 'Russia Today' në serbokroatisht nuk u hap kurrë, duke treguar se rajoni nuk është një përparësi për rusët. Rusët ishin më me fat për faktin se, shumë lojtarë lokalë në Ballkan për agjendën e tyre kishin interes të shtynin narrativin pro-ruse në media dhe publik. Kur rusët kërkojnë historinë e tyre, ata janë më të suksesshëm në nxitjen e narratives anti-perëndimore dhe baltosen e ujit sesa në futjen e ndjenjave të thella pro-ruse.

4. Kisha Ortodokse është një mjet logjik pasi pjesët e popullatës ballkanike ku Moska është më e popullarizuar, janë besimtarët e shoqërisë konservatore. Diplomacia dhe shërbimi i inteligjencës janë mjete tradicionale të shtetit dhe janë me më pak rrezik se sa që janë ndërhyrja ushtarake dhe derdhjet e investimeve kapitale.

5. Megjithëse, ndikimi rus është rikthyer ndjeshëm në tre vitet e fundit me anëtarësimin e Malit të Zi dhe Maqedonisë së Veriut në NATO, marrëdhëniet serbo-ruse janë gjithashtu në një rënie spirale.

6. Ndikimi rus mbetet e reduktuar në tre shtylla të ndikimit: energji, fuqia e butë dhe mosmarrëveshja e pazgjidhur e Kosovës. Sidoqoftë, Rusia do të presë të bëjë një lëvizje kur çështja

e Kosovës të gjendet përsëri në Këshillin e Sigurimit të OKB, në mënyrë që të mund të kërcënojë SHBA me përdorimin e vetos së saj dhe të kërkojë diçka në këmbim. Kërkesa për këmbimin e çështjes mund të jetë: Krimea, Abkhazia dhe Osetia e Jugut, Moldavia ose heqja e sanksioneve.

XVI. Lulzim Peci (M), mban një MA në Marrëdhëniet Ndërkombëtare nga “Instituti Universitar Ortega y Gasset” në Madrid (Spanjë). Ai është themeluesi kryesor dhe Drejtori Ekzekutiv i KIPRED. Në të kaluarën, z. Peci ka shërbyer si Ambasador i Kosovës në Stokholm të Suedisë, nga dhjetori 2009 deri në qershor 2013.

1. Rusia ka pasur rol të rëndësishëm në Ballkan që nga periudha post- Napolonit, kur de-fakto e kishte statusin e një superfuqie evropiane, që ishin të ndërlidhura me ambiciet e saja ndaj Perandorisë Otomane dhe atyre Pan-Sllaviste, gjë që edhe pati rol të rëndësishëm në krijimin e shteteve të reja me shumicë ortodokse. Ky rol i Rusisë në Ballkan vazhdoi deri në Revolucionin e Tetorit të 1918, kur shumica e vendeve ballkanike për një kohë të gjatë nuk vendosën marrëdhënie diplomatike me qeverinë sovjetike.
2. Rusia është e vetëdijshme për karakterin uni polar global në aspektin ushtarak të udhëhequr nga SHBA-të, por ajo është duke bërë luftë që ta projektoj botën si multipolare, duke e shfrytëzuar reminishencat e sistemit ndërkombëtar të pas Luftës së Dytë Botërore, duke përfshirë këtu sidomos Këshillin e Sigurimit të OKB-së. Rusia është një fuqi e madhe regjionale, dhe ajo tani bën luftë hibride, për të ushtruar influencën e saj përmes krijimit të problemeve, apo duke penguar zgjidhjen e tyre, me qëllim të sfidimit të fuqisë së Perëndimit.
3. Ndikimin më të madh e ka pasur në forcimin e së djathtës ekstreme në Evropën Perëndimore, “ngrirjen” e konflikteve në fqinjësinë e saj, dhe pengimin e zgjidhjes së relacioneve në mes Kosovës dhe Serbisë, si dhe në stagnimin e Bosnjës dhe Hercegovinës.
4. Këto janë instrumente të politikës së jashtme ruse, dhe kjo është arsyeja e përdorimit të tyre.
5. Roli i saj në krejt periudhat kohore duhet të shikohet nga prizmi i rivalitetit me fuqitë e mëdha evropiane deri në përfundimin e Luftës së Dytë Botërore, dhe me SHBA-të që filloi me Luftën e Ftohtë, por që vazhdon edhe në ditët e sotme.
6. Rusia do të mundohet të ketë ndikim të lartë në regjion deri sa të gjitha shtetet të integrohen në institucionet Euro-Atlantike. Mirëpo, një pikë pyetje e madhe është se si do të duket Rusia post-Putiniste, si dhe a do ta perceptoj në të ardhmen, fuqinë në rritje të Kinës si rrezik ndaj saj, që do të mund të ndikonte në afrimin e saj me Perëndimin.

XVII. Maxim Markastev (M), Universiteti i Moskës në Federatën e Ruisë, “Lomonosov”. Asistent kërkimor në Universitetin “Carl von Ossietzky” të Oldenburgut, Gjermani.

1. Unë nuk jam një ekspert politik ose historian, kështu që gjithçka që thuhet më poshtë mund të pasqyrojë vetëm këndvështrimin tim laik. Unë mendoj se idetë për ndikimin e Ruisë në Ballkanin Perëndimor janë mbivlerësuar në media. Nuk ka asnjë vend në Ballkanin Perëndimor që nuk i ka proklamuar aspiratat e saj euroatlantike, madje Serbia dhe Republika e Srpska, me gjithë simpatitë e tyre të artikuluar pro-ruse, nuk shohin një mundësi tjetër për vendet e tyre. Stresi në simpatitë pro-ruse në këto dhe në vendet e tjera të Ballkanit Perëndimor zakonisht shoqërohet me kërkesa shumë konkrete: investime dhe mbështetje të projekteve të caktuara infrastrukturore. Vendet e Ballkanit Perëndimor në thelb vazhdojnë politikën e një numri regjimesh politike në gjysmën e dytë të shekullit të 20-të, të cilët do t'i shisnin Bashkimit Sovjetik disa gjëra simbolike në këmbim të parave dhe teknologjive të vërteta. Vetëm se në ditët e sotme vendet përkatëse, u shesin edhe organizatave euroatlantike kërcënimin rus, në këmbim të investimeve dhe mbështetjes së drejtpërdrejtë. Për më tepër, Rusia nuk ka burime, si financiare ashtu edhe personel, për të ndikuar sistematikisht në situatën e Ballkanit Perëndimor. Ruisë i mungojnë ekspertë seriozë të cilët mund të sigurojnë një analizë të bazuar mirë dhe politikisht të pavarur të situatës në vendet përkatëse. Kjo situatë është e rrënjosur në situatën kritike në departamentet përkatëse që supozohet të japin mësim për specialistët e ardhshëm. Edhe mësimi i gjuhëve dhe kulturave sllave të ish Jugosllavisë dhe Bullgarisë është shumë i kufizuar, specialistë të arsimuar mirë janë të rrallë dhe zakonisht zgjedhin një fushë tjetër që do t'u sillte atyre të ardhura të qëndrueshme. Mësimi i shqipes është gati inekzistent. Njerëzit të cilët do të specializoheshin në aspekte të veçanta të lidhura me vendet përkatëse, janë edhe më të rrallë. Për t'i mbyllur të gjitha, nuk mendoj se mund të flasim për ndonjë ndikim serioz të Ruisë në Ballkanin Perëndimor. Nuk ka preferenca për këto vende, dhe Rusia nuk ka fuqi për të ushtruar një ndikim të tillë.

2. Unë do të thosha që statusi i Ruisë nuk ka ndryshuar ndjeshëm gjatë qeverisjes së Putinit. Ai është një lojtar i rëndësishëm rajonal për CIS dhe vendet e tjera fqinje. Misionet e tjera të Ruisë kanë karakter mjaft simbolik. Politika e jashtme e Ruisë zakonisht u drejtohet qytetarëve të saj për të tërhequr vëmendjen e tyre nga problemet e shumta brenda vendit. Siç e thashë më parë, Rusia nuk ka fuqi për të ekzekutuar çdo lloj ndërhyrje në Ballkan.

3. Propaganda ruse nuk ka efekt në Ballkan, sepse është josistematike dhe jo kohezive. Për më tepër, Ruisë i mungon një imazh holistik ose politikë sistematike në Ballkan, e cila rezulton në karakterin josistematik të propagandës së tyre.

4. Duket se nuk është kështu. Siç u tha, Ruisë i mungon një politikë sistematike në Ballkan. Projektet e izoluara (p.sh. mbështetja në ndërtesën e Kishës së Shën Sava në Beograd) janë zakonisht iniciativa private që nuk kanë asnjë lidhje me shtetin. Duke folur për inteligjencën ruse, siç u tha, Rusia nuk ka fuqi dhe specialistë që mund të përgatisin agjentë të mirë për këtë fushë.

5. Unë vetëm shoh se spekulimet për një rol të veçantë që, gjoja luan Rusia i ndihmon vendet e Ballkanit të luftojnë për më shumë preferenca në negociatat me fuqitë Evro-Atlantike.

6. Rusia mund të ndikojë vetëm potencialisht në vendet e Ballkanit në rastet kur; a) krijon rrjet ekspertësh, b) do të zhvillonte një pamje sistematike të rajonit, çfarë dhe si mund të fitojë Rusia, c) kur merr fuqi financiare dhe të tjera për të ushtruar politikën e saj në rajon. Unë do të thosha në mungesë të 1, 2 dhe 3, të paktën për 10 vitet e ardhshme Rusia nuk do të ketë mjete për të ndikuar në vendet e Ballkanit.

XVIII. Alon Ben-Meir (M) është një ekspert amerikan në politikën dhe çështjet e Lindjes së Afërme, i specializuar në negociatat e paqes midis Izraelit dhe shteteve Arabe. Dr. Alon Ben Meir është profesor në **Qendrën e Universitetit të Nju -Jork-ut për Çështjet Globale** dhe anëtar i Lartë në Institutin e Politikave Botërore. Ben-Meir është një ekspert në çështjet e Lindjes së Mesme dhe Ballkanit Perëndimor, negociatat ndërkombëtare dhe zgjidhjen e konflikteve.

Dr. Ben-Meir është autor i shtatë librave në lidhje me Lindjen e Mesme dhe aktualisht po punon në dy libra të rinj për Sirinë dhe Turqinë. Ben-Meir ka një diplomë master në filozofi dhe një doktoratë në marrëdhëniet ndërkombëtare nga **Universiteti i Oksfordit**.

1. Roli i Ruisë në Ballkan ka qenë dhe vazhdon të jetë i kufizuar; kjo i atribuohet tre faktorëve kryesorë: a) Distanca midis Ruisë dhe Ballkanit Perëndimor, e cila është mijëra kilometra; b) Tregtia e Ruisë është e kufizuar në energji - eksporte të naftës dhe gazit dhe e kufizon tregtinë e saj me shtetet e Ballkanit Perëndimor; c) Rusia nuk është në gjendje të konkurrojë me BE-në, e cila është në një pozitë shumë më të fortë për t'u siguruar shteteve të Ballkanit mbështetjen ekonomike dhe politike që ata kërkojnë. Shtetet ballkanike në përgjithësi janë shumë më të orientuara nga perëndimi, dhe të gjithë ata pa përjashtim do të dëshironin të integroheshin në BE si dhe NATO.

2. Kjo është e vërtetë që strategjia gjeopolitike e Rusisë ka ndryshuar që kur Putini erdhi në pushtet. Ky fakt, megjithatë, nuk e ndryshoi aftësinë e Rusisë për të ndikuar në shtetet e Ballkanit në një mënyrë shumë domethënëse. Putini ka provuar shumë dhe vazhdon të ndikojë në shtetet e ndryshme të Ballkanit përmes përmbysjes - përmes taktikave të dezinformimit dhe mbështetjes së aktorëve radikalë anti-perëndimor. Fokusi kryesor i Putinit ishte të parandalonte ose të vononte sa më shumë që të ishte e mundur integrimin e Ballkanit në BE, sepse objektivi i tij strategjik është të dobësojë BE-në, si dhe NATO-n. Ata kanë thënë, Putini po bën gjithçka që mundet për të ndërhyrë në Rusi në Ballkan dhe ai ka përjetuar suksesin më të madh në shtetet ku ka një shumicë të krishterësh ortodoksë, të tilla si në Serbi dhe Maqedoninë e Veriut. Pavarësisht nga përpjekjet e Putinit, ai nuk mund të ndalojë integrimin e Ballkanit Perëndimor në BE.

3. Nuk ka dyshim se fushata dezinformuese e Rusisë ka sukses në një farë mase. Rusia është përqendruar në ndezjen e flakëve të çdo krize të brendshme në Ballkan në mënyrë që të ndalojë zgjerimin e NATO-s, të cilin Rusia e sheh si pengesë kryesore për rritjen e saj të dëshiruar të ndikimit në rajon.

4. Kjo është e vërtetë që Rusia përdor Kishën Ortodokse si një nga mjetet e saj kryesore të diplomacisë për të rritur ndikimin e saj në rajon, duke shtuar sigurisht inteligjencën ruse, e cila përdor çdo mënyrë, veçanërisht në ditët e sotme me përhapjen e mediave sociale, për të shpërndarë dezinformimin, duke e bërë jashtëzakonisht të vështirë për të bërë dallimin midis së vërtetës dhe pavërtetësisë së deklaratave të bëra nga Kremli. Duke qenë të trishtuar, pothuajse të gjitha shtetet e Ballkanit e kuptojnë që interesi i Rusisë është të rrisë ndikimin në rajon, megjithëse nuk ka mjetet e duhura, siç janë ekonomia, për të ndihmuar këto vende, të cilat janë kryesisht të varfra dhe po kërkojnë më shumë në Perëndim dhe SHBA për ndihmë ekonomike.

5. Ka pasur rivalitet midis Perëndimit dhe Rusisë në Ballkan; është e panevojshme të thuhet se, ata kanë interes të ndikojnë në rajon. Ekziston një urë lidhëse midis Evropës Lindore dhe asaj Perëndimore, e cila ka një rëndësi të konsiderueshme gjeostrategjike. Duke pasur parasysh, megjithatë, interesin e BE-së në Ballkan dhe tërheqjen e Ballkanit drejt BE-së, është jashtëzakonisht e vështirë për Rusinë të ruajë çdo nivel të ndikimit që në fakt do të lëkundte shtetet e Ballkanit larg BE-së dhe SHBA-ve.

6. Për Rusinë është e panevojshme të thuhet se do të përpiqet gjithmonë të minojë demokracitë e brishta Ballkanike. Sigurisht që po përfiton nga korrupsioni i gjerë në shumicën e këtyre vendeve,

dhe për këtë qëllim, ai përdor çdo mjet për të abstraguuar interesin perëndimor. Në realitet, Rusia nuk ka një strategji afatgjatë në Ballkan dhe nuk është e gatshme të zgjerojë burimet e saja të kufizuara ekonomike në këto shtete, gjë që natyrisht i jep Perëndimit një avantazh shumë më të madh. Më në fund, sipas mendimit tim, integrimi i mundshëm i vendeve të Ballkanit Perëndimor në BE mbetet i qëndrueshëm. Për të dobësuar ndikimin rus, BE duhet të përqendrohet në përgatitjen dhe ndihmën e këtyre vendeve për të ndërmarrë reformat e nevojshme shoqërore dhe ekonomike për t'u bërë të përshtatshëm për integrim më shpejt sesa në kohën e mëvonshme. Natyrisht, qeveritë e ndryshme në Ballkan duhet të kuptojnë se ata duhet të bëjnë përpjekje supreme për të ndërmarrë këto reforma në mënyrë që të kualifikohen për anëtarësim sa më shpejt të jetë e mundur.

Conclusion

The policy of the Russian Federation based on international trends and the position of global actors and Balkan states, will continue to have an indirect and sometimes direct impact on the policy of the Balkan states. The first graph obtained from the analysis of historical events, includes the time periods of the XVII, XVIII, XIX, XX and XXI centuries. From Peter the Great and Catherine the Great, Russia's policies of modernization and expansion in Europe, the Mediterranean, and the Caucasus also had effects in the Balkans at the time. The consolidation of the Russian state was a consequence of the foreign policy of the security of the borders of the Russian Empire. The main events that influenced the Russian penetration in the Balkans in the XVIII, XIX and XX centuries are: the siege of the Republic of Dubrovnik by Russian military forces and the loss of the battle by the French army to defend the Republic of Dubrovnik from Russia in (1806-1808) ; Russian guarantee of Serbia's independence from the Ottoman Empire; The Crimean War and the Impact in the Balkans (1853-1856); The Treaty of Berlin and the Treaty of St. Stephen as international conferences that produced geopolitical effects for the new Balkan nations; The establishment of the Balkan Federation after the October Revolution was another door of communist ideology to be converted into concrete policies towards the fragile Balkan states that emerged after the First World War; World War II and the Yalta Conference (1945) can be considered as two historical cuts that have influenced the strengthening of Russia in the international arena and the territorial occupation of Central and Eastern Europe.

The trend in the graph also shows that the strain on Soviet-Yugoslav relations in 1948 had an impact on reducing Soviet influence in the Balkans. The Non-Aligned Movement (1961) formed a new barrier against Russia from Tito's Yugoslavia. Also with the exit of Albania from the Russian sphere in 1961, Moscow had no other door in the Balkans. Meanwhile, the Cold War and the dissolution of the USSR affected Russia's geopolitical status, where with the coming to power of President Vladimir Putin in 1999, Russian influence and antagonism towards Western Europe and the Balkans increased in various hybrid forms and tactics. The conflict in the former Yugoslavia, the NATO bombings, Kosovo, the new NATO-EU membership, the Bucharest Summit of 2008, the annexation of Crimea in 2014, the supply of Serbia with Russian weapons, the gas pipelines, the use of the veto in The UN and military intelligence centers, along with corridors, are indicators of rivalry with NATO enlargement in Eastern Europe and the Balkans. At the same time, this Russian tendency indicates the failure of the EU in its enlargement policies in the Balkans.

The historical and current trend of events in the graphs, shows that Russia has an increasing influence and will continue the uniform line of influence in the Western Balkans even after 2020. This is also confirmed by the "Baysian" theory which states that the next event (of the decade) third) is familiar in relation to past-historical events in international politics. Russia, in its tactics and strategy, leaves no trace of identifying signs from other states, and this poses difficulties in more easily detecting early Russian influence not only in the Balkans but elsewhere. Revanchism, paranoia, history and geography are and will remain the characteristics that will follow for centuries the foreign policy of the Russian state and the Kremlin system and government as a whole, inside and outside. Misinformation and other hybrid Russian methods are emerging and rapidly evolving with the coming to power of President Vladimir Putin, as a new strategy to oppose the West, the countries of Central Europe, the Balkans, but also competing with rival states such as Turkey. The findings show that Russian disinformation and intelligence remain one of the tools underpinning Russia's long-term strategy of influence in the Balkans. The research brings new innovations not only in the way of analysis, synthesis, sources and classification of intelligent study materials, but also the necessary combination of models to unravel the main factors and motives why states take action with wide-ranging effects. Only with such a combination analysts and researchers are be able to evaluate and predict the behavior of states in international politics. A serious and authoritative approach by researchers and students in the future with the use of some theorems and models, will be the new approach strategy for government institutions, educational and institutes of security studies on how

*to analyze international events,. This form of analysis has been challenging to achieve solid, realistic results and to establish some far-sighted frameworks on how the Russian Federation will operate in the third decade and of course the impact during the period **(2008-2018)**. The study also has some limitations due to the nature of the Russian strategy of hybrid interventions and concrete literature in the field of Russian sources of intelligence and influence. The approach is solid and the recommendations without professional bias can be freely applied to other areas of public and state interest in efforts to prevent Russian propaganda in the Balkans.*